КАРТИНИ
с думи
и багри

списание

за литература
и визуални
изкуства

брой 4/2024 (25)

издателство
gabriell-e-lit

РЕДАКЦИОНЕН ЕКИП

д-р Габриела Цанева –
главен редактор

Надежда Александрова –
редактор литература

ЕКИП НА БРОЯ

д-р Габриела Цанева
Надежда Александрова
Венелин Терзиев – гост редактор
Димитър Анакиев – гост редактор
Зорница Харизанова – гост редактор
Кирил Назъров – гост редактор
Людмила Данова – гост редактор
Маргарита Нешкова – гост редактор
Надежда Радева – гост редактор
Павлина Петкова – гост редактор
Силва Василева – гост редактор

© Издателство gabriell-e-lit, 2024
ISSN 2603-5103

редакция:
1000, София, бул. „Ал. Дондуков” №38

e-mail:
office@ gabriell-e-lit.com
gabriell-e-lit.com

Дизайн, предпечат и печат:
gabriell-e-lit

ръкописи не се рецензират
и не се връщат
хонорари не се изплащат
такси за участие не се събират
всеки автор запазва авторските права
върху публикуваните произведения
и носи отговорност за написаното в тях

ОЧАКВАЙТЕ НОВИЯ БРОЙ

ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ НА ИЗДАТЕЛСТВО

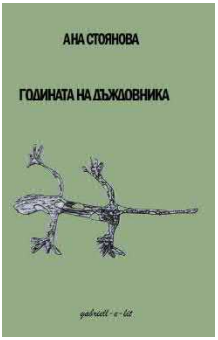
gabriell-e-lit

ПЕЧАТНИ И ЕЛЕКТРОННИ КНИГИ

НАЙ-НОВИТЕ ПЕЧАТНИ ИЗДАНИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

ОЧАКВАЙТЕ 2

АКЦЕНТИ 5

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО 5
GABRIELL-E-LIT 5
ЗА СПИСАНИЕТО 7
АНОНСИ 7
НОВ НАЦИОНАЛЕН 8
КОНКУРС ЗА ХАЙКУ НА БХС 8
НОВИ КНИГИ 9
СТЪПАЛА, ОБРАСЛИ С МЪХ – ВТОРА КНИГА 9
СЛЪНЧЕВИ БАГРИ 10
ЗВЕЗДЕН ПЪТЕПИС ЗА ЙОВКОВ 11
„АЛО, 112 ЛИ Е“ 11
ЕССЕ РОЕТА! (ЕТО ПОЕТА!) Димитър Анакиев 13
„СВОБОДНА, СВОБОДАТА СВОБОДА СЪНУВА...“ Тони Теллалов 14
ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ 15
ТАН КУ ЗА УКРАЙНА 15

ПОЕЗИЯ 21

НЕЗАГЛЪХВАЩИ 21
ГЛАСОВЕ 21
ПЕСЕН НА ПЕСЕНТА МИ Пейо Яворов 21
НОВА ПОЕЗИЯ 23
ЮНСКИЯТ ДЪЖД Александра Ивойлова 23
РЕНСАКУ „ДЖАЗ“ Александър Алекс. Дъбнишки 23
ЗВЕЗДОПАД Виолета Солникова 24
ДИХАНИЯ Дафина Кузманова 25
ПТИЦИТЕ ЛЕТЯТ ДО БОГА Деси Цветкова 26
ПРОДЪЛЖИТЕЛНО СКИТАНЕ Иванка Павлова 26
А ЗЕМЯТА ВСЕ ТАКА СЕ ВЪРТИ Иванка Попова-Велева 27
НИКОЙ ЧОВЕК НЕ Е ОСТРОВ Илияна Кръстева 28
ХАРМОНИЧКАТА В ЕСЕНТА Кирил Димитров 29
СЛЪНЧЕВИ БАГРИ Кирил Желязков 29
КАМЪК И СТРУНИ ЛЪЧЕЗАР СЕЛЯШКИ 30
НОЩ Мирослава Дачева 33
АБСТРАКЦИИ Наталия Георгиева 34
ПРЕДЕСЕННО И ЗИМНО Павлина Петкова 35
АРКИ ОТ ЛЮБОВ Станимира Георгиева 38
ЕЗДАЧЪТ Стефан Митев 40
ПОЛЕТ - ЕСЕННИ ЛИСТА Стоян Михайлов 41
ПЕСЕНТА НА ЩУРЦИТЕ Тодор Билчев 43
СЕЗОНИ И МЕЧТИ Христилия Кулева 44
ПОЕТ Христина Гложенска 47
САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ 47
ДОБРАТА ДИВАЧКА Добрина Симова 47
КОНГРЕС В НЕЧИИ ИНТЕРЕС Кирил Назъров 48

ПРОЗА 48

БЕЗ ДАВНОСТ 48
ЧОВЕЧНО ЛИ Е ЧОВЕЧЕСТВОТО? 48
Петко Огойски 48
НОВА ПРОЗА 51
ЛИЦАТА НА МЛАДОСТТА Александра Ивойлова 51
ДЮНИ Александър Алекс. Дъбнишки 52
ЛЕГЕНДА ЗА ВЪЛКА Ана Стоянова 53
ПРИЛИВ НА ВЪЗМЕЗДИЕ Боян Балкански 54
КОМА Валентин Баров 57
СЪДБАТА И СМЪРТТА – ПРИЯТЕЛКИ ЗАВИНАГИ Джанино Даскалов 59
НЕОЧАКВАНО Иван Бързаков 63
КАНТОНЪТ Кирил Димитров 64
АЛО, ТЕЛЕФОН 112 ЛИ Е? Лили Чолакова 67
КОЛЕДЕН СПОМЕН Людмила Данова 69
МАСКАТА НА ХИЛДЕГАРД Станимира Георгиева 73
ИЗПИТАНИЯ Стоян Михайлов 74

ВЪШЛЬО
Христо Иванов *76*
ЗАЩОТО…
Цонка Великова *77*
САТИРИЧНА ПРОЗА 80
РАЗМИНАВАНЕ СЪС СЕБЕ СИ
Мая Цекова *80*

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ 82

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ..... 82
РОДЕНА ДА ОБИЧА..... *82*
ЗА НОВАТА ПОЕТИЧНА КНИГА НА ПАВЛИНА ПЕТКОВА..... *82*
„БЕЗНАЧАЛНО“ НА МАРИНА ЙОРДАНОВА
Габриела Цанева..... *83*
ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА 83
„ЛИНИИ НА ЖИВОТА“
ОТ ДЕЯН ПАВЛИНОВИЧ
Димитър Анакиев..... *83*
КЪСНО ЦЪФТЯЩИ ВИШНИ
Димитър Анакиев..... *84*
„ЧЕРВЕНИ МАКОВЕ“
НА ВЛАДАН ЛАЛОВИЧ
Димитър Анакиев..... *85*
РАЗКАЗИТЕ НА ИВАН БЕЛЕВ
Лъчезар Селяшки..... *86*
ЗА КРАСИМИРА ТРИФОНОВА И СЛЪНЧЕВИТЕ Й ПОСЛАНИЯ КЪМ ДЕЦАТА
Людмила Данова..... *90*

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО..... 91

ПАМЕТ 91
ПРИ ЙОВКОВ В КРАСЕН
Тодор Билчев..... *91*
БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ……92
ПРЕСЕЛНИЧЕСКАТА
ПОЛИТИКА НА РУСИЯ
Боян Балкански..... *92*
БРАТЯ БОРИМЕЧКОВИ –
БЪЛГАРИТЕ ОТ МОЛДОВА
Павлина Петкова *95*
СНИМКИТЕ ГОВОРЯТ
Тодор Билчев..... *97*
НЕВОЛИТЕ НА ЕДНО
СЕМЕЙСТВО
Георги Търпанов *99*
ЕЛИН ПЕЛИН - НЕПРЕХОДНО ЛИТЕРАТУРНО ТВОРЧЕСТВО 101
ПОЗИЦИЯ 103
ДНИ ЗА НЕЗАБРАВА
Надежда Александрова *103*
ОТИВАЙТЕ НА КИНО!
Николай Николов *105*
ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО 109
КРАЙ ПЪТЯ
Габриела Цанева / Златка Тименова..... *109*
РАЗГОВОРИ ЗА ХАЙКУ
Димитър Анакиев *111*
ГОТИЧЕСКИ РАЗМИСЛИ
Станимира Георгиева..... *115*

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА 116

ГРАНИЧНОТО ИЗКУСТВО..... 116
СБЪДВАНЕТО НА МЕЧТИТЕ
Диана Георгиева Di-Light..... *116*
БЕЗНАЧАЛНО
Марина Йорданова..... *124*
ХАЙБУНИ И ХАЙГА
ЦВЕТАНА КАЧЕРИЛСКА *127*
НАШИЯТ ИЗБОР..... 128
НЕЩОТО ОТВЪТРЕ *128*
И МЪНИЧКО ОТВЪН..... *128*
ИЗЛОЖБА В РАКУРСИ *131*
СЪСТОЯНИЯ В СЕРДИКА *134*

ВЪВ ФОКУСА НИ 138

АРТЮР РЕМБО 138
БИОГРАФИЯ 138
ТВОРЧЕСТВО..... 139
БЕЛЕЖКИ ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО: АРТЮР РЕМБО 142
Пол Верлен *143*

ГОСТУВА НИ 146

ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ..... 146
ПОЧИВАМ В СЯНКАТА НА БАОБАБ
Марико Китакубо, представя Димитър Анакиев,..... *146*
РЕПОРТАЖИ..... *148*
ДЕН НА ПОЕЗИЯТА С ПОЕТ В ЧАС
Надежда Радева..... *148*
100 ГОДИНИ ПРОБУДА В ГОРНО АБЛАНОВО
Тодор Билчев *149*
РЕПОРТАЖ
Снежинка Христова *153*
МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО……..155

АКЦЕНТИ

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО gabriell-e-lit

На 6 декември т.г. издателство gabriell-e-lit навърши 6 години.

За този период осъществихме като печатни и/или електронни книги 88 заглавия – поезия, документална проза, белетристика, литературна критика, научни монографии, включително алманаси, литературни сборници и три антологии, две от които с участието на чуждестранни автори. Горди сме, че тези три антологии, които получиха своята реализация като печатни и/или електронни книги през последната година оставиха своя ярък отпечатък не само в националната, но и в световната литература.

Какво имам предвид?

Без съмнение, „Ренсаку с хан Омуртаг" със съставител Димитър Анакиев, която излезе като е-книга през 2022 г. с цел да отбележи 1200 години от първото българско хайку, написано върху каменен обелиск от действащия владетел хан Омуртаг /печатно издание 2024 г./ е бележито начало на международно сътрудничество с участието на нашето издателство – един разговор през векове и континенти, който оставя у читателя усещане за надвременност на поезията и житейската философия, въплътили в себе си идеята за цикличността в природата и развитието на личността и обществата.

„Човек. Антология на българското хайку" със съставител Димитър Анакиев получи първата си реализация като печатно издание в САЩ през 2023 г. и съдържаше избрани хайку от 75 автори, всеки с по едно хайку – поети от различни поколения в българската литература. Тази селекция послужи като основа за второто, допълнено издание на антологията на български език, осъществено от изд. gabriell-e-lit /съставители Димитър Анакиев и Габриела Цанева/, което подготвихме и осъществихме изцяло през 2024 г.

Във второто издание включихме още четири раздела, а именно – „свързаните форми" с хайку –„Ренсаку", „Хайбун"„ както и разделът „Още", в който добавихме избрани статии и хайга, включително други нестандартни форми и проявления на взаимодействие на хайку с различни изкуства. В електронното издание добавихме и раздел „Поглед към бъдещето" с творби на деца.

Селекцията на творбите за допълнителните раздели бе предимно от страниците на сп. „Картини с думи и багри" и показват богатството на свързаните форми и способността им да раждат и развиват нова артистична чувствителност у поета и публиката. Те са и добра индикация за качеството на списанието и ролята му в развитието на българското хайку.

Първият и основен раздел на антологията, „Хайку", бе обогатен с творбите на още много български поети /някои от които от години живеят и творят извън България на езици, различни от българския./ Целта на тази първа част, освен да покаже мозайката на българското хайку, бе и да направи анализ на ключовите думи в българската поетична традиция на писане на хайку, която вече има половинвековна история. Този раздел има дълбоко теоретично значение и полага основите на ново виждане за националното хайку и конкретно за българското националното хайку. Тя е и добър пътеводител в хайку за всеки любител и професионалист, който се интересува от далекоизточна поезия.

„Тан-Ку за Украйна. Световна хайку и танка антология" със съставител Димитър Анакиев е нещо различно – тя е сплав от идеите и организацията в търсенето и представянето на текстовете при първите две антологии. Но е и нещо повече. Тази книга има мощно антивоенно послание и освен безспорна художествена стойност, има и друго, общочовешко измерение. Тя обединява творци от цял свят в желанието им да кажат „Не" на руската агресивна война срещу Украйна. И като представям следващата статистика трябва да подчертая, че нейното измерение не е просто участието на 107 автори от 27 държави в съставянето на една книга; това е общият

вик на човечеството срещу безумието на войната и за правото на хората да живеят в мир, гарантиран от световната общност, гарантиран от международното право, което **трябва** да бъде гарантирано, а неспазването му никога не бива да бъде за сметка на беззащитно човешко население – където и да се намира.

И така, в световната хайку и танка антология участват поети от Япония (6), САЩ (22), Италия (2), Великобритания (4), България (10), Хърватия (9), Черна гора (2), Индия (4), Сърбия (9), Словения (2), Полша (5), Шри Ланка (2), Литва (2), Босна и Херцеговина, Шотландия, Канада (5), Румъния, Малайзия, Уелс, Грузия, Малта, Ирландия, Холандия, Франция (4), Нова Зеландия (2), Австралия (3) Германия, Филипините. И, от литературна гледна точка можем да кажем, че текстовете са с високо художествено качество и богатото жанрово разнообразие – 87 хайку, 22 танка, 28 свързани форми на хайку и танка и 4 текста от новата литературна форма тан-ку.

Освен тези, бих казала, изключителни поетични сбирки, през 2024 г. издателство gabriell-e-lit осъществи още четири сборни поетично-белетристични проекта – „Есенни послания" – литературен сборник със съставител Маргарита Нешкова, събрал стихотворения и разкази на автори от литературен клуб „Светлина" /сборникът излиза с финансовата подкрепа на община „Слатина", София/ и три сборни, юбилейни книги с поезия на Габриела Цанева „Поезия. Избрано 1994 – 2024" и Димитър Анакиев „Стъпала, обрасли с мъх. Събрани съчинения (танка, хайку, ренсаку, хайбун, танка проза)" – книга 1 и книга 2.

Издадохме две забележителни дебютни книги – „Наниз от пендари" – сборник с разкази на Христо Иванов и „Слънчеви багри" – хайку сбирка на Кирил Желязков.

Не мога да скрия, че съм много щастлива от появата на „Наниз от пендари"! Христо Иванов се свърза с мен преди няколко години, за да сподели дълбокото си уважение и интерес към документалната ми повест „Миналото в мен" /изд. „Сеяч", В.Т., 1994, LiterNet, В., 2010, gabrieell-e-lit, С., 2019, 2020/ и описаните в нея събития, а именно комунистическия терор и горянската съпротива в през 40-те и 50-те години на XX век. Започна да изпраща за сп. „Картини с думи и багри" свои разкази, родени от спомени и разкази на негови близки за същия и по-късни периоди от тоталитарното управление на БКП в България – всички те, провокирани от „Миналото в мен". Така, една книга се превърна в непосредствена причина за раждането не само на друга книга, но и на нов творец!

Много радостно бе за мен и раждането на „Слънчеви багри" на Кирил Желязков, тъй като поканата за участие в антологията „Човек" на изд. gabriell-e-lit, публикувана в нашето списание до голяма степен бе катализаторът, който задвижи реакцията по създаването на тази поетична миниатюра – толкова изящно красива!

И, като говорим за изящество и красота, трябва да спомена сбирката със сонети „Слънце и море" на Маргарита Нешкова – една книга, в която трудната поетична форма на сонета е събрала по естествен като изказ и послание емоциите на твореца – насочени едновременно към вътрешната човешка същност, към взаимодействието с природата и отражението им върху обществото.

Знакови за развитието на издателството са „Медитации за България. 12 ренсаку (танка, хайку, танка проза, хайбун) на Димитър Анакиев – още един щрих към многообразните проявления на хайку и танка и свързаните с тях форми, в които все по-дълбоко навлизаме.

Трябва да спомена още четири заглавия, на които дадохме литературен живот в последните дни на годината – стихосбирката на Тодор Билчев „Песни за залез в сапунен балон" и двата му документални труда – „Турете тая карта в албум за памет. 37 поценски картички от Иван Божков" и „Красен или раждането на духа. Звезден пътепис за Йовков", както и на сборникът с разкази „Ало, 112 ли е?" на Лили Чолакова.

Неосъществени останаха заявените заглавия „Приказният град гора" – поезия за деца на Кирил Назъров и „Годината на дъждовника" на Ана Стоянова /под печат, но се надяваме, че скоро ще стигнат до ръцете на читателя.

ЗА СПИСАНИЕТО

Уважаеми читатели, държите в ръцете си 25-тия печатен брой на сп. „Картини с думи и багри"! Още една красива книжка, пълна с поезия и проза, с литературна критика, картини и коментари за изложби на визуалното изкуство , с репортажи и преводи на съвременни автори и класици на световната литература получи своя живот и извървява пътя си към читателите.

Запомнете тази книжка – тя е не просто юбилейна, но е и последната от този цикъл на развитие на списанието.

Случайно или не, това е броят, в който са представени най-много автори – 110, сред които поети, белетристи, художници. Някои от участват само с едно хайку или с една илюстрация към текст, други са стълбовете, върху които е изградено списанието; някои са сред най-видните имена на българската и световна литература и изкуство; други – деца, които правят първите си стъпки в света на думите и багрите.

Така, както с този брой, така и с цялата си дейност през изминалите години постигнахме нашата цел – да смесим изкуствата и авторите, поколенията и жанровете, класиците и новаторите, утвърдените и прохождащите, обединени единствено от художественото и хуманитарното качество на представеното от тях.

През шестте години на своето развитие сп. „Картини с думи и багри" стана сцена за изява на много съвременни творци. За някои бе трамплин, който ги изхвърли в по-висока орбита на обществено внимание, за други – сцена за представяне и катализатор за развитие, за трети – общност, в която да разцъфтят и която да обагрят с цветовете си. Стъпки по пътя – да, дори за нас, създателите и основните редактори на списанието, то е „стъпки по пътя" – един от многото пътища, които сме решени да извървим.

Днес, в един от последните дни на 2024 г. мога да кажа, че сп. „Картини с думи и багри" във вида, в който го познавате постигна и изчерпа целта си.

От идващата година ще отворим още по-широко вратите на електронното издание – за нови автори от страната и чужбина. Ще продължим с ежедневните онлайн публикации, като дадем възможност на по-продуктивните и активни творци да публикуват повече произведения, които селектираме и представяме в раздела „Поща gabriell-e-lit". Най-добрите от тях, по преценка на редакционния екип и автора ще бъдат включвани в под разделите на списанието, съобразно техния жанр и тематика. Така, качеството на електронното издание няма да бъде снижено за сметка на броя на публикациите от автор. По този начин активността на някои от авторите няма да ограничи възможностите за изява на онези, които са по-критични към написаното /създаденото от тях.

Ще отворим вратите на онлайн изданието за още повече анонси и репортажи, за по-разнообразни теми и по-широк териториален обхват, като стремежът ни е трайно да излезем извън границите на България и ограниченията на езика.

Структурно ще премахнем от онлайн изданието категорията „Картини с думи и багри – онлайн", като ще останат трите основни категории – изкуство, наука за изкуството и наука. Електронното издание ще запази своята тримесечна периодичност, като ще продължим да го съставяме и разпространяваме във формат .pdf, като изданията ще депозираме в НБ „Св.св. Кирил и Методий".

Печатното издание на „Картини с думи и багри" ще събира най-добрите произведения от всеки автор /по едно произведение по избор на автора/, представен в електронните броеве и ще излиза веднъж годишно, в началото на януари. Този брой ще има характер на антология и ще бъде представителен за изданието и издателството.

Надяваме се, че най-хубавото предстои и с нетърпение очакваме новите предизвикателства. Щастлива Нова 2025 година!

АНОНСИ

НОВ НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ХАЙКУ НА БХС

ИДЕЯ И РЕГЛАМЕНТ

Българския хайку съюз обяви тази есен първото издание на нов национален конкурс за хайку на свободна тема в памет на София Филипова, литературовед, преподавател, интелектуалец с широки интереси в сферата на изкуствата и културата, автор на единствения по рода си Речник по стихознание, съучредител на Есенния салон за поезия, гл. редактор на сп. Хайку свят и председател на Съюза в периода 2014-2020 г. Тя напуска земния свят на 17 януари 2022 г., но оставя голямо духовно наследство за своите ученици, колеги и приятели.

Регламентът на конкурса изисква от участниците да предложат до два броя непубликувани и несподелени в социалните мрежи и личните блогове хайку, придружени от трите имена на автора, телефонен номер, имейл и пощенски адрес на електронния адрес на БХС:

haiku_union@abv.bg

Крайният срок за участие е 30 ноември 2024 г.

Организаторите на конкурса предложиха като вдъхновение за участниците няколко хайку на София Филипова, сред които подбрахме:

в чинията
само една риба
ще ни стигне за цял живот

И гълтахме с теб
снежинки до насита
не се задавихме

толкова крехък е пътят
под нашите стъпки…
ще издържи ли?

Вдъхновяваща със своето изящество и японска естетика е и изображението на конкурса – кири-е, изрязана от Ани Иванова по дизайн на Харуйо Морита /публ. в онлайн изданието на статията./

Журито на първото издание е в състав: Александра Ивойлова, Стоянка Боянова, Диляна Георгиева, Иванка Павлова, Антоанета Николова, а координатор е Елисавета Шапкарева.

Резултатите от конкурса се обявяват до края на м. декември в раздел „Конкурсни резултати“ – „Културни новини“ на специализирания портал LiterNet, в сп. „Картини с думи и багри“, както и на страницата на Български хайку съюз и приятели във фейсбук в края на месец декември 2024 г.

РЕЗУЛТАТИ

След като разгледа и оцени 183 хайку, изпратени от 92-ма участници в конкурса, жури в състав: Александра Ивойлова, Антоанета Николова, Диляна Георгиева, Иванка Павлова и Стоянка Боянова присъди следните награди и отличия:

НАГРАДИ

Първа награда
Кристина Тодорова – София

лястовица в храма
всички молитви започват
отначало

Втора награда
Владислав Христов – Пловдив

снежна градина
белотата
на неизговорените думи

Трета награда
Радостина Драгостинова – София

бойни самолети
в рисунката на бежанчето
разноцветни водни кончета

Мая Кисьова – София

старчески дом
на празника всички са самотни
заедно

ОТЛИЧИЯ

Едвин Сугарев – София

Сиво небе
бял сняг
хоризонт на тъгата

Цвета Джагарова – София

никой по име
не ще я повика...
цвете в хербарий

Диана Тенева – Хасково

зимна вечер…
баба разказва
същата приказка

Детелина Тихолова – гр. Кюстендил

разговор на свещи
лицата
ту красиви, ту грозни

Станислава Ганчева – Пловдив

Розов изгрев
Облак ангелско крило
на Задушница

Зорница Харизанова – София

порцеланов портрет
малчуган се диви на мустаците
на покойния си дядо

Ангел Дим. Дюлгеров – Перник

пролетно слънце
снегът от акварела
сякаш се топи

Калин Раймундов – София

Юлски следобед
виждам отсъствието й
в зеления парк

Надежда Костадинова – София

планинско селце
потънала в звездното небе
една светулка ме намира

Всички отличени и наградени участници до края на месец декември ще получат грамоти и хайку стихосбирки, предоставени от Диляна Георгиева и Цанка Шишкова!

Поздравления и светли празници!

НОВИ КНИГИ

СТЪПАЛА, ОБРАСЛИ С МЪХ – ВТОРА КНИГА

Втората книга от поредицата на Димитър Анакиев „Стъпала обрасли с мъх" стана литературен факт в края на м. октомври.

Сборникът впечатлява с тематичното разнообразието на включените авторски и преводни текстове. Един океан от идеи, който респектира с дълбочината и необята си. Книга, от която може да се научи много за японската литература и философия, за влиянието и взаимодействието на японските поетични форми със западната литературна традиция и мироглед, но и книга, която въздейства върху сетивата и въображението на читателя с красотата и образното богатство на поезията!

Ето какво споделя автора:

„Една от идеите на събраните ми съчинения е да представя на българския читател по-широка и по-дълбока основа за разбиране на японската поезия.

Втората книга съдържа избрани преводи и текстове, които съм публикувал в български фейсбук групи, книги и списания през последните пет години. Следователно, това е ръкопис, който е създаден в пряко взаимодействие с читателите, следвайки според мен техните нужди. Като нещо, което възниква по пътя, то беше пренесено в книгата директно, практически без корекции. Работното заглавие на тази група текстове е „Христоматия".

Книгата е разделена на три тематични части: танка, хайку и будизъм. Това е четиво за поети и любители на поезията, в което е отразен моят четиридесетгодишен поетичен опит в областта на японската култура. Познавам лично голяма част от превежданите съвременни поети, така че информацията е от първа ръка.

Искам читателят да добие представа за цялото и да разбере, че японските поетични форми не са отделни понятия – както Западът твърде често ги разбира – а по-скоро вълните на древен поетичен океан, който носи със себе си определена философия и специален възглед за живота. Убеден съм, че представеният мироглед е близък до българския поет и че мнозина ще се разпознаят в него, както веднъж се случи и с мен."

СЛЪНЧЕВИ БАГРИ

„Слънчеви багри“ е дебютна книга на Кирил Желязков

Инженер-химик по образование, авторът започва да пише сравнително късно през житейския си път. Една от силните му изяви като хайджин е включването на негови хайку и ренсаку в „Човек. Антология на българското хайку“ /изд. gabriell-e-lit, С., 2024/.

Кирил Желязков представи свои кратки източни форми в сп. „Картини с думи и багри“, които скоро след това публикувахме. През октомври 2024 г. в редакцията на издателство gabriell-e-lit постъпи ръкописът на „Слънчеви багри“. Малкият обем /само 18 стр./ първо ни стъписа, но след внимателен прочит стана ясно, че в сбирката всичко е точно там, където трябва да бъде и тя представлява монолитна, прекрасно изградена творба, която очаква своя път към читателите.

Бързо се превърна в електронна книга, свободна за четене и сваляне. Когато я прочетете, ще се убедите, че хайку трябва да се мери с различна мярка. Всеки стих е отделна Вселена; всяко словосъчетание е отделна картина, всяко тристишие представя своя собствена, завършена история. И сбирката от 37 хайку се равнява на роман с 37 глави.

Редактор на книжката е Златка Желязкова, дизайнът на корицата е на екипа на изд. gabriell-e-lit, като картината е генерирана от изкуствен интелект по три хайку от сбирката:

Лятното утро.
С песента на славей
отлита сънят.

Детска гълчава.
Малчугани на двора,
като врабчета.

Блесна слънчев лъч.
Дете с огледалце
на прозореца.

Нашият екип избра още две хайку, които преведохме и по които изкуственият интелект създаде картини.

Първо беше встъпителното хайку на стихосбирката:

Слънчеви багри.	Sun dyes,
Лазурно небе, диня,	Azure sky, watermelon,
песен на славей.	nightingale song

След това бяхме пленени от хайку, което с една своя дума, „дуди“, ни върна към детството:

Под черницата	Under the mulberry tree
споделих с гълъба	I shared with the dove
шепичка дуди.	a handful of fruit.

Изборът на картина за корицата беше на автора. Приятно пътешествие в света на багрите от слънце! „Слънчеви багри“ излиза от печат в края на ноември 2024 г.

Прочетете още една стойностна поетична сбирка със знака gabriell-e-lit!

редакционна статия

ЗВЕЗДЕН ПЪТЕПИС ЗА ЙОВКОВ

В навечерието на 144-та годишнина от рождението на Йордан Йовков още една книга на Тодор Билчев и изд. gabriell-e-lit стана литературен факт.

„Красен, или раждането на духа", с подзаглавие „Звездният пътепис за Йовков", се роди като едно припомняне на вдъхновението и полета към звездите, като полъх от заглъхващия трепет на поетичната душа след написването на стихотворението „При Йовков в Красен" /публ. в настоящия брой на списанието, на 15 октомври/.

Книгата е кратък пътепис, проследил стъпките и събрал емоциите на автора. Съдържа 23 цветни снимки, повечето от които са направени в музея на Йовков в с. Красен, а други са автентични архивни материали.

Изящно пълноцветно издание, което ще срещне любознателния читател с една не много позната страница от житейския път и с много от местата, вдъхновили големия майстор на късия разказ Йордан Йовков, без съмнение – един от най-великите представители на белетристиката в българската литература.

редакционна статия

„АЛО, 112 ЛИ Е"

ИЛИ ЗА РАЗКАЗИТЕ НА ПОЕТЕСАТА ЛИЛИ ЧОЛАКОВА

Днес, 1.12, е денят, в който ще представим новата книга на Лили Чолакова „Ало, 112 ли е"!

Не, това не е поредната стихосбирка на прекрасната поетеса, която познаваме, а сборник с разкази. Разкази, откъснати от сърцевината на живота – оня, който незабелязано минава край нас, който често подминаваме, забързани по пътеките на ежедневието си.

С чувствителния поглед на поет, Лили Чолакова забелязва дребните детайли, които изграждан необикновени случки и човешки съдби, забелязва и онова, скритото, което се случва на милиметър отвъд действителността – в един странен свят, който съществува – може би само в съзнанието на някои от нас, а може би – определя нишките, по които протича живота ни.

„Дълго се колебах за заглавието на книгата, но накрая избрах този разказа „Ало, 112 ли е" да и даде заглавието си… Аз го разбирам като зов за помощ, но не само в медицински аспект, какъвто е случаят в разказа, а и като зов за съпричастност, за човещина…"

Това е разковничето – зов за човещина. Всички разкази в сборника са своеобразен зов за човещина в нашия все по-дехуманизиран свят, в който човешките отношения се превръщат в онлайн общуване, а разговорите – в размяна на емотинки и лайкове в социалните мрежи.

Но, нека дадем думата и на редактора на книгата – Румяна Пелова:

ТЕЛЕФОН 112

Познавам Лили Чолакова най-вече като добра поетеса. От време на време попадам във Фейсбук и на нейни белетристични творби, чета ги, но не съм се замисляла как човек прескача от едното в другото поприще. Сега, когато имам пред

себе си сборника от събрани разкази, се убеждавам и колко добър прозаик е тя.

Случките, разказани в творбите ѝ, не са обемни, но са изпълнени с много доброта, размисъл за нещата от живо-та, които ни съпътстват непрестанно, и една рано овладяна мъдрост. С немного думи тя успява да изкара на повърхността всички залегнали у човека качества. Както ще се убедите сами, в творбите ѝ има за всеки по малко – от най-светлите страни на човешкия характер до тъмната му половина, тази страна на луната, която остава невидима за хората.

Не случайно се спряхме на заглавието от неин разказ Ало, 112 ли е? за заглавие на книгата. Замисляли ли сте се, че когато човек изпадне в безизходица, това е номерът, от който очаква помощ? Навремето старите хора са казвали в подобна ситуация „Да викаш неволята". Ние, съвременните, технологично образовани хора, се осланяме на някакво неведомо чудо при нужда от помощ. И това е национални-ят телефонен номер 112. Не винаги обаче чужда намеса може да разреши обикновените ни житейски проблеми. Дори Бог ни оставя сами да достигаме до своите житейски избори без да се намесва драстично в тях. Защото това е нашият избор – добър или лош, и всеки от нас си носи отговорността за последствията му.

Направи ми впечатление, че част от разказите на Лили Чолакова са свързани с неотдавна отминалата пандемия от корона вирус. Не искам да изпадам в съждения дали това беше новоразработено биологично оръжие за редуциране на населението, или появил се по естествен еволюционен път зоо вирус, но съм на нейното мнение, което високо ценя като от дипломиран микробиолог и биохимик, че вирусите, микробите и бактериите винаги са ни съпътствали и животът ни с тях е една симбиоза. Колкото вредни има от тях, толкова и полезни, без които не бихме могли да съществуваме. И че цялата паника около ковида беше преекспонирана, може би за да се влее в човечеството нова доза страх. Тук ми допадна нейното разсъждение за психологията и поведението на тълпата, което ще си позволя да цитирам:

„Тълпата е безмозъчно същество, тласкано от примитивни инстинкти, което може да направи страхотни поразии с чувството за изпълнен дълг. Тълпата е гигантс-ка вълна, която може да те повлече във водовъртежа си и да те унищожи."

Мъдро, нали?

Мога да кажа още безкрай положителни неща за нейната проза. Но когато читателят се докосне до нея, сам ще направи своите изводи, затова няма повече да досаждам и анализирам творбите ѝ. Но мое мнение е, че в ръцете си държите един великолепен сборник!

Румяна Пелова, редактор

Ще попитате, навярно, защо е важно точно днес да представим тази книга на Лили Чолакова, която предстои да излезе със знака на издателство gabriell-e-lit?

О, без съмнение, защото действието в разказа, който ѝ даде заглавието си, се развива на 1.12!

редакционна статия

ЕССЕ РОЕТА! (ЕТО ПОЕТА!)

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ИЛИ „ГОДИНАТА НА ДЪЖДОВНИКА" НА АНА СТОЯНОВА

Тези, които са чели дзен анекдоти, сигурно са попадали на историята за готвача, който бил повишен в патриарх.

В дзен средите е прието новият патриарх да бъде избран измежду монасите, които показват най-добро разбиране.

Патриархът избира своя приемник, като предлага на учениците си или Коан, или своите стихове, а те му отговарят със свои собствени стихове, които показват разбиране на темата.

Анекдотът разказва, че един от 28-те патриарси на дзен будизма, забравих кой по ред, избирал свой приемник. Докато монасите се потяли как да отговорят на стиховете на учителя, за да получат високо положение, покрай тях минал готвач с ръце, пълни с чинии. Той бързал да отслужи празничен обяд в чест на новия патриарх. Чувайки по пътя стиховете (или коана, забравих), които старият патриарх предложил на най-добрите си ученици, готвачът побързал да отговори, докато вървял с чиниите. Като го чул, старият патриарх казал: „Ето го новият патриарх". Така готвачът се превърнал в дзен патриарх.

Ана Стоянова не е готвачка, а според собствените й думи „селянка, която от две години с много усилия опитва да пише танка и хайку, но без много успех…".

Пред читателя е ръкопис с 62 танки, 126 хайку и 7 хайбуна, които Ана Стоянова публикува почти всеки ден в групата Дъждовник за по-малко от 9 месеца.

Създадох тази малка група с цел да възпитаваме българския будизъм чрез хайку и танка поезия. Оказа се, че поетите, избрани за групата, не се интересуват особено от будизма и вероятно ръкописът на Ана е единственият успех на групата, свързан с целта на нейното основаване.

Успехът на този ръкопис обаче е наистина голям и многостранен. Първият е, че изобщо е създаден. Девет месеца непрекъснато вглъбяване и писане през призмата на природата на различни теми и чрез различни форми изисква военна дисциплина и неимоверни усилия.

Ето поета! Заех тази фраза от Понтийски Пилат за този предговор. Пилат възкликва „Ето човека!", като вижда Христос окован и увенчан с тръни. Така поетът е окован и увенчан с поетически форми. И затова появата на Ана Стоянова е знакова за българското хайку (и танка), защото българските хайкуисти не знаят какво е поет. Мислят, че поет е този, който драска нещо там.

От поет, който полага толкова много усилия (работа!) в поетичните форми, които пише, някой, който не е запознат с поезията, би очаквал трудни конструкции на стихове. Но не, поетичните форми на Ана са изискани, леки, лазурни и игриви, защото душата ѝ е поетична – лека и игрива. Второ, освен че ръкописът на Ана Стоянова „Годината на Дъждовника" определя какво е поет, много ясно показва какво би бил „българският будизъм" в поезията. Безкомпромисно е „единството на живот и стих" на Ана Стоянова. Освен това се показва, че българският будизъм в литературата няма нужда от японски фрази и японска култура.

Той се нуждае от отворено сърце, лична скромност и дисциплина и огромна преданост. А Ана Стоянова има всичко това в изобилие. И това е така, защото за Ани Стоянова писането не е поза, а живот.

Тя започва да пише на 16 години и не е спряла до днес. Поезията е въздухът, който диша. Ана Стоянова спокойно може да издава всяка година по една книга със своите танки, хайку и хайбуни. А това е необходимо, защото само чрез книгите можете да проследите как се променя поетът във времето, има ли нови теми и интереси, какво се случва със стила му и т.н.

Книгите са доказателство и ориентир за авторство. Без книги истинското авторство не е възможно. И тази книга се случва в точния момент, защото наскоро публично дискутирахме ценностната система на българското хайку и кои поети са достойни националните награди за хайку да бъдат кръстени на тях.

с. Грознатовци, 19.11. 2024

„СВОБОДНА, СВОБОДАТА СВОБОДА СЪНУВА...“

ТОНИ ТЕЛМАЛОВ

За книгата „Щастие – спомени за бъдеще“ на професор Венелин Терзиев

Има исторически факти, които сякаш са ме пронизали и заседнали в мен още при първи прочит. Принуждават ме да се връщам към тях посред някое внезапно безсъние. Анализирам ги отново и отново, защото искам да се отърва от тях, но е твърде късно – познал съм ги. Проникнали са някъде в мен и продължават да изпълват своя джоб с горчилка, като трън в пета.

През 1794 година Франция ври и кипи. Убийствата в името на свободата, че и на равенството, са денонощни. Гилотината е най-употребявания уред в страната. Хората на Робеспиер арестуват и осъждат на смърт Антоан Лавоазие – откривател на кислорода, считан днес за баща на химията. Причината е, че е предоставял своите изследователски открития и знания в услуга на краля. Върху внесена молба за помилване на учения, някой от устремените борци за свобода и равенство написва резолюция: „Републиката не се нуждае от гении!“. Лавоазие е обезглавен.

Какъв цинизъм! И каква обреченост. Ако погледнем цялата наша следосвобожденска история, тази предопределеност се вписва толкова прекрасно в нея, като шевица в народна носия. Преврати и метежи в името на свобода и равенство. Светлите ни умове избити, елитът ни – подрязан като храст. А свободата – никаква я няма.

В тази книга, Венелин Терзиев не търси свободата. Опитва се да открие зародиша на нейното предопределено липсване. Изворът на онова усещате за обреченост, което сякаш е повило с мантия на невъзможност цял един народ. С тази цел анализира неизменната матрица на еснафа, която неизбежно се преекспонира в политическа такава. Защото еснафът не иска да е свободен, той иска да е равен. Но не си признава. Съзнателно или не облича потребността си, никой да не хвърля сянка върху него, със стремеж към свобода, за която гении не са необходими.

Свободата и щастието си приличат по едно – с тях нищо не се прави. Чувстват се! За целта са нужни възприятия развити в свободен социум. Ето ви психологичен шок. Тук лишените от сетива, започват да търсят мерна единица – власт, значимост, притежание. Венелин Терзиев го е видял. Разполага с всички нужни знания и интелект да го направи. И като че ли иска да покаже видяното на всички останали.

Събраните в тази книга текстове на Венелин Терзиев са лишени от категоричност. Той не натрапва своите позиции. Показва фрагменти от тях и деликатно изчаква читателят да направи своите изводи. Въпреки тежките теми, изказът е свободен и лек, и сякаш хаотично натрупва снимков материал от различни епохи, фиксирал във времето съдби, възходи и падения. В пъзела откриваме самота, неразбиране, неудовлетвореност – все симптоми на нарушения свободен полет.

Докато чета есетата внезапно се сещам за едно прекрасно стихотворение на Ганчо Мошков.

Свободна / свободата / свобода /сънува.
Каква / безкрайност /свята!
Каква / надежда / дива!

Отново тази безнадеждна безкрайност. Недостижимост, в която човек се изгубва, за да се лута в себе си неудовлетворен. Дали е породена от собствената ни народопсихология? Или фактът, че сме хомо сапиенс – стадни животни с илюзии за съвършенство, ни играе номера, защото най-възвишените ни идеи нямат нищо общо с пещерната ни материя!? Няма как да съм категоричен, но като че ли това са въпросите, които трябва тънко да жужат в нас, докато четем тази книга.

ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ

ТАН КУ ЗА УКРАЙНА

Ще представим няколко текста от подготвяната за печат световна антология на антивоенните хайку и танка „Тан Ку за Украйна" със съставител Димитър Анакиев. Изданието е заявено като печатна и електронна книга и ще бъде достъпно за свободно четене и сваляне от платформата за електронни книги на издателството.

ХАЙБУНИ

МИРЪТ ВЪТРЕ

Барбара Анна Гаярдони, Верона, Италия

земна пчела
със значителни размери
Какво, това е?

Бременна жена, която избяга от убийствените бомби и се измъкна от руините на дома си се качи в колата, за да търси убежище. Това не е сън, това е реалност. И всичко това, за да намерим отговора, който днес повече от всякога съм убеден, че трябва да потърсим в себе си. Злото е вътре. Искам да кажа, каквото и да е вътре в нас, то е... То е зло. Но искам да вярвам в това, искам да вярвам във факта, че можем да се променим. Необходимо е да се отвори път за диалог, за среща, за усмивки и израз на нежност. Сега ми кажете, че това не е утопия.

Дивите цветя на Аляска
нагънатите страници
на дневник

ВОЙНАТА ВЪТРЕ

Андреа Чекон, Чивидале дел Фриули, Италия

„Разбрах. Ще ти изпратя такси, става ли?". Така Валерия прекратява разговора. Не са се виждали от години: Олга е най-добрата приятелка на жена ми. Ние сме в Киев и каним Олга на вечеря в ресторанта на нашия хотел.

Имаме приятна вечер заедно и най-накрая опознавам Олга.

Съпругата ми си спомня как преди няколко години, докато се разхождала из Киев, Олга разказала за първи път за голямото достойнство на протестиращите на Майдана и за униженията, претърпени от полицията. Тя се опитала да обясни спешността на промяната за Украйна.

Тези дни жена ми й се обади. Когато разговорът приключи, тя избухва в сълзи...

всички неща, които
искахме да кажем…
есенен лист

БЕЗРАЗЛИЧИЕТО НА КРАСОТАТА

Джоана Ашуел, Великобритания

Понякога тишината е твърде трудна за понасяне. Сигурността, че бомбите ще се върнат. Вече няма граници. Няма безопасни зони, където да положиш глава. Всичко е плетеница от звуци в края на твоя дом. Домът вече не е убежище; въздухът е свободата, която искаме ежедневно. Стъпките, които не са на вашите съседи, са сигналът да бягате или да се биете. Сънят е като да станеш фойерверк в неспокойно небе.

още един ден –
свежа роза откъсната
от ревера на мира

ДУМИ ОТВЪД

Каролайн Джайлс Банкс, Минесота, САЩ

ДУМИ ОТВЪД ВОЙНИТЕ

Войната потъпква киевската култура.

Прозорците на музея на изкуството са взривени.

Концертната зала е забулена в прах.

Статуята на Тарас Шевченко, виден поет, е нарязана и надупчена от куршуми. Мъртва тишина.

Тези образи умоляват въображението ми – за цвят, за звук, да ги опиша.

звън в основата
на камбанарията –
кълнове от зелена трева

ОБАЖДАНЕ И ОТГОВОР

Пороят от изображения от Украйна разбива сърцето. Способността ми да пиша е парализирана като от контузия. Празни листове хартия върху бюрото ми са белите знамена, с които самодоволство, мълчание и разкаяние ми се предават. Тогава виждам ДЕЦА – ясно изписано с бялата боя на невинността върху територията на драматичния театър в Мариупол, където са се приютили жени и младежи.

Като майка и баба съм призована от тази единствена дума, този вик, тази молба – молба да пощадим невинните и да защитим бъдещето. Един образ, една дума вдига мъглата на войната. Всички сме деца. Деца: това е надеждата.

ракетите не могат да прочетат
техните имена
109 празни колички

СИНЬО ЖЪЛТО

София Конуей, Ирландия

Студентите жужат като разстроен кошер; стискащи знамена, яростни за мир в двора на университета. Този стар град потъна в наранени и изпълнени с надежда викове. Калдъръмът долу е усещал похода на железни ботуши преди.

единични дъждовни капки
дълга нощ докато
езерцето прелее

ТАНКА ПОЕЗИЯ

darkness
and a hard rain fall
on Kyiv
the answer . . .
still blowing in the wind

тъмнина
и силен дъжд пада
над Киев
отговорът…
безмълвни въздишки във вятъра

(*Failed Haiku #90, June 2023)*

Рик Джакофски, Роки пойнт, САЩ

*

a roofless street
holds the moon
and stardust
falling as rain
for the lost neighbours

улица без покриви
държи луната
и звезден прах
пада като дъжд
за изгубените съседи

Джоана Ашуел, Великобритания

*

Srušili su hram
u Odesi – no ipak
stoji netaknut
na posljednjoj očevoj
razlednici koju čuvam

They demolished
the temple in Odesa –
but it still
stands intact on the father's
last one postcards that I keep

Те съборихa
храмът в Одеса –
но той още е цял
на последната пощенска картичка от баща ми,
която пазя.

Владан Лалович, Черна гора

*

Yellow and sky Blue
Silence pierced – echoes of war
Tears of sorrow rain
Children's laughter quickly fades
Megalomaniac's dreams

Жълто и небесно синьо
Пронизана тишина – ехото на война

дъжд от сълзи на скръб
Детският смях бързо заглъхва.
Мечтите на мегаломана.

Олга Лескив-Сузуки, Канада

*

Autumn winds disrupt,
geese veer from shattered skies—
Ukraine's fields scarred deep,
each wingbeat seeks paths of peace,
cries echo where war clouds loom.

Разрушителни есенни ветрове,
гъските сменят пътищата си в разкъсаните
небеса –
Украинските полета са дълбоко белязани,
всяко замахване на крило търси пътища за мир,
крясъци ехтят, където надвисват облаците на
войната.

Вирмит Де Силва, Шри Ланка

* Blood

Blood shines in the night,
that's how heaven finds spirits
drop by drop, breath by breath,
dew drips as midnight pearls
from Ukraine's rays at dawn.

Кръв

Кръвта блести в нощта,
така небето намира душите
капка по капка, дъх след дъх,
роса капе като среднощни перли
от проблясъците над Украйна в зори.

Дейвид Дъфи, Джорджия, САЩ

*

„What is this rubbish,"
he says, poking a stick at
what once was my home.

And somewhere in Russia his
mother, wife, and daughter wait.

„Какъв е този боклук," –
казва той, мушкайки пръчка
в онова, което някога беше мой дом.

И някъде в Русия неговата
майка, съпруга и дъщеря чакат.

Стюарт Джей Силвърман, Илинойс, САЩ

*

in Ukraine war
ghost tales of the dead
hard to perish
green tea in plastic cups
under a new moon

в Украйна война
призрачни истории за мъртви
трудно загиват
зелен чай в пластмасови чаши
под нова луна

Франсис Атард, Малта

*

Kiev's statues
now headless and broken
like slain warriors
the new spring grass
is spackled with blood.

статуите на Киев
сега обезглавени и счупени
като убити воини
новата пролетна трева
е напръскана с кръв.

Маргарет Чула, САЩ

*

the bombed-out wall
of a kindergarten
in eastern Ukraine —
echoing across centuries
the hurried steps of children
February 2022, j rap, USA

below in the shelter
crouched together holding hands
we light candles, pray
light flutters, dips, bounces
hope is a silent dance

*

бомбардираната стена
на детска градина
в Източна Украйна –
отекващи през вековете
забързани стъпки на деца
февруари 2022 г.j rap, САЩ

долу в заслона
приклекнали заедно, държейки се за ръце
палим свещи, молим се

светлината трепти, спада, отскача
надеждата е тих танц

Сандра Вайснорас, Литва

*

I refuse to choose
between lynch rope and gang rape
the blues is the blues!
my skin and my sex: Deep dues
I have no wish to escape

Отказвам да избирам
между въже за линч и групово изнасилване
блусът си е блус!
моята кожа и моят пол: непреодолим дълг
Нямам желание да избягам

Джун Джордан (1936-2002), САЩ

*

the birdsongs
gone with the sounds
of war machines
rumbling through lanes
scattering the silence

птичите песни
изчезнаха със звуците
на бойни машини
тътен през уличките
разпръсващ тишината

Лакшми Айер, Индия

*

a dead soldier
will never
ask his son –
„what will you be
when you grow up?"

мъртъв войник
никога няма
да попита сина си –
„какъв ще станеш
когато пораснеш?"

Ан Къран, Нова Зеландия

*

Warflowers bloom,
poppy red. Russian soldiers
lying cold beside burning tanks.
Bloom where you are planted.
Buried here or at home.

Цветовете на войната цъфтят,
маково червено. Руски войници
лежат студени до горящи резервоари.
Цъфти там, където си посаден.
Заровени тук или у дома.

Джефри Л. Тейлър, САЩ

*

a closed amulet
in my hands your souvenir
after the war
we shall walk toward
our wedding chimes

затворен амулет
в ръцете ми твоят сувенир
след войната
ще вървим към
нашите сватбени камбани

Frameless Sky, брой 16, юни 2022 г.)

Рича Шарма, Газиабад, Утар Прадеш, Индия

*

fields of gold
gleam against blue sky . . .
all the times
we have taken
freedom for granted

полета от злато
блясък на фона на синьото небе…
през всички времена
сме приемали
свободата за даденост

(Бамбуковата колиба: Златни полета – стихове на мира, 2022 г.)

Деби Стрейндж, Канада

TAN KU[1]

TAN-KU STORMY
Mariko Kitakubo (JAPAN),
Deborah P Kolodji (USA)

spring snow
or petals of sakura
falling falling
like ashes
in Ukraine (Mariko)

trains going west
a child's stuffed bear
stares out the window (Deborah)

whose uniform...
a sunflower sprout
comes out
of the camouflage
pocket (Mariko)

the caws of crows
footage of survivors
underground (Deborah)

searching for
better days...
repeated invasions
in our layered
past (Mariko)

petal storm
is there a chance
for peace (Deborah)

[1] Относно "Tan-Ku.": Нов поетичен жанр, който създадохме заедно с г-жа Дебора П. Колоджи, отличен хайку поет, живеещ в САЩ и мой добър приятел от петнадесет години. Във формата на Тан-Ку, танка и хайку (или хайку и танка) се редуват. „Tan-Ku Sequence" е съставен от две или повече произведения на танка и хайку, а „Tan-Ku Set" е съставен от по едно. Поредицата Tan-Ku, с пояснението Tan-Ku съставляват заглавието на произведението. (Марико Китакубо)

ТАН КУ БУРЯ
Марико Китакубо, Япония
Дебора Р. Колоджи, САЩ

пролетен сняг
или листенца от сакура
падат, падат
като пепел
в Украйна (Марико)

влакове, които отиват на запад
детска плюшено мече
гледа през прозореца (Дебора)

чиято униформа...
слънчогледов кълн
излиза
на камуфлажния
джоб (Марико)

граченето на гарваните
кадри на оцелели
под земята (Дебора)

търсенето на
по-добри дни...
повтарящи се нашествия
се наслояват на пластове
минало (Марико)

буря от венчелистчета
има ли шанс
за мир (Дебора)

TAN-KU FROM BULGARIA
D.A. Dimitar Anakiev
G.Z. Gabriela Zaneva

Autumn rain
wakes me up at night.
Meteorologists
say: "moist air front
came from the east".
D.A.

The days are piling up -
it has snowed
on our empathy
G.Z.

You say
"you were in a real war",
yes I was -
I don't know, are there clouds
over the minefield?
D.A.

count the drops
on the glasses - how many
lives in the fog
G.Z.

The news
from the front is good –
a cold moon
and all her continents
disappear into the mist.
D.A.

child lets go
pine bark boat
the stream
G.Z.

ТАН-КУ ОТ БЪЛГАРИЯ
Д.А. Димитър Анакиев
Г.Ц. Габриела Цанева

Нощем ме събужда
есенен дъжд.
Метеоролозите казват:
„влажен въздушен фронт
дойде от изток".
Д.А.

Дните се трупат -
преспи сняг върху
емпатията ни
Г.Ц.

Казваш „бил си
в истинска война",
да, бях –
не знам има ли облаци
над минното поле?
Д.А.

броя капките по стъклата –
колко животи
в мъглата
Г.Ц.

Новините
от фронта са добри –
студена луна
и всичките й континенти
изчезват в мъглата.
Д.А.

дете пуска
лодка от борова кора
потока
Г.Ц.

(Accepted for publishing in the first Issue of Kizuna, on line magazine of Tan-ku Association, Feb. 2025)

FIELDS OF GOLD
by Debbie Strange, Canada

fields of gold
gleam against blue sky . . .
all the times
we have taken
freedom for granted[1]

cold war
the fallen rank and file
of sunflowers[2]

ПОЛЕТА ОТ ЗЛАТО

полета от злато
блясък на фона на синьото небе. . .
през всички времена
сме приемали
свободата за даденост[1]

студена война
падналите редици
слънчогледи[2]
Деби Стрейндж, Канада

[1]The Bamboo Hut: Fields of Gold – Poems of Peace, 2022; [2]Selected Haiku, Yamadera Basho Haiku Contest, 2022

A CALLOUS WORLD, tan-ku
by Ana Stoyanova, Bulgari

A fire is burning
in the neighbor's yard.
All Europe
hums for years-
i see it i look at it

eyes narrowed
ears plugged-
a callous world
Anna Stoyanova

БЕЗЧУСТВЕН СВЯТ, тан-ку

Огън гори
сред двора на съседа .
Цяла Европа
години тананика –
виждам го, гледам го.

с присвити очи
със запушени уши –
безчувствен свят
Ана Стоянова

ПОЕЗИЯ

НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ

ПЕСЕН НА ПЕСЕНТА МИ

ПЕЙО ЯВОРОВ

Роден на 01.01.1878 г. в Чирпан
Починал на 29.10.1914 г. в София

ПЕСЕН НА ПЕСЕНТА МИ

Най-сетне ти се връщаш, блуднице несретна,
с наведена глава –
при мене, тук, в самотност неприветна.
надире не поглеждай с тъмните слова
на уплах и тревога –
аз всичко знам...
Но знай и ти умряха там
и дявола и бога.

Ела при мен. Ела у мен. Кажи ми
къде не беше ти, къде не бях
подире ти и аз?
Зигзаги вред неуловими...
Къде от ревност не горях
и в летен зной и в зимен мраз?

На труженик ли дрипав, гладно бледен,
в прихлупената изба ти не бе –
и него ли, кажи, не лъга, беден,
за празник, въздух и небе?
В полето ли при селянина груби
не беше ти,
край него дни ли не изгуби,
сама осмяла своите мечти?

Из дебрите на тъмните балкани –
посестрима хайдушка – и над гроб
ти сълзи ли не рони, великани
оплакваща наравно с жалък роб?
И пред развратница ли с просешка боязън
за поглед и усмивка не рида,
и пред невинността ли думи на съблазън
безсрамно ти не шепна,
без срам остала навсегда!

И ето че се връщаш уморена,
наплашена, отвърната, сломена.
...Уста пиянски не едни
в устата ти рубинови се впиха.
Ръце нечисти през ония дни
разплитаха, заплитаха, мърсиха
коприната на твоята коса.
В кървавите на кръвник обятия
нима веднъж се ти превива?
Разврата ли не чух невинността ти да осмива,
и невинността да те обсипва
с хули и проклятия?

И ето че се връщаш уморена,
наплашена, отвърната, сломена.
Надире не поглеждай – няма жив
на мъртъвците сред тълпата:
едни остаха там
безплътни призраци, едвам
съзирани през тишината
на спомена мъглив.

Разбойник същ, подире ти вървях
и мислех аз:
какво тя мрази и обича?
Безсилен в ревност, силен в злобата си бях
и питах аз:
какво я лъсти и увлича?
Гласа ти вредом стъпките ми заглуши.
Претърсвах аз,
претърсвах ги тогаз –
на миг пленените души.

Напразно търсих истина у тях,
създадени в лъжа и грях.
Напразно дирих и лъжата –
бог на вселената, душа в душата.
Страдание! Едно страдание безлично
жалко, безразлично,
там негде по средата
на истината и лъжата...

И ей ме днес: погледай, връх е – самота.
И ти се върна, моя красота!
Че няма зло, страдание, живот
вън от сърцето ми – кивот,
където пепелта лежи
на всички истини-лъжи.
Че няма дух и няма вещ
вън от гърдите мои – пещ
на живия вселенен плам,

на цялата вселена храм.

И ти се върна! - празник ден...
Ще дъхна аз и с кървав пламък
ще пламне тук дърво и камък.
Бъди при мен – бъди у мен...
Сред кървав пламък и през дим,
сред задух нетърпим,
небето в твоя поглед
дивно ще се отражава.
Душа за него ще копней!
Ти него гледай и ми пей
за хладния покой, за вечната забрава.

Сред пламъци и адски дим
ний двама с тебе ще горим.
Красиви в мрачна грозота,
и грозни в сяйна красота –
сред задух нетърпим,
в копнение за мир небесен,
ний двама тук ще изгорим,
ний двама с тебе, моя песен!

ДНИ В НОЩТА

Един след други те пристигат бледни
неизживените ми дни,
покрити с прах, от ужас онемели
под хладното си бреме; те пристигат
до моя праг и чезнат все отвън –
бремето си хвърлят
и чезнат, като призраци насън.

Един след други те пристигат бледни
неизживените ми дни,
захвърлят скъпи мъртъвци пред мене
и чезнат: ето моята любов
с изпъстрена от рани гръд; а ето
и вярата ми с клюмнала глава;
тук ето и надеждата ми светла
с угаснал взор; - и толкова мечти,
запазили в смъртта си ненадейна
усмихнати лица! Из бъднини
те идват, хвърлят мъртъвци и чезнат
неизживените ми дни...

И само тя, настръхнала над мене,
студена, непрогледна нощ,
без смяна си остана. Кървав студ вей
от нейното крило и ад бездънен
в погледа и зее. Хищно зла,
само тя остава –
и светят нокти, живи острила.

И само тя, настръхнала над мене,
студена, непрогледна нощ,
без смяна си остава: тя живота
на толкоз скъпи мъртъвци живей.
Но ето я победна: шепне нещо,
и шепота и в жилите кръвта
на лед превръща; ето я разкъсва
гърдите ми и кърваво сърце
в ръцете си разглежда; ето с нокът
чертай по него и в свирепа мощ
свирепо се кикоти! – Вечно тая
студена, непрогледна нощ...

СРЕДНОЩЕН ВИХЪР

Среднощен вихър – сякаш някой се оплаква.
В прозореца дъждовни капки, като пръсти,
припряно трескави потракват. Не очаква
душата никого – и сепната се кръсти,
робиня суеверна на безверен ум.
Среднощен вихър; пръскат капки: тъмен шум...
Трепери ли от студ в пустинята безкрайна
самата пустота? Из хаосни простори
едно страдание, една велика тайна
на моята душа говори.

Затрупана е в гробовете с пръст грамади
живяла нявга мощ: затрупани отдоле
покоя си заслужилите – стари, млади –
без радост и печал, от вчера и отколе,
почиват изнемогнали под своя кръст.
Затрупани са те с грамади тежка пръст.
А съкрушено - на пустинята безкрайна
из дихащите мраз продънени раздоли –
едно страдание, една велика тайна
на моята душа се моли...

Да бе на самощастие предвечно слънце,
тя би помръкнала и горко заридала;
да беше на утеха плът, до сетно зрънце
тя с драгост би се раздробила и раздала:
- Кому, душа - ? Душата ми навън се рве.
Там на страданието тайната зове.
- Плачи, душа - ! Душата ми се нямо кръсти.
Сама безпомощна, вън някой я очаква...
Треперят по стъклата вкоченени пръсти –
и безнадеждно страден, някой се оплаква.

Подбор Надежда Александрова

НОВА ПОЕЗИЯ

ЮНСКИЯТ ДЪЖД

АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА

*

додето дочакам
зелен светофар –
дъждът

*

закапа дъжд
по пейките влюбени
кой да си тръгне

*

плисна дъжд
смях и викове
под старите кестени

*

порой
от слънцето ли
рукна

*

в кръг ни затваря
под стария кестен дъждът –
в прегръдка

*

далечна мълния
градът обърнат
в локвите

РЕНСАКУ „ДЖАЗ“

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

На светлата памет на майка ми Евгения Петкова Дъбнишка (по баща д-р Пеева) посвещавам.
Авторът

Чети и слушай
със тези танка песен:
„Брой до пет“, Дейвид
Брубек нотите изпя.
Бе филмът: „Ах, този джаз“

Речно камъче
с шупли и пукнатини –
свят, в който влизам
със моите тревоги.
Глъхнат звуци на река

Покрай лика му
живели речни твари.
Милувки с пясък.
Порои са дълбали
дом за скрити времена.

Скрий ме, камъче,
във теб за друго време,
ако го има.
Дори и да го няма,
от води го измисли.

Така във тебе,
търкалян от водите,
тихо ще заспя.
Ще се ронят пясъци,
тъй – снага подир снага.

Надолу нейде
в тиня пясъкът ще спре,
но не ме буди.
Такава е съдбата
и на пясък от звезди.

А пет донася
филм с пъстър шумен блясък
и боли сърце.
Сред ноти камъчето
със теб търкаля джазът.

Спира го легло;
от болка стенат устни
на сама жена.
И тук с целувка свършва
петстишието танка.

„I think you are
a beautiful thing in the world
and I love you.“

И радост склапя
вече гаснещи очи;
филмът е дотук
почти, а камъчето
със него ме прибира.

А долу следват
линк на песен и на филм –
тъй стари те са;
и хубавото вино
не е младо – тъй нали.

ЗВЕЗДОПАД

ВИОЛЕТА СОЛНИКОВА

*

звездопад
дъхът ми
спира

*

топло е
на комина
под шапка от сняг

*

самотна къща
само вятърът
премита снега

*

зимата наметна
голите дървета
с белия си шал

*

зимно утро
ледена пързалка
до сърцето ти

*

ваканция
в училищния двор
неутъпкан сняг.

*

смисъла на пътя
да достигне
безкрая

*

изпих горчилката на живота
налей ми чашата
със светлина

ДИХАНИЯ

ДАФИНА КУЗМАНОВА

ЛЮБОВ-ДИХАНИЕ

На границата
между реката
и морето
съм.
Там ще потъна
или ще се завъртя,
за да получа
онзи звезден миг
на избор.
Дали отново
да тръгна
по поречието,
обрасло със треви,
цветя, дървета.
И птици,
много, много птици...
Или да се гмурна
във синьото пространство,
приело вятъра
за свой събрат –
вълни даряващ
без умора.

Но как
без птичи песни
да живея
и да дочакам
края
на това пътуване?

Луната е една
за тъмните ни нощи,
и слънцето
единствено е
за Земята.
Небето е едно
за всички
птици...

На границата
между реката
и морето
съм.

Брегът остава
мойто упование.
Той нашата съдба е
и нашето желание.
На брега
изпълваме се със мечти.
И със любов –
като дихание.

НА ЕДНА ПТИЦА

Видя ли птицата в далечината?
Онази, с малките криле на хоризонта.
Над нея облаците са огромни, цветни....
А тя пътува смело между морето и небето.
Твърдо е решена да се върне.
Но това ще стане някога,
когато пътят е изминат
и достигнат е безкрая.
Този, на любовта към свободата.

ТИХО ВЪЛШЕБСТВО

Като преминава
през годините,
водата все така
ще бъде синя...
И ще свети
слънцето във нея.
И луната
ще се спуска
ниско – ниско,
много близо
до водата,
която все бърза
някъде.
Не се затоплят
водите на реките.
А как разтапят
нашето дихание.
Край реките
сънищата са
за радост.
Но и те изтичат
със водата...
Като всяка
добрина.
Вълшебство тихо
е реката.
Върви, през нас минава,
преминава,
без да спира...
И без
да наранява.

ПТИЦИТЕ ЛЕТЯТ ДО БОГА

ДЕСИ ЦВЕТКОВА

ПТИЦИТЕ ЛЕТЯТ СЪВСЕМ ДО БОГА

Празничният удар на сърцето
Влива свойте звуци в тишината.
Чувствам как политам неусетно,
Литвам и не мисля за обратно.
Горе се усещам като птица.
Рея се, прозрачно необятна.
Даже да се сблъскам е различно,
не е като долу, на земята.
Може да попадна във вихрушка –
ще се вдигна две нива по-горе.
Само че не трябва да се спускам,
иначе съвсем ще ме съборят.
Плувам във въздушното течение,
хич не мисля да се връщам долу.
Вече ме примамва там, над мене,
за обратно нямам дори воля.
Горе ще кръжа, докато мога.
Няма да се дам на тези долу.
Птиците летят съвсем до бога,
а пък долу има само хора.

ШАХМАТНО

Цял ден
по шахматната улица
подскачат.
Опитват по диагоналите
на офицерите,
с конски гамбит пробват – затлачва се...
Отсрещаги чакат
вражеските топове,
няма опция за реми,
за рокада
са все готови...
Никой не знае кой е царят дори,
но всички искат да са му цариците...
Нависоко се целят...
Тичат, завиват,
още малко ще се хванат
и за крилете на птиците,
но всъщност правят
грешка след грешка...
Няма огледала,
да се видят,
че са просто пешки...

ПРОДЪЛЖИТЕЛНО СКИТАНЕ

ИВАНКА ПАВЛОВА

*

Продължително скитане.
Обувките на клошаря –
с изплезени езици.

*

Счупена керемида.
Лястовичето гнездо
рони кални сълзи.

*

Скърцаща врата.
Старата къща
Тъжи за стопаните.

*

Пукнатина в бетона.
Горската теменужка
си намери дом.

*

Дете с раница.
Товарът на знанието
ще го прегърби.

*

Гълъби на площада.
Всеки е изрисуван
с различни шарки.

*

Шарена стомна
със счупен чучур.
Изтече лятото.

*

Китайска ваза –
безмълвна приказка
от далечни земи.

*

Проглушителна тишина.
В театъра на сенките
страхът - с главна роля.

*

Прегърбена старица.
Жилава ръка и бастун -
воля за живот.

*

Кална локвичка.
Котката я предпочете
пред моята паничка.

*

Дупки на пътя,
закърпени от дъжда.
Колите се спъват.

*

Люлки без деца.
Само вятърът
понякога се люлее.

*

Любопитен вятър.
С невидими пръсти
разгръща стар вестник.

*

Непрочетена книга.
Намаляха търсачите
на скрити съкровища.

*

Археологическа находка:
Тържество за археолозите,
за фараоните – печал.

*

Цъфнал минзухар –
потреперващо пламъче
в дланта на полето.

*

Мъжка риза с червило.
През очите ми наднича
Агата Кристи.

А ЗЕМЯТА ВСЕ ТАКА СЕ ВЪРТИ

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

В памет на моя съпруг

*

Капят сълзи
по любимата ръка.
Догаря свещта...

*

Скръбната вест
обходи Земята, а тя –
все се върти...

*

На небосвода
изгрява звезда –
търси ме в мрака.

*

Дългият път
се губи в тъмнината.
Води ме твойта звезда.

*

Назад и напред
пътувам във времето.
Искам да си с мен.

*

Невъзможен полет –
птица без едно крило.
Чезна в спомени.

*

Двете релси
се сливат в безкрая.
Завинаги заедно.

16.11.2024 г.
Велико Търново

НИКОЙ ЧОВЕК НЕ Е ОСТРОВ

ИЛИЯНА КРЪСТЕВА

No Man Is an Island
John Donne

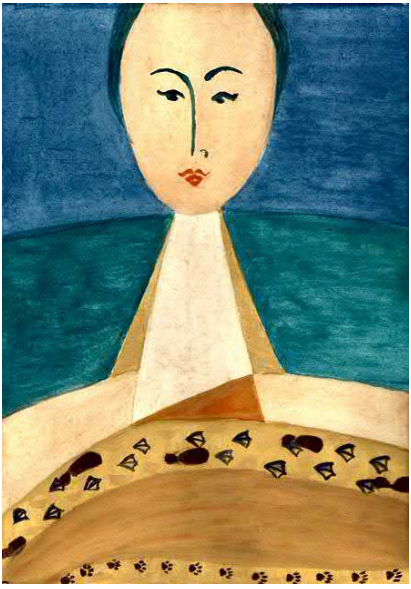
Не ме укорявай, че скитам по безлюдните плажове. Търся стъпки от самотни сърца! Разсъбличам вълните. Зъзна в разноцветните стъклени спомени с пясъка. Посрещам разбитите пръски, заоблящи непокорна скала. Флагът търпори. Сърдит е на вятъра и на пустия кей. Премрежвам очи. Запалвам главнята на залеза. Небето люлее звездите.

Никой човек не е остров, но е остров за друг. Копнеем да бъдем моряци, но зове ни брегът. Под лозницата, до смокинята - празната бъчва е дом и присядат родниите, закръжават с чайките недоспали приятелства, досадни съседи и нелепи мечтателства, неприличните връзки и обстоятелства. Никой човек не е остров, остров е само светът.

Непременно и настоятелно, достоверно и обезателно трябва да се изгубя, като стари пари. Ще поседна в крайбрежна далечна таверна и вторачено ще погледна в очите на времето. То се е сгушило, леко прегърбено, с опушено сиво сетре, с накривена кокарда, с котва на шапката и по навик припалва цигара, преди да ми каже: Здравей, знаеш ли…

Никой човек не е остров, но е остров за друг. Копнеем да бъдем моряци, но зове ни брегът. Под лозницата, до смокинята - празната бъчва е дом и присядат родниите, закръжават с чайките недоспали приятелства, досадни съседи и нелепи мечтателства, неприличните връзки и обстоятелства. Никой човек не е остров, остров е само светът.

Видин, 4 ноември 2024 г.

худ. Габриела Цанева

ХАРМОНИЧКАТА В ЕСЕНТА

КИРИЛ ДИМИТРОВ

Гората есенна пак шумоли,
по листата смерчови ветрец преминава
и тъй е светла светлата тишина,
когато ветрецът спре да повява.

Ветрецът е същият и тази година,
но аз не съм същият,
защото пристъпвам като уморената есен,
а пък след есента идва и зима,
със скорост на светлина минава пътят ми земен,
но знаете ли, аз хармоничка имам!

Пред залеза тих ще седна на пътя,
ще извадя хармоничката и тогава
пред тихия на залеза златен триптих
ще свиря за това,
що ми в живота остава.

А после отморен, отпочинал
ще стана и бавно ще тръгна към края,
събира се той с началото, с него едно е,
но то къде е, аз сам не зная.
Може би е в далечината,
далечината далечна и близка

с облаци кротко изписана,
където животът не спира
а само е в други светове пренесен,
като звук трепнал на сребърна лира.

На дървета светят листата,
като че светят звезди,
подухва ветрец и ги разлиства,
светлината по пътя замира

Тихо шумоли наесен гората,
светлина златна зад гората извира
върви някой по пътя край нея, къде ли отива -
и на хармоничка свири

СЛЪНЧЕВИ БАГРИ

КИРИЛ ЖЕЛЯЗКОВ

*

Слънчеви багри.
Лазурно небе, диня,
песен на славей.

*

Лятното утро.
С песента на славей
отлита сънят.

*

Блесна слънчев лъч.
Дете с огледалце
на прозореца.

*

Слънце и море.
Милуват се сутринта,
като влюбени.

*

Червено вино.
В бутилка слънцето
скри лъчите си.

*

Палещо слънце.
Гълъби пият вода
от чешмичката.

*

Летен дъждец.
Окъпа дръвчетата
и ги пожълти.

*

Слънцето зайде.
Песента на щурчето
стигна звездите.

КАМЪК И СТРУНИ

ЛЪЧЕЗАР СЕЛЯШКИ

НЕИЗПОВЕДИМО

Безброй видими и невидими
движения, цветове, сияния.
Пулсираща в тревата тишина.
И снежни върхове –
огромни кораби на пристан
в лазура на планинско езеро.
Прелита птица – пратеник небесен.
Кръстовидната й сянка събуди
водата в разрастващото се езеро.
Водата, чиято древна памет
прелива бавно в кръвта ми,
във всяка моя клетка.
Това, което се движи,
остава тук неподвижно,
това, което отминава,
остава тук неотменно,
неизповедимо.
Избирам думи от тишината.
Усещам формата и тежината им,
сякаш камъчета в шепа.
Трябва да успея
да им вдъхна душа –
с нова светлина да засветят –
преди залеза на слънцето,
преди свечеряването
на небето,
на земята
и сърцето.

ДРУГИТЕ ДУМИ

Думите,
другите думи –
уж видими с просто око,
ала незрими,
близки колкото
детска въздишка,
ала неуловими.
Нощем проблясват –
безброй светулки –
над чистия сняг на листата,
денем тичат боси
през пощурялото
от щурци стърнище.
Те са изгубеният глас
на пресъхнал ручей,
те са последният полет
на простреляна птица.
Отвъд акуратно
подреденото ни време
обитават планетата,
необятна колкото цвят
на глухарче –
планетата
на Малкия принц.
Очи уморени,
не ги търсете,
не ги докосвайте,
нечисти помисли.
Те се виждат
само със сърцето
и само на сърцето
доверяват
светлите си тайни.

МИГНОВЕНИЯ

Понякога продължителни
като полет на светулка.
Понякога кратки
като трептене на камертон.
Когато виждам
със затворени очи
как мълчанието будува –
цвете, поникнало
в пукнатината на камък.
Когато през мен тече
бистрото поточе
на интуицията.
Когато крехкостта на думите
е разсъмване
в чистилището на поезията.

КАМЪК И СТРУНИ

Триптих

I

Камък –
съвършена
неподвижност,
безгранично
неизразимо.

Слънчев лъч
съживява за миг
праисторически
знаци.

Извор
под камъка блика –
жива вода,
светлина
неудържима,
струна трептяща –
ден и нощ
не спира да звъни.
Камък и струна –
покой и устрем
към неуловимото.

//

Камък,
обрасъл с мъх
от тишина,
от мълнии –
скъсани струни –
белязан,
от бури свирепи,
от порива светъл
на вкорененото
в него дърво
разцепен –
чак до
сърцевината.
Око лазурно –
вода дъждовна
запазил
в гранитна шепа –
привлича полета
на ожадняла птица.
И заедно с птицата пее.
И заедно с птицата
размахва крила

и полита.

///

На дядо ми Тодор и прадядо ми Димитър Кючукови, майстори зидари от с. Ковачевица

Зидарят
внимателно огледа
крайъгълния камък,
преди да го положи
в зида на църква.
Потрепна
и
притихна
струната
на
отвеса.

Ориса камъка
с три удара на чук,
погали го усмихнат

и бащински запя.

ДЪРВО НА КАМЪК

Дърво на камък – в процеп с бедна глина
израснах – семе от нехаен вятър...
Съдбата на отшелник не проклинам -
държа се здраво с корени крилати.

Очи, загледани към мен, защо ли
завиждат ми? Навярно за простора.
А може би за истинската болка
на слепи мълнии да съм опора.

Край мен цъфтят обикновени тръни
и пее в мен щастлив глухар – до тъмно.
Аз черпя сили от сърце на камък –
за бъдещ бял, безимен кръст, за пламък.

ТРАКИЙСКИ НЕКРОПОЛ

Мълча, опрян на мъхест камък
със знаци още неизтрити.
Кой тук е врязал късче памет
за древен свят, за жизнен ритъм?

Край мен изровени огнища,
а в тях – поникнали елхички.
И сякаш вече няма нищо,
освен изпепелени срички

и слепи, почернени храсти,
и счупени без жалост урни.
Щурец – звънчето на полята –

мълчи, заслушан в необята.
Там – пицикато контрабасно –
трепти скръбта – ръждива струна.

МАМА. ОЧАКВАНЕ

Обронила глава на дланта
на зимната вечер,
заспала си неусетно.
Твоето тихо дишане
прораства в мен -
червена роза,
с листа звънтящи
обгърнала сърцето ми.
Трохи вечерни
върху бялата покривка
сияят като съзвездие.

Душата ти синеока
сред него пак
безутешно ме търси.
Събуди се, мамо!
Аз съм –
твоят изгубен
сред градските дебри син.
Сърцето ми е розов цвят,
възрадван от топлината
на твоята сълза пречиста –

безмълвната сълза,
която казва всичко.

СНЕЖИНКИ

Върви между притихнали дървета,
по път, изпъстрен с утринна позлата.
Две бели пеперуди към морето
високо и зелено отлетяха...

Две бели пеперуди, две снежинки
докоснаха ме като полъх кратък
и се изгубиха в безкрая синкав,
отвъд – при мама и при татко.

КАК Е ТАКА...

Думите, нашите думи -
катерят се нагоре
по грубо варосаната стена
на дългия следобед,
сякаш неистови графити,
сякаш гущерчета от жар
с изгубени опашки.
Говорим си
на различни езици,
прегръщаме се
с привидна радост.
Край нас – огризки
от чужди възторзи,
край нас – откъслечно
цъфтящи обещания.
Прежуля слънцето –
негаснещ фас –
през избледнялата завеса
на мислите.
И аз, затворил очи,
те виждам – коленичила,
лице над моето
надвесила:
-Кажи ми как е така
да обичаш?

НОКТЮРНО

гледаш как в тръстиките
леко се полюшва
незримата птица
тишината

песен на щурец
в топла длан държиш
пръстен стародавен
лунно-златен

и расте небето
в очите ти сини
звездно полко цвете
диша лятото

ЗАЗЕМЯВАНЕ

Днес съм на слънчев хълм, сред необята,
разлистен лъч, от полъх бял докосван.
Усещам как от стъпалата боси
прорастват жадни корени в земята.

Какви ли тайни крият се дълбоко
под този хълм: замлъкнала камбана
на църква, златно кърваво имане?
Защо да питам? - светло е наоколо.

В мен багрите на есента се стичат
и се превръщам неусетно в ручей,
в дърво високо с клони многозвучни.
Все същият, но с нещо по-различен.

КРЪГОВРАТ

Притихва светлината скрежна –
сребристосиня светлина.
Сред клоните – безсънна мрежа –
проблясва риба?, златен нар?

Познали новото начало,
стрелките слънчеви трептят,
звънят зелените кристали
на боровете със снежен цвят.

И ти с почуда наблюдаваш
невидимото рождество
на свят и млад, и стародавен,
събран във зрънце естество.

НОЕМВРИ. ВЕЧЕР

Как бързо притъмня. Всичко.
Силуети на крайпътни дървета -
все по-навътре, все по-безпаметно
в необятните дебри на тъмнината.
Звезди сред още топлите корони -
безброй сребърни гвоздеи –
проблясват с остра, студена светлина.
Денят с безпощадна лекота
се кръстосва с вечерта.
Събуден комин бълва черен дим,
сякаш забравен парен локомотив,
тревистозелен музеен експонат,
спрял на метри от отрязаните релси
на притихналата далнина.
Самотен, вкаменен стрелочник,
обут в ръждясали обуща
на железничарската си акуратност,
вдига внезапно ръка за поздрав
към комина със щъркелово гнездо.
Там луната – рижа котка -
с безгранично постоянство
разплита несвършващата нишка
от тъмната страна на сънищата.
И нищо друго. Нищо друго?
Само чезнещ глас на безпределната тъга,
само крехък звън от небесната камбанария,
приспивен звън за живи и за мъртви.

НОЩ

МИРОСЛАВА ДАЧЕВА

НОЩ

Как тайнствено привлича те нощта!
С покой и звезден шепот те опива.
Прозрачносинята тъма
някаква магия скрива.

Звезден прах небето ръси
леко, тихичко нашепва
за туй, що Душата търси –
като фина струна в нея трепва.

Писъкът на сови те зове
по-омайно от песен на сирена.
И по-невинна от дете
в прегръдката ѝ падаш упоена.

Лунната пътека, на морето чедо,
отразила космическите редове,
те приканва да пристъпиш смело
в неговите тайни светове.

СОВАТА

Като черна сянка
в тъмната нощ,
крилата бавно размахва
и показва своята тайнствена мощ.

С успокояващи форми,
преливащи в тъмнина
и движения плавни
безшумно отлита в нощта.

В тъмнина далечна
потапя се пак
и загадъчност вечна
надвисва тук пак.

Тази птица омайна
отлита с цялата мощ
и отнася своята тайна
в непрогледната нощ.

МАГИЯТА НА НОЩТА

Стаята се осветява от приглушената светлина на нощната лампа, а пълната

луна спуска сребърни лъчи… Покой… Тишина…

Звучи нежната и успокояваща прелюдия Фа минор, която отнася мислите и тревогите далеч и те потапя в нежна люлка от спокойствие и хармония. Щурците ѝ пригласят… Котката, сгушена до мен мърка. А гълъбът е на рамото ми и нежно ме докосва с човчица, дарявайки ми ласкавата си птича целувка…

О, идилия, извън пределите на този свят…

Нощ. Тишина.
Лекият шепот на вятъра
и блясъкът на далечна звезда.

Полетът на сова
на лунна светлина.
Магнетичната песен на нощта.

АБСТРАКЦИИ

НАТАЛИЯ ГЕОРГИЕВА

МОЯТА КОЖА

Моята кожа, тя е тленна,
облича нетленните изяви,
за да скрие непорочността
на душевността ми.
Тя е израз на нечовешкото
в просто човекът.
За да ме видиш
ще я изпиша в мастило,
а после ще ти я предложа
да я обикнеш,
както вселената я обикна
в безкрайността
на своята космичност.
Моята кожа, тя е Аза
в своята откровеност
и истинност.

Смъквам кожата си, темпера,
худ. Габриела Цанева

АБСТРАКЦИЯ

Съзерцавам очите ти, виждам
в абстракция себе си, не съм сама.
Вдишвам я да ме изпълни,
да изпълни дробовете ми, твоята химера.
Вдишвам абстракция-
вдишвам надежда, ставам смела.
Във всеки следващ ред виждам само теб,
погледът ти ме обсебва.
Бели гълъби летят, обикалят ме в кръг,
блъскат се един в друг обичта ти да издадат.
Вдишвам синьото в очите ти,
издишвам абстракция на океан
от непреплувани мечти и изплакани сълзи –
твоите сълзи, помня ги.
Успокой се, сега е време да загреба
в дълбините на океана, където си ти.
Плувам към теб, плувай към мен и ти.
Слаба съм не ми остава друго
освен да се доверя на луната,
тя ще ми говори сладки приказки,
за да не те забравя и да зная,
че ме чакаш там в океанското синьо
абстрактно спокойствие на твоето утре.

МЕЛОДИЯТА НА ТИШИНАТА

Свиря мелодията на тишината,
а ти я водиш нота по нота
към съвършено сътворение.
Не говорим, няма нужда
от думи, от погледи, от допир.
Ние си вибрираме, контрастираме
по отделно и заедно.
Свирим с щурците и за щурците.
Те умират с песента си,
всеки път умираме и ние по малко.
Красотата на хармонията-
възбужда конфликтът
на музиката и вселената.
Ти ме обичаш по свое му,
аз те обичам, както мога,
а това ни събужда да живеем,
да дишаме, да се радваме,
да се търсим в нечии очи,
да се откриваме, да се изгубваме
И после какво, после пак сме аз и ти
в контрапункта както винаги,
залисани в музикални игри
с непасващи акорди
и мелодични линии.

ПРЕДЕСЕННО И ЗИМНО

ПАВЛИНА ПЕТКОВА

ЕСЕННИ МОТИВИ

СЛЪНЦЕТО ЛИНЕЕ

Измореното слънце линее към хоризонта.
С цвят на шира
сменят ризата си дървета и треви.
Полето е самотно и оголено,
мъгли се стелят,
паяжини запридат
сухи стърнища.
Врана изграка –
жадна земята.
И пак тишина.
Есента бакърена неусетно приижда
и зимата пълзи.
И пролетта очакваме
за ново свиждане.

ЦИГАНСКО ЛЯТО

Есенен вятър
листи рони в пъстроцвет килим.
От някъде звучи Бетховен.
Не бърза слънцето.
Октомврийски пек
разсъблича хората
и природата.
Привечер търкулва се смалено
над самотните гнезда.
Обагря хоризонта.
Замира вечерта.
Луната се усмихва.
Звезди намигват.
Сънувам лятото
с морския бриз.
И прегръдка на любим.

ЕСЕН

Златни гирлянди
дъждът
на земята
свлича.
Дървета
протягат

голи клони
и търсят слънцето.
Празни гнезда
сълзи ронят
за нова пролет.
Облак
в локва студена
се оглежда.
... И заспива
без ята небето.

худ. Пламяна Георгиева

ЕСЕННИ МОТИВИ

1.
Горите сменят своя цвят.
Клепоухи зайци гледат
последния строй на птиците,
тъжни за далечния път.
Есенният вятър
звъни монотонно.

2.
Кехлибарът от асмите
във вино прекипя.
Капчукът от стрехите
весело заигра.
Напълниха се пак
реките,
отеснели от слънчеви игри.

3.
И хлад се настани.
На талази мъглите пълзят.
Капките роса – замръзнала вода –
искрящи ледени сълзи.
В полето врани крачат,
семето в браздите спи.
Зад хълма зимата за път се стяга.

КРЪГОВРАТИ

Чернеят стърнищата,
загубили своята позлата.
Зърното отдавна
в хамбарите отлежава.
Лятото бавно се изнизва,
отива си след нощните свирци.
Есента слиза хладна и влажна
с оловни облаци.
Чувам земята как диша дълбоко.
В топлата си гръд отново
семе приютява –
нов живот на пролет ще кълни.

ЗИМНИ УСМИВКИ

ЗИМНА УСМИВКА

Светът прилича на пашкул.
Навред е бяло, бяло…
Сълзят очите от ледената милувка
на северняка.
Надиплени облаци
пробягват по небето.
Дърветата прегърбени –
натежали от сняг.
Само борът се усмихва
под искрящата на слънце пелерина.
Земята е в прегръдка бяла,
под която сънуват треви и семена.
Поскърцват стъпките на пътник,
поел на път по пъртината замръзнала.
На хищник дири
и на птици клинописи
издайнически на деня прегласят.

Идилия зимна. В душата си запалвам камина.
И е топло, топло.

ХАЙКУ

*

Зима идва.
Щурче припява
на спомените ми.

*

Снежно гробище.
От кръст на кръст
самотна врана.

*

Зимна утрин.
Самотен гларус
на замръзнал фонтан.

*

Зимна вечер.
Върху пръстена
отблясък от камината.

*

Рисунки по стъклата.
Вятърът в шушулките свири.
Коледна песен.

*

В камината
отблясъци от въглени –
гадаем бъдещето.

*

Вятър свири в бора.
На камината шишарка
в брокат.

АПЕВИ

И
ето –
снежинки
се превръщат
в сребърни капки.
Над
снежна
пъртина
пристига тя –
Нова година.

*

И
пиша
любовен
рефрен за теб –
нежното слово.
Вярвай в любовта!
Романтика
между мен
и теб
И…

ДУМИ В НОЩТА НАПИРАТ

*

Като чадърче от глухарче
вятърът ме носи
в своя път.
Пътувам неизменно
в триизмерна форма.
Притегля ме земята
със зелените си вени.
Ще се родя отново,
лека и ефирна
ще се родя.

*

Космическата висота.
Ще се втурне вятър
с враждата в кръвта
да достигне огнената диря –
стръв от комета.
Нима не е безумие
сред необята
прашинка пепел да откриеш?

ВСЕЛЕНСКАТА ВРАТА

Къде е вратата,
през която се преминава
към поднебието?
Дали през нея
отново някога
ще се върнат
приятели и близки
от отвъдното?
Търсим я
и ден, и нощ.
Търсим пролука
или лъч светлина
към други светове.

*

Спускам се
все по-надолу
по стълбицата
на дните.
Ходилата
разранени
оставят кървави дири
и обагрят залеза.

Слизам
все по-надолу
към потока,
в който се размива
мечтата
за полет.
Разтварям се
в илюзия
или
метаморфоза.
Спира дъхът.
Пеперудени крила…
Отвъд е Вечност.

НАПИСАНОТО ОСТАВА

Като пясъчна буря
времето ме поглъща
безпощадно.
Заклещена между
минало и бъдеще.
между деня и нощта
все повече пропадам
в безмилостния му капан.
Обратният път
ръждясва
като счупена котва.
Един по един
спомените
заличават чувствата.
Свличат се в бездната
на забравата.
… Но вярвам!
Пясъците на времето
не ще засипят
написаното.

*

Все още имам ненаписани стихове.

Думи в нощта напират
и смущават съня.
Покой не ми дават,
правят ми знаци –
търсят белия лист.

И тихо за обич шептят
устните ми
в полусън.

АРКИ ОТ ЛЮБОВ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

АРКА ОТ ЛЮБОВ

Нежност.
Докосване.
Представа.

Какво остава ни, кажи?
Живот изпълнен с томление и смисъл.
Път през розовите долини.
Рози като арки от Любов красиви.
Над които птиците летят сами.
Измина много време.
А душите ни на кръстопът.
Изписват с най-красивото съцветие.
Под онзи чуден звучен благослов.
Написани са днес с чувства и представи…
Написани под Една Безсмъртна Арка от Любов.

ПРЕЛЕСТ

Падат капки дъжд навън.
А в стаята е много тихо.
И чувам стъпки в моя сън.
На вратата се звъни.
Отварям и виждам силует.
На мъж облечен в тайнственост и сила.
Мълчание в този миг.
И една красива роза тъй свенлива.
Подава я в моята ръка
Дъждът ухае на нещо тъй различно.
Мекота.
И листата на тополи . Ветрове.
А розата е в моите ръце.
Мокра от копнежите за бури. Дъждове.
Мъжът си тръгва в нощта.
А аз затварям входната врата.
В тъмна стая. Сама с моите светове.
И розата е тъй алена в мен.
Целувам я с моите устни да усетя.
Че някъде… Някой като мен.
Докосва душата ми тази нощ с магичност.
Докосва душата ми тази нощ с лиричност.
В този свят на духовният градеж.
На образи и състояния.

Получих розата на сънища, които в мен са толкова различни.
В мен са толкова неясни.
И затова са тъй прекрасни…

ЦВЕТЪТ НА САМОТАТА

Тиха песен…
Време…
В един единствен стих…
Последно издихание открих.
Лято. А после Цветът на Самота.
И поглед към небе в което облаци лудуват.
Аз нося птици в сърцето.
А златните пчели танцуват.
Един завет научих там където
пресичат се тайнствени съдби.
Мъдрост.
И стаена сила…
Запомни…
Легендите орисват ни да помним този свят.
От Образи и Загадъчни Слова.
А Останалото е Скрито в един единствен цвят.
Цвят на Самота… Цвят на Самота.

НЕЖНОСТ

Погали ме с дъждовни ласки.
Украси душата ми с нежни маски.
Бъди ваятелят на моето дихание.
Разбери ме…
Когато съм сама.
Когато в теменужките дъждовни.
Открия писмата ти любовни.
С най-красиви нежни имена.
Обич.
Надежда.
Свобода.
Скрити в думата с най-загадъчна прилежност.
Скрити в думата, която пред света изрекох…
Нежност!

ДИШАМ

Дишам!
И дъхът ми се покрива с най-нежните снежинки.
В зимна стая украсена с изящен скреж.
Дали красотата ще съзреш?
В сняг от сила и мечтание.
Красива нота на живота.
Обаяние.
Лъчи в зимна нощ на Символичните Луни.
Когато в шепа сняг огледат се звезди.
Когато в погледът ти видя моите сълзи.
Когато ме докоснеш с нежност и сияние…
Когато те обикна въпреки човешкото
страдание…
И в тебе като книга Живота прочета, нали?
Когато там намеря единствено мечти.
Моите Мечти!

СЕНТЕНЦИИ ЗА ЛЮБОВТА И КРАСОТАТА

Какво всъщност е Любовта?

Стремеж да опознаеш духовния свят на друго подобно на теб същество.

Да разпознаеш в другия това, което е скрито в теб.

Щастие?

Това е да мълчиш с някого, когато сте в беседка под арка от рози.

Да виждате яркостта на цветята с погледи към най-красивия възможен летен залез.

И в своето мълчание да откривате невъзможните светове на въображение, поезия и красота.

Какво е песента?

Духовни криле.

Какво всъщност е Красотата?

Да уловиш с някого малка птичка или пеперуда в тих дъждовен следобед.

Човечеството не е осъдено на забрава и мрак, тъй като все още отправя поглед към звездите.

ЕЗДАЧЪТ

СТЕФАН МИТЕВ

СЕНО С ДЕТЕЛИНИ

Отчупи' мое Детство,
къс от въглен и с него надраскай
онзи припев от песен,
в който с теб все търчим непораснали.

Напиши – за хармана,
с прашна врява обяздван до късно,
и за двора с герана,
за комина с гнездото на щърка.

И за стария орех,
за смеха на щурците край прага,
за асмата отгоре,
с грозде, шума и птички обрасла.

Как под бедната стряха
на огнището къкреше гозба
и за нашето щастие
мама тихо говореше с Бога.

Разходи' ме далече –
до деретата, кални след буря
и до зимната печка
с котарака, замъркал под фурната.

Припомни ми как плача
за умрялото кученце Динго,
после как двамата с батко
го погребахме с почест в градината.

Сеновала спомни ми –
как потъваме в звездните нощи
и сено с детелини
ронят сутрин косите ни рошави.

Как ни носят жребците
чак до здрача безумно вълшебен
и от вихър опити –
все сънуваме звездния шепот.

Как на бряста под клоните,
ровнал крак в уморения синор,
с малка устна хармоника
тате пие мечти вместо вино.

Разкажи за полето –
босоного, от бяг премаляло,
и за огъня вечер –
с дъх на пушек, на смях и тинтява...
Мое Детство-Магия,
направи още миг да съм буден -
шепа слънце да скрия
за брега на незнайното Утре.

ЕДНИЧКА НАСЪЩНОСТ

Откраднато време. Откраднати мисли.
Заметено право на правия път
да води до светли очаквани истини.
Отложени бури пред Страшния Съд.

Захвърлен ключа на човешката съвест,
облудствана младост. Освиркан Икар.
Забравена стръв в сапиенс да си първи.
Начупен на правдата звездния зар.

Издухан въпрос от устата на Хамлет,
на Дон Кихот бойната пика – без връх,
излъскан върхът на всевластната мания,
изтрита цената на чуждата кръв.

Потулени дългове с техните лихви,
виновникът липсва, длъжникът е мит.
Законът изпечен законно се хили
сред своя бронирам дворец-лабиринт.

Захвърлен билетът на Левски за връщане.
Откраднат умът ми (задръж си, го брат!).
Огазен на бедния сетния къшей.
Земята – рулетка, войната – хазарт.

Готов за грабеж ембрионът Нататък.
Изпразнен отдавна е божият Граал...
Но все пак е нещо насъщно останало -
че вярвам: не съм тъй напразно живял.

ПЕСЕН ЗА ДЪЖДА

(Блус 4/4)

Плющи, тече, излива се, не спира,
нощта се блъска в мокрите стъкла,
отчаяно пролуките намира
и ме прегръща с влажния си хлад.

И всичко тук мълчи, и теб те няма,
а пулсът ми секундите дели
като далечно ехо на камбана.
Тъй мрачно е. И шеметно вали.

Дочувам как зад порива на мрака
на самотата призракът расте...
Защо сърцето с болка все те чака,
защо е като ад нощта без теб?

ЗАЩО

Кажи защо сноват през нас сезоните
и хапят изранената ни плътност,
защо ноември все разголва клоните
пред ветровете – блудници безпътни?

И кой тъй драска хаос по съдбите ни,
защо сме точно тук и точно с тебе,
кой днес наръси този сняг в косите ни,
защо смехът е дяволски потребен?

Защо мечтите ни не знаят граници?
А любовта и песните защо са
обагрили задъханите страници
с вълшебства, болки, полети, въпроси?

Защо завеси брулят често сцените,
избрали с кикот неантрактно време?
Защо гърди от низост късат лентите,
а тъне светлата душа в проблеми?

Защо – неразгадана енигматика,
съдбовен знак сред умствената нива –
да ни напомня не защо, а само как
животът смешно бързо си отива.

НЕ СПИРАЙ

(Блус 4/4)

Замълчи, ако пак се прегърнат очите ни,
не се завръщай в отминалото лято,
отмини, измисли си тревожна причина,
прегърни ме в отдавнашна дата.

Не изваждай на масата снимки, писма,
под звездите отломки не сбирай,
не търси в ожаднялата вазичка знак.
Отминавай, не чакай, не спирай.

Кой е казал, че всичко е станало прах,
щом избрали сме с тебе две посоки?
Кой е казал, че стъпки, загърбили праг,
са измамни, нелепи, жестоки?

Кръстопътят какво е – присъда ли? Мрак?
Отмини. Нещо днес е различно.
Нека вкусим без сол на раздялата залъка,
щом сърцата ни шепнат „Обичам те..."

из „Ездачът" – избрани стихове и текстове за песни, Изд. „Фабер", В. Търново, 2024
Подбор: Павлина Петкова

ПОЛЕТ - ЕСЕННИ ЛИСТА

СТОЯН МИХАЙЛОВ

ДЪЖД ОТ ЕСЕННИ ЛИСТА

Крача сам сред есенна позлата,
полски път и морна тишина...
Ронят си дърветата листата,
сякаш че преследва ги вина.
А каква съдба другар им беше -
суша, ветрове и адски пек...
Стволът исполински се крепеше
със листенце всякое нащрек!
Храниха листата плодовете –
устояха пак до есента...
Нито за момент не ги винете –
„с браво" си изпяха песента!
Вятър ги сега дъждовно рони –
по трънаци сбира с присмех див...
Спирам се заслушан – с глас ме гони
тъжно лист, за този рецидив.
Да, природата е мир на Бога ,
има си закони, свободи!
Раждаш се – делиш успех, тревога
и умираш, друг да продължи!

30.09.2024

ЛЕШОЯДКАТА

Литнала е орлицата там, под облака бял...
Тя е маг, тя е жрицата над света оцелял!
Покорява скалистите и планински била
Пери си обемистите тъй подемни крила!

Горда рее си полета – все напряга очи
Тържествува й волята, но и гордо мълчи
докато от високото набелязала цел
тя променя посоката с полет устремно смел!

Ти негласно охрана си, орлице добра -
даже мърша одрана, на банкет те събра!
Завистливи са хората – гордостта ти не щат
С първа гилза ли, втората теб не ще пощадят!

Те не знаят, че с клюна си и със ноктите зли -
тъй безценна ваксина си, где зараза пълзи.
Регулираш природата оскверната весден.
Тържествуваш над модата, по света устремен!

И догдето те търсиме само в ясния ден
няма да се отърсиме от злодей „супермен"!

Ти си пламенна зрителка, стожер сред скални лъчи –
на живота пазителка, с две непогрешни очи!

ПРЕЗ СУША, ОГЪН И ВОДА

Каква магия думите събуждат,
те битието сбират в дъхав цвят...
С прозирна лекота, без помощ чужда
и разум и копнеж в едно горят!

Как те понася „кончето игриво“
разперило криле, иди го спри!
Кове ти броня, пише реч звънлива -
дори в подковите любов искри!

И тез шестнайсет, тези двайсет реда
пред теб закон са, знаме и мечти...
Като слепец в зората да прогледа,
уверен в изказа пристъпваш ти!

Свободен си, /нецеломъдрен даже/-
запява ти сърцето херувим!
Всевластно, чрез перото да докажеш
с поезия
през суша, огън и вода вървим!

09.10.2024

СЛАВЕЕВА ПЕСЕН

Послушах басът „камертон“ Шаляпин,
Мадона с глас лиричен ме омая...
Ангелогласен Кукузел накрая,
унесе в императорски палати!

А днес ми пред балкона без нагласа,
на клонка разцъфтяла птица спря...
Полиелейно „пред иконостаса“,
там славейче чаровно ми запя!

О чудо, на природата велика -
напев и композиция в синхрон...
Божествен славей – химн за Евридика!

Така Орфей, с гальовни трели в тон
пленително, сърце любящо викат!
А всъщност, пее славейче на клон!

31.05.2024

ЕСЕННИ МОТИВИ

Пее си звънчето пак
в школото на баира...
Срещу безпросветен мрак
децата то събира!

*

Жерави се носят
в пътя си крилат...
Сякаш сенокоси
в небеса редят.

*

Златожълти листи
шари есента...
Украси в мъниста
горски дървеса!

*

Бягат по небето
облачета сиви...
Топлят ти сърцето
там брези красиви!

*

С утрини мъгливи
идваш есен златна...
Над поля сънливи,
спираш благодатна!

*

Ябълки червени
кипрят се в захлас...
Хей деца засмени –
идвайте при нас!

*

Виж асмите пременени
гроздовете стискат...
Българки са те засмени -
дяволски се кискат!

*

Виното бушува -
в бъчвите шуми...
Сякаш лодка плува
в бурните вълни!

*

Есен златокоса –
облак, връх лъчист...
И принцеса боса
по килим златист!

ПЕСЕНТА НА ЩУРЦИТЕ

ТОДОР БИЛЧЕВ

ЛЕБЕДОВА ПЕСЕН ЗА ЩУРЕЦА

На Кирил Маричков – с дълбок поклон
in memoriam

Един щурец престана да ми пее.
И цялата земя от скръб помръкна.
Кълнах се в него вечно да живее.
Но клетвата ми днес без глас замлъкна.

Че просто съм човек тък той ми каза.
И никога да свири не престана.
А песента му път напред показа.
Щурец ми пее звънко от зарана.

Стоят тополите покрай реката.
Но вече там щурци да пеят няма.
Аз моля те да минеш със душата
последно ти край таз река голяма,

която с песента си я прегази
и вечния живот така издири.
Завета тъй свещен и древен спази –
щурците да умират като свирят.

А аз заклех душата наранена
за тебе в звънка песен да изгрее.
И ето, вече цялата Вселена,
че жив е Маричков, неспирно пее!...

14.10.2024 г. 13.13 ч. Петковден

ПЕСЕНТА НА ЩУРЦИТЕ

Навънка есента пристигна. Боса.
Щурците пеят и комари хапят.
Задавам деликатно аз въпроса
за истината. Но листата капят.

Дали е есен, питам минувачи.
Не може никой да ми отговори.
За слънце времето дъждовно плаче.
За всичко всеки на земята спори.

Но есен тръгва, зима ни настига.
От нея после слънцето излиза.
Живота ни написан е на книга.
С обувки кални в нея се не влиза.

Не свършва със комари всяка есен.
Щурци не пеят, зима като иде.
Но на щурците бликащата песен
и времето не може да предвиди.

Дали през зимата щурци ще има?
Да ни ухапят и комари, също?
Духът с душата само са любими.
Без слънцето да е дошло, се връща.

27.09.2024 г. 19.19 ч., Обретеник

ТАЙНАТА НА ВЕЧНОСТТА ОТКРИТА

В асмата някакво щурче ми пее.
Комар от мойта кръв да пие иска.
За капчица любов душа копнее.
Вълната яростно в брега се плиска.

Тече животът и за миг не спира.
За мнение той никого не пита.
С кого да бъде сам си го избира.
За Вечност тайната му все е скрита.

Единствено от него произлиза.
Че вечен само е живот човечен.
Приема те и с мръсната ти риза,
в одежди златни без да си облечен.

Че беше гол, когато в него влезе,
запомнил е и няма да забрави.
А щом със злато искаш да излезеш,
той сам е длъжен тук да те остави.

28.09.2024 г. 20.39 ч., Обретеник

КОГАТО СИ ОТИВА ЛЯТОТО

На Ц.

Не искам лятото да си отива.
Не мога ей така да го оставя.
Но виж, зад склона слънцето се скрива.
На зимата кожухът се подава.

И стъпваш бавно в снежните пътеки.
Макар студено, слънцето е в тебе.
Не се предава, жив ли е човекът.
Че само тъй е някому потребен.

Отпива есента и първа глътка,
във лято зряло, прекипяло вино.
Опита, после в зимна пряспа хлътва.
И тъй, опиянен, животът мина.

Но нов от пръспата глава подава.
И слънцето изгрява от морето.
Животът до последно се сражава.
Със старец свършва, почва от детето.

11.10.2024 г. 11.11 ч., Русе

ЛЯТО КАТО ПТИЧКА

Каквото имаш ми го даде, лято.
От тебе огънят във мене свети.
Не мога да го върна аз обратно.
През зимата ще те повикам в цвете.

А ти, леда пробилото кокиче,
ще звъннеш в нова, сребърна камбанка.
На пролетта венеца ще закичиш.
Ще изгориш във житената сламка.

И няма страх от зимата да има.
Ти даваш, лято, топлина на всички.
Затуй те тачим и си ни любимо.
Отишло лято прелетна е птичка.

11.10.2024 г. 19.19 ч., Обретеник

НАПРЕД, ПОЕТЕ!

Поетът трябва винаги да продължава.
Дори да лаят псетата след него, даже.
Това, че е роден поет го задължава
да крачи бодро, истината да покаже.

Макар да го раняват смъртно и да пада,
той винаги да се изправи трябва гордо.
И не за почести и някаква награда.
За правда да се бори. Даже и зад борда.

И чак, когато бурята от злоба стихне
и горд човекът на земята се изправи,
а неговият брат свободен се усмихне,
напред да тръгне бързо, лошото забравил.

11.12.2024 г. 21.21 ч., Русе

СЕЗОНИ И МЕЧТИ

ХРИСТИЛИЯ КУЛЕВА

СНЯГ СЕ СИПЕ

светът облече
бяла премяна
сняг вали
***
снежинка
на земята падна
и се стопи
***
Развиделява…
Небето снежни сълзи
рони цяла нощ
***
Коледни камбанки пеят,
вятърът влачи
снежни вихрулки.
***
Нощ. Светли души
на отишлите си от този свят –
снежинки валят.
***
снегът се стопи
изчезнаха стъпките,
били ли сме?
***
слънчоглед
в ръката на плашилото
виелицата го погреба в сняг
***
снегът
бавно затрупва света
невинна белота
***
снегът
затрупва всичко наоколо
сватбено хоро се вие
***
тишина
снежинка по снежинка
зимата тъче бяла дреха

***

Сняг се сипе…
Бързам към дома си.
Препънах се в бездомник…

***

сняг
косата ми вече
белее – зима е

***

най-лесния начин
да оставим следата си –
снежен ангел

***

Вън снежинки
танцуват лудешки –
в камината огън гори

***

девствен сняг
пред моята врата –
самота.

***

тихо пада снегът
с дъха си
ръцете ми топлиш…

***

сняг на парцали –
светли души на
отишлите си от нас

***

снежинка
на дланта ми се стопи –
поздрав от мама и тати

***

зимата влачи
снежни вихрулки,
преспи дълбоки реди

***

зимата по прозорците рисува
детските мечти
снежни цветя

***

в легло от звезди
луната тихичко спи
снежинки кръжат

***

Сред пряспа сняг
стърчи забравено плашило.
Слънчоглед в ръката му грее.

***

снежинки валят
вятър свири в комина –
преспи край пътя брои.

***

голите клони
цъфнаха в сняг
ледено хоро се изви

***

Тази зима –
книжни снежинки.
Житцето плаче за влага.

***

Вън вятър духа.
Снежна клонка
на прозореца ми чука.

***

Снежна пелена
над града се спусна.
До комина – врабче…

***

Стъпки в снега –
човешки и вълчи
зад дънера – заешки уши стърчат…

***

Нова година –
фойерверки гърмят.
По снега – капки кръв.

***

Снежен човек пред блока.
Пияници замезват
с моркова.

***

Януари четката размята,
ледени цветя
рисува по стъклата.

***

Снегът бавно
затрупва света.
Невинна белота.

***

снежни преспи белеят
коледни звънчета пеят
деца на пързалката

***

Небето
замръзнали сълзи зарони.
Снежна магия!

***

Магарешки тръни
с шапки от сняг –
самота.

***

Ледено слънце
в клони заплетено.
Птичи стъпки в снега.

***

Трошички на перваза.
Прегладняло врабче
изтръска снежно клонче.

***

Сняг се сипе на парцали.
В тишината –
дърветата пукат от студ.

***

Със снежни вихрулки
и преспи дълбоки
зимата се слави.

***

Снежна виелица…
Малката кибритопродавачка,
Коледно чудо сънува.

***

Заспало под снега
селото сънува.
Пролетно слънце изгря.

***

снегът
облече в бяла премяна
голите клони

***

снежинки падат вън
в душата ми
е слънчево и топло

***

Небето
снежна пелена изтръсква.
В камината искри летят.

***

Вън снежинки танцуват.
В камината
пламъци се гонят.

ЕСЕННИ МЕЧТИ ЗА ПРОЛЕТ

на жиците
наниз от лястовички –
пролетта с огърлица се окичи
*

бакърче под ледунката –
светена вода събира
*

гръмоотвод и облак –
като пъпна връв
светкавица ги свърза
*

ромон на ручей
по брега –
великденчета
*

ясно небе –
самолети
синевата трасират
*

светкавици, а после гръм –
различни
тъмнина и тишина…
*

първо кокиче –
в градината котето ми
го мирише
*

липата на улицата –
лепкавите ѝ цветове
из целия двор
*

в хола внучетата скачат –
чашките на масата
ритъма държат
*

луната
в локвата се отрази
котето поиска да я хване

ПОЕТ

ХРИСТИНА ГЛОЖЕНСКА

ЕСЕНТА Е ПРИНЦЕСА

Есента е принцеса, с дълга руса коса
и с очи като кестени живи,
с рокля приказна от ярка червена свила
и ръце ловки и силни, красиви.

Тя лудува понякога като буйна река,
като мека прегръдка ни гали,
тя танцува със вятъра, пее с дъжда
и събужда сърцата заспали.

Щедро дава блага, не пести, не обижда –
плодове ни е скътала, минзухари оставя.
Тя обича, прегръща, не мълчи, не завижда
и на всеки усмивки дарява.

29.09.2024г.

ПОЕТ

Поетът до късно стои над книжата,
пее сърцето му, работи главата.
По тъмно си ляга, става във три,
римите гледа добре да нареди.

Малко е странен, леко отнесен,
но пък живота го вижда чудесен.
Вижда го в думи, вижда го цветен,
все си довършва куплета заветен.

Поетът не търси прожектори, слава,
той просто е свикнал да наблюдава.
Ако някой успее да му бъде приятел,
ще има до себе си един вечен създател.

САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ

ДОБРАТА ДИВАЧКА

ДОБРИНА СИМОВА

Обичта е моята бурна стихия.
А добротата ми е нежна близначка.
В душата дълбоко поезия крия,
а сатирата ме превръща в „дивачка“.

Никога не прощава на злобата,
моделираща ги в дребнави душици.
Имам молитва срещу прокоба,
за да летят мечтите ми като птици.

Утре да станат светли звезди,
а доброто път да пробие в мъглата.
С ум ще боря злото в дълбини,
та аз съм щастлива дори на земята!

Любовта е по-силна и от магия.
Тя е важна и лечебна билка за мен.
Любовта е истинската стихия,
не прощава на подлите нито за ден.

С всички опитвам да съм добра,
но някои са жестоки и дяволски лоши.
Към никого душата ми не е зла.
Доброто като меда в името си го нося.

КОНГРЕС В НЕЧИИ ИНТЕРЕС

КИРИЛ НАЗЪРОВ

уж басня

Днес
не в някой кучешки навес,
а в луксозен столичен хотел
кучетата си направиха конгрес
с важна и голяма цел:
чрез промяна към прогрес!
Натъкмени като за конгрес,
разположиха се пес до пес –
куцо и сакато, младо, старо…
Зърнах там и групата на Шаро.
Псета – разни видове и раси
от различни краища дошли
с празни и с препълнени стомаси.
Имаше свирепи, алчни, бесни, зли,
но и умни, смели, с интелект…
Предстоеше им конгрес не лек.
Джавкане, ръмжене, лай, кавга,
тихомълком хапане „врага“...
За водач избраха си един
много им удобен кучи син...
Тъй конгресът, свикан спешно,
свърши... за едни „успешно“?!
Вече няма никаква надежда
за необходимата промяна,
щом ще я провежда
глутницата стари
алчни, увълчени помияри!

ПРОЗА

БЕЗ ДАВНОСТ

ЧОВЕЧНО ЛИ Е ЧОВЕЧЕСТВОТО?[2]

ПЕТКО ОГОЙСКИ

01.11.1929 г. – 22.01.2020

Чудя се сега на всички, но най-вече на себе си. Втори път ме вкарват в затвора за дейност срещу болшевизма, заглъхнала е в света всяка ярост и дори пропаганда против него, а ние си умуваме за „утрешния ден“, „деня Хикс“ или гороломния „Видов ден“ и най-наивно си чертаем и уточняваме „програми“ за тогава. Все още си очакваме на този Видов ден да се видят не само тъмните дела на нашите противници, но и нашите чисти чела. Забравяме колко от тези чисти чела са вече със старчески бръчки, а някои и под земята. Вярата ни в този утрешен ден не подлежеше и не се подлагаше на никакво разумно, реалистично обосноваване. Тя беше навик. Едно разбиращо се от само себе си упование. Някаква защита, оправдание за положението ни, на гузността ни за бедите, които нанасяме на семействата си. От това време са и моите поетични „Настроения“, дето всъщност надеждата в безнадеждността ми остава само в гордостта на единствен от единствените:

„Как гордо е, кога в неволя,
– в подножието мрачно на палача,
пред който всеки моли се и плаче,
– единствен ти пощада не помолиш...

Как гордо е да вярваш още
в изгрева на твоята зорница,

[2] Из „Записки по българските страдания“, том 1, 1995 г.

– кога не блясва ни една искрица
– в мъртвилото на тия тъмни нощи..."

Вярата, че ще дойде този утрешен ден беше търсена необходимост. Защото вееният от разкултването на Сталин в СССР, които се подхранваха с появата на Солженицин, напълно се вместваха в поредицата от блъфове за оцеляване на системата, появяващи се и заглъхващи. Какъвто бе 20-ият конгрес на КПСС, Априлският пленум на БКП, извинението на Хрушчов пред Тито и др. Сега вече и видимият, обемно-физическият начин на идването на този утре¬шен ден не се асоциираще с посрещането на американците, както някога на руснаците. Вместо това се ширеше пристрастният анекдот, че като отишъл в ловджийските си оприятности Тодор Живков на някаква овчарска кошара и го запитали кой е, той отговорил: „Как да не ме познавате? Аз съм надеждата и опората на българския народ." Тогава един от овчарите се провикнал към съседната кошара: „Ей, колеги, идвайте насам, че господин Кенеди дойде." (От 1961 г. Джон Кенеди бе станал президент на САЩ.)

Наистина, не беше настанало някакво безветрие в нашия т. нар. „социалистически лагер", защото изгоненият пред парадните врати култ натрапчиво влизаше през задния вход и вече се появяваше на балкона.

Никита Хрушчов вече се възнасяше като „най-големия миротворец", той също беше енциклопедичен всезнайко. И за историята, и за литературата, и най-вече за селското стопанство с преобладаващо застъпничество за царевицата. Неговата бъбривост, в противовес на Сталин, цветист език и дори Волнодумство чрез анекдотичните примери, с които подкрепяше твърденията си, ни караха за пръв път да четем речите и докладите му, за разлика от сивотата на всички останали. Но често изпадаше и в смешни положения. Правеше гафове.

Негово подражаващо му копие тук беше Тодор Живков. Опитите им чрез прокламирането на „демократизация" да овладеят и се наложат на върха на своите партии и страни доста объркваше приготдената за абсолютна диктатура командно-административна система. Объркваше и нас с очакването ден из ден да се случи нещо на тази система, което обаче не се случваше.

В търсене на обяснение на положението ние мъдрувахме не само на работните места, но, както вече писах, и по килиите, вечер след работа или в неделя, когато не работехме. Един от атракционните случаи беше събирането ни при графа – граф Николай Леонидович Игнатиев, правнук на известния ни руски дипломат по време на Освобождението граф Игнатиев. Роден на Запад, мисля във Франция, от майка шотландка, служил като френски офицер в Алжир, ранен и пленен от немците, с отрязан от тях ляв крак, той беше набрал знание за неща, от които ние нямахме и хабер. (Мисля, че октомврийският преврат в Русия през 1917 г. прогонва на Запад част от фамилията на граф Игнатиев.) Но освен че беше католик, друго всичко у него си беше руско. Ненавиждаше германците и заявяваше:

– Свещен народ са русите. Мъченичеството им под болшевишкото иго ще ги възвиси до спасители на света от злините и пороците. Засега всичко в живота е повечето лошо, затова имай душа да се радваш, когато имаш хубав миг...

(Той симпатизираше на БЗНС.)

Първата му жена, французойка, използвала случая с пленяването и неизвестността, за да измоли от папския престол правото да се счита разведена. С нея има дъщеря, сега омъжена в Мексико.

Не помня добре, но мисля, че родствеността му с България поради дядо му, на чието име има толкова улици, село и училища, го довежда в България, дето се оженва за дъщерята на Ал. Оббов, журналистка във в. „Земеделско знаме". Той също е журналист, работил във в. „Монд" и „Фигаро". И с нея имат дъщеря, Паци, омъжена за един датски барон. Живели са на ул. „Мизия" в София, но шпиономанията на нашите управници го вкарва в затвора. Пускат го на 3-и март 1964 г. по случай Освобождението, а беше осъден 16 години и изтърпя 13. Съдът бил преразг-

ледал делото му и намерил, че е невинен. Съобщили му, че е било съдебна грешка, поради което годините в затвора ще му се признаят за трудов стаж. „Малката" 13-годишна „грешка" остава без последствия.

Чуден човек беше графът. Много близки бяха с Иван Първанов Божилов-Джони, с когото и след затвора са се срещали често. Но и всички други намираха интересно да са в компанията му. Повечето в килията, защото протезата го правеше трудно подвижен.

– Неотстъпно съм за демокрацията – казваше той, – но и диктатурите са като че ли необходимо зло, което да импулсира, макар временно обществото. Това дава отражение и на армиите. Макар в Алжир, Тунис и Либия Хитлеровата армия се биеше на живот и смърт, докато полкове американци отговарят на генерала си с дъвки в устата . Журналистите ги наричат армия на свободата, но те далеч не се съзнават като такива. Те служат за пари и за пенсия. Дългогодишната демокрация е като блато без отток. Зеленясало и развъждащо какво ли не. Нещо средно, някакъв хибрид между двете – диктатурата и демокрацията, трябва да се измисли...

От няколко такива разговори, при които графът ме затрогна със своето обобщаващо, някак си върхово виждане на общочовешките, на световните проблеми, аз дойдох до заключението, че ние твърде опростено, директно отричаме диктатурата на властниците, без да се задълбочаваме върху склонностите, изначалните дадености на феномена Човек. Преди графа само царският съветник Йосиф Робев някога в Шуменския затвор през 1951-1952 г. ме е навеждал на подобни размисли и заключения. Идейните принципи, на които съм поклонник, дават справедливи постановки за устройството на живота, но къде ги ония, които трябва да ги превърнат в живо дело? До каква степен човекът изобщо е годен без принуда да се вмества в идейни принципи, дори в закони и конституции, макар и задължителни, пред жаждата си за лично облагодетелстване и личностна изява? Не понася ли най-често той привлекателните идеи така, както берачът носи стълба, когато отива в овощната градина, за да достига по-лесно зрелите плодове? Не стана ли името на БЗНС стълба за Георги Трайков, за да достигне върховете на властта, не е ли той стълба и за тукашния Янко Явашев, за да се прави на лидер? Не е ли красивата утопия комунизъм стълбата, по която Ленин и Сталин седнаха на тронове от милиони човешки черепи? Не е ли страшна пропастта между лененото наметало и ослето на босия свръхчовек Христос и златните багрености и лъскави лимузини на неговите най-висши последователи – папи и патриарси ? Близо 500 науки служат на стомаха ни, а само изкуството и религиите са застъпниците на духовността, етиката. Но и те най-често служат пък на другата човешка жажда – суетата. Чудесните корнизи, резбовани мебели, картини и килими, с една дума домашният интериор на един генерал прави ли го по-човечен от живеещия в сламена кошара селянин?

– Тези размисли разбиваха на пух и прах тезата, която си бях формулирал – свободата и периодичната изборност на управляващите ще ги прави така зависими и задължени към народа, към неговата воля и глас, че те не могат да бъдат други, освен добри. Иначе не биха се задържали на управленския пулт. А как тогава – мислех си сега, след разговорите с графа – властващите по света хвърлят милиони за спортни игри и стадиони при наличието на хиляди и милиони без жилища, хляб и работа? Как така се е утвърдила нуждата от галантерия, кинкалерия и парфюмерия, та средствата за това не се насочат към сираци, вдовици и инвалиди? Но и още – как тия бедни, бездомни не са станали първенстващ проблем за милионите избиратели, които да респектират с гласовете си управниците, да насочат излишните разкошества към социално слабите? И оттук – дали хуманизмът на мнозинството и на отделния човек заема такава част от душевността му, каквато аз си въобразявах, че е нормално да има? Дали при един мач от националното или международното футболно първенство ще дойдат хиляди зрители, ако да речем, вместо да гонят

топка с килограм въздух, на двата тима се предостави да правят тухли, състезавайки се по бройките и качествата им? Дали би имало зрители за филм, в който се представя животът на едно нормално, почтено семейство, без измами, изневери, плачове, убийства дори? С други думи човечно ли е човечеството?

Значи и ние, съвременниците на двадесетия век, сме си все още чисто подобие на римска тълпа, която крещи от удоволствие при предсмъртните викове и леещата се кръв на гладиаторите, само че в някаква по-омекотена форма. Не съм ли аз един епигон на сиромахомилството на Спиро Гулабчев, когато мисля, че футболистите трябва да правят тухли за бездомните и парфюмериите и галантериите да пекат хляб и шият дрехи за голите и гладните? Не е ли и свободата и демокрацията, в чието име се подлагаме на страдания, една ефимерна залъгалка, украсяваща жаждата ни за личностна проява? Като в САЩ от два века вече има свобода и ги смятаме за образец, заедно с Англия, на демокрация, та изчезнаха ли бедните и отритнатите, престъпниците, мафиотите? Разви ли се духовността, етичността сред материално задоволените? Не намериха ли благоприятна почва тъкмо там изневярата в семействата, сексуалните перверзности, наркоманията и гангстерството, безвидните цапаници на художниците, изкривокълчените фигури на скулпторите, дисхармоничният и какофоничен врясък и трясък на музиката, демоничният и садистичен персонаж литературата? Такава ли посока приема в развитието си напълно свободното общество?

Това ли очаква и нас, ако извоюваме правото на свободен и демократичен избор на народа? Но тогава? Да одобрим тиранията ли? Разбира се, че не! Хиляди пъти не! Но как тогава да преминем слузестата река на изброените аргументи? В „средния път“ кънти в главата и щрихира нещо като „културно дирижирана демокрация“, „просветен авторитаризъм“ и други подобни...

Но отново основният проблем е: Човечно ли си, Човечество мое?

НОВА ПРОЗА

ЛИЦАТА НА МЛАДОСТТА

АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА

ЛИЦЕТО НА МЛАДОСТТА

Петя Дубарова. Лицето на младостта. Изказала е това, за което всички поети пишат като за спомен. Описала го е в сегашно време. Със зрелостта си на мъдрец. Уловила го е отвътре, в самата му сърцевина. Уловила е тази първа младост, първа пролет – най-ефимерната. С пълни шепи е пила от нея. Щедро я е раздавала на другите.

Петя Дубарова има едно лице. Всички поети сменят лицата си. Нейното е все същото. Пролет и есен отминават. А тя е все така млада. Все така „огън на кръгове скрит е“ в очите й „с тежкия цвят на кафе“. Почти емблема. Казала е достатъчно. Сама е изрязала рамка на дните си. Дотук! Петя, Петя, и тази пролет отминава …

Прецъфтяла вишна
На скършено клонче
пъпки

ВИСОКА ЛУНА

Нощта влиза
в моята стая –
с мрака си,
със светлината

Събудих се. Една светлина бе легнала на пода – същинска лунна пътека. Станах и се загледах навън. Луната – ярка, висока, смалена. Всъщност … Нали това са лъчите на слънцето. Слънцето, което преди часове потъна отвъд хоризонта. Слънцето залязва, за да превърне една мъртва планета в нощно светило. Отразява лъчите си, а тя ги препраща тук, до моето легло.

…И внезапно почувствах това, което толкова отдавна знам. Чудото на света! Какво богатство е! Как всичко пулсира в

синхрон, в единна хармония. Всички приливи и отливи, всяко вдишване-издишване – от зрими към невидими пространства. Един полъх дори минава през безброй отражения. За да се върне от незнайни посоки; да продължи, умножен, в кръговрата …

Обзе ме възторг!

А не бих ли могла да живея така, с възторга си: листо потрепва от полъх на вятъра – частица от общото, частица от вечното? Какво скрива от погледа ми този възторг? Чудото на света … Понякога една светлина минава през нас, за да прогледнем през себе си и да достигнем далече. Понякога една светлина превръща знанието ни в прозрение. Отново се загледах навън.

Облаци Изчезна от моята стая лунната пътека

БЕЛИТЕ ПОЛЕТА

Новата година. По-стара е от старата. Натрупва разстояния. Далечност. Затова носи тъга.

Само децата са весели. Как звънят камбанките на шейната! Светът ще им разкрие чудесата си.

Възрастните знаят: идват други времена, чужди времена. Затова са измислили празниците. Тези кристални чаши, в които прелива шампанско. Да заглушат гласа на тъгата.

А старците? О, колко календари знаят те, колко откъснати листи! Те дори не тъгуват. За какво ли трябваше?

Вали, вали…
Достигат хоризонта
белите полета

ДЮНИ

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

„Само поради факта, че е част от организирана тълпа, човекът слиза с няколко стъпала надолу по стълбата на цивилизацията.

Като отделна личност, вероятно индивидът е бил възпитан човек, но в тълпата той се превръща във варварин, създание, водено само от своите инстинкти. Индивидът в тълпата прилича на песъчинка сред много други, които вятърът издухва, когато пожелае.“ [3]

След едно нощно къпане в морето лежах на другия ден на горещия пясък в дюните с надежда слънцето да излекува настинката ми. Бе ранен следобед, плажът отвъд дюните бе пуст и само поклащането на няколко високи тревисти стебла над главата ми нарушаваше представата за пълен покой.

Върху едно от стеблата малък пашкул на пеперуда с какавида в него бе единственото живо същество край мен.

В унеса на това безвремие погледът ми попадна върху една по-едра песъчинка на китката ми. „Какво си, частица скала или парченце раковина?“ – с този въпрос в ума ми задрямах.

Видях се в просъница пак в дюните да гледам извадена на брега галера. Тълпа люде от прастари времена остъргваха с мечовете си полепнали по дъното на кораба раковини. Побягналият ми далеч напред поглед видя паднала на пясъка мида. В следващия миг груба подкована обувка стъпи върху нея и я разтроши на дребни парченца.

Не след дълго мъжете изтласкаха галерата във водата и тя постепенно потъна в синевата на морето.

---

[3] *Густав Льобон, „Психология на тълпите“, Издателство „Асеневци“, 2021*

Последвах погледа си и видях нежното малко телце напъплено от тълпа мравки. Безчувствени към страданието му те разкъсваха и отнасяха Бог знае къде късчетата плът. До вечерта останаха само парченцата черупка, които времето щеше да стори на пясък.

Това ми разказа песъчинката върху китката на ръката.

Не забелязах кога притъмня. Силен вятър вдигаше вихрушки пясък край мен. С тях изчезна и моята песъчинка, понесена от вятъра в тълпата от нейни посестрими.

„Нотка страдание в един безличен безброй,“ помислих си.

На другия ден се върнах на същото място. Стръковете висока трева бяха прекършени. На пясъка лежеше разкъсан малкия пашкул и тълпа мравки отнасяха парченце по парченце малката какавида.

Пеперуда –
неродена, безкрила,
отлиташе в небето.

Странно и моята песъчинка, парченцето страдание, понесено от вихрушката, бе станало съучастник в събарянето на малкия пашкул на земята.

Хилядолетия преди това един див Убиец, влюбен в смъртта, ще поведе без жал своите мирмидонци, бивши мравки, срещу страна, която не му е сторила нищо лошо, за да плячкосат и изгорят един красив град, бисер в онези земи, като символ на извечното:

„Силата на тълпите е в това да рушат и техните правила отговарят на варварската епоха.“ [4]

Не спират вековете да роят делата и престъпния му Лик.

[4] *Ibid*

ЛЕГЕНДА ЗА ВЪЛКА

АНА СТОЯНОВА

Беше много отдавна. Една сутрин отивах по пътя за училище.

На мегдана, пред селската кръчма видях насъбрали се мъже, жени и деца. Нещо забавно и весело ги бе събрало. Обикновено, мечкарят на селото ни, който от време на време извеждаше да разходи мечката си из село, с малка забавна програма.

Като дете, от любопитство се присъединих към веселата тълпа.

Промуших се между тълпата и се появих на предната линия. В този момент се изненадах и потръпнах от картината пред мен.

Усмирен с куршум в главата, от прясната рана се стичаше кръв към очите и устата му. Клекнал на задните си крака стоеше едър вълк. И в смъртната си осанка той беше величав, оня вълк, за когото се носеха легенди сред старите селяни.

Към вълка, изправен с помощта на ловната група в тази поза, деца притичваха с разни възгласи – едни сядаха на гърба му, други мереха ръста си с ръста на вълка. Все тъй величествен, макар и сразен.

в природата
всичко различно е враг
на човека

Тръгнах към училището, а по пътя образът на вълка не напускаше мислите ми и се питах – дали не е този вълк, който нощем често минаваше през двора ни и оставяше едри стъпки по снега, на път към кошарите.

Или оня, който е влачил наш съселянин през снега към селото.

Завлякъл го до крайните дворове, кучетата се разлаяли. Вълкът оставил човека и си тръгнал по своя път.

После човекът по повод и без повод разказваше:

- Връщах се от съседно село, бях на гости на мой приятел. Сутринта стегнах

навущата и цървулите и тръгнах по бялата пътека. По път ме настигна хала, хвърлеше бял прах по лицето и очите ми. Вятър шибаше в гърдите ми и забавяше крачките ми. Дрехите ми се вледениха от снега, който се набиваше по тях. Преди да стигна на километър-два до селото, умора подкоси краката ми под колената. Неволно коленичих и продължих да се движа по колена. По лицето ми снегът замръзваше. Очите ми се премрежиха, заспивах. Нямах сили да се преборя със съня. Легнах на снега, като се надявах, че ще събера сили и ще продължа към дома.

Пред очите ми, като на сън, зачерня движеща се черна сянка, приближаваше към мен. Понечих да побягна. Не успях. Заспал съм. А вълкът ме подхванал за цървулите и започнал да ме влачи, но не към гората, а към село. Загубил съм всякакъв усет във схватката с бялата смърт.

На следващото утро се събудих в чужда къща. Цяла нощ стопаните на дома за живота ми се бориха.

природата
една майка за всички
с различни деца

„Годината на дъждовника“, автор Ана Стоянова, изд. gabriell-e-lit, С., 2024

ПРИЛИВ НА ВЪЗМЕЗДИЕ

БОЯН БАЛКАНСКИ

Късна есен.

В с. Ливадино застудява. Преди здрач местен партиен функционер, Мишо Мижитурката, и двама непознати с шлифери и нахлузени каскети идват към двора на младия 33-годишен учител Калин Калинов. Единият от тях е едър, с голям орлов нос, заострен като клюн и има намръщен гладиаторски поглед. А другият е нисък и ходи след Едрия като пале.

Овчарското куче Лишко реагира подобаващо към непознатите. Стопанинът излиза къщата и го завързва за дворната ограда. А сетне учтиво посреща пристигащите.

- Добър ден! Какво ви носи насам? Заповядате вътре, за да се почерпим!

- Не е необходимо, имаме специална работа да вършим – отговаря с басов глас Едрият. – Я доведи твоя племенник Милен и да отидем до едно място!

След десетина минути искането е изпълнено.

-Вземете здрава лопата и кирка и да тръгваме! – настоява заповеднически Едрият. Ще потърсим златно съкровище във вашата Калинова нива.

От двора на Калин, който е в самия край на селото, петимата мъже вървят по близката ливада с известен наклон. Изкачват се на заоблен хълм и изчезват зад него. До този момент калиновото куче, усетило враждебността на непознатите хора, е с вперен поглед към групата и непрекъснато лае.

По нареждане на непознатите, Калин и Милен копаят голяма дупка на посоченото място в нивата, сега в землището на ТКЗС. Но никакво имане не се открива.

Притъмнява. Изкопчиите се досещат, че зад тях дебне някаква опасност, но не могат да разгадаят каква ще е нейната същност. В един момент Едрият с грубиански тон се обръща към тях и заповядва:

-Достатъчно. Излезте от дупката! Имане не намерихте, но вие ще го заместите!

Заповедта е изпълнена и Едрият продължава:

-Почти всички от Калиновия род сте николапетковисти и врагове на народната власт. И вие сте същите. Имаме достоверна информация, че слушате и чужди радиостанции, които са забранени. Затова животът ви ще свърши тук и тази „златна" землянка ще бъде вечния ви дом!

В този миг Калин и Милен се вцепеняват. И онемяват.

Едрият разпорежда на Ниския да им завърже ръцете отзад с приготвените за целта въженца. После същият ги бута в дупката, взима лопатата и започва да ги заравя живи.

-Не! – провиква се Едрият, – Тъй като съм „милостив" първо ще ги убия, за да им намаля мъчението, а след това землякът им Мишо ще ги зарови.

И без да му мигне окото, Едрият изважда пистолета и стреля във „враговете" на властта. А със заравянето им веднага се захваща Мишо Мижитурката.

Стъмва се. Дупката е запълнена старателно и покрита с разхвърляна суха трева върху нея. Убийците са доволни за добре изпълнената задача, поставена им от висшестоящите власти.

В този момент над това смъртилище се извива ято гарвани със силно грачене, сякаш известяват на животинското царство в района за това жестоко убийство.

След няколко дни властниците пускат нарочен слух, че Калин и Милен са успели да избягат, преминавайки през сръбско-българската граница.

Родителите и близките им се молят – дано разпространяваната вест е вярна.

Само кучето Лишко съвсем не вярва на тази версия, защото, въпреки настъпилия студ, често тръгва по дирите на Калин и групата из ливадата и отива до надушеното от него смъртоносно място. Там клечи, скимти и отново се завръща. Баба Марина от селото забелязва странното поведение на кучето, но от страх, горката, не смее да продума пред никого за това.

*

Минават няколко години.

В землището на Ливадино се извършат почвено-мелиоративни проучвания.

Случва се така, че точно на белязаното място почвоведите копаят почвен профил и попадат на човешки трупове. Веднага съобщават на местната власт какво са видели, а властниците им отговаря:

-Благодарим ви, другари, за информацията, но за случая ще пазите пълна тайна! Никаква разгласа! Какво ще правим оттук нататък си е наша работа. Ясно ли е?!

Въпреки ултимативните нареждания, по-късно булото на страха се разшива и „тайната", чрез тихо шушукане (познато и в пустинята Сахара), се разчува сред местното население, без да достига до съмнителни, непознати и овластени хора за значителен период от време.

След убийството на Калин и Милен, Големият, който започва да носи натежалото партийно име в района – Петко Петканов-Жестокият, се издига в окръжната партийна йерархия. Той има трима сина, двама от които учат висше образование с привилегии. Първият учи за строителен инженер, а вторият – за икономист. Най-малкият е Тодор. Той е хубавец – висок, с кестенява коса, пред която сияе усмихнато лице и светлеят сини очи. За разлика от баща си, той е много добър и миролюбив. Следва успешно във Висшето народно военно училище „Васил Левски" във Велико Търново.

Както значителна част от бъдещите офицери, така и Тодор, през последната година на следването се сдобива с много красива приятелка – търновска болярка Елена. Тя е стройна, с черна дълга коса, с леко матово лице и пъстри игриви очи. Заедно с Тодор изживяват прекрасни моменти от младежкия си живот, изпълнен с интимно щастие. Обещават си, че ще създадат семейство, но след като се разбере в кое военно поделение на страната младият офицер ще бъде разпределен на служба.

След време този момент настъпва. Въпросното място е в гр. Сливен. Последва трогателна раздяла – с прегръдки, целувки, сълзи и обещания за вярност.

Близо година влюбените си разменят писма, но те започват все повече оредяват. Затова един хубав ден лейтенантът Тодор Петканов, любимецът на баща си, решава да изненада приятелката си като посети дома й и я поиска официално за съпруга от нейните родители. За целта взима със себе си един колега за придружител и заминават за старопрестолния град. А през това време вкъщи Петко Петканов се захваща с подготовката за тържественото посрещане на снахата.

Приближавайки дома на Елена, младите мъже дочуват голяма весела гълчава, но не могат да определят нейната диагноза. А достигайки до външната врата, Тодор, без да чука, я отваря. И какво вижда? Неговата Елена прави годеж с най-близкия му приятел от военното училище!

Сетне, без да се замисля, вади от кобура пистолета си със зареден пълнител и изстрелва всички куршуми в тавана на увеселителния салон. И още преди да заглъхне ехото от стрелбата, извиква на висок глас:

-Това е моят подарък за вас, за нашето приятелството и за вашата „вярност"!

После бързо се обръща назад, затръшва вратата с трясък, от който се разпръскат стъкла, и с колегата си поемат по обратния път, без да се интересува какви ще са последствията за втрещеното множество.

Младият офицер подозира, че оттук нататък, от това „весело" кръстовище, неговият път ще бъде труден и обрасъл с неизвестни неприятности.

След няколко месеца лейтенантът си има нова интимна приятелка, но мисълта му е винаги за хубавата Елена, която му бе изневерила без да го предупреди. Покъсно, при военни учения негови войници се осакатяват, а той носи известна вина за това. Не минава година и Тодор започва да линее. Установява се, че е болен от рак и цялата фамилия е потресена от това. Майка му решава да отиде до петричката врачка баба Ванга и да попита каква е причината за заболяването и дали има начин за лечение. Гадателката й посочва причините – деянието на мъжа й, раздялата с приятелката и нещастието на войниците. А за да не я обезкуражи напълно, кавза й, че лечението е трудно, но докторите ще се постараят. След две операции Тодор – най-обичаният син на Петканов, не успява да се пребори с болестта и умира на 33 години. Точно толкова, колкото бяха и годините на убития от баща му учител Калин. След още няколко месеца и големият му брат го сполетява нещастие – край нов строеж пада една желязна греда върху него и го убива.

Съдбата не подминава и съгрешенията на Минчо Мижитурката. Той работи в краварник на ТКЗС и лично се грижи за един огромен бик от порода Монтафон, който служи за оплождане на кравите. Минчо си позволява често да го бие с голям прът. Но веднъж в едно правоъгълно помещение с циментови стени бикът подгонва стопанина и го приклещва в един ъгъл. Там го удря и натиска с глава, докато се строполи мъртъв на пода.

След политическите промени през 1989 г. Калинови успяват да отворят досието от ДС за своя род и намират името на земляка и родственик Мишо Мижитурката, който, като доносник е информирал властта, че Калин и Милен злословят срещу нея и почти всяка нощ слушат чужди радиостанции.

За случилото се след убийството на Калин и Милен местните жители на Ливадино още се питат: случайни ли са тези приливни вълни на възмездие?!

2024 г.

КОМА

ВАЛЕНТИН БАРОВ

В три през нощта ме събуди хлопане по портата, яростният лай на йоркито и съседските кучета и пресипнал гласец, който едва долових.

Наметнах якето. Светнах лампите и отворих портата. Едва различих силуета на дребничкия Стоян Рамаданов – Аго Мечка. Беше се подпрял с една ръка на дирека на портата и дишаше тежко и хрипливо. От къщата му до лечебницата са близо осем километра. Подмиших го и въпреки протестите му почти го внесох в стаята. Дадох му да пийне водица и като се посвести, успя да изхрипти:

– Докторе, хайванчето[5] се отели, престара се и падна, обръща очите. Ще мре…

Анамнезата беше достатъчна. Преведох си го. Кравата се беше отелила. Дала много коластра и беше изпаднала в хипокалцемична кома.

Предположих. Започнах да приготвям необходимото за лекарската чанта. Вече готов, натоварих всичко в джипа. Качих през стъпалото и Аго Мечка и закатерих баирчината в тъмницата.

Светлината на фаровете издигаше стена, минавайки през мъгливите долове, но след половин час вече бяхме горе, до чешмата. Старчето до мен не спря да трепери. Мислех си кого първо ще свестявам – него или кравата.

Влязохме в полутъмния обор. Предположението след тридесетгодишния ми стаж се оказа правилно. Терапията не беше сложна, но понякога нещата се закучваха. След правилната доза инфузия на препарат с калций, магнезий и фосфор кравата облизва нос и изправя глава. Вирва уши. Това беше прогнозата, но въпреки максималната доза – не стана. Личеше, че се гевези[6]. Погледнах Аго Мечка. Беше отпуснал ръце в безпомощност.

– Аго, иди донеси една кофа студена вода – реших да действам по-радикално и не толкова професионално.

Това не се прави пред стопанина. За младите колеги го пиша. Старите го знаят.

Старецът взе кофата и излезе от обора.

Взех остена, подпрян на стената, и яко опасах два пъти по гърбината клетото животно. То скочи и отиде направо на яслата със сеното.

худ. Калин Терзийски

Когато старчето донесе кофата и видя, че кравата яде на яслата, изпусна кофата с водата и седна на прага на обора. После стана, та я прегърна през шията и се разрида като дете.

– Майче, майче, какво щях да правя без тебе. Благодарско, докторе! Благодарско, сине!

Събрах инструмента.

Развиделяваше се. Старецът ме закани поне чай да изпием. Останах. Вече се притеснявах повече за него. Близо 90-годишен беше. Осем километра беше тичал до долу. Устните му още бяха сини

[5] *добиче*

[6] глези

от кислородната недостатъчност и слабото вече сърце.

– Как си, Аго, хайде, ще влезем за по чай... Ама не искаш ли да те откарам до доктора?

– А не, сине. Нали сторихме каквото трябва. Дигнахме хайванчето. Сега ще пийнем чай с медец и ще се свестя. Котешка стъпка има в него. И Левски го е пиел такъв.

Сетих се, че старецът е бил учител по история. Учител, водар, градежник. А сега на 90 години живееше сам в планината. „А аз съм седнал да го мисля" – засрамих се в себе си.

Сипа чая с трепереща ръце и остави буркан с мед с дървена лъжица вътре.

– Медът, докторе, само с чисто дърво се бърка и в горещ чай не се слага. Чаят трябва да е тъй марен[7], че с кеф да го пиеш, и тогаз се туря медът.

Знаех, разбира се, но уважително го изслушах. Навън съвсем се развидели, но още не смеех да оставя старчето.

Разказах му за случката с мечката, която подплаши кончето горе на чуката. За докторката, дето ни спаси. За баба Събка, дето ни нахрани и подслади с баклава и локум. Исках да го разсея и успокоя.

Замисли се нещо дядо Стоян. Загледа някъде в миналото. Забрави, че съм там. Аз загледах снимките на дедите му по стената. После се сепна.

– Докторе, изпий си чая, че изстина!

Разбрах, че мога да си ходя. Отидох да проверя кравушката дали е на мястото си. Всичко беше наред. Дадох наставления и затоварих багажа си в джипа долу, до чешмата. Старчето вече пъргаво помагаше с каквото може. Подаде ми някакво шише.

– Валко, това, сине, е дюлева ракия с разни треви в нея. Пийвайте с булката вечер по чашка, па дано ви е весел креватът – смигна ми хитро дядката. – А сега аз ще туря да сваря една родопска тарана[8]. После ще ида до пощата да изтегля пари и те чакам за обяд – хем да хапнем, хем да си оправим сметките, хем да ти разкажа за тате и за твоята баба Събка. Някога я чаках да порасне, та да я искам. Тате викаше да я крадем, ама мащехата я хариза още дете на един от Чуката, че да не храни още едно гърло. Още ми е на сърце…

Запалих джипа и забързах да стане обяд. А в главата ми все думите на агата: „В планината, докторе, се живее с кураж и честност!". Знаех какво ме чака – по обяд да ми разкаже и за двете.

[7] състояние на чая между топло и горещо.

[8] родопска трахана (разговорно „тарана") – ястие, подобно на гъста супа, в което има месо, боб и царевица, с което родопчани неизменно са посрещали своите големи празници. Приготвяли я за сватби, за курбани и за всички други поводи, когато се събират много хора.

СЪДБАТА И СМЪРТТА – ПРИЯТЕЛКИ ЗАВИНАГИ

ДЖАНИНО ДАСКАЛОВ

Някога, много отдавна, когато дори пишещият тези редове още не е бил роден, в градската управа на един малък подбалкански град се подвизавал един опак човек. Той самият по никакъв начин не осъзнавал, че е такъв и затова понякога се чудел защо няма никакви приятели. Благодарение на един дефектен ген, наследен от многобройните му предци, той олицетворявал, както казват някои умни глави... „на всяко гърне похлупак".

На едно от редовните съвещания на управата, където трябвало да се предложи име на една новоизлюпена крайна улица, без никакво значение за малкото градче, внезапно се завихрил безмислен спор. Предлагали се имената на някои изявени личности от близкото и не толкова близко минало, както и имената на разни цветя, тревички и прочие. В края на краищата победил нашият човек, който на висок глас и със свойствения си истеричен фалцет повтарял непрекъснато, че улицата се намира в края на града и трябва да се казва улица „Последна".

Щом се появили първите табели с името ѝ, тя обидено се смълчала, но бързо ѝ минало, когато чула някой да казва, че много пъти в живота се случва последните да станат първи. На практика, думите на този неизвестен гадател се сбъднали, защото в следващите години градчето като пролетна гъба се разраснало и улица „Последна" се оказала почти в неговия център.

Петдесет години напред в неизвестното бъдеще, улица „Последна" въздъхна горчиво и тъжно си помисли, че и това дълго и горещо лято ще бъде ужасно скучно. Липсваха ѝ изчезналите вишневи дръвчета, децата с абсурдните си игри и шумът от веселите им пискливи гласове. Последните вече не играеха навън. Зомбирани от екраните на своите скъпи телефони, електронни игри и телевизори, те доброволно пропускаха своето детство, заменяйки го с една измислена виртуална нереалност.

Ехото на тази искрена въздишка стигна до брега на морето, където в късния следобед две красиви или по-скоро знойни жени се наслаждаваха на отиващия си топъл летен ден. Стискайки в изящните си ръце тумбестите си замръзнали чаши, в които две малки морета от първокласен джин с тоник люлееха предизвикателно лимонените си лодки.

Тези, които познаваха Клото и Керина, тайно им бяха измислили прякора „двете КК", но според други „двете СС" би било по-подходящо, защото със сигурност първата бе съдбовна, а втората смъртоносна.

– Кери, чу ли това?

– Защо питаш, когато знаеш, че чувам всичко, което заслужава да се чуе!

– Добре тогава, да отидем и видим защо скучае!

– Съгласна съм. Предлагам да бъде в шестдесет и шеста!

– Ти и твоите шестици.... така да бъде!

Когато улица „Последна" ги видя облечени в две еднакви кремави рокли с изкусно изрисувани по тях екзотични цветя, изтръпна от страх и затвори очи.

– Не стига, че е последна, а сега се прави на нещастна и уплашена! – Прошепна усмихната Клото.

– По-добре така, отколкото разюздана или опасна! – сериозна като смъртта, каквато всъщност си беше, отвърна и Керина.

– Само погледни какво прекрасно лято предстои! – Развявайки роклята си като малко момиченце, Клото се поклони на невидимата си публика.

– Няма да спорим кой на кого е дясната ръка, затова предлагам, както сме застанали така и да започнем проверката.

– Аз от източната и страна, а ти от западната. Така, в първата къща живеят две сестри. По-голямата след седем години ще се омъжи и ще напусне улицата завинаги. В случая тя не ни интересува. По-малката

е приютила едно малко недоволство, което бързо расте и до края на живота и напълно ще я погълне. Можеш ли да си представиш, след тридесет години тя ще даде под съд съседа си, за това, че от неговите прозорци можел да я види как се къпела гола в банята. Толкова за първата къща. Сега е твой ред.

– На моята първа къща пътната врата е на съседната улица. Така тя отпада и отново си ти.

– Правиш се на хитра, но нали знаеш, че последната дума е винаги моя! Нищо интересно за втората ми къща. Там щъка една едра мома с краткото име Нина, но след време и тя ще се запилее на някъде.

– Добре, това означава, че отново е мой ред и аз бързо ще приключа. Тук е живяла възрастна двойка. Двете виждаме табелата, на която пише „Семейство Томови“. Ами това е… няма ги, вече са в другия свят, но ти го знаеш и отново е твой ред!

– Този голям двор си има съответно и голяма къща. Сега там горе-долу живее едно семейство. Мъж с чепат и доста противен характер. Жена му не смее да го погледне в очите и мълчи, сякаш е дала обет за мълчание. Момче и момиче, станали безлични от съпътстващите ги безброй разочарования… и тяхната баба. Последната е толкова набожна, че само благодарение на ангела ѝ хранител, десетките запалени кандила все още не са подпалили къщата. Ами това е, давай, ти си.

– Тази къща, както виждаш, приятелко, е на два етажа. Малко е недовършена и така ще си остане. И тук е имало една бабка, но е отпътувала, ти знаеш къде! Мъжът в този дом не е лош човек. Бивш божи служител, сега разпопен и отдаден на страстта си към направата на всякакви технически джунджурийки. Жена му е малко напориста, с бухнала червена коса и приятно лице, обсипано с безброй лунички. Имат си една единствена дъщеря с големи ококорени тъмни очи, която от малка се разкъсва от различните си желания и цели. След петнадесет години ще се омъжи и малко ще се кротне в друга къща през три пресечки.

– Щом замълча, явно аз ще трябва да продължа. Отсреща, в малката кирпичена къщичка, живее баба Лейла. Като казвам живее, всъщност повече от времето си тя прекарва на малката изтъркана пейка до оградата. Там тя търкаля ментови лукчета в беззъбата си уста или тайничко надига едно малко шишенце с мента, наречено галено от познавачите „патронче“. В къщата живее и нейният син, наричан от всички Големият Киро. Това е, защото на улицата има още един, който съответно е Малкият Киро. За големия се знае, че е лежал в затвора заради пътен инцидент, сега е безработен, но догодина ще стане шофьор на един от градските автобуси! Прехвърлям ти топката, защото отново е твой ред.

– Аз какво да кажа! В къщата отсреща има една жена, влязла в последната четвърт от живота си. Мъжът ѝ гледаше зайци в задния двор, но след като получи удар си отиде. В мозъка на Рина, така се казва тя, едно от колелцата явно се е счупило и сега и аз не знам какво се случва там. По цял ден стои пред прозореца гледащ към улицата. Пред нея е шевната ѝ машина, на която уж шие, но всъщност тя записва кой и в колко часа е минал по улицата. Тъжно и странно. Хайде, отново си ти.

– Горе-долу преполовихме улицата. В тази къща дебелите хора са на почит. Бащата, майката и синчето изобщо не лъжат! Бабата, дядото – и те, но не толкова. Бащата е голяма местна клечка и кара една корава Волга. Когато се намести зад волана, колата изкърцва жалостиво и като учтива японка се накланя на една страна. Нещата се оправят едва когато жена му балансиращо се качи от другата страна. Синчето, с хубавото име Аню, засега е един розов шишко, но като порасне ще сложи и двамата в малкия си джоб. Ами това е, няма драма.

– Къщата срещу твоя Аню се обитава от един военен, по-точно старшина с плашещо студени очи. Същият, навремето е бил счетоводител и затова уличните дечурлига щом забележат, че си идва от

работа, тайно започват да си подсвирват следната песничка: „Тръгнал кос, с дълъг нос, да събира членски внос. Тук се спрял, там се спрял, ни стотинка не събрал". Жената на военния е детска учителка, но сякаш с нищо не изпъква. Имат си две синчета, които стъпват на пръсти, когато баща им е ядосан. Веднъж хвана големия си син да пуши вишневи листа, увити във вестник и последва следното наказание – без да обели и дума, той го завърза за асмата в средата на двора и му свали гащите. После методично започна да го налага с войнишкия си колан по голите задни части. Хайде Керина, отново е твой ред.

– Виждаш ли образцовата градина в този двор. Дългата редица от строени рози и изящните орхидеи? Къщата и дворът принадлежат на най-спестовното семейство, което познавам. Детето, в лицето на малкия Кирчо, се е пръкнало доста късно и сега той е ученик с майка и баща пенсионери. Тази малка общност или комуна си произвежда всичко, благодарение на овцете, кокошките и двете дружелюбни прасета в задния двор. Семейството от години не е стъпвало в какъвто и да е магазин, включително и такъв за хранителни стоки. Живеят в една мизерна и при това влажна стаичка под земята, граничеща с мазата, в която има и от пиле мляко. Големите стаи на горния етаж са подредени като за изложба и там никой не влиза, освен в една гледаща към вътрешния двор. Тя до тавана е пълна с вълнени одеяла, китеници и килими, чаршафи, покривки и каквото още може да ти дойде наум. Това е чеизът на малкия Кирчо, показван с гордост на близки и познати от майка му Тина. Ако имах чувства, първо щях да се засмея, а после да заплача. Давай отново си ти.

– Тази къща определено не е скучна. Главата на семейството също е военен, старшина. Досега с никого не се е скарал, нито е посягал на единствения си син и почти винаги е готов с повод или без повод да говори с някого и да му се усмихне. Каю е почти идеален, с изключение на кривите крака, твърде голямата глава и уникалната усмивка, включваща големите му разредени и леко потъмнели жълтеникави зъби. Също така, тук бих споменала и някои негови малки отклонения. Например, всеки ден, връщайки се от работа, в джобовете му се оказваха множество различни предмети. Ако трябва да ги описвам, бих започнала от най-малките пружинки, болтчета, гайки и шайби. Понататък следват отвертки, малки и големи ключове, боен чук и наковалня и различни части, достатъчни да се сглоби поне една бойна машина. Жената до него бих описала като кротка и отнесена, потънала подобно на един малък Титаник в дълбоките води на едно безкрайно домакинство. Единственото дете-чудо Дидко, е пълно копие на баща си, само, че в умален размер. Остана да кажа няколко думи и за бабата, призната от улицата като „лудото Ленче". При нея нещата никога не са такива, каквито изглеждат. Времето в блуждаещите ѝ очи върви в няколко посоки едновременно и когато това стане за нея непоносимо над дворовете се понасят жалостивите и викове. Час по-късно една специална линейка я отвежда към мястото, където хора в бели престилки лекуват болестите на душата. Ах, ето я и нея! Освен улицата, явно само тя ни вижда. Виж колко е вежлива и как изискано ни се поклони. Браво на нея! Но какво прави сега! Обръща ни гръб и повдига посивялата си закъсана рокля. Не може да бъде.... свали си розовите килоти и ни поздрави надупена! Говорих толкова много, че чак ме заболя устата, хайде сега ти започвай.

– Май вече не ми се говори. Тази улица може и да е права!

– Не те разбирам и какво всъщност искаш да кажеш?

– Ами тук всички са обикновени, освен откачената Лена. Не са невинни, но не са и толкова лоши, че да наранят преднамерено когото и да е. Може би трябва да взема една от бабите клюкарки!

– Моля те, престани да се превземаш. Тази година не си идвала тук и не си взимала никой. Защо мислиш, че избрах точно шестдесет и шеста! Относно героите и злодеите, със сигурност зная, че

времето размазва границата между тях и само след десетина века става така, че между тях вече няма никаква разлика. Истината е, че по средата остават нормалните хора с техните желания, мечти и нелек живот.

– Добре, продължавам, но накрая може и да стресна някои от най-самодоволните. Например в тази солидна къща живее една недоволна особа, която наскоро е започнала да пише анонимни писма, наречени анонимки, на които, за съжаление, някои субекти обръщат сериозно внимание. Дотук толкова, сега започвай ти с твоята къща!

– Дядото, който отдавна не е на този свят е бил обикновен полицай, но след смяната на властта, някой се изакал на гроба му. Това „ако", случайно или не, през следващите години някак успяло да хвърли грозна сянка върху къщата. За майката и бащата нямам какво да кажа, освен, че не са лоши хора. Същото се отнася и за двете им деца, момче и момиче. Въпреки някои сериозни закъснения в развитието ѝ, Лиана винаги е била открита и лъчезарно усмихната. Колкото до брат ѝ, Страхил, животът му няма да се подреди кой знае колко добре. Умен е, ще завърши и ще стане успешен инженер. Впоследствие едно неудачно или по-скоро нещастно влюбване в омъжена жена ще го накара да посегне с джобното си ножче на нейния мъж. Ще отърве затвора, но кариерата и животът му ще пропаднат. Ще умре в съня си след двадесет и пет години. Стана ми тъжно, пак си ти!

– Аз почти нямам какво да кажа. От моята страна, къщата на доктора е обърнала гръб на улицата. Той и семейството му не се интересуват от съседите си, както и от местните новини, т.е. клюките. Затова и аз ще им обърна гръб. Ха, ха пак си ти!

– В тази къща мъжът и жената идват от село и ще си останат сериозни и работни до края на дните си. Дъщеря им Теодора ще си потърси късмета далеч от нашата улицата. Колкото до Стилян, така се казва момчето, умен и сериозен като родителите си, ще остане да живее наблизо. Казвам наблизо, тъй като роднят им дом и този на техните съседи ще бъдат съборени и на тяхното място ще бъде построен един сив жилищен блок. Останаха две къщи. Предпоследната е твоя, последната моя!

– Добре! Тук живее един дърводелец, който наистина си разбира от работата. За съжаление, професията ще му отнеме няколко пръста от едната ръка. Жена му е усмихната и словоохотлива. Имат си син и дъщеря. Фанита, така се казва тя, е слабичка, чаровна, или по-скоро сексапилна. За жалост, с напредването на годините доста ще се позакръгли и ще стане копие на своята майка. Какво да се прави, не можеш да риташ срещу гените. Момчето се казва Педро, благодарение на един мексикански филм, харесан от неговата майка. Въпреки, че няма да липсват сътресения в живота му, той ще живее дълго. Бих добавила, че след седемдесетте ще се превърне в един пълен непукист. Сега казвай каквото имаш да казваш за последната къща и да свършваме.

– Последната къща в улица „Последна" е построена от семейство бедни учители. Тя и той, предани и обичащи. После той ще умре, а тя отчаяна ще се откаже от този, в когото безрезервно е вярвала. Свещите, разпятията, включително и голямата стара библия ще отидат на боклука. Прегърнала изсушената си душа, ще отгледа с много любов трите момчета на дъщеря си. След години, разпъната да гледа и правнуци, ще си отиде тихо и незабележимо. Майката ще следва мечтата си да стане писателка, а трите ѝ момчета далеч от тук ще се изгубят в чуждите улици на живота. Видя ли, докато свършим и притъмня, а улицата се напълни с дечурлига. Как се гонят и надвикват, ужас. Сега разбирам защо след петдесет години, вече асфалтирана, с много нови и скъпи къщи, но без вишневите дървета и детската банда тя е започнала да скучае.

– Така, е съгласна съм, но сега предлагам да се върнем в двадесет и четвъртата година от новия ни век и по-точно в сезона на горещото и отвратително лято, откъдето и дойдохме, за да си допием джина с много лед и тоник. Ако си съгласна, прегърни ме и да скочим!

НЕОЧАКВАНО

ИВАН БЪРЗАКОВ

ВЕЛИКИЯТ И МЛАДИЯТ ПИСАТЕЛ

Йохан Волфганг фон Гьоте е считан и до днес от мнозина за един от най-великите немски поети – „най-великият немец“.

Възрастният вече Гьоте, достигнал зенита на славата си, се разхождал един следобед по любимата пътека в природата. Внезапно дочул бързи стъпки отзад. Като се обърнал, видял един млад човек да се приближава към него:

– Хер Гьоте, хер Гьоте…

– Какво има, господине? Успокойте се… кажете!

– Бързах да Ви настигна. – задъхвал се младежът. – Идвам отдалече. Много ми се иска да Ви задам един важен въпрос – на него само Вие можете да отговорите.

– Да, да… Ще Ви отговоря, разбира се. Ако мога…

– Кажете ми, моля Ви – може би е много това, което искам… Коя е тайната на успеха в писането?

– А, на това много лесно мога да отговоря: деветдесет и девет процента усилие… и един процент талант.

– Аха! – възкликнал младежът. – деветдесет и девет процента работа и един процент талант!

– Не, млади човече, усилие, не работа. Радостно, удовлетворяващо… понякога продължително, но усилие!

И Гьоте продължил по пътеката, размишлявайки за импулсите на младостта.

Не след дълго обаче, отново дочул бързите стъпки зад себе си:

– Какво има сега?

– Хер Гьоте, х-хер Гьоте! – едвам си поемал дъх младежът. – Разбрах Ви напълно. Готов съм да вложа не деветдесет и девет процента усилия, а повече. Но, но…

– Да, какво има?

– Готов съм да вложа и повече, стига да знам, стига да вярвам, че имам единия процент талант. Как обаче да съм сигурен?

– А-а-а, млади господине! – усмихнал се старият писател. – Докато не вложите деветдесет и девет процента усилие, няма да разберете дали имате един процент талант.

из „Лумнали огньове“, 2013, 2021

НЕОЧАКВАНО

Късна пролет…

В утрото на пътя си играеха деца с топка. Много усърдно, като че ли целият им живот зависеше от тази игра и кой ще спечели.

Писателят бе работил цяла нощ и сега бе излязъл навън – на свеж въздух – да размисли върху написаното. И сега, като наблюдаваше децата, неизвестно защо, се увлече в играта. В ритъма й, в радостта, която бликаше от всяко движение. Отново и отново… Без да се замисля. Като че ли животът се състоеше само от тази игра, от тези деца – които не познаваше, които виждаше за първи път.

Искаше му се да продължава така без свършване…

И изведнъж го налегна някаква тъга. Изневиделица. Разбра, че от написаното през нощта няма никаква полза. Въпреки метафорите в стила, напрежението, обратите…

Сам не можеше да разбере защо.

Сякаш всичко се смееше около него – в него!

Напук на всичко, което знаеше и което бе вършил досега. Всичко, към което се бе стремил.

Странно!

И писателят внезапно се разсмя.

февруари, 2021

КАНТОНЪТ

КИРИЛ ДИМИТРОВ

Късно следобед, когато, докоснати от лъчите на залеза тихо прошумяваха дърветата на близката гора, край кантона преминаваха първите вечерни влакове. След тях оставаше безмълвието на кантона край гората и неподвижните облачета над равнината, която се виждаше от тук, огряна от слънцето, с градовете и селата си, и с дима на фабриките и къщите.

От много години кантонерът посрещаше и изпращаше влаковете, а когато стана на години за пенсия помисли, че животът му може да не се променя. Железопътното управление в близкия окръжен град намери, че години наред съвестен служител, кантонерът може да продължи да посреща и изпраща минаващите влакове и го оставиха на служба.

Стаичката, в която живееше, бе над помещението, където се намираха разписанията и свързаната с тях бариера, която трябваше да се вдига при преминаването на влаковете.

Леглото на кантонера бе до прашен прозорец с цветя и поизбледнели перденца, останали от времето, когато тук беше жена му.

Оттогава много малко се беше променило. Бракът остана само измесващ се в миналото епизод. Тя не свикна да живее в този далечен кантон и замина като изчезващо видение, както изчезваха влаковете към хоризонта. След тях оставаше само едва доловимото шумолене на дърветата в гората.

За гората се грижеше лесничеят. През лятото той живееше в една хижа високо в планината. Често слизаше до кантона и с кантонера играеха на табла под носталгичните сенки по стените на обагрения от цветовете на свършващия ден кантон.

Играеха, докато в полумрака на настъпващата вечер започваха да минават първите нощни влакове.

Тогава кантонерът вдигаше бариерата, те изчезваха към равнината, а лесничеят тръгваше за хижата.

В студените есенни дни двамата играеха под светлината на рампата, посребрила плъзналите сенки на вагоните. Но когато първият скреж паднеше, Лесничеят казваше: „Стига за тая година, на пролет пак".

И тръгваше към града, където живееше със семейството си. Кантонерът оставаше сам.

В студените вечери, изпратил последните влакове, той лягаше в изтърбушеното си легло и пред притворените му очи минаваха последните картини от деня, а те бяха свързани с преминаващи влакове.

Особено често се появяваше един от тях – до прозореца на последния му вагон стоеше една жена.

Дори когато влакът беше отминал, кантонерът продължаваше да я вижда и започна да мисли, че тя вероятно живее някъде в равнината, към която пътуваше влакът, че може би тя има семейство и късно вечерта се прибира. Може би тя е някоя от работничките, за които смяната във фабриката е свършила и доволна се усмихва на простряла се до хоризонт слънчева равнина…

- Какво ще правиш тук, когато влаковете няма вече да минават? А и не си вече здрав – питаше лесничеят и местеше пуловете.

- Влаковете минават още. – отговаряше кантонерът и местеше своите пулове.

- Минават... Но един ден няма да минават – гледаше следващия си ход лесничеят

Е, то всичко минава, и животът мина… – гледаше безсмислено таблата кантонерът… Отива някъде.

- Къде? – питаше преди да премести пуловете лесничеят.

- Там – махваше с ръка към угасващата в тъмен мъглив воал равнина кантонерът.

После лесничеят си тръгваше.

Още някое време широкият му гръб се губеше в гората, а когато сред клоните в далечината затрептяваше светлинка, кантонерът разбираше че приятелят му се е прибрал в хижата.

Есента настъпи неусетно. Една утрин тревите по безмълвното поле зад кантона посребряха от скреж. Понякога гледката се

допълваше от лъчите на залеза, докоснали голите клони на дърветата.

Сред изгубилите цвета си стени на стаята като единствено живо същество помръдваше беззвучното махало на стенния часовник.

Бе студено. В смрачаващия се ден сиви неподвижни облаци закриваха изчезващата в стаята светлина от прозореца.

В такива дни кантонерът остро усещаше липсата на жената, лицето на която се появяваше за кратко преди да отмине влака.

Това се повтаряше всеки ден привечер и, свикнал с тишината след като влакът бе отминал, кантонерът мислеше, че в живота му няма да се случи нищо, което да наруши реда на минаващите като влакове дни.

Все пак, не всичко бе същото. Градът в равнината се разрастваше. Новопостроените сгради вече стигаха до гората, зад която светлееше хоризонтът. Край нея остана само рушащата се постройка на кантона. На следващата година градът се разшири още повече, обикалящият железопътен път щеше да се замени с друг, който минала по-пряко към до градовете в равнината.

Но влаковете още минаваха и както досега, а службата на кантонера беше да вдига бариерата за преминаващия влак.

Само един път кантонерът слезе за по-дълго в града. Тогава остана до пролетта, когато под искрящите лъчи на един нов живот остана в болница. В кантона изпратиха заместник. Когато се почувства добре отново се върна на поста си и животът му продължи – такъв, какъвто е бил.

Дори когато стана на години за пенсия Кантонерът остана на нея. Той беше прекарал целия си живот. Работата му е била винаги една и съща и без нея не знаеше къде да отиде. Мислеше, че е поне тук има стаичката, от прозореца като неясна надежда през слънчеви дни зад линиите гората да пропълзява към просветнали планински връх.

А в края на деня към равнината минаваха вагоните на последните влакове. По прозорците им замираха бакърени отблясъци на последните, прокрадналите се между дърветата лъчи на залеза.

В този час жената на прозореца се прибираше. Може би тя живееше в някои от новите квартали на града. Сигурно сред тях бе и нейния дом и в него я чакаше семейството й? Или беше сама като него, останал сам на този изоставен до гората кантон?

Понякога лесничеят слизаше до кантона и двамата играеха табла. Есенните дни бяха още слънчеви.

Пред кантона от останалите по дърветата листа се прозираше уморена светлина. Тя минаваше през прашното стъкло на прозореца, Лесничеят оставаше и когато се стъмняваше и очертанията на гората се сливаха в тъмна маса, а светлината потъваше в сгъстилия се мрак..

- Какво ще правиш тук, когато влаковете няма вече да минават? А ти не си здрав – казваше лесничеят

-Влаковете минават още. – отвръщаше Кантонерът

- Минават – не казваше нещо повече лесничеят.. – Но един ден няма да минават.

- Е, то всичко минава, и животът минава … Отива някъде.

- Къде? – местеше пуловете лесничеят .

-Там…

Кантонерът махваше с ръка към угасващата в тъмен мъглив воал равнина.

Тогава лесничеят си тръгваше.

Още някое време гърбът му се губеше в тъмна-та паст на гората. А когато високо в нея затрептяваше светлинка, кантонерът разбираше, че се е прибрал в хижата.

После падна снегът. Лесничеят вече не идваше. Мисълта, че зимата ще свърши, и той пак ще идва да играят, правеше дните безкрайно дълги. Такива дни в тишината на малката си стаичка на кантонерът седеше пред прозореца, загледан в гората.

- Все тука ли ще стоиш? Още чуваше гласа на лесничея.

- А къде да ида? – отговаряше кантонерът.

- Свят широк – хвърляше пуловете на таблата Лесничеят.

И когато вече влаковете не минаваха, кантонерът почувства, че му бяха единствени приятели С тях той мереше годините си. Сега не можеше да прави това. Когато

те минаваха край кантона всеки ден можеше да стане нещо. Имаше какво да прави, вдигне семафора на бариерата, да светне фенера за свободно преминаване. Сега виждаше само покритите с гниещи листа линии, изчезващи към хоризонта с натежали върху му сиви облаци. Те се събираха в една точка, която кантонерът разбираше, че не е възможно да я улови, защото когато беше близко до нея, тя се преместваше още по-далече отколкото бе очаквал. Накрая кантонерът пристана да мисли за нея. Предпочиташе да дойде времето, когато ще да го обори сънят.

Никога приказките не оживяват така, както през зимните нощи! Не винаги над снежната покривка на земята трябва да светят звезди., да има Рождество Христово, защото не за всички е то…

Колко самотни хора има в такава нощ и колко събудени от студения вятър на отминалия ден поемат нанякъде в мъгливото утро на работния ден! И колко има непробудили се за нов живот, когато падне снегът и под бялата покривка всичко заспива. В една такава нощ кантонерът чу дишането на локомотив. Един от тези локомотиви на влакове, вагоните на които още преминаваха един след друг, докато последният вагон не изчезне към хоризонта.

Него кантонерът не видя, но го почувства – влакът е спрял.

Той отметна бързо одеялото, с което се бе завил в стаичката с вече угасналата печка в нея и забърза към прозореца.

Локомотивът бе спрял пред кантона. Като живи се бяха наредили едни след друг вагоните. До светлината на фенера пред бариерата прозорците им имаха синкавото сияние, което през зимата хвърляха през ледената нощ, а над които се издигаше феерия от фойерверки от града в долината – такава, каквато бе видял на Рождество Христово през младостта си.

Кантонерът се облече бързо. Не чувстваше студа. Влакът още беше тук.

Няколко работника разчистваха снежната лавина, внезапно свлякла се от планината, чуваше гласовете им. Единственият случай в живота му бе един влак да спре на този кантон. Влаковете винаги отминаваха край него – лято, зима, есен и пролет и по това той мереше времето което му оставаше да бъде тук на работа като кантонер. Тук виждаше се щеше да остане всеки сезон. И ето, дошла е зимата.

Сега кантонерът бе сигурен, че без него влакът няма да продължи пътя си.

И тогава зад ледените цветя на прозореца на един вагон той видя жената. Видя лицето й, същото каквото го бе запомнил. Вероятно тя живееше вън от града и вечер се връщаше от работа със един и същи последен влак. Сега това лице беше друго, страшно. Влакът отминаваше бързо и кантонерът не може да я види добре, но я сравняваше с един спомен за жена си.

Тя не искаше да дели с него самотата му, намираше, че е твърде далеч от радостите на живота. Какво търсеше той в този живот? Кантонерът не се бе замислял. Само е очаквал влаковете. И едно видение, което сега е станало реалност.

Кантонерът спря зад прозореца, на който видя жена си. Сепна се, дали не се лъже, дали е тя. Жената на прозореца се усмихна.

Гласовете на разчистващите лавината постепенно изчезнаха. Мъжете свършиха работата си и влакът можеше да потегли

- Вземи се със себе си – завика кантонерът, затичал до колелата на влака. Ще пътувам с теб! Аз съм загубил толкова години да те очаквам. Аз съм виновен, че толкова много години живях тук. Искам вече да живея там, в далечината, където се виждат очертанията на градове, Още ли в тях има комини, които бълват дим или сега животът е друг. Зад града в равнината, който се вижда оттук има и други, по-големи от него, но аз съм вече стар, достатъчно е да стигна с влака, в който си ти до близкия, в него ще е токова хубаво. Много пъти ти минаваш край мен, но само те виждам на прозореца на влаковете, които отминават като годините ми. Сега няма да те пусна. Няма да дам път на влак, в който да не съм с теб. Всички сме пътници в света, и пътуваме за някъде, но когато сме двама, пътят е по-лек…

Вагоните на влака започнаха да изчезват. Кантонерът не чакаше да види последния.

Когато вдигна стрелката, влакът започна да се движи по-бързо.

Тогава кантонерът направи това, което досега не бе правил никога. Спусна бариерата и застана пред влака. Вече чуваше писъка, стърженето на колелата. Облъхна го огнена струя от окото на локомотива…

След два дена намериха кантонера в леглото му. Беше умрял в съня си.

Зимата отмина. Настъпи пролет

Между процепите на облаците, около върха на планината се откри синева. Тя се простираше далеч, далеч зад хребети и планински вериги и свършваше в една точка на хоризонта.

Зад нея небето се стопяваше в далечината.

Понякога, в слънчеви дни, лесничеят идва от близката гора, минава край останалите още порутени стени на кантона, спира за малко и слиза към равнината.

АЛО, ТЕЛЕФОН 112 ЛИ Е?

ЛИЛИ ЧОЛАКОВА

Стефка и Росен се обичаха и създадоха семейство с две хубави деца. Умни бяха хлапетата, но и палави. Годините минаваха и децата растяха. Едното тръгна на детска градина, а по-голямото ходеше на училище. Тъй като трябваше да се водят сутрин на две противоположни посоки и по различно време, а това лежеше върху плещите на младата жена, Стефка се изнервяше. Докато единият ставаше и се оправяше бързо, по-малкият се скатаваше, а и често притичваше в хола да погледа телевизия. Беше се пристрастил към нея. „Бързо! Обличай се! Измий си зъбите!" Гласът на младата жена се извисяваше нагоре, без да срещне необходимото разбиране. По-големият пък отказваше да облече потник под тениската, а беше толкова зиморничав и щом срещнеше студа навън, започваше да мрънка. Той беше ядосан и за това, че не му се ставаше сутрин. (Всяка вечер се караха за часа на лягане и все лягаха по-късно, отколкото би ѝ се искало.) Тогава нервите ѝ още повече се опъваха, защото нямаше как да отидат в двете учебни заведения, без някое от децата да закъснее. А и тя бързаше за работа и предварително се настройваше отрицателно, допускайки неизбежното задръстване, което я очакваше.

Късните следобеди също много я натоварваха. Водеше децата на различни извънкласни занимания, които бяха не само на отдалечени места, но и по различно време. Прибираше ги вечер към 19 часа и се чувстваше скапана. Трябваше отново да вика по тях да си измият ръцете, да свалят дрехите си и да минат през банята. После все се оказваше, че големият син, въпреки че беше на занималня, не си е подготвил всички уроци и тя трябваше да сяда по нощите да му помага. Често имаше да се учи някое стихотворение за другия ден, а момчето беше уморено. Беше престояло в училище 10 часа! И така, с много нерви накрая стигаха до вечерята и... късното лягане на двете мом-

чета. Те, ако ги оставеше, нямаше да си легнат и цяла нощ!

Росен понякога помагаше вечер за къпането. Той много обичаше децата и често ги прегръщаше и целуваше, но, общо взето, повечето от задълженията падаха върху Стефка. Затова пък той готвеше! В това отношение тя беше спокойна. Росен не приемаше навътре нещата и не позволяваше те да подкопават нервната му система. Но и не се опитваше да въдвори някакъв ред с бащиния си авторитет. Носеше се сякаш над проблемите, докато младата му жена беше като опъната струна и най-малкото нещо вечер можеше да я извади от равновесие. Умората си казваше думата... Затова все по-често от дома им долитаха гневни крясъци, които те започнаха да си разменят.

Така беше и тази вечер. Изведнъж Росен се хвана за сърцето и каза, че не му е добре. После поглади дясната част на гърба си и изрече:

– Тука ме боли, сигурно правя инфаркт.

– Да не си вдигнал пак кръвното? – попита тя нервно.

– Ами със сигурност съм го вдигнал. Сега ще го премеря. То може ли в тая обстановка да не го вдигна?

Той отиде в спалнята и след малко излезе обезпокоен.

– Високо е и имам сърцебиене. Ще се обадя на 112.

– Как ще се обаждаш на 112? Сигурна съм, че нямаш инфаркт! А колкото до сърцебиенето, знаеш ли колко нощи не мога да спя и аз от него?! – обади се Стефка. – Ако при всяко вдигане на кръвното ги викаш, къде ще му излезе краят? Могат да имат поспешни случаи...

– Не, сега ще им се обадя! – настоя мъжът ѝ. Той си беше такъв – за най-малкото викаше Спешна помощ през годините, защото тя беше безплатна.

Взе телефона и се обади. Нямаше и 5 минути и на вратата се позвъни. Стефка отиде да отвори. Пред нея стояха мъж и жена в бели престилки. Жената приветливо се усмихна и подхвърли:

– Я да видим сега къде е болният...

Стефка ги покани да влязат. Беше толкова изнервена, че не намери сили да отвърне на добродушната усмивка.

– Ето го.

Мъжът, вероятно лекарят, погледна към Росен и изрече:

– Ама вие имате здрав вид! Болните, които получават инфаркт, съвсем не изглеждат така... Легнете сега да измерим кръвното.

Той извади от чантата си апарат за кръвно налягане и спокойно извърши процедурата. След минути свали лентата от ръката на младия мъж и му каза:

– Да, горната граница е висока –170, но долната е малко по-добре – 120. А вие ни казахте, че е 200?

– Ами да, толкова показваше моят апарат.

– Дайте да го видим.

Лекарят прегледа показанията на домашния уред и установи, че показва с 30 единици нагоре.

– Ще трябва да си купите друг апарат, ако искате по-точно измерване.

– А сърцебиението? – попита Росен.

– Спокойно, сега ще ви направим кардиограма – каза лекарят и му нареди да легне на дивана. След като приключи, го посъветва да отслабне малко и да не прекалява с алкохола. – Иначе сте здрав, засега! – окуражи го той.

Стефка не издържа и се намеси:

– Та то и аз получавам сърцебиене. Бихте ли премерили и моето кръвно? Нервите ми са опънати повече от неговите!

В друг случай тя едва ли би си позволила такава молба, но сега беше толкова ядосана, че не издържа.

– Разбира се. Седнете и си дайте ръката.

Лекарят спокойно измери и нейното кръвно налягане и накрая я попита:

– Винаги ли е толкова ниско? 90 на 50?

– Ами да. Даже, като бях дете, припадах няколко пъти...

– Да ви кажа, ниското кръвно е даже по-опасно от високото… – отбеляза медикът.

Стефка замълча. Напрежението между съпрузите осезателно се усещаше. Въздухът бе натежал от неизказани обиди и възмущение... По едно време сестрата попита, като гледаше ту единия, ту другия:

– Имате ли деца?

– Да – един през друг изрекоха двамата. – Имаме две момчета.

Тя се усмихна и кротко заговори:

– Знаете ли, вие сте щастливци! Имате си семейство, дом и най-важното – две хубави здрави деца. Знаете ли колко нещастни хора има? Без покрив, без семейство, без деца и... много болни!

Тя замълча малко и изгледа колегата си, сякаш да получи одобрението му. Той леко кимна с глава. Тогава тя продължи:

– Всяко семейство има своите проблеми, сблъсква се с различни трудности. Не позволявайте те да ви разделят! Имате две прекрасни деца! Моля ви, радвайте им се! Не опъвайте прекалено нервите си, защото наистина може да се разболеете. А радостта е здраве! Вие трябва да бъдете щастливи със своето семейство!

Стефка ги гледаше онемяла. Тя не можеше да повярва, че пред нея стоят от 112. Струваше ѝ се, че сънува. Да не би да са отишли при брачен консултант или психолог?... Тези хора медици ли са, не бързат ли по-скоро да приключат и да се приберат след дежурството си вкъщи? Нима наистина това се случва в техния дом?!

Тя още не се беше откъснала от тази си мисли, когато лекарят изведнъж се намеси в монолога на сестрата:

– Няма да си тръгнем оттук, докато не видим как се сдобрявате! Пред нас...

Стефка и Росен се спогледаха смутено.

– Хайде, прегърнете се и се целунете.

Двамата съпрузи притеснено ги изгледаха.

– Хайде, хайде... – нетърпеливо и същевременно мило ги подканиха мъжът и жената. Тогава Росен пое инициативата – бавно се приближи да съпругата си, поколеба се, но после решително я притегли към себе си и я целуна. Двамата почувстваха, сякаш тази прегръдка и целувка бяха направени пред самия брачен олтар. А лекарите от 112 ги наблюдаваха усмихнато и сякаш невидимата птица на радостта докосна всички с крилете си.

Беше първият ден на последния месец от годината – декември.

„Ало, 112 ли е“, автор Лили Чолакова, изд. gabriell-e-lit, С., 2024

КОЛЕДЕН СПОМЕН

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Никола лежеше в топлото си и меко легло, а стаята му се отоплява с електрическа камина. Възрастният мъж, беше на 89 години, гледаше с насълзени очи изкуствените главни[9], все пак добра имитация на горящи дървета, а в главата му напираха спомени за далечни времена, когато беше младо момче и огънят беше жив в камината на село. Ех, безвъзвратно отлетели дни...

Никола избърса сълзата, която се търколи по старческата буза и почти опари устните му. Тъкмо навреме стори това, защото в стаята влезе правнучката, Николета, на него я бяха кръстили, а той се зарадва. Беше назовал децата си без да продължава имената на родителите си, така че и те кръстиха своите с любимите си имена. Но ето, че внуците се обърнаха към традицията. А така хубаво му стана!

Дори затъгува, че не е мислил за всичко това на младини.

- Дядо, добре ли си? Имаш ли нужда от нещо? Да не ти е хладно, че навън застудя доста и дори прехвърча сняг, точно като за Коледа.

Николета погали дядото по сухата десница, която бе върху завивките. Момичето грижливо подпъхна пухения юрган под тялото на Никола, че да не му е студено.

- Добре съм, Ники, не се притеснявай за мен, нека вали сняг и нека е студено, зима е, утре е Коледа. Майка ти какво прави? Няма ли нужда от твоята помощ? Че знам колко се труди за трапезата на Бъдни вечер.

- О, да, добре познаваш мама, остана питката с късметите да направи. А за мен пък остават колачетата[10] за коледарите да оформя. Нали знаеш, нищо че съм само на 12 години, но много обичам да работя с

[9] къс запалено, но недогоряло дърво

[10] кравай, геврек с дупка в средата

тесто. – усмихна се Николета. – И добре, че в нашето малко градче все още минават коледари. А ти си почивай, че след малко ще се съберем на трапезата!

Никола, въпреки почтената си възраст, до скоро бе активен, ходеше си на разходка и из къщи свободно, но го хвана някакъв вирус и го повали на легло. Първо имаше висока температура, после взе да кашля, ама така, сякаш дробовете му се късаха, загуби сили, лежеше и пиеше лекарства. Но днес е Бъдни вечер и той ще стане с помощта на децата и ще сподели трапезата с хубавото семейство на сина и снахата, майката на Николета, Яна, е негова внучка от Самуил, сина му, големият, че Никола има двама сина, малкият, Крум, от години живее със семейството си в Китай. Да, точно в Китай, завърши с отличие образованието си в Софийски университет, китаистика, работи малко в школа по китайски език, ожени се за своя колежка, а после му предложиха работа в посолството в Пекин, консулска служба. Идваше си в България всяко лято.

Никола погледна през прозореца, снежинки танцуваха навън с вятъра, а вечерта наближаваше. Спомни си подобна вечер, когато беше на десет години.

Никола се вълнуваше много, днес е Бъдни вечер и той очакваше с нетърпение да се съберат на софрата[11], която винаги на този ден се прави на пода, под иконостаса, постила се слама, сено, а върху тях черга. Без масичка. Само покривка. И върху нея подредени девет постни ястия, кое от кое по-вкусни и ароматни: питка с късмети, баница с тиква, бял боб, ошав, пълнени сухи чушки, сарми със зелеви листа, чесън с орехи и сол, мед, ябълки... Сега бе залепил лице на прозореца, очакваше големите му братя да донесат бъдника[12], че да постои на топло до огнището, а надвечер да влезе в огъня и да гори до сутринта. Тази Коледа Никола щеше да Коледува, ще иде с дружината на станеник[13] Петър, сгоден беше вече сина на чичо му Стоян, но традицията е такава, станеник може да е и женен млад мъж. Никола много се вълнуваше и с трепет очакваше да мине Бъдната вечер и дружината да тръгне по къщите.

Ето ги! Никола бързо се дръпна от прозореца и затича да отвори вратата, братята и баща му идваха с бъдника. Бяха го завили с бял чаршаф и го носеха като младенец, не биваше дървото да опира земята никъде по пътя. А вкъщи като важен гост щеше да стои до огнището, докато започне вечерята, когато тържествено щеше да е предаден на силата на огъня, която ще го погали и обгърне, нежно и леко, че жарта му да издържи тлеещa до заранта... А семейството ще седне около софрата, където всичко ще е подредено и никой няма да става от нея по време на хранене, че да не стават кокошките от полога[14] и да има пиленца.

Санде, бащата, Камен и Игнат, братята му, внесоха бъдното дърво и внимателно го оставиха до огъня. Съблякоха палтата си, покрити с едри снежинки, свалиха шапки, изтръскаха ги, да падне полепналия сняг, а той бързо се стопи още във въздуха, докато падаше в топлата стая...

Времето напредваше, вечерта премина в суетене, но приятно, празнично. Майка им, Надка, нареждаше:

- Санде, нали наточи винце? Сложи ли го на трапезата? – питаше тя мъжа си.

- Сложих, сложих, не се кахъри за това, напълних бъклица, ти гледай питката да не изгори! – смееше се бащата.

- А, ти не бери грижа за питката, ей сега я вадя и завивам в месал[15].

Никола и братята му подготвяха ямурлуци[16] и геги[17], торбички, калпаци,

[11] трапеза, ядене

[12] пън, който се слага да гори в огнището на Бъдни вечер

[13] най-възрастния коледар, който трябва да знае всички песни и наричания

[14] там, където мътят кокошките, гнездо за яйца

[15] парче плат за завиване на питката

[16] горна връхна дреха без ръкави, направена от домашно грубо тъкан вълнен плат. Носен е за защита от студ и дъжд, както и

искаха всичко да е изрядно за Коледуването.

- Айде, мале, да редим софрата, тате да сложи бъдника в огъня, че огладняхме, а така вкусно ухае в цялата къща! Мммм... Нямам търпение да похапна! – рече Камен.

- Ааа, аз пък нямам търпение да видя на кой ще се падне парата! Дано е на мен! - обади се Игнат.

- Пък аз искам дружината да дойде вече... – въздъхна Никола, който с нетърпение очакваше първото си коледуване.

- Сега, сега, редя и сядаме! Санде, подготви бъдника и слагай в огъня, че такъв е обичаят! - отговори майка им. А баща им в предварително издълбана в дървото дупка сипа червено вино, тамян и зехтин за берекет. Преди да се сложи в огъня, ще го запечата с пчелен восък. Време е. Топи восъка и запечатва дупката в дървото. Така приготвен, бъдникът е миросан и осветен.

- Хайде, гори, гори, до ранни зори, Бъднико наш, да е на берекет и благоденствие! – Санде постави дървото в огъня и се прекръсти! А то запука, разгоря се, почнаха да бляскат искри! – Колкото искрици, толкоз пиленца, шиленца, теленца, дечица в тоя дом! Амин!

- Амин! – повториха всички и се прекръстиха. Бъдни вечер е посветен на дома, семейството и огнището. Никой не се дели от обичаите.

Всичко вече е подредено на трапезата, като най-напред е солницата. Солта, хляба и виното са надарени със святост. Те са земните превъплъщения на Светата троица, чрез които човек се издига и се докосва до божественото. Дом и трапеза без сол не може, свърши ли солта, свършват добрите дни.

Покрай гозбите са сложени възглавнички за сядане. Всички сядат. Надка подава запален тамян върху една керемида на мъжа си да прекади трапезата та тамянът да прогони лакомите дяволчета от масата, а силата на баща им Сатана и неговите помощници вещери, караконджули и магьосници да отслабне. После пали свещта, поставена върху питката. Санде взима в една чаша малко вино и започва от източния край на трапезата да сипва по няколко капки на пода с думите : „От Бога никнало" - отива на другия край на масата на кръст, пресипва и казва: „От земята раснало" – пак отива на другия край – на кръст, пресипва и казва: „Като пролет да цъфти" – отива на другия край пак на кръст, пак пресипва там и казва: „Като есен да връзва". Оставя чашата, чете молитвата „Отче наш", след като е взел питата в ръце:

- Отче наш, Който си на небесата! Да се свети Твоето име; да дойде Твоето царство; да бъде Твоята воля както на небето, така и на земята; насъщния ни хляб дай ни днес и прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на длъжниците си; и не ни въвеждай в изкушение, но ни избави от лукавия.

И целува питката, подава на всеки на трапезата да я целуне. След това се обръща към Надка и хващат питата заедно, разкъсват Боговицата[18] на две над масата, и Санде раздава парчета на всички.

- Ела, Боже, да вечеряме. - казва и първото парче той оставя за Богородица, после за къщата, а следващите се раздават на всеки член от семейството според възрастта.

- Надке, за теб е това парче, че си с шест месеца по-голяма от мен – усмихва се Санде и подава парчето на жена си. – Айде и за мен едно парче. А сега за Камен, за Игнат и за Никола. Ха търсете сега късметите!

Всички разтварят коматите и всеки намира своето късметче, ей го, Никола пръв намери своето:

- Мале, виж, бръстина[19] ми се падна, ще гледам козите през идната година.

при дългите пътувания с волски или конски впрягове

[17] дълга овчарска тояга с кука в единия край

[18] питка, обреден хляб

[19] сурова вършина за хранене на добитък, в случая клечка от сурово дърво

- Ах, че хубаво, чедо, жив и здрав да си! - Надка похвали сина си и мислено го благослови.

- А на мен се падна метлата, ще чистя къщата комай! – засмя се Санде.

- Тате, мамо, вижте, тиквеното семе е у мен! Ще гледам прасето догодина! – обади се Камен.

- А у мен е царевичното зърно, ще храня кокошките! – Игнат показа своя късмет.

- Добри са ви късметите, а в моето парче още нищо не намирам, а, ето, дрянновото клонче в крайчето се подава. Ех, че хубав късмет, от здравето по-добро няма. – Надка извади клонче с три пъпки.

- Мале, а къде ли е парата? – обади се Никола.

- Сега ще видим в парчето на къщата да не е останала! – и Надка разчупи комат-чето. Аааа, деца, мъжо, тука е! На берекет е! Чака ни добра година!

После стопанинът на къщата отдели по залче от всички гозби за починалите, ще ги отнесе на другия ден на гробищата. И всички започват да се хранят. Вкусно е! Никой не бърза. Говорят си, хапват, вълшебна вечер, събрала семейството заедно! Момчетата чупят орехи и гадаят за идната година, всички имат цели и здрави ядки, значи здрави ще са.

- Дай боже да бъде здраве! – Надка се кръсти.

Неусетно идва полунощ! Роди се млада бога!

Коледарската дружина пристига в двора и момчетата облечени и готови тръгват да коледуват. Никола нарамил торбата и с гега в ръка излиза при тях.

Коледуването се извършва само от полунощ до изгрев слънце – тогава се появяват караконджули, вампири и талас-съми, а коледарите със своите песни имат силата да ги прогонят. По изгрев слънце песните губят тази магическа сила, затова коледуването спира.

Коледарите обхождат всички домове. До изгрев слънце навсякъде се чуват песните им и наричанията:

„Да е сита и пресита годината, да са пълни хамбарите, да се роди, къде рало ходи и не ходи! Да се роди! Речете, дружина: Амин!"

Никола трепна! Сънувал ли беше, спомен ли... Границата между реалност и сън е дотолкова тънка, че умът трудно я различава. От хола се чува телевизора:

„Стани ми, стани нине, нине, господине, че ти идат добри гости, добри гости коледари, че ти носим добри вести, овци ти се обягнили. Колко здравец на планина, толкоз здраве на таз къща."

Бъдни вечер е, а утре и Коледа! Магично време и празници за споделяне с близките. Никола все още под влияние на спомена за отминалото време стана и се приготви за вечеря. Сложи си нов пуловер и нов панталон, среса се. Кръвта във вените му сякаш се подмлади и той спокойно извърши тези дейности. Магията на празника светна в очите му.

- Хайде, дядо, да... – Яна не довърши изречението си, искаше да каже на дядо си, че ще му помогне да се приготви за вечеря. – Но ти си вече приготвен, така се радвам, дядо! На Коледа стават чудеса, нали? – усмихна му се тя.

- Да, Яна, готов съм! Да вървим на масата, знам, че имам работа, която по традиция си е само моя!

Никола протегна ръка към внучката си и двамата отидоха в хола, където ги очакваше цялото семейство. Свещ гореше на празничната питка. А от екрана продължаваше да звучи:

„Че ти идат добри гости,
Добри гости коледарци.
И ти носим добри вести:
Бог се кани да ти дойде,
Мож ли Бога да посрещнеш,
Да посрещнеш, да нагостиш,
И въз Бога сбор ангели?

Мога, мога, добре дошъл,
Добре дошъл, нека дойде!
Да ми седне на трапеза,
И въз Бога – сбор ангели,
С добри гости-коледарци."

МАСКАТА НА ХИЛДЕГАРД

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

Беше тъмна нощ, когато нощните птици пеят с онзи мистичен глас на обреченост.

В малкото селище край стръмни планински скатове една фигура идваше, обгърната в тайнственост. Красивите спомени, които носеше бяха като тъмно цвете. Това беше фигура на загадъчна жена. На средна възраст, нито стара, нито твърде млада. С руса коса и приятно лице с нежни черти. Облечена в красив плащ, с чанта, носеща магически ръкописи и една маска.

Беше тръгнала към уречено място, където щеше да занесе тайната на една магическа поличба. Поличба, свързана с една средновековна вещица, наречена Хилдегард. И нейната маска от изящни скъпоценни камъни – рубини и сапфири.

Мястото, където тя щеше да отиде бе далечен и странен параклис. Скрит в пределите на планината. Мисията бе възложена на тайнствената жена от миналото на тази с личност.

Но коя беше Хилдегард? И каква беше нейната поличба, обвързана с толкова мистерии?

Да, Хилдегард беше средновековна вещица, която живееше в малко италианско градче. Не беше красива, нито грозна. Облечена в сиви дрехи, тя всеки ден излизаше от своя дом, за да върши своите дела.

Според някои тя беше акушерка, която помага на местните жени при раждането. Правеше и отвари и еликсири срещу заплащане. Тъчеше и платове, които продаваше на местните селяни.

Но една нощ се случи нещо необикновено.

Имаше буря и силен дъжд. В полунощ на домът на Хилдегард някой почука.

Тя запали свещ и отвори.

Отвън стоеше пратеник, който носеше нещо. Това беше странна маска, свързана с едно древно и тъмно изкуство.

Маската притежаваше тайнствена сила, свързана с покоряване на природните стихии. Хилдегард щеше да я получи и да я запази.

Докато един ден не измине пътят до Розалез. Тайнствено градче, за да се присъедини към старинен орден, който щеше да запази още една тайнствена реликва свързана с могъщите цели на това братство. А Хилдегард щеше да изживее своята легенда и да се превърне в могъща владетелка на тайнствени изкуства.

Жената, която носеше маската, беше всъщност наследницата. Която щеше да продължи своето родство с тайнствената сила на Хилдегард. Една средновековна вещица обвързана, с митове и поличби.

Защото нейната маска с тайнствената си сила щеше да промени магическите светове. А Хилдегард беше само една приемница, която щеше да получи огромна мощ и с магическите си сили да създаде ново могъщо магическо кралство.

Ново владение…

Русокосата жена беше почти пристигнала на тайнственото място. Диви брястове шумяха и се пречупваха под напора на силният вятър. Тя почука на вратата и тайнствен глас проговори…

– Влез и бъди наша гостенка!

Жената влезе в параклиса. Бе тайнствено и ухаеше на тамян и восък.

– Носиш ли реликвата? – попита един висок и беловлас старец.

– Вземете! – гласът на наследницата прокънтя в здрача.

Тайнственият старец взе маската и даде една кесия със старинни златни монети.

– Благодаря! – каза тя и тръгна да излиза от сградата.

– И аз благодаря! Когато дойде уреченото време ще съберем тайнствената сила и легендата за Хилдегард.

– Сбогом! – каза старецът.

– Сбогом! – отвърна Жената в тъмно.

Щом излезе, тя погледна към небето. Беше вече Полунощ и Луната изгряваше с вечно и сребърно сияние.

Беше нощ на поличби.

Но всичко едва сега започваше.

ИЗПИТАНИЯ

СТОЯН МИХАЙЛОВ

ИЗПИТАНИЕ

10 дни по Стара планина

В съзнанието ми се връщат дните за опознаване на Стара планина, по-точно средния дял на Балкана.

Беше през лятото на 1952 година, през ваканцията, с отличниците ученици.

Една възможност за нови запознанства сред подрастващите в окръга.

Групата ни, оборудвана като за туризъм, бе около 20/25 души, с лекар, ръководител, както и опитен турист. Потеглихме с влак от Шумен и пак там се върнахме.

Спирахме в Търново да разгледаме Царевец, видяхме Дряновския манастир край Дряново, старата чаршия в Трявна и Априловската гимназия в Габрово. Всъщност истинското ни пътуване започна оттук.

Да си призная, за пръв път участвах в подобно изпитание и бях със смесени чувства – дори в началото се уплаших! Но нали „апетитът идва с яденето“, след всеки ден ставах все по-уверен. След хижа Узана се любувахме /под/ величествения Ботев връх. Преценката на планинаря, че още сме неподготвени да го покорим се оказа оправдана. Едва стигнахме първата хижа Мазалат, където преночувахме.

Ама сън да видиш, като пияни се натръшкахме по леглата и... на сутринта пак на крак, а то поляни и цветя неописани! Оказа се, че носим само два фотоапарата, дори единият вече е без лента. А върховете предлагат ли предлагат – чудни красоти...

Около хижа Козя стена цъфтеше Еделвайс – дадоха ни по един брой за спомен. Още лежи в един от албумите ми със снимки! И още нещо съм запаметил със този преход – трагичен случай с чуждестранен турист дни преди идването ни. Вечерта ни четоха конско за респект!

Вече с натрупан опит преминавахме оставащите маршрути, като спирахме по хижите Левски, Рай, Добрила и последно – Вежен.

Оптимистично, отначало се помъчих да описвам преходи и впечатления, но впоследствие дългите преходи ме отказаха. Трудно се оказа почти за всички ни, защото когато от Беклемето погледнахме надолу и видяхме, че ни чака Троян, всички извикахме спонтанно „Ура“! Вече знаехме, че от този град си тръгваме обратно към домовете., но болшинството, особено момичетата, а-ха да закъсаме. Храната бе почти суха, носихме я с раниците... Водата също. При все това още помня прощалната вечер, когато случаен акордеонист до късно се упражняваше върху клавишите, без някой да го упрекне – напротив, той ни достави търсената радост и емоции!

Когато се завърнах у дома, майка ми топло ме целуна. Баща ми ме поздрави, че се завърнах жив и здрав с думите: „сине, сега учи, пей и пиши! Балканът е изпитание, вече сам разбра“.

Колко правдина ми е излял в главата тогава!

15.07.2024

ДА ТЕ ОЧАКВАТ

Есен. Далечното слънце все още милва очите ни.

Тишината и спокойствието сякаш с всеки ден се налагат край нас. Дърветата, едно по едно окапват пожълтели листа, а слаб ветрец ги повдига и съшива в сънуван килим по улицата. Тук там прелита самотна птица, губи се в далечината и пак се притаява. А само миг преди това, телефонът ми отправи чаканата покана.

Нарамил бързо вече подредената раница, поемам пътя към близката лозова местност „Чокята“. Току-що напусналият града, съзирам в цялост и нейния ръст. А аз, за кой ли път я обхващам тъй близка и романтична…

Върховете й сребреят облени в лъчи, а по средата и чернеят пресни угари… Долу – почти в равното си ти с лозниците и овощните си градини прочута „Чокя” !

Сякаш огромни червени макове са сега покривите на по-усамотените вили. Макар и едва, долитат и гласове от четириногите им охранители..

Бързо оставям назад метрите по асфалтовия път.

Разминават ме луди автомобили и тежкотоварни коли от Асфалтовата база. Привикнал с това, аз вече мислено съм сред позната панорама – орехи, лозници, храсти и дървета… само до скоро превзети от хора, всички влюбени в красотата на природата и отдадени на труда!

Сърцето ми бие – вълнува се, като пред първа среща! Та нали в раницата нося „за оценка“ току-що прекипялото си винце, а съседът Муси ме чака да опитам от новата му „Джибровка”! Абе, ние сме и двамата едни пишман пиячи, но всичко е за сладките приказки заедно… А той е такъв майстор-шегаджия, че времето с него не лети, а препуска…

Ето, една нетърпелива сврака ме посреща вече на първия кладенец. Завивам по пътя към големия орех и поемам нагоре по черния път. Дочувам весела музика – доказателство, че има хора. Вече дори от свирепото куче Чапкън не ме е страх, защото съм край приятели. И за да си повярвам сам – нагазил в тихата есен се провиквам с познатото – „Пристигнах комши-и-и-и…“.

„Тука е радостта, тука“, дочух бързия му отговор.

А за самата среща през онази есен, думите ми не стигат – задявки, шеги, почерпушки. Мусаджек, моят незабравим съсед по лозе, направо се беше престарал – специални бонбони и ядки от Турция, а с баницата и баклавата се представи неговата стопанка. Плодовете и зеленчуците, вече изпробвани неведнъж под летния му асмалък, са незаменими.

Не пропуска мига и да завърти най-любимите си плочи, а вицовете и шегите му бяха промоция!

Най-оспорвана се оказа „битката“ чие вино е по-доброто – аз одобрявам неговото, той и съпругата му държат на моето. Нали са домакини, където и стените помагат, предадох се топло поласкан…

В смях, веселие и радост премина този ден, доказателство колко е нужно хората да се разбират и да си помагат.

Въпреки че го знаех, още по-силно осъзнах това година по-късно, когато загубих този мой близък човек!

Сега единствено хубавите спомени ми топлят сърцето. Дано и той ме е запомнил с добро!

НАМЕРИЛИ СИ МАЙСТОРКАТА

Не беше Парисовата изгора, но безспорно с достойни качества – подвижна, усмихната и разговорлива. Правеше впечатление и с остроумие, не оставяше „магарето си в калта” и често в разговори научавахме за извозен от нея пореден зевзек. Ето нагледен пример, на който не съм очевидец, но звучеше по път и над път:

Коминът на паровата заводска централа бе вече завършен и извисяваше своя ръст около 50 метра. По металното му стълбище сновяха последните строители. В един от тия дни двама зевзеци гледат развятата рокля на нашата героиня и уж на шега и казват, „че горе са забравили 100 лева, дали е ербап да си ги вземе”? Тогава 100 лева бяха много пари! Докато усмивката още грее по лицата им, чуват отговора и:„не, тук дайте парите“!

В това време вече минават други работници и пред явната излагация, тези двамата изръсват парите. Най-невъзмутимо хитрушата ги пъха набързо в сутиена си и захваща стълбата. Вятърът духа пъстрата рокля, но и върхът е вече покорен! Множеството цъка по женската смелост, а двамата излъгани потъват в срам!

Жената стъпва победно и пита „кой отново желае да се кача“ – групата се пръска моментално. Докато едни гневно се възмущават с възглас „луда жена“, другите допълват: „абе луда, ама пустата хубава“!

ВЪШЛЬО

ХРИСТО ИВАНОВ

Вшло. Така по радомирско наричат бедните хора. Ама с този разказ искам да ви покажа, че никой човек не бива да бъде подценяван.

Вшльото дошъл да работи в бригадата на тъста ми в най-стария цех на металургичният завод на Перник. Току-що бил завършил основното си образование и тъй като бил най-малък, всички му се подигравали. Измислили му този прякор – Вшльо. Държали се с него, както се държат старите войници с новобранците. Кой ще почисти тоалетната и съблекалнята – естествено вшльото.

Тъстът ми не се подвел по подигравките, а съжалявал момчето и с каквото можел му помагал – кога със съвет, кога с пари. Канел го да ходят заедно в стола, а му давал и храна, която си носел от село. Момчето започнало да го чувства като пoголям брат.

По това време тъстът ми взел шофьорска книжка и си купил българско моторче от така наречените Балканчета.

Моторчето ползвал основно за да ходи до градината, която била на около километър от селото, за да полива и бере зеленчука.

И понеже селото е разположено на баир, когато тръгвал към градината се спускал по инерция, но когато се прибирал към селото, моторчето не можело да изкачи баира, той слизал от него и го бутал.

Омръзнало му така да се мъчи и решил да си купи голям мотор. Купил си як руски мотор марка „Иж“. Вече можел да вози и тъщата или някоя от щерките, за да му помагат в градината. А Балканчето обявил пред колегите за продажба, но никой не искал да го купи. Притеснил се тъстът ми, но все пак след две седмици се появил купувач – Вшльото. Попитал го:

– Чичо Здравко, ако нямаш купувач, аз имам голямо желание, да купя Балканчето, но нямам пари да ти го платя изцяло, затова, ако може да ми го дадеш на разсрочено. За една година ще ти се издължа.

– Добре – съгласил се тъстът ми. – Какво да те правя, нали си ми като син. Утре ще ти го докарам.

Отишъл на другия ден на работа с балканчето и след работа го дал на Вшльото.

А този нахалник му казал:

– Благодаря ти, чичо Здравко, че се съгласи да ми го дадеш на разсрочено, но можеш ли да ми дадеш и 20 лева в заем, че да го заредя?

– Абе ти си много нахален, ама какво да те правя, ето ти 30 лева да имаш и за почерпка с мацката, нали трябва да полееш покупката. Ще внимаваш с жените, да не те разберат, че нямаш пари.

– Е, чичо Здравко, златен си. Хем мотор ми даде на изплащане, хем пари за почерпка ми даде, а накрая и съвет ми даде.

– Хайде, със здраве да го ползваш моторчето и няма да се правиш на мъж пред мацката. Няма да надуваш газта, а ще караш внимателно, защото като шофьор отговаряш и за живота на момичето.

– Ще видиш, че няма да те посрамя, чичо Здравко.

Момчето си удържало на думата и не само карало внимателно, но и се издължило както обещало.

След две години закрили цеха, в който работели тъстът ми и Вшльото, защото бил строен преди Девети и машините били много амортизирани, а и замърсявал въздуха, защото бил почти в центъра на града.

Тъстът ми изгубил дирите на младежа.

А ето как аз разбрах за вшльото.

Отидохме с тъста ми с моята Шкодичка на пазар в Перник. Купихме това, което той беше решил и това, което ми беше поръчала жената и си тръгнахме. Тъй като аз не познавам града, той ми казваше накъде да карам. Случи се така, че влязох неправилно в еднопосочна улица.

И какъвто съм карък, те ти го един милиционер! Спря ме с палката. Притесних се, че ще ме глоби. Дойде милиционерът до колата и неочаквано за мен, тъстът ми извика:

– Въшльо, ти ли си бе, така ни уплаши?

Още повече се притесних. Как ще нарича милиционера „въшльо“?!

Но милиционерът не само не се обиди, а даже широко се ухили и му вика:

– О, чичо Здравко, падна ли ми сега в ръцете?

– Ще ти кажа аз кого ще плашиш! Млъквай, че притесни зет ми. Ще му излезе херпес и няма да може да целува щерката. Аз съм виновен, защото той не познава града… аз му казах да мине по тази улица.

Слязохме от колата и милиционерът прегърна тъста ми.

– Жив да си, чичо Здравко, виж как е рекъл господ да се срещнем.

– Да бе, изобщо не съм предполагал, че си станал милиционер. Ти нали беше само с основно образование, бре, как те направиха милиционер?

– Ти, чичо Здравко, неправилно си мислиш, че за да си милиционер трябва средно образование. Достатъчно е основното, но трябва някой да те препоръча, да каже, че си верен на Партията. А на мен ми излезе късметът. Вуйчото на онази мацка, която возех на Балканчето и за която се ожених, се оказа, че бил партизанин. И той ни предложи да стана милиционер, защото не можел да остави племенницата си да брои стотинките на един въшльо.

– Е, винаги съм казвал, че някои хора имат късмет и се развиват в живота и затова никой не трябва да бъде подценяван и пренебрегван – каза тъстът ми.

– Да, благодаря ти, чичо Здравко, че ме подкрепяше и защитаваше от другите колеги в бригадата. Винаги съм казвал вкъщи, че си ми бил за пример и от теб съм научил толкова много. Така че, останете със здраве, хайде тръгвайте, че аз съм на работа и трябва да ловя нарушители на Правилника за движение по пътищата…

– Е, потвърди се приказката „хвърли зад тебе, за да намериш пред тебе“ – промълви тъстът ми и си тръгнахме.

19.09.2024

ЗАЩОТО...

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

НАРОДЕ

Народе ????
Из „Тефтерчето на Васил Левски“, стр. 115

*
Защото
народ, който се е примирил с робството,
не е годен да живее на свобода.

*
Защото
обезличеният народ допуска
враговете да го разединяват.

*
Защото
на превърналият се в стадо народ,
му харесва да има господари.

*
Защото
оскотелият народ не може
да си излъчи предводители.

*
Защото,
като си избира алчни водачи,
народът сам се ограбва.

*
Защото,
за обречен народ,
не се намират спасители.

*
Защото
възходът и падението на всеки народ
зависи главно от самия него.

*
Защото
загубилият съпротивителните си сили
народ,
с готовност слага глава на гилотината.

*
Защото,
когато е готов да слугува,
народът губи свободата си.

*

Защото
народ, който гледа в една посока
трудно може да бъде поробен.

*

Защото,
докато милеем за нея,
ще имаме Родина.

*

Защото,
не се ли гордеем с Родината си,
сме безродници.

*

Защото
жертвоготовните
спасяват Родината.

*

Защото
достойнството
може да се съхрани и в робство
и да се загуби на свобода.

*

Защото
и без да сме поробени
може да не сме свободни.

*

Защото
и свободният може
в душата си да е роб.

*

Защото,
и във вековно робство може да оцелеем
и да се затрием на свобода.

*

Защото
най-лесно се губи
неизстраданата свобода.

*

Защото,
дори някой да го отърве от оковите,
народът сам трябва да се изправи.

ПО ПЪТЯ

Пътувахме от Делхи към Агра към едни от най-прочутите и посещавани архитектурни паметници на света – Тадж Махал и мъртвия град на Великите монголи.

По пътя отбихме за кратка почивка до един мост. Да се поразтъпчем, да хапнем, да се поосвежим. Но се оказа, че мястото никак не беше подходящо за почивка. Прахолякът и ужасният шум от претоварения автомобилен трафик едва се издържаха. Нито можеше нормално да се диша, нито да си чуем приказката. По близките дървета, както навсякъде дотук, бяха накацали ята лешояди. Неволно проследих един от тях, който прелетя току над главите ни, от нашата към отсрещната страна на шосето.

И тогава, през краткотрайните пролуки между автомобилите, върху не по-широкия от 8-10 см железен парапет на моста се видя да лежи някакъв човек. И не просто да лежи, а вероятно да спи, понеже беше със затворени очи. При това бе сложил ръце под главата си и кръстосал ходилата си така, че да се опира само едната му пета. Но как успяваше да не падне при този агресивен въздушен тласък, стряскащите клаксони и грохот от профучаващите непосредствено до него огромни товарни автомобили, от които мостът силно се тресеше? Постояхме двайсетина минути, главно за да наблюдаваме спящия. И да се питаме колко дълго може да издържи да лежи така? А той, сякаш сраснал се с парапета, през всичкото това време дори не помръдна.

В Делхи беше обичайно бездомници да почиват или да спят на разделителния бордюр между двете платна на улиците, но да се прави това върху тесен парапет на висок тресящ се мост – наистина не беше за вярване, макар да го виждахме… Човекът на моста явно не беше един от множеството индийски факири, демонстриращите уменията си из страната. Ако беше такъв, нямаше да пропусне да дойде и да поиска възнаграждение. Спящият на парапета за сетен път ни убеди, че чудесата в Индия са безчетни, изненадващи и необясними. На някои от тях станахме свидетели.

БЕЗМЪЛВНИ ДРАМИ

ПЪРВИЯТ СНЯГ, драма

Действащи лица:

Момчето
Момичето
Първият сняг

Първо действие

Момичето тръпне в очакване *Момчето* да каже репликата си от две думи. Очите ѝ като прожектори прорязват парцалените дебри на *Първия сняг* и заслепяват очите на *Момчето.*

Момчето не може да си спомни репликата от двете думи, затова не спира да премигва и да бръщолеви небивалици.

Второ действие

Момчето вече е пресипнало от бръщолевенето.

Небивалиците горчат в гърлото на *Момичето.* То все повече губи надежда да чуе двете думи. От очите ѝ вече проблясват светкавици.

Изтръпналият *Първи сняг* сипе бодлички върху ресниците на *Момичето*. От съчувствие е готов да се разплаче.

Трето действие

Светкавиците от очите на *Момичето* се забиват във върховете на премръзналите ѝ обувки. *Първият сняг* не устоява на напрежението и горко се разплаква. Сълзите му се стичат по страните на *Момичето* и се сливат с нейните.

Момчето мисли, че сълзите на *Момичето* са разтопени снежинки. Но така и не разбира защо снегът е толкова тъжен.

ПАВАЖЪТ, Трагедия

Действащи лица:

Паважът
Скъпа моя
Скъпи мой

Действие първо

Паважът и тази нощ се развълнува от техните стъпки.

Скъпа моя и Скъпи мой спират на обичайното място, но този път не се чува нежният шепот, който всяка нощ го кара чувствено да потръпва.

Паважът мисли, че навярно далечният шум от автомобилите заглушава думите им и напряга слуха си до краен предел, но изпитва огромна болка от това, че не усеща и задъханото им дихание.

Действие второ

Скъпа моя запристъпва от крак на крак. Токчетата ѝ издават непоносимо напрежение.

Подметките на *Скъпи мой* не помръдват и нетърпимо натежават на гърба на *Паважа*. Той се огъва, за да приближи Скъпа моя към Скъпи мой, но не успява, защото Скъпи мой полага усилие още повече да се раздалечат.

Паважът се отчайва от безсилието си.

Действие трето

Паважът с ужас чувства, честъпките на Скъпа моя и Скъпи мой поемат в противоположни посоки. Отначало нейните са бавни и колебливи. След това стават изчаквателни, тъй като си мисли, че спрелите в един момент стъпки на Скъпи мой ей сега ще я настигнат. Но той не помръдва.

Действие четвърто

Скъпи мой вади запалка. Пламъчето ѝ проблясва по Паважа. Малко след това той усеща познатото упойващо ухание на цигарата на Скъпи мой.

Токчета на *Скъпа моя* закапват като сълзи. След това се чува чаткане като от градушка. Замайващият го неин парфюм побягва с хълцане в далечината.

Паважът не може да издържи повече на обзелата го мъка и горко заридава. Сланата в утринта прикрива това, че и Паважът може да плаче за любов.

ВОЙНАТА, Историческа драма

Действащи лица:

Войната
Земята
Две армии

Първо действие

Обявяване на *Войната*. Съображенията са обичайните, както при всички предишни войни.

Второ действие

Започва и завършва първата решителна битка на войната. Жертвите са много. Двете страни се обявяват за победителки.

Трето действие

Започва и завършва втората още по-решителна битка. Жертвите са много. Победителки са и двете страни. Никой не помни причината за започване на войната.

Четвърто действие

Започва и завършва последната най-решителна битка. Оцелели няма. *Войната* побеждава.

Пето действие

Войната остава насаме със *Земята* и уморено я пита:

– И кому сме нужни сега като погребахме всичките си деца?

Натежалата от непогребани трупове *Земя* няма сили да отговори.

* * *

Историята винаги е трагична и трябва да е поучителна, но не е.

И операта е трагична, но не винаги. И също – не е поучителна.

РАЗМИНАВАНЕ, Либрето на N-актна опера /Проект/

Действащи лица:

Принц
Придворна дама
Крал
Любимата на краля
Паж
Кралица
Кочияш
Шут

Бележка: При възникнала драматургична необходимост могат да се включат и други.
Кратко съдържание /Работен вариант/

Принцът е влюбен в *Придворната дама.*

Любимата на Краля, тайно въздиша по *Пажа.*

Пажът обожава *Кралицата*, която вехне безутешно по *Кочияша.*

Кочияшът обича *Принцесата,* но тя копнее за *Шута.*

А *Шутът? Шутът* най-много обича обилната трапеза на краля.

Всичко завършва с голям бал с маски.

Всеки танцува със всекиго.

През това време шутът си дояжда с останките на трапезата.

САТИРИЧНА ПРОЗА

РАЗМИНАВАНЕ СЪС СЕБЕ СИ

МАЯ ЦЕКОВА

*

Мнозина, тръгвайки с ентусиазъм към себе си, започват да мечтаят да се разминат.

*

Никой не е в крак с времето, ако акълът му е в краката.

*

За да станеш „златен човек“, трябва да имаш покритие.

*

Тези, които живеят на седмото небе са най-откъснатите от земята.

*

Когато на власт е временното, човекът на своето време трябва да почака.

*

Ако си във вихъра на витаенето из облаците, внимавай с приземяването.

*

Едва когато се хванахме на хорото разбрахме, че играем само под звуците на тъпана.

*

България се напълни с мислители, чиито мисли нямат никакъв смисъл.

*

Стой далеч от високопоставен с нисък интелект.

*

На маймуни ни направиха с обещанията си да ни направят „бели човеци“.

*

Ще стъпим на крака, ако се хванем в ръце и мислим с главите си.

*

Пази се от приказките на задника, надигнал се от държавната трапеза.

*

Когато мозъците изтичат поради нещо счупено във властта, счупеното не носи щастие.

*

Спокойно българи; по света революциите изяждат своите деца, но нашите революции са бездетни.

*

Трудно е да събудиш народ, който вярва в сънища

*

Най-отъпкана е пътеката на ходенето през просото.

*

Вървиш ли по правия път, избягвай контакти с криволичещи хора.

*

За някой учебници по психиатрия трябва луд редактор.

*

Когато мисленето е ограничено, измисленото няма граници.

*

Когато добрият държавник спазва законите, животът става симфония, която хората сами композират.

*

Чудото с българина: всеки политически дръвник мигом може да се превърне в клечка.

*

С клечките проблемът е прозрачен, сложното е с дръвниците.

*

Обикновен човек е този, който си няма свои хора.

*

Щом не си на никого, си под присмеха на всекиго.

*

При сляпа литература, Омировци колкото щеш.

*

От полет на мечти не се пада. Сгромолясването идва от хвърчене из облаците.

*

Блъскам си главата: след като за толкова неща си мълча – къде ми е златото?

*

Всеки излязъл от кожата си обвинява другия, че са го одрали.

*

Докато гледах дребните от високо, те подкопаха почвата под краката ми.

*

Заобиколиш ли се с дяволи, няма да се усетиш кога ще те пратят по дяволите.

*

Най-много се печели от търговията със страха на хората.

*

Какво ще получиш от утрешният ден зависи от това, какво носиш от вчерашния.

*

Ако морето ти е до колене, може би има отлив.

*

В морето на живота дълбоката мисъл е достъпна само за опитните моряци.

*

Който няма граници, никога не е на своя територия.

*

Когато мислиш с краката си, главоболието е неминуемо.

*

Ако по върховете на властта е настъпило падение, на народа му остава само да не пада духом.

*

Ако си работил през пръсти, всичко се вижда като на длан.

*

Все от малкия човек се търси голяма отговорност.

*

Затънеш ли до гуша, спасението е само в главата.

*

Не чакай праволинейни резултати от кръгла маса, около която са седнали квадратни глави.

*

Трагедията на народа е, че го управляват комедианти.

*

И падението има връх – най-лесно го изкачват самозабравилите се.

*

Всичко е любов – не се отнася за властолюбивите.

*

Време е тия дето ни докараха до кривата круша да си обират крушите.

*

Богат е този, който обича и е обичан.

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ

РОДЕНА ДА ОБИЧА

Наскоро получихме дебютната поетична книга на Мария Илиева „Родена съм, за да обичам“, издание на ИниИно – София /Институт за научни изследвания и иновации в неформалното образование/, под редакцията на Любомира Петрова, дизайн Мирослава Анчева. Приятно, графично добре оформено четиво, от страниците на което струи усещане за любов. И това чувство остава, подкрепено от стиховете, събрани между кориците.

Не бях изненадана – искреност, нежност, умение за непосредствено общуване с читателя – такова бе усещането ми и при първата ми среща с поетесата, представена с три стихотворения в бр. 2/2024 на сп. „Картини с думи и багри“.

Композиционно обединени в три цикъла – „Душевни откровения“, „С шепот на любов“ и „Като крило на птица“, стиховете на Мария Илиева се леят спонтанно и красиво. Римите са естествени, ритъмът следва ударите на сърцето – понякога забързан, понякога спокоен, понякога синкопен, но винаги подканващ читателя да го следва. Увлечени от него, ние се вглеждаме в авторовата душа, но и в отразената в нея природа, в любовта и надеждата, които носят своето неувяхващо послание и неусетно разбираме, че сме се вгледали, може би в себе си. Или поне в онази част от нас, която споделя наратива за добро и красота.

„Поезията е гласът на душата“ – казва поетесата в краткото си експозе и се обръща към читателя – „Ще се радвам да чуете моя глас!“

А ние ще се присъединим – един глас, който заслужава да бъде чут!

редакционна статия

ДУМИ В НОЩТА НАПИРАТ НА ПАВЛИНА ПЕТКОВА

Винаги с удоволствие чета поезията на Павлина Петкова, но най-новата ѝ е повече от великолепна! Няма стих, който да не е точно на мястото си и да не е в хармония с цялото. Поетичната сбирка отново излиза със знака и графичното оформление на пловдивското издателство „Астарта“, този път под редакцията на Красимир Манев, а деликатните илюстрации са на младата Пламяна Георгиева.

Композицията като че ли следва естествения ритъм на живота, към който се придържа и поетесата, за да изгради дома на своя полет. В основата му е най-кратката поетична форма – апева, която дава името си на първия раздел, „Апева“, и с която започва пътешествието към космическите висини и дебрите на духа; към непознатото и непознаваемото, към делничното, което прераства във философия и към прозренията, които дават силата си насъщния ден. Когато чета апевите на Павлина Петкова усещам духа и естетиката на хайку – два жанра, в които тя има своите безспорни успехи, но които са и полето на нейното търсене.

Следват „Ситнежи“, сполучливо наречени от авторката кратки поетични форми, в които също се усеща силно далекоизточната естетика. Останалите три раздела в стихосбирката са по-скоро тематично, отколкото определени жанрово определени – „Любовта в мен“, „Сезони“ и „Галак-тически светове“. Тръгвайки от най-крат-ките поетични форми, в които се вмества само един миг на душевен трепет или фрагмент от пейзаж, Павлина Петкова ми-нава през горнилото на любовта – в цялото ѝ многообразие, във всичките ѝ нюанси, през всичките сезони на човешкия живот, за да стигне до космическите висини, до вечните въпроси за смисъла на живота и сътворението, за доброто и злото, за пътя, който вървим и за следата, която оставяме. В тази, последна част на стихосбирката, виждаме най-ярко таланта и дълбочината на поетичния заряд, който носи автора в себе си, една развиваща се във времето и пространството магия!

редакционна статия

„БЕЗНАЧАЛНО“ НА МАРИНА ЙОРДАНОВА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

„Безначално“, с подзаглавие „Сезоните на една Марина“ на Марина Йорданова. Книгата няма издател, но е изящно оформена от авторката, умело редактирана от Силвия Маринова и красиво илюстрирана с картини на Преслав Чернев /корица и илюстрации/, Александър Георгиев, Велиана Симеонова, Анета Манева, Симона Тодорова, Петранка Хаджийска, Никол Найденова и Даниела Трачева. Картините са разножанрови, всяка от тях носи почерка и индивидуалността на своя автор, но всяка е и динамично свързана с поезията на Марина Йорданова – не просто и не само илюстрация, а дишащо живо единство с текста, отражение на думите, но и тяхно основание. Получила се е странна сплав – едно пътешествие, в което читателят има какво да открие – любов, съмнения, видения за други светове, въпроси, на които търси отговора и все не го намира… Навярно, в поезията всеки търси себе си, и – всеки ще намери свое кътче в тази стихосбирка.

Книгата, както подсказва заглавието, съдържа четири раздела, следващи сезоните – Пролет, Лято, Есен, Зима. Стиховете във всеки раздел носят емоцията на „своя“ сезон. И, донякъде, следват житейските пътеки и прозренията на поета.

„Всеки стих е отражение на моята същност в даден момент – една своеобразна времева капсула“ – споделя авторката в предговора, а редакторът добавя – *„Стихосбирката е емоционална автобиография… в един съществен отрязък от личното житейско време, …но тя е и мъдро вглеждане във феномена живот…“* Аз не мога да не се съглася с тях.

Всеки стих, всяка дума в тази поетична сбирка е симфония на живота в цялата му красота и сложност, с цялото му търсене и намиране.

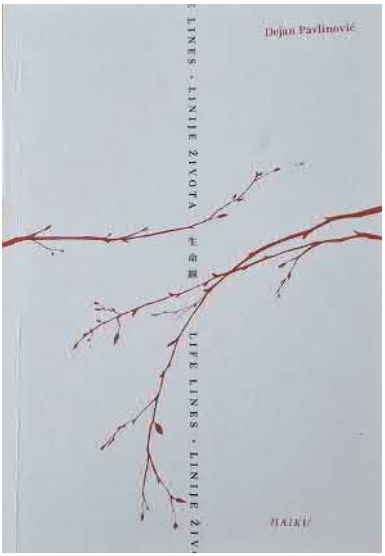
ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА

„ЛИНИИ НА ЖИВОТА“ ОТ ДЕЯН ПАВЛИНОВИЧ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

От хърватския крайморски град Пула идва сборник от 100 хайку – „Линии на живота“ на Деян Павлинович. Автор, чието име си заслужава да се помни.

Деян Павлинович (1968), гимназиален учител по английски и немски език, пише хайку от 2007 г. и това е четвъртата му колекция.

Поет, който се разпознава в хайку поезията, няма друг избор, освен да пише и публикува.

Поезията на Деян се отличава с отдаденост, дисциплина и талант – качества, необходими на всеки поет, особено на хайку поет.

Деян е и хайку педагог и активен популяризатор на хайку поезията.

Колекцията „Линии на живота" е разделена на четири цикъла, обхващащи различни теми. Изданието на книгата е луксозно, а естетиката й е аскетична.

Освен текстове на хърватски и английски, книгата включва и японски преводи от Икуьо Йошимура.

За българския читател преведох пет от хайку на Деян, които особено ми харесаха:

*

бездомните кучета,
следващи сянката, пропълзяха
крачка по-нататък

*

ливада
стъпи в къщата
с косача

*

отлив
цялото море се излива
в черупката

*

цъфналото дърво
проговори на езика
на пчелите

*

светът е спрял
само вятърът
носи звуците

КЪСНО ЦЪФТЯЩИ ВИШНИ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Наскоро се появи антология на хайку на най-голямата нация в света, Индия, където хайку е популярна литературна форма. Редактирана е от Kynpham Sing Nongkynrih и Rimi Nath и съдържа 56 автори, всеки представен с по десет хайку

Пестеливостта и селективността, които редакторите успяха да постигнат с броя на авторите, се обезсилват изцяло от броя на хайку. Десетте избрани хайку от аутор определено са твърде много за сериозна антология. Нека напомня на читателя думите на Мацуо Башьо: „Който напише 3 хайку, е хайку поет, който напише 10 хайку е хайку майстор."

Башьо, разбира се, трябва да се разбира сериозно.

Но на Запад, където също разбирам индийските хайкуисти, разбирането на хайку не е най-добро. Ако го съпоставите с раздела „избрано хайку" на българската антология „Човек", ще видите разлика в подхода. Резултатът е твърде много посредствени (излишни) хайку сред 560 представени.

Още от заглавието, което предизвиква стереотип, е ясно, че хайку поезията е културно чужда за редакторите. Затова не е учудващ техният „жанров" подход, което означава, че тематичният спектър на антологията е доста стеснен.

Въпреки това пионерските усилия на двама индийски редактори трябва да бъдат похвалени. В антологията има изискани хайку, които рядко четем на Запад. Струва ми се, че хайку с религиозна тематика са сред най-успешните в индийското хайку.

Подбрах осем хайку, които харесах за българските читатели.

*

Земетресение в Непал
изпод развалините
просеща ръка на статуя
Д-р Анджела Деодар

*

измита от дъжд луна-
балансираната походка на гущера
към насекомо
Ранджит Синг Сра

*

В гората
кой бамбук
е флейтата
Амута Барати

*

изоставено светилище
боговете, изгубени
като нас
Шобана Кумар

*

сутрешни молитви
изгряващото слънце
между ръцете ми
Кала Рамеш

*

жълто листо
докосва зеленото
по пътя надолу
Кала Рамеш

*

пускане на хвърчила
Освободих
задръжките си
Лакшми Ийер

*

намирайки своя път
през алеите
мигрантска песен
Рави Киран

„ЧЕРВЕНИ МАКОВЕ“ НА ВЛАДАН ЛАЛОВИЧ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ИЛИ ХАЙКУ МОСТ ЧЕРНА ГОРА – БЪЛГАРИЯ

Наскоро в Подгорица излезе втората книга с хайку на черногорския поет Владан Лалович, познат на българските любители на източни поетични форми като член на журито на Националния конкурс „Черешовите води на българската танка“ – 2024. Името на книгата е „Червени макове“. И този път книгата е плод на черногорско – българското сътрудничество. Редактор и автор на предговора е Димитър Анакиев, а корицата е украсена с акварели от Венелина Петкова.

Тази красива хайку сбирка привлича голямо медийно внимание в Черна гора. Преведох за българския читател три хайку на Владан Лалович, включени в изданието.

От гърдите
растат цветя – душата ни
се разкрива.

Луната следва работниците
до фабричното хале –
мразовито утро

Момчето
на плажа скача и
хваща слънцето

РАЗКАЗИТЕ НА ИВАН БЕЛЕВ

ЛЪЧЕЗАР СЕЛЯШКИ

ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИ ТЕМИ, ИДЕИ И ПОСЛАНИЯ

Дебютната книга на Иван Белев (1949 – 2004) „Инат за живот“ бе публикувана през 1997 г.

Отвъд територията на съществените характеристики, свързани с темите, идеите и посланията, тя е доказателство, че инат трябва не само за да оцеляваш в една сложна, бързо променяща се действителност, но и да отстояваш правото си на глас, на морална и етична позиция, да създаваш художествени творби, в които диалогът със съвремието има не само извисено хуманни, но и драматични интонации.

Четейки този прозаически сборник от осемнайсет разказа, ще усетим амплитудите на нравствените вълнения на едно чувствително сърце, посланията на един човек на духа, който търси отговори на важни екзистенциални въпроси.

„Инат за живот“ излъчва вдъхновен и благороден стремеж към художествено претворяване на доброто начало у човека; споделя не само съчувствие, не само разбиране на човешката участ, но и предупреждение за пагубно нарушено равновесие. Защото има български села (като Гостун, родното място на Иван Белев), чийто жизнен ритъм постепенно и безвъзвратно гасне. Има неудържима миграция, забрава, самота, пустота и страдание; има надвиснало зло, подклаждано от безразличие и отказ от синовна грижовност; има изпитания, които трябва да се преодоляват – всеки ден, всеки час. Но има и инат за живот в душите на техните само на пръв поглед обикновени, „диви“ обитатели: „От години вече бере душа, милото, изтънява петалата, пред очите ни умира, горкото селце, но не се предава…“

Този цитат от разказа „Преоданци“ е свидетелство и за човешката участ на автора. Защото той завинаги ще остане преоданец. Само че не като онези бежанци, „ни селяни, ни граждани“, които в почивни и празнични дни се завръщат в родното си село, притихнало като в някакъв безначален и безкраен унес в югозападните гънки на Родопите, което „за едната грехотица е да го видиш в делничен ден как ей така, похлупено наопаки, ни шава, ни диша, сѐ едно някой гърджав болник“.

Иван Белев е съвсем друг преоданец, един носталгичен, неспокоен и загрижен възвращенец към родния дом (уви, напуснат завинаги от неговите свидни обитатели), към чистотата и красотата на детството, към родовия корен, към света на неговото съкровено слово – колоритно, многозвучно, неподправено, завладяващо.

Със силата на това слово разказвачът се стреми да предпази от забрава, да съхрани и просветли един подложен на забрава и разруха български свят.

След голямата изселническа вълнà през 1959 г. по стръмните улички на Гостун безпрепятствено приижда вълни от безпокойство и усещане за изоставеност и зло: „Оттука и лошотиите надойдоха, това завист що е не знаехме, а сега като тесто в нощви всеки ден помежду ни набъбва мрàзеш.“

Вместо да се пресели в някой град, както са направили повечето от жителите на Гостун, Иван Белев, след като завършва Института за културно-просветни кадри в Благоевград, поема пътя към Сатовча. И остана завинаги в това родопско село, започна работа като секретар на местното читалище, пусна здрави корени, построи си дом, посади овощни дръвчета, ожени се, отгледа двама сина.

Със своята вдъхновена и умела читалищна дейност той остави трайна следа в паметта на няколко поколения от Сатовча и района. Създаде с верен усет богата мрежа от контакти не само с читалищни, но и изобщо с културни дейци от Благоевградска област и от страната. Негова е заслугата за активизиране на театралното дело в Сатовча.

По време на работата му като читалищен секретар женската група за пеене „на високо" към НЧ „Св.св. Кирил и Методий – 1926", с. Сатовча, ръководена от талантливия учител по музика Илия Терзиев, достигна апогея на своето изпълнителско майсторство и популяризаторска работа у нас и в чужбина и заслужено през 1988 г. бе удостоена с престижната европейска награда „Хердер".

Иван Белев бе инициатор на ежегодния културен празник в Сатовча под названието „Завръщане".

В същото време, когато други негови напористи братя по перо атакуваха разни столични и провинциални редакции и издателства и се стремяха на всяка цена да бъдат забелязани и оценени от литературните велможи, музата на белетристиката дойде спонтанно и съдбовно в света на този селски младеж, примами го с хармонията от опияняващи картини, звуци и словесни багри. И наяве, и насън той усети, че душата му е населена със суровия, невероятно богат и красив първичен слог на майчиното слово, който с времето ще се превърне в първоизвор на неговата художествена дарба.

Усети, че това е дар по рождение – благословеният дар да разказва истории. Драматични и трагични, жизнерадостно пъстри и весели истории. Трябва само занапред добре да се вслушва в света около него и в своя вътрешен глас. И да записва. Но заедно с това бе необходимо да приеме истината, че успехът ще дойде след много работа над белия лист. По пътя към овладяване на тайните на разказвачеството изкуство му помогнаха не само прочетените книги на бележити прозаици, не само доброжелателни приятели, но и театралната школовка в Благоевградския институт. Това личи от умението на Белев да изгражда жив, динамичен диалог.

Трудният път до издаването на първата му книга бе изпълнен с изпитания. Но същевременно този път на вътрешно обогатяване му даде възможност да постигне по-голяма художествена изразителност на словото.

Иван Белев в дебютната си книга „Инат за живот" се придържа към реалистичната традиция в българския разказ. Обикновени хора от родопско село – такива са неговите герои. Този факт е свидетелство за народностния характер на Иван-Белевата проза. Никак не е трудно да се досетим защо заглавието на един от разказите – „Инат за живот" – е изведено като заглавие на книгата. Инат и живот са ключови думи. Те задават параметъра на един от основните тематични кръгове и насочват вниманието на възприемателя към концепцията на сборника.

„Такъв е животът… Снощи изпращахме войник, утре – мъртвец! Животът е така – средѐн".

Думата живот е и лайтмотивът, който присъства устойчиво в архитектониката на Иван-Белевия разказ, озвучава развитието на сюжета, придава логика и динамизъм на художествената структура на текста, привнася особен колорит и усещане за категорията време в диалога или монолога: „Обърка се реда в живота, сине – казва с въздишка бащата на Цено. – От някоя година насам мира немам и все се чудя какво ще е това, дето куца на наш Гостун да е село като селата? Уж всичко е на мястото си, а нещо го няма, загубило се е. На акъла ми е, а не мога да отгатна… До оня ден. Ида си от Чучковата колиба, гледам селото отпреде голо-голеничко и ми просветна. Ето ти гатанката, Найдене. Няма детски пеленки… по чардаците и по просторите няма детски пеленки." Обикновена, но същевременно впечатляваща житейска философия: трябва да имаш инат за живот, да имаш „цел отпреж".

Това е животът: непрестанно кръгово движение, непрестанно отминаване и завръщане – от рождение към смърт, от здравец към босилек, от смърт към нов живот. Заради детенцето в утробата на снаха си Райка дядо Найден е готов да отрече Бога, ако наследникът на рода не оцелее. Колкото и драматичен, житейски суров да е краят на разказа, все пак надделява безсмъртната човешка надежда: „Дръж се, Райке, дръж се, щерко, яка да

си, чардаците да ми разсмееш с бели везани пелени, селото да ми разшениш с детенце." Забележете, дядо Найден не казва „сърцето да ми разшениш", а „селото да ми разшениш".

Такива са героите на Иван Белев – те имат ярко съзнание за родова памет, за родова принадлежност и отговорност пред общността, пред селото, в което са родени и израснали, защото то е за тях всичко – и живот, и смърт, и любов, и полет на духа, и човешко състрадание, и възмездие. Ето защо са особено чувствителни към неговата участ. То не бива да загине.

В него трябва да има живот, да има сватби и рождества.

Не случайно сборникът „Инат за живот" се открива с разказа „Наследство". Анекдотичното начало в него обагря с неподправен хумор и жизнерадост цялостния наратив. Но което е по-важно – още от този първи разказ се усеща инатът за живот у героите. Да си направиш изкуствено чене е признак, че ти се живее, че имаш воля да продължиш по житейския си път, въпреки тегобите на старостта: „Бре, като се белнаа тия ми ти забе, напълниа устата ми. Опнаа кожата на лицето ми и като га се подмладих, измених се." Подигравката, пронизала същността на житейската ситуация, старецът надделява с усмивка (минал през катарзиса на страданието, на обидата и срама) и с една жизнерадостна подкана „айде": „Не! – повтори той – я едното чене ке го дам на Пенко, айде!"

Така започва книгата „Инат за живот". А завършва в безвремието и безперспективността на един ослепял от снежния вихър зимен път и една застинала в светлия си бащински порив човешка фигура, паднала на колене – „жив паметник на забравата".

„Пари за глед" е разказ, в който ярко се наблюдава присъствието на екзистенциалната проблематика: прекъснатата нишка между родители и деца, алиенацията, самотата, съвсем естественото човешко желание за общуване, за привързаност и обич. Един обикновен селски човек, бивш пъдар – осемдесет и две годишният дядо Вангел – е останал сам-сами. Ето го в малката одая на своя дом, изважда сандъчето със снимки, задава си въпроса: „Оти не дохождат да ме пригледат щерките?"

Болният, самотен дядо Вангел взема решение: „Ей така, по една снимка и десет лева пари ще изпрати на децата си. Хем за спомен, хем и нещо да си купят. Немотия идва, от полза е и десет лева да имаш. „Парите – за здраве, а снимките – за глед". Това е последното добро, което прави дядо Вангел, преди да изгуби всички посоки по своя битиен път. Не ни ли напомня този почти вдетинен старец за нашите дядовци, за нашите бащи? И как ние им се отблагодаряваме за техните грижи, за безмерната им всеотдайност и жертвоготовност?! Това е основният морално-етичен проблем, поставен в „Пари за глед". И тук се съдържа хуманното послание на разказвача.

Между първия и последния разказ като пълноводна река тече Животът: кога суров и самотен, кога наситен с дъх на омайниче и тръпките на незабравена първа любов. Привлича вниманието на възприемателя и наситеният с философски размисли за човешката участ разказ „Вретеното", който диалогизира с мита за трите орисници. Вслушваме се с интерес в репликите на шегаджиите (така наречените чивиджии), следим перипетиите в сюжета на „Дивотия", в който динамиката на наратива е логично мотивиран от инстинкта за оцеляване, от извечния копнеж по обич и щастие, но и от терзанията на човешката душа. А разказът „Поличба" е една от творбите, вдъхновени от житието-битието на село Сатовча. В него се долавя свежата струя на фолклора и реалистичната интерпретация на един познат, не само наш, но и балкански, и европейски морално-етичен проблем – животът в пространство, рамкирано от силуетите на църковна камбанария и минаре.

В разказите от дебютната книга на Иван Белев екзистенциалното начало, осмислено чрез художествено претворяване на въпросите за живота и смъртта, за

отчуждението и самотата, за надеждата и покрусата, за порива към красота и надмогване на злото, за добротворчеството и изпитанията на съвестта, за вярата в непомръкващата сила на истинските човешки ценности по своята същност е водещо и има концептуален характер.

На него се подчиняват сюжетът и конфликтността. Чрез него на преден план са изведени важните послания на автора.

Опозициите добро – зло, близко – далечно, красиво – грозно, раждане – смърт, страдание – възмогване и др. обогатяват художествената структура на разказите, стават изразители на общочовешки морални, етични и нравствени теми и проблеми. Така регионалното, родопското, време-пространството на действието (хронотопът) добиват много по-широк смисъл, художествена дълбочина и значение.

Инатът да си жив. Да преодоляваш силата на злото. Да си Човек.

През 2003 г. бе публикувана втората книга с разкази на Иван Белев, озаглавена „Дивотии". Тя съдържа 19 разказа (три от тях са от предходния му сборник „Инат за живот": „Наследство", „Дивотия" и „Пари за глед") и е категорично свидетелство за успешното развитие на разказваческата дарба на автора, за стремежа му към още по-проникновено художествено отразяване на интересни и значими теми, мотиви и идеи.

Забелязва се и стремеж към циклизация, например при разказите „Наследство" и „Дивотия".

Триптихът „Дивотия" препраща към сполучливо избраното от автора заглавие на книгата. Конотацията на думата дивотия се изразява в преодоляване на нейното буквално значение и асоциативно привнасяне на значение, реализиращо се в контекста, свързано с бликащата в човека жизнена енергия, с динамиката на неговите копнежи, домогвания и душевни терзания, както и с игровото, комично начало, породено от конкретните житейски ситуации, в които волю-неволю попадат героите на разказите.

Широкият сюжетен спектър в творбите от двата сборника надхвърля равнището на битово ежедневното, а чрез екзистенциалната тематиката и идейността авторът достига до значими общочовешки послания. Разкази като „Инат за живот", триптихът „Дивотия", „Майка", „Пътека", „Проклятие", „Куц Наско" и „Гордост" се отличават с впечатляваща художествена изразителност и ярко естетическо въздействие. Ето защо всеки един от тях е достоен да бъде включен в изискана антология на съвременния български къс разказ.

Тук трябва да се отбележи и поголямото старание на разказвача Иван Белев при изграждане на сюжета, на портретната и психологическата характеристика на персонажите, на диалога и пейзажа. Стилът се отличава с богатство от изразни средства, с експресия на словото, с употребата на множество колоритни разговорни и диалектни думи, на уместни фразеологизми. Авторът притежава и дарбата да създава интересни неологизми, които придават допълнително автентично и привлекателно излъчване на слога.

Уви, преждевременната кончина на Иван Белев в самия край на 2004 г. отне възможността за по-нататъшно развитие на разказваческата му дарба, за дообогатяване на поетиката на неговите прозаически творби. Той остави недовършени разкази, както и нереализирана идея за по-обемно повествователно произведение. Но и това, с което ни дари като творческо наследство никак не е малко. Известна е истината, че талантът на един автор се доказва не чрез количеството на публикуваните произведения, а чрез тяхното качество, чрез тяхната автентичност.

Убеден съм, че разказите на Иван Белев притежават редица художествени достойнства.

Ето защо по повод 75-годишнината от рождението му и 20-годишнината от неговата кончина се стигна до идеята да се издаде томче събрани негови творби, озаглавено „Биле омайниче". За да възкръсне от пепелта на забравата не само паметта за човека, но и за твореца Иван Белев. И за да си припомним в забързаното ежедневие колко важно е да имаме инат за живот. Но и да бъдем себе си.

ЗА КРАСИМИРА ТРИФОНОВА И СЛЪНЧЕВИТЕ Й ПОСЛАНИЯ КЪМ ДЕЦАТА

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Една енциклопедия на доброто, светлината и любовта

Държа в ръцете си последната книга на Красимира Трифонова, а именно сборника „Слънчеви приказки, притчи и стихотворения за вас, деца!“ и трябва да призная веднага, че това е едно чудесно издание, с твърди корици, прекрасни илюстрации, пъстри детски рисунки и поучителни истории, разказани от умелото перо на авторката.

Дългогодишен педагог, автор на детски книги, Красимира успешно достига до сърцата на малките читатели и на техните родители. Настоящата книга включва в себе си всички произведения, които авторката е издала досега в книгите „На гости на дъгата“, изд. „Матадор 74“, Добрич, 2020 и „Слънчеви приказки и притчи за деца“, издател отново е „Матадор 74“, Д., 2022 г.

„Мисията на всеки творец е да осъзнава, че това, което той създава чрез творчеството си за деца, остава като духовна банка в културата на света. Каква е ролята на писателя, твореца в процеса на творчеството за деца? Той е сеяча на семената на любовта и светлината в чистата детска душа.“, споделя Красимира Трифонова в своите бележки върху издаването на сбор-ника.

Толкова добре е казано и така хубаво описва същината на творчеството за деца и на пишещия за малките читатели! И освен това, тя реално показва уменията си да създава вълшебни приказки, които са с ярки и запомнящи се образи и като всички приказки носят мъдрост и авторски откровения.

Слънчевите приказки и притчи в книгата са 31 на брой. Аз няма да се спирам на всяка от тях, но ще ви докосна до няколко.

„Вълшебният ресторант“ е първата приказка, която ми направи силно впечатление, тя учи децата за стойностните приятелства и цената, която сме готови да платим, за да ги имаме.

Едно малко момче, което никой не харесва и често всички бият, стига до ресторант „Вълшебства“, където научава, че ако искаш да получиш нещо, то трябва да си готов да платиш цената за него. Първо трябва да дадеш и после ще получиш. Вселенски закон, който Красимира Трифонова чрез фантастичния елемент внушава на децата. А в този приказен ресторант момчето се връща няколко пъти и плаща според възможностите си за изпълнение на своите желания:

-Кажете поръчката си!

-Може ли едно вълшебство?

-Поръчайте си го!

-Искам да ме обичат!

И още:

-Искам да не бият приятелите ми, както и мене! Много е тъжно!

А накрая:

-Трябва ми подарък за приятеля ми Владо! Днес той има рожден ден!

-А какво за поръчката си ще дадете?

-Приказка! Написах я специално за него!

-О! Да напишеш приказка и то за приятеля си! Това е много ценно!

Да, в приказките на Красимира Трифонова вълшебствата не свършват!

А в приказната притча „Лунната пътечка“ мъдрото послание е, че мечтите, които са хубаво нещо, не е достатъчно само да ги имаш, а трябва „да се следват смело.“

Друга приказка, която носи мощно авторско послание е „Жената и болестта“. Само със силен дух и бистър ум можем да се справим с трудностите и проблемите, които като болестта ни се стоварват на главата.

31-вата приказка в книгата е нова, не е присъствала в предишното издание на слънчевите приказки и притчи! „Бонбоните на щастието“ учи, че ако гледаме на света през очите на дете и не изпускаме „бонбончето на щастието“, ако го споде-

ляме, не само ще има баланс, но и ще научим другите на изкуството на мъдростта, а след това ще дойде ден, когато всички хора ще са щастливи! Как да не дадеш всичките си бонбони, за да се случи това, нали?

Стихотворенията в книгата са 26 на брой. Първото е озаглавено „Бисерчета златни“, но според мен всички стихове в сборника са такива бисерчета. А трите „безценни камъчета“ в детските сърца са: Любовта, Обичта и Радостта. И когато се хванат за ръка „със тях децата стават обичливи – разбира се и умни, и трудолюбиви.“ Да, вечните ценности, в които всеки родител би искал да възпита децата си! Красимира Трифонова помага с творчеството си това да се случи и в това е истинският талант на твореца!

Темите в останалите стихчета са също вълнуващи за детското съзнание: „Имам си приятел“, „Красива“, „Какво ли да работя“, „Имам си братче“, това са само част от заглавията, които говорят красноречиво за своите послания.

Книгата е издание на издателство „Институт за научни изследвания и иновации в неформалното образование“, с редактор Хрисимира Саръова, илюстрации на Емилия Паркър, а също така на страниците са отпечатани и рисунки на деца, които вече са големи хора, но сега могат да се докоснат до своето минало и детето в себе си.

Накрая искам да завърша с една мисъл на авторката към приказката „Речната принцеса“: „Преди да имаш каквото и да било на този свят, е нужно да имаш „слънчевите очи“ на децата, през които да виждаш света чрез светлината на душата си.“ И точно в това е разковничето в творчеството за деца, а и не само, може би точно в това е ключът към успеха и в житейски аспект?

А аз пожелавам успех на книгата по пътя ѝ към малките читатели и техните родители, творческо вдъхновение на Красимира Трифонова и на всички ни да запазим максимално дълго „слънчевите очи“, защото с тях се раждаме и чрез тях виждаме мъдростта в живота, тя винаги започва от малките неща и има способността да се настанява в душата ни!

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО

ПАМЕТ

ПРИ ЙОВКОВ В КРАСЕН

ТОДОР БИЛЧЕВ

Вървя по пътя прашен – прав и стрелнат
в небето като телеграфна жица.
С душа, разпъната от безпределност,
аз търся свойта бяла лястовица.

„Певецът на Добруджа”, Иван Коларов

Този последен куплет от прекрасното стихотворение на моя земляк Иван Коларов е изписан на табло в къщата-музей на Й. Йовков в с. Красен /Каралий/, заедно със стихове на А. Каралийчев, Цв. Чачански и Хр. Борина, което ме направи и землячески духовно съпричастен с Красен, за което така символично благодаря и на моя именит земляк.

На Добруджа по пътищата равни
летим към Красен, Йовков да намерим.
Но Филипова кръчма се изправи.
След нея къща ни отвори двери.

Със Йовков тръгваме в света отново.
През оня, който лудо той премина.
С очи Албена грееше. Без слово.
А лястовичка кацна на комина.

Разхожда ни из времето жената,
коя се Веска Митева зовеше.
Отваря се вратата на душата.
Чифлик край границата пак блестеше.

И виждаме отново красотата
света ни с радост как спасява.
Че грешна, но красива е жената,
на тръгване ни старец известява.

Назад вървим по същите пътеки.
С любов прибираме се ние вкъщи.
И търси бяла лястовица всеки,
душата му, която да прегръща

29.09.2024 г. 5.05 ч., Обретеник

БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ

ПРЕСЕЛНИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА НА РУСИЯ

БОЯН БАЛКАНСКИ

Изминаха близо от 200 до 250 години, откакто десетки хиляди българи от Балканите се преселват предимно по време на руско-турските войни (1768–1774, 1806–1812 и 1828–1812 г.) в Бесарабия (историко-географска територия в днешните Молдова и Украйна) и по-малко в Южна Русия. Преселване в по-малки размери не е преставало в периода на кърджалийството (разбойничеството) в края на XVIII и началото на XX век. Заселването е най-вече в долното течение на реките Дунав и Прут – в Аспаруховия Онгъл (от старобългарски „ъгъл") или Буджак (на ногайски език „ъгъл"). То става върху земи на прогонени от руснаците местни жители, прилежащи към татарско-ногайски народи, населяващи Източна Европа и Сибир. Повечето от тях са наследници на населението на Златната орда, най-западната част на Монголската империя.

Ногайците са западнотюркски народ от Кипчанската подгрупа (карататари, ногай-татари, кавказки татари). Иса Ногай (1230–1299) е монголки военачалник, управител на Златната орда. Същият е праправнук на Чингиз хан. (Смята се, че „ногай" означава „куче", но в добрия смисъл).

До неотдавна ни се внушаваше, че причината за въпросното преселване на българите са единствено и само жестоките престъпления (в разнообразните им форми) на турските власти.

Множество изследвания, особено през последните години, доказват че това е само едната част от истината. Останалата обаче се дължи на широкообхватната преселническата политика на Русия спрямо българското население.

Всяка война на Русия с Турция българите винаги са свързвали със своето освобождение, докато главната цел на Руската империя е била да се добере до излаза на Черно море и неговите проливи – Босфора и Дарданелите.

Началото на тази политика поставя Петър I Велики. Той се стреми да осигури охрана (сигурна защита) на южните граници на империята. За целта формира т.нар. военни колонии. В първата половина на XVIII век започва продължителен процес на преселение на християни чужденци от Австрия и Турция в Южна Русия. Специални руски агенти (предимно офицери) са изпращани на Балканите, за да набират колонисти сред християните.

Императрица Екатерина II Велика променя преселническата политика. Тя създава стопанско-земеделски колонии, необходими за подпомагане изхранването на руското население, включително и армията. Тогава се изселват над 500 000 българи. Само по времето на Руско-турската война от 1768–1774 г. във Влашко, Молдова и Украйна пристигат около 2000 многолюдни български семейства. Резултат от тази политика е силното обезбългаряване на Североизточна България. Според Константин Иречек градове като Шумен, Провадия и Сливен губят половината от жителите си.

От началото на XIX век започва поплаково набиране на колонисти от руски консули и агенти. По време на войната 1806–1812 г. (през която се разразява и чумна епидемия) такава задача имат руските офицери при император Александър I. Понякога те провокират малки бунтове, след които, под заплаха за турско отмъщение българите са принуждавани да се изселват. Тогава напускат родината си около 3000 български семейства. В много случаи мигрантските кервани се предвождат от старейшина, руски офицер и казаци.

Срещу преселническата политика на Русия протестира приемания от руското и румънското правителство за основен представител на българската общност Софроний Врачански (1739–1813). Той се

стреми да създаде българска автономна област, но това намерение се отхвърля от руското правителство, защото такава автономия ще пречи на нейния устрем към Цариград.

По време и след войната от 1828–1829 г. (по време на руския император Николай I) във Влашко, Молдова и Южна Русия се изселват около 140 000 българи. Според Ив. Селимски, само от Сливен напускат 4000 семейства и в града остават едва 65.

Тази война води до страшни опустошения в българските земи – разграбване на добитък и реколта от руските войски и в същото време изхранване на турските аскери, беснеещи от ярост, че българите помагат на руснаците.

Одринският мирен договор, подписан на 2/14 септември 1829 г., убива всички надежди на българите за тяхното освобождение. Този договор осигурява на императора нови териториални придобивки и в устието на Дунав, и в Кавказ, и стабилизира влиянието му на Балканския полуостров. Проливите са обявени отворени за всички флотове. Сърбия, Влашко и Молдова получават автономия и са поставени в руската сфера на влияние. Гърция става независима. Само българите от балканските народи остават „забравени", „пренебрегнати", „изоставени" от „спасителката" Русия. И това става след коварно експлоатиране в свой интерес на българските надежди в освободителната ѝ мисия.

Русия тогава открито декларира антибългарската си политика. Тя не допуска дори образуване на автономно българско княжество в Добруджа или на север от Дунав. Николай I смята, че етническото надмощие на българите тук е вредно за имперските му интереси. Затова българското население там трябва да бъде принудително разселено.

Въпреки обезбългаряването на големи територии (изгодно и за двете воюващи империи) Русия не постига изцяло целите си, защото естественото възпроизводство на българите бързо компенсира загубите от тази миграция.

Против преселническата политика на Русия се обявяват Георги Раковски (1821–1867) и други наши родолюбци и революционери, тъй като обезбългарените земи веднага ще бъдат заселени с турци. Ето какво пише той в първия български революционен вестник „Дунавски лебед", бр. 55 от 15 октомври 1861 г.:

Не стига теглото на гръцкото духовенство, от турски управители, но ето че се яви най-популярното преселение за българите в Русия…

Руското правителство, кое досега лъстеше нашите добродушни българи със всякакви лукави и лъжливи обещания, днес вече открива булото си и явно показва убийствената и злобна политика към тях. То е наумило и труди се с всичките лукави средства да разори и опустоши милото ни Отечество България и да уникакви нашата народност, самота нам скъпоценно и свято наследие!

Руското правителство с предателски начин е успяло да издейства ферман от Портата, в който му се допуща да преселва българите в своите омразни пустини. От него подкупени безчувствени някои си българе скитат се по бедна България и мамят простодушного народа да се пресели в Русия, като му правят много лъжовни и мечтани обещания!

Във Видинската бедна област тия народоубийци са успели да придумат и измамят множество челяди и във Видин са отворили явна канцелария, да ходят тия окаяни българе да се записват за преселение в Русия, като им дават нещо си пари да ги заловят по-добре и като ги заплашват лъжовно чрез подкупниците си и от страна уж на турското правителство, че ако не се преселят в Русия, щат ги преселят в Азия Лъжа лукава! Само да измамят простого народа да се пресели…

Георги Раковски е всецяло отдаден на идеята за защита на българските земи от обезбългаряване. В тази си дейност проявява и дипломатични способности. Освен, че организира агитация сред населението вътре в България, посочвайки тежките

последици от преселението и изобличава турските поробители, които с жестоки насилия принуждават българите да напускат вековните си огнища, той се стреми да убеди руското правителство да спре акцията като вредна за руските държавни интереси. През юли 1861 г. отива с мисия в Одеса. Там се среща с ген. П. Стремоухов, отговорник за преселението на българите, с губернатора на Бесарабия и Новорусийския край граф Ал. Струганов и с други отговорни личности от руските управляващи среди. В значителна степен Раковски успява да ги убеди да спрат преселението на българи в Русия.

Същата година революционерът пише и разпространява сред населението в Северозападна България специална брошура „Преселение в Русия или руската убийствена политика за българите" (Букурещ, 1861 г.).

Вижданията за тази политика през този период са критично еднопосочни от най-големите български революционери, отразени и от К. Каменов в „Интелектуално звено „Корени".

„*Всякога проклетата Русия, когато имала бой с Турция, лъгала е простодушните българи, че уж тях ще освободи, а после бойя, като овце ги трампела"* (Георги Раковски)

„*Братя, дайте сами да се освободим, защото ако друг ни освободи, той отново ще ни зароби."* (Васил Левски)

„Русия, тази развратница и мнима защитница на славянството, тя употребява още по радикални средства, за да затрие от лицето на земята българските колонии" (Христо Ботев)

По повод на преселническата политика се появява народната песен „Клета му душа проклета, който руснака пугъна". В нея се проклина идеята за похода на ген. Дибич За(д)балкански, който с помощта на над 25 000 български доброволци в тила, превзема Одрин без бой, и последваното изселване на българите от техните земи.

Българи, участвали във войната на страната на Русия, вместо да получат полагащата им се благодарност от нея, са подложени на репресии, защото искат освобождение на родината си.

Един от тези мъже е прочутият Бойчо войвода (Бойчо Цеперански от Тревненските колиби Цепераните) (≈ 1802–1821) с двамата си братя Георги и Петър. Те са заточени в Сибир, защото продължавали борбата срещу турците и след войната. Бойчо успява да избяга. Връщайки се в България 21 години е хайдутин.

Съществуват нови (не изцяло потвърдени) данни, според които известният Индже войвода (≈ 1755–1821) не е загинал във Влашко, а в Сибир.

А когато в Анхиало (Поморие) при ген. Дибич пристига българска делегация от първенци от Котел, начело с бащата на Георги Раковски да заявят пред „освободителя", че сами искат да поведат борба за освобождение, генералът им отговаря: „Българи, не се бунтувайте или аз ще обърна моите топове срещу вас!"

Сериозен проблем за руското командване създава българинът – доброволец на руска служба капитан Георги Мамарчев (1786–1846) – от рода Мамарците в с. Еркеч (Козичино), вуйчото на Георги Раковски (с истинско име Съби Стойков Събев). Капитанът е герой от войните 1810–1812 г. и 1828–1829 г. Кавалер е на ордена „Света Ана", получава и скъпоценна наградна сабя и др. Той насърчава българите в района на Котел и Сливен да не се преселват и започва да ги организира сами да се освободят след изтеглянето на руските войски. Подготвяното въстание е разкрито от руски офицери и ген. Дибич изпраща конен отряд от 200 казаци, които арестуват смелия българин. Мамарчев е наказан като руски офицер, който работи против руските политически интереси.

По-късно, по време на известната Велчова завера от 1935 г., която също е опит за самостоятелно българско въоръжено въстание, капитанът е арестуван като военен ръководител на заговора. Като руски поданик и военен е предаден от турците на руското правителство. То го разжалва, отнема му ордените и с пъклена

подлост го предава отново на турците. Те го заточават в гр. Коня, а след това на остров Самос, където умира през 1846 г.

От Мамарчевия род е и д-р Кръстьо Раковски (Кръстьо Георгиев Станчев) (1873–1941), който пише с голяма аналитичност за политиката на руския царизъм спрямо България в своя исторически труд „Русия на истокъ“ (Варна, 1898). Въпреки, че е деец на българското и международното революционно движение, един от пионерите на социалистическото движение в България, получил висше образование на Запад, достигнал до високи партийни и държавни длъжности в Съветския съюз и е социалистически деец от световна величина, участвал в създаването на Съветска Русия, стигнал до постовете министър-председател на Украинската ССР, зам.-министър на външните работи на СССР, посланик на СССР в Англия и Франция, той попада под диктаторското полезрение на Сталин, който го изпраща на Оня свят през 1941 г.

Голяма част от историята на България през изминалите столетия (включително и посоченото в тази статия) е прикривана и манипулирана с цел заличаване паметта на множество неудобни за някого събития, които са я съпътствали.

Дали някога ще се появят истински държавници, които да разбулят историческите рани на българския род, та тогава историята на българите да се описва и изучава такава, каквато е била в действителност? Дали? И кога?

Понастоящем жителите на Молдова и Украйна с български произход са над 1 500 000, а неасимилираните българи са около 300 000 души. Някои ги наричат „живите трофеи“ на Русия. Към тях Аспарухова България трябва да се обръща с много повече разсъдливост, почит и уважение.

Източници:

** Балкански, Б. Българи сред огнищата на древни народи. С. , 2009.*

** Войнов, Б. Село Слънчево, Ваеците и маджурите. С., 2014.*

БРАТЯ БОРИМЕЧКОВИ – БЪЛГАРИТЕ ОТ МОЛДОВА

ПАВЛИНА ПЕТКОВА

Братя Боримечкови, Димитър и Иван, са имена на Бесарабски българи, познати сред журналистическите и културните среди извън Молдова. В техния град ги наричат „възрожденци“.

И двамата са родени и живеят в град Тараклия. Родът Боримечкови води своето начало от Петко Илиев, роден през 1762 г. в земите на поробената България.

Той е един от преселниците на заддунавските българи в Бесарабия, в Буджак. Тогавашното село Тараклия е основано от преселници през 1813 г. върху пепелището на голямо татарско селище със същото име. В периода 1809 г. –1812 г. в Тараклия се заселват много българи, предимно от Северозападна България, от Шопския край, от Шуменско, Новопазарско и др.

Димитър Боримечков е по-познат в България като журналист, фотограф, писател и издател.

Той е роден на 1 май 1949 г. В родния си град завършва средно образование, а в Кишиневския държавен университет – журналистика през 1981 г. Специализира в Департамента за информация и усъвършенстване на учители в София, член е на Управителния съвет на Асоциацията на българите по света. Член е на съюза на независимите български писатели – София. Награден е с паметен медал „Иван Вазов“ от Държавната агенция за българите в чужбина в София. Работил е като завеждащ отдел „Писма“ в районния вестник „Свет“/„Светлина“, Тараклия. Години наред работи като кореспондент в българските вестници „Родно слово“ – Кишинев, Молдова и „Роден край“ – Одеса, Украйна. В своите статии Д. Боримечков се стреми да опише живота на българите в Молдова и Украйна, да разкаже за връзките им с България, за развитието на културата и езика. Представя традициите и

обичаите и духовността на българите от Буджака.

Кореспондент е на вестник „Дружба", издаван в родния му град. От 1991 г. е редактор и издател на литературно-публицистичен вестник „Български глас", който се разпространява сред сънародници в Молдова, като е добре познат е и в Украйна и България. На страниците му публикува и представя произведения на младите таланти от Тараклия и родния му край. В родния си град Д. Боримечков създава поетичен кръжец „Българска къща" и обединява пишещите на майчин език тараклийци.

Като фотограф и журналист Д. Боримечков е вземал участия в срещи и семинари по фотожурналистика и фотоизкуство в гр. Арциз, Одеска област, Украйна през 1993 г., в гр. Приморско, България – през 1995 г. и др. В България е се е представял с няколко самостоятелни изложби: в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий" – София, в Казанлък, Велико Търново, Габрово, Шумен, Варна, Нови пазар, Балчик, Тутракан, Силистра и др., които са широко отразени в българския печат.

В пресата, по радиото и в телевизионните предавания представя автори от своя роден край, известен с географското понятие „Бесарабия".

През 2006 г. в София пише свой труд върху бесарабската българска поезия, в която включва извени творци на словото като Петър Бурлак-Вълканов, Михаил Бъчваров-Бондар, Нико Стоянов, Георги Барбаров, Тодор Стоянов, Таня Танасова-Тодорова и др. Това е неговата помощ към поетичните текстове по темата „Род, родина, роден край, прародина" за учениците в Молдова и Украйна.

Освен като журналист Д. Боримечков е познат на читателите като автор на няколко книги с проза и поезия – „Вселената на откровенията" – за деца, „Синята далечина", „Аз искам утре пак да живея", „Границите на духа. Разговори за Бесарабия" и др.

Като читалищен деец е бил участник и гост на Съюза на народните читалища в Казанлък, в Научна конференция с международно значение „Бесарабските българи – история и съвремие" – гр. Сливен. Чест гост е на провеждането на литературни конкурси в България.

Иван Боримечков е по-малкия брат. Роден е на 21 септември 1951 г. в гр. Тараклия.

Завършил е „Кинодокументалистика и документална фотография" в Московския институт по изкуствата. Но, отдал се на Мелпомена е режисьор на Театъра на бесарабските българи „Смешен петък" и председател на Народното читалище „Майор Олимпий Панов".

Читалището е създадено през 1992 г. по идея на Ив. Боримечков и с подкрепата на Районния съвет. В библиотеката на читалището има книги от български автори, а репертоарът на театъра се състои от пиеси, писани от български драматурзи. Театърът е основан през 1981 г. от Ив. Боримечков.

Първата постановка на театъра е през 1982 г. с пиесата „Доклад с карфичка". Следват комедиите „Философията на един шоп", „Бай Никола", Мързеливата булка", „Женско царство" и др. Много често Ив. Боримечков е участвал в театралните постановки като режисьор и като актьор. Новаторският момент – репетициите се провеждат пред публика и така текстът се научавал от всички фенове на театъра.

Затова и нямало проблем, когато се разболеел някой от актьорите – бързо-бързо Иван Боримечков му намирал дубльор от публиката!

В Тараклия театърът веднага добива голяма популярност. Става прочут и извън пределите на Молдова. Взема участие в републикански и международни фестивали. От 2008 година редовно взема участие в Международен фестивал на комедийни любителски театри в Тополовград, където спечели 3-та награда и специална награда от Министерството на културата на Република България. Незабравими са участията им в Елхово и Каварна.

За завидно дълги години творческа дейност българският Народен театър „Смешен петък" под ръководството на Иван Боримечков бавно, но неоспоримо се превръща в една духовна институция – крепител на българския национален дух на нашите сънародници, живеещи повече от две столетия в земите на Бесарабия. На тараклийска сцена се раждат десетки постановки от българската театрална класика, оживяват безсмъртните герои на Вазов, Яворов, Йовков, Страшимиров, Георги Данаилов.

Един от големите хитове на „Смешен петък" е постановката „Мързеливата булка", с която тараклийският театър си извоюва званието „Народен". С това заглавие театралите за пръв път гостуват на публиката в прародината България. Един от най-успешните спектакли остава „Куга бигахми от Българията", който докосва душите на потомците на изгнаниците от Родината.

Незабравими ще останат и класическите „Службогонци" и „Милионерът", както и спектакълът „Грехът" по йовковата „Албена"...

Театърът се явява продължение на създадената през 1934 година в Одеса българска трупа. През 1940 година той е бил преместен в Болград, но с началото на Отечествената война преустановява своята дейност. Може да се каже, че през 1981 година този български театър, в лицето на „Смешен петък" е продължение на старата традиция. Един Феникс възкръснал от пепелта.

За всеотдайния си труд Ив. Боримечков е удостоен със званието „Маестро на изкуствата", носител на орден „Иван Вазов" и почетен медал „Св. Паисий Хилендарски", връчени за значителния му принос за съхраняването и развитието на българската култура и традиции.

Братя Боримечкови – продължители на българската духовност.

След тях върви младото поколение на Буджака, което носи в гените си традициите и духа на своята прародина!

СНИМКИТЕ ГОВОРЯТ

ТОДОР БИЛЧЕВ

ИВАН ПЕТРОВ БОЖКОВ

(1855 – 1924)

Иван П. Божков е роден на 1 ян. 1855 г. в с. Конгаз, Бесарабия. Баща му Петър Божко Душков е от Котленския край, напуснал родното място заедно с други български семейства по време на Руско-турската война 1828 – 1829 г.

След сключването на Одринския мир Петър Божков се установява за кратко в с. Аврен, Варненско, заминава (неизвестно кога) за Бесарабия (Южна Молдова). През 1854 г. младото семейство Петър и Петрана Божкови си купуват дом в с. Конгаз (днес се намира в автономна област Гагаузия), където живеят до края на живота си.

Синът им Иван завършва Болградската гимназия и след Освобождението се връща в България.

Установява се в Русе, председател на Русенския окръжен съд. Жени се за Василка Иванова Божкова.

Участва в обществения живот на града – член на комисията по създаване на Русенската градска библиотека, член на Благотворително дружество „Съединение", Музикално дружество „Лира", Благодетелно дружество „Червен кръст", в Комитет за построяване на катедрален храм „Св. Архангел Михаил", в инициативни комитети по отбелязване на 25-годишнината от Априлското въстание и Освободителната война, по изграждане Паметника на свободата, сред създателите е на Чиновническа потребителна кооперация и Взаимоспомагателна каса към Застрахователно дружество „България", председател на дружество „Нравствен подем", един от учредителите на Масонска ложа „Дунавска звезда". Почива през 1924 г. в Русе.

Картичките, които представяме са 37 на брой и обхващат периода 1900 – 1915 г.,

като болшинството от тях са от 1901 – 1902 г. Има по една от 1900, 1907 и 1915 г. Това са пощенски картички, които Ив. П. Божков е изпращал, предимно до съпругата си Василка Ив. Божкова и няколко до родственици и приятели, от различни градове в България и една от Истанбул, когато той се е намирал там по неизвестни нам различни поводи. Много интересни са собственоръчните надписи, които Иван Божков е поставял почти върху всичките от тях. Всички те са разчетени и представени на вниманието на читателя, който може да ги свери и с оригинала върху картичките. Тези картички са богат исторически извор за моментното състояние на градовете ни в този конкретен период, а надписите са нагледно свидетелство за отношението на тогавашния буден българин към заобикалящия го свят и историческото ни минало.

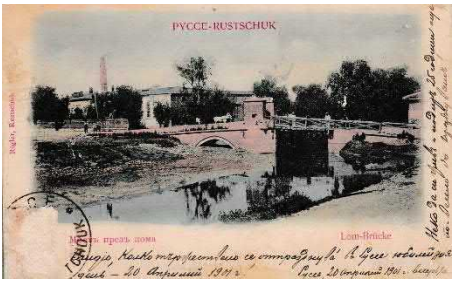
Вижте и прочетете с внимание тези наистина интересни и уникални исторически документи.

Приятна разходка из миналото.

сн. 1-1-а – Наименование на картичката – **Поздрав от Варна. Хоро от Кестирич** /дн. кв. с. Виница на Варна/

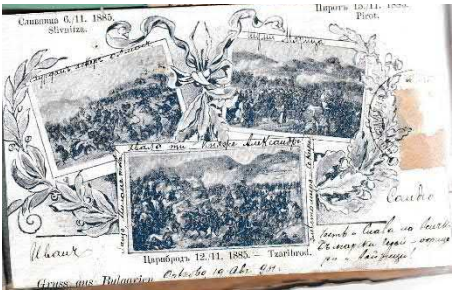
Текст, изписан върху картичката от Ив. Божков: „*Снощи пристигнах благополучно въ/в/ Варна. Много Ви здравье. 21/6/90. Божков*". Текст върху гърба на картичката – „*До Господжа Василка Ив. Божкова – Руссе*"

сн. 2 – Наименование на картичката Руссе – **Rustschuk. Мостъ през лома.**

-Текст, изписан върху картичката от Ив. Божков – *Сандио, /галено име на Александър – б.м.,Т.Б./ Колко тържествено се отпразднува/ въ Руссе юбилейния день – 20 априлий 1901 г.! Нека да си жив и подир 25 години още по-весело да празднуваш! Руссе, 20 априлий 1901 г. вечерьта.*

-Текст върху гърба на картичката – *За ученика от III кл. Александър Ив. Божков. В дома на Ив. П. Божков, Руссе*

сн. 3 – Наименование на картичката – **Сливница. 6./11. 1885. Пирот 15./11. 1885. Цариброд 12./11.1885.**

Текстове, изписани върху картичката от Ив. Божков:

- Над картичката за Сливница – *Гяурданъ аскеръ олмасъ. /Гяурският /българският/ войник е ужасен. – мой превод Т.Б./*
- Над тази за Пирот – *Шуми Марица.*
- Около тази за Цариброд – *Защо, Милане това? Хвала ти Княже Александре! И вместо мира – секира!*
- Върху картичката долу вдясно – *Сандио, чест и слава на всички български герои – офицери и войници! Иван*

Оряхово, 19 авг. /1/901 г.

- Текст върху гърба на картичката – *До Господжа Василка Ив. Божкова улица „Царибродска” № 31 – Руссе*

сн. 36 – Наименование на картичката – **Пловдивъ. Градина „Царь-Симеонъ“**

- Текст, изписан върху картичката от Ив. Божков – *Пловдивъ. 12 Септем. /1/902. Ив. П. Божков*

- Текст върху гърба на картичката – *Господжа Василка Ив. Божкова Руссе*

сн. 37 – Наименование на картичката – Constantinople. **Entrée et Tour du Seraskerat.**

Текст, изписан върху картичката от Ив. Божков – няма

Текст върху гърба на картичката – *Цариградъ, 26.III. /1/915. Много здрави на всички Ви от Цариградъ. Тук ще стоя няколко дена. Ив. П. Божков*

М-те Vasilka Ivan Bojkova, Ulitza Tzaribrodska №15 Roustchouk (Bulgaria)

Тази публикация става основата на най-новата документална книга на Тодор Билчев и изд. gabriell-e-lit „Турете тая карта в албум за памет“.

НЕВОЛИТЕ НА ЕДНО СЕМЕЙСТВО

ГЕОРГИ ТЪРПАНОВ

В България духа вятъра на завистта. Върху когото се стовари, от неговия дом тухла върху тухла не остава.

Така бе прокудено далеч от родния край и любимата земя земеделското семейство на Никола Христов Търпанов.

Сутринта на 26 август 1950 година ги събужда рано силният лай на кучето.

Съпругата излиза на двора. Вижда милиционери, обкръжили къщата и припада. Свекървата след нея, и тя припада. Изскочили дъщерите, с рев и вода, плискат да ги свестят. Баща им, Никола, едва пристъпва след две операции и три месеца лечение в хасковската болница. Пита милиционера:

- Какво става?

Милиционерът отговаря:

- Не знам.

Идва кметът на селото с още петима „първенци“ и заявяват:

- Ти си кулак, лихвар, фашист. Ще бъдете интернирани.

Качват го в кабината на камиона, придружен от милиционер. На семейството казват, че имат два часа да си съберат багажа преди да бъдат изселени.

Плачът и паниката вдигат на крак селото.

От двете страни на милиционерския обръч настава рев от роднини, съседи и приятелски семейства. За натоварване на покъщнината на камиона не допускат никого. Синът Христо, 8-годишен, сънен, стиснал възглавницата, не проумява какво става. Сестрите му, по две годинки по-големи – Таня, Злата, Василка, плачат. Най-голямата Туша, скоро омъжена, не я допускат да помага. След два часа камионът потегля. Плачът е още по-силен. Близките ги изпращат с рев и тичане по камиона далеч от селото.

Бях четиригодишен, този ужас ми се запечата в съзнанието.

За „първенците" на селото останаха: 1000 низи тютюн на двора, два вола, два коня, крава, пет овце, четири кози, кокошки, прасе, куче. 170 декара ниви, засети със сусам, памук, царевица, слънчоглед и лозя. Хамбар, пълен с жито. Същия месец порано са предали на държавата наряд, който не се плаща: 500 кг жито, вълна, мляко и яйца.

Камионът спира на гара Любимец.

Трагедията продължава. Под палещото слънце и звездното небе три дни и три нощи с охрана ги държат на открито.

Град Любимец се изпълва с интернирани семейства от пограничния район. На третия ден влакова композиция от конски вагони – по 15-20 семейства във вагон със старци и деца, натъпкани, пазени от милиционер, потегля. Сълзите на мало и голямо не спират. Неизвестността всява още поголям страх, защото не знаят къде ги карат – затвор, лагер или разстрел. Във вагоните е задушно, има смъртен случай, облекчението по голяма и малка нужда става в единия ъгъл.

Оттатък Стара планина започват да ги разтоварват по гарите. Моите роднини – в град Бяла, а след това с камион – в село Бистренци. Кметът не е предупреден, не знае къде да ги настани. Говори със самотна жена и тя ги приема в две стаи.

Оттук нататък Бог е с тях.

Кметът се застъпва за тях; за да изкарат зимата, осигурява дърва, брашно, картофи и зеленчуци, напролет им дава 30 декара земя. Селяните изораят земята, те само да садят. Златка и Василка започват работа във фабрика за керемиди. Бате Кольо със златните си ръце изработва домашен инвентар от първа необходимост. Без пари шие кожухчета на селяните…

На петата година кметът им казва:

- Вече можете да се приберете.

- Аз знам, че сме изселени за седем години… - отвърнал стопанинът.

Кметът и партийният секретар пишат писмо до Антон Югов, тогава министър-председател и Вълко Червенков – първи секретар на Българската комунистическа партия: това семейство не заслужава тази участ. Виждат, семейството е работно, добри хора, против властта дума не проговарят. Застъпват се за тях.

И ето – отново се връщат в родното село Драбишна, Ивайловградско.

Радостта е помрачена.

Когато ги интернираха, са оставили къща на два етажа с буквата Г, единият кат за живеене, другият – голям хол с хамбари за жито и царевица, делви за зимнина. Тук обработваха тютюна, памука, сусама и отглеждаха буби. Следват плевнята със слама, обширният двор за едрия добитък, кошарата за овцете и козите, кокошарникът и кочината.

Заварват стопанските сгради ликвидирани, на тяхно място построено читалище. Къщата превърната в гранична застава. Стените олющени. На втория етаж дюшемето изкъртено и навсякъде преровено.

Човешката злоба и завист нямат край!

Бил кулак, защото не са мързеливо семейство. Бил лихвар, защото не отказвал пари на закъсало семейство, което не може да ги върне и ги отработва през лятото.

Бил фашист… Това са думи изказани от втората вълна партийци-материалисти, а не комунисти-идеалисти.

Семейството ремонтира къщата.

С тесла и ренде правят столове, маси и легла. За вълната и памука – инвентар.

С много мъка си възвръщат и възстановяват заграбения имот.

Но едва стъпили на крака, след две години, през 1957 година, отново нещастие. Насилват семейството на Никола Христов да влезе в ТКЗС, ако не, синът Христо и дъщерята Таня ще бъдат изключени от гимназията.

От неговите стройни тополи правят покрива на текезесарския обор.

Отдаден земеделец, трудил се без почивка цял живот, Никола преценява, че новото кооперативно стопанство не е за него. Решава да продаде къщата си и да

търси препитание другаде, но не му разрешават.

Въпреки това, купува къща в село Дълбок, Старозагорско. Изселва се доброволно във вътрешността на страната. Запилял се далеч, за да забрави мъката.

Местните велможи решават да съборят къщата му. Канят човек от по-горе. Надяват се отнейде да изскочи фашистко злато. Скрит между гредите й, пада малък дървен сандък. Адреналинът е им на шест. А вътре – документи на ивайловградския партизански отряд с командир учителят поручик Гемеджиев. Наблюдаващият се оказал човек от Държавна сигурност. Потресен, казал:

- Вие този ли човек тормозихте години наред?! Този, който е работил за вашето добро. Заложил живота си, да помага на партизаните. Не можел да откаже помощ, роднини партизани, партийният секретар – моят баща…

Така алчните и злобни натегачи почерниха живота на един земеделец за пример. Така затриха и българското земеделие. Та сега да внасяме чушки, домати и облъчена пшеница…

съвместна публикация с в. „Литературно земеделско знаме“

ЕЛИН ПЕЛИН - НЕПРЕХОДНО ЛИТЕРАТУРНО ТВОРЧЕСТВО

18.07.1877 г. – 04.12.1949 г.

Елин Пелин е един от ярките представители на българската проза и литература за деца. В творчеството си той отразява живота в българското село от края на 19 век и първите десетилетия на 20 век. Това е епоха на силни социални противоречия, на разпадане на патриархалния бит, на балкански войни и безброй безсмислени жертви по бойните полета….

Социалните условия и икономическите промени водят до нравствена деградация не само при част от селското население, но и в градовете. Това преломно, драматично време води до противоречие и омраза между селянина и представителите на властта (кметове, попове, бирници, чиновници, адвокати).

Всички тези явления в обществения живот намират отражение в прозата на Елин Пелин. Едни от основните и най-значими теми в неговото творчество са: социалното неравенство, моралното падение, селският бит и душевност, нравственото деградиране, огрубяването, оскотяването на човека. Тези процеси водят до стихиен по характера си протест на селянина – „Андрешко“, „Напаст божия“, „На браздата“, „ Лудата“, „Спасова могила“ и др.

Реалистът, романтикът и лирикът Елин Пелин не идеализира патриархалния бит и вярва, че животът на селяните ще се подобри благодарение на преклонението им пред труда, на любовта им към земята, към хората – „Косачи“, „Край воденицата“, „Любов“, „Ветрената мелница“, „По жътва“, „Ангелинка“, „Самодивските скали“. Концепцията за живота и човека е разработена и във философски аспект – като диалектика между доброто и злото, истината и лъжата, мечтата и реалността…

Затова и на героите му са присъщи скептицизъм и съмнение: човекът е зърно „и черно, и бяло“ – мъдро заключава отец Сисой („Чорба от греховете на отец Нико-

дим"). Самият отец Сисой учудва читателя с откровението си: „Недостоен съм по две причини – по чревоугодието си и по снизхождението си към грешните." Не може човек да бъде лишен от това, което изисква природата му: от любовта, от щастието, което му дава тя, от мечтите и копнежите му („Светите застъпници", „Очите на св. Спиридон", „Една обиколка на св. Георги").

Една значима черта от художественото майсторство на Елин Пелин е умението му да изгражда сюжети. Да вземем най-сполучливата му повест – „Гераците". Започва с експозиция – къщата на старите Гераци, пресъздаване на миналото с някаква особена носталгия; завръзка – завръщането на Павел; кулминация – кражбата; развръзка – разделянето на наследството; епилог – смъртта на стария Герак и отсичането на бора. Героите на Елин Пелин носят присъщите на нашия народ черти като психология и светоусещане; те носят в душата си болката и мечтата, страданието и романтиката, специфичното и универсалното, индивидуалното и типичното… В техните образи писателят е въплътил своята концепция за неопределеността на битието и неговата проблемност, свързано с дуалистичното начало у човека и неговият живот.

Обикновените свободолюбиви и независими българи, в случая селяните на Елин Пелин стигат до престъпления, ако е засегнато чувството им за чест и човешко достойнство, както и имуществото им – „Нане Стоичковата върба" „Първи сняг", „Невеста Нена", „Син", „Гост", „Братя".

Едни от забележителните образи в творчеството на Елин Пелин са духовниците. Самите те са далече от християнския аскетизъм и изповядват една своеобразна философия за живота на човека като вечна диалектика между греха и добродетелта, злото и доброто, които взаимно се привличат и отричат (небесно-земно, душа-тяло, истина-лъжа). Изконната връзка между хората и природата потвърждава връзката между небесно и земно, рационално и ирационално, материя и дух.

Драмата на интелигента учител и изобщо на интелигентите, като социални жертви на обществените условия, е разкрита в разказите „Кал", „Душата на учителя", „Сълза Младенова", „Под манастирската лоза".

Често повествованието в прозата на Елин Пелин протича в изолирани места – в едно село или околностите му, горе в планината, в малко глухо градче, в гората. По този начин се внушава необикновеността на случилото се, както и изключителната значимост на нравствено-философските обобщения. Взаимоотношенията между хората трябва да се градят на принципа на любовта и разбирателството, а не на гнева и омразата. Като основни християнски повели са издигнати състраданието и милосърдието към ближния – „Андрешко", „Занемелите камбани".

Мястото на човека в заобикалящия го свят се определя от любовта и съвестта, като нравствени измерители на неговата стойност.

Връзката между човека и природата е взаимно обусловена, човекът е в близост с нея, той е в близост до всяко живо същество, а когато се късат връзките на човека с другите, къса се и традиционната връзка с природата.

В този процес на прекъсване и рушене на нравствени норми, изграждани с векове, се разрушава и връзката на човека с природния свят. Например символът на семейната задружност – старият бор, пада повален в калта. Характерна стилистична особеност в ЕлинПелиновото повествование е тази, че разказите са обединени в една цялост не само благодарение на своето концептуално единство, но и на лирико-емоционалния пласт.

Като цяло творчеството на Елин Пелин е изградено върху основата на изконните проблеми за човешкото битие – за смисъла на човешкото съществуване, за греха и добродетелта, за истината и лъжата, за познаваемостта и непознаваемостта на света, за пътя към човешкото самоусъвършенстване, за единството от болка и радост, страдание и надежда.

съвместна публикация с в. „Литературно земеделско знаме"

ПОЗИЦИЯ

ДНИ ЗА НЕЗАБРАВА

НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА

Има дни за незабрава.

Дни, които навяват тъга, поглъщат ни в себе си, водят ни в бездната си и ни напомнят за дълбините на злото, което е на крачка от нас; от обикновения, простичък живот, който ни харесва с простичките си хубави неща. Злото, онова страшно, което сме склонни да забравяме, което сме склонни да игнорираме – защото по-лесно се живее, ако не мислим за него.

Но то съществува и е близко, и много лесно идва, ако достатъчно дълго живеем в измисления свят, в който ни се иска да го няма и да не го е имало.

Тези есенни дни на октомври… така топли, цветни и летни и хубави… или млечно-мъгливи и сънени, така ме поглъщат, отделят и връщат към онова време на незабрава-непомнене, което е в мен като отворена язва…

Никога няма да забравя тези дни, в които татко изчезна…

… защото…

Просто – сбъркали името…

Колко дни е бил „там"?

Не знам.

Един ден му носят колет... „от брат ти е", казват. „Аз нямам брат" – отговаря цигуларят.

- Как тъй нямаш брат?! Нали си Цоло Александров, така пише на колета, брат ти го донесе...

- Не съм Цоло Александров, Александър Цолов съм...

- Лъжеш, мръсна фашистка гад, лъжеш, м...ка ти полицайска...

- Не съм полицай, не съм Цоло Александров. Александър Цолов съм, учител...

Те започнали да се смеят, продължили да го ругаят, унижават, бият... да издевателстват над него:

- А, не си ли?! Тия не ни минават...

Стоял свит в ъгъла цигуларят, изранените му ръце треперели и чакал, чакал – някак истината да се разбере...

Спомените ми от онези времена са неподредени, неясни, немои... Много малка съм била, и много неща съм научила някак после... Някак разхвърляно, от дочут разговор, от изпусната дума... Не просто не помня – някак, истината на онези дни е трябвало да остане отвъд мен, отвъд живота и детството ми – щадили са ме, навярно... А после – щадила съм се...

Защото никога не попитах татко за онези дни, години, никога...

Да, знам, той не говореше за тях и когато случайно станеше дума за „онези времена", той се изчервяваше, вените на слепоочията му се издуваха и мълчаливо излизаше от стаята.

Но нито веднъж не го последвах, нито веднъж не хванах ръцете му, не се свих в прегръдката му и не го попитах...

По-добре ли беше така?!

Не знам. Така си казвах – не разравяй старите рани, нека зараства, нека...

Но днес ги разравям...

Заради този дневник и заради дъщеря ми, която се осмели да разрови миналото.

Тя хвана ръцете на живата си баба и я накара да ѝ разкаже за разстреляната си сестра... И я накара да каже – „Пиши, дете, да се знае... Тези, които я познаваха – да си спомнят. Тези, като теб, които нищо не знаят – да знаят... Какви времена бяха – мъка и тегло... Това ни остана от комунизма..."

Да, детенце, ти ги умееш тези неща. Държала си ръцете и на дядо си, лагерника... И на баба си, с убитата сестра ръцете държа...

Ако можеше, ръцете на целия свят сигурно щеше да стиснеш в своите малки бели ръчички – и да му вземеш мъката – на големия и жесток свят. Аз не мога.

Но тази история, на моя баща, мога да разкажа. Както я знам – не казвам „както я помня"…

Било след 9-ти септември...

Не знам точно кога. Навярно през октомври… Тези цветни, слънчеви, топли есенни дни. Или ноември? Било е през някой от онези няколко месеца, през които безследно са изчезнали десетки хиляди души...

Някак, мама разбрала за грешката с имената. Навярно, все пак е имало свиждания, навярно, все пак баща ми ѝ е казал.

И отишла при партизанския командир Бако. Преди да стане партизанин, той бил учител, колега. Приел я. Изслушал я...

- Как?! – учудил се. – Сашко в затвора?! Музикантът?! Не може да бъде... Той е добър човек – муха не може да убие, зло не може да стори, какво ще прави в затвора?

- Така е, в затвора е... Утре ще ги водят някъде, а него го мислят за друг...

Станал иззад тежкото си бюро новият началник, и тръгнали с мама към затвора...

А това не било съвсем затвор, а известното с печалната си слава Видинско винарско училище...

Тогава, в онези тъмни дни на онези страшни години, когато до виновните стояли невинни, когато убивали без съд и присъда, когато просто убивали – убивали от ярост, от страх, от зле разбран дълг, от фанатизъм и вяра в утрешния ден, чиито основи плувнали в кръв... Да, може би сред тези, приготвените да бъдат избити и да е имало злодеи... Да, може би – но кой е определял кой е злодей?

Да, имало полицай Цоло Александров, да, може би той имал деяния, за които трябвало да бъде съден. Но никой не искал това – да бъде съден. Някой искал да мъсти, искал – за тези деяния някой да плати... Този някой бил цигуларят Александър Цолов... и щял да плати.

До вечерта татко беше у дома, а можеше да бъде в някой от онези общи гробове, които преди няколко години изровиха... Можеше...

Една случайност променила съдбата му, съдбата ни... Една грешка била поправена… Една случайност, променила друга случайност. И равновесието застинало.

А колко грешки потънаха в мълчание, мълчанието на отминалите години, за които все още мълчим.

Една грешка била поправена... И баба ми на всеки празник палеше свещ за здравето на партизанския командир – съученик и колега-учител на баща ми, легендарния Бако, който го спаси...

Малко си се молила, бабо, малко свещи си палила, малко...

Партията не прощава на хората, попаднали в редиците ѝ и искрено вярвали в идеалите за свобода, равенство и братство... Но – кой знае?

Версиите на историите за това кой е герой и кой не е са различни. И може би героите не са това, което казват за тях.

Все едно.

Моят спомен от онези години, за онези години е размит и неясен, болезнен... Споменът да дете, което се страхува за баща си, което иска баща си... изчезналият баща; бащата войник, бащата лагерник... Бащата, който се връща от смъртта, благодарение на партизанския командир Бако.

Но не мога да кажа като дъщеря ми в края на книгата си „Миналото в мен": „Обществото, изградено върху кръв и терор не можа да даде щастие и благоденствие никому... И нека го покрие забравата!"

Не, не можем да покрием със забрава миналото... Ако го направим – какво ще бъде бъдещето?!

Бъдещето.

Трябваше да минат близо четиридесет години от онези есенни дни, за да разбера какво е било миналото и какво донесе бъдещето на човека, който ми беше баща. Човекът, който беше учител и можеше да изчезне безследно.

Когато почина през 1983 г., на погребението му дойдоха два автобуса с хора – побелели вече мъже и жени, негови ученици от селото, в което е започнал да учителства. Дойдоха и плачеха.

Бяха толкова много.

Загубих се сред тях.

С цветя и с музикалните си инструменти дойдоха и ученици от видинската

гимназия. Те още помнеха репетициите и концертите на ученическите симфоничен и духов оркестър, изнесени под негово ръководство.

В очите им имаше сълзи, във вените им имаше музика. И когато тръгнаха след ковчега му, свиреха Реквиема на Верди.

Сълзи има сега – в моите очи.

Чак когато си отиде разбрах, колко много са те обичали твоите ученици, татко – теб, лагерника, теб, човека на черния труд, който години наред трябваше да бъде унижаван, преди отново да влезе в час, да вземе в ръце цигулката, да вдигне палката на диригента и да запали пламъчетата в душите на идващите поколения, теб – човека и приятеля...

Цели 50 години тези хора са те помнели и са пазели в душите си най-голямото човешко чувство – любовта. За да го донесат тогава, когато ние, твоите деца имахме нужда от него.

И да покажат на съвременниците ни какви учители е имало, въпреки всичко – въпреки терора, униженията, затворите и лагерите, уволненията, глада и мизерията, въпреки... въпреки...

Българският учител е бил учител точно тогава, когато е имало нужда от него...

ОТИВАЙТЕ НА КИНО!

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

ИЛИ НЯКОЛКО ДУМИ ЗА ФИЛМА „ГУНДИ“

Отивайте на кино!

Аз, уважаеми не ходя на кино, не гледам мачове за разлика от жена ми, но като всеки мъж съм готов да изтърпя два часа изтезания в кино залата, заедно с още неколцина каторжници, излежаващи тежки присъди за незнайно какви провинения.

Обикновено с тежка въздишка на облекчение и укорителен поглед към жена ми завършвам ежегодното си посещение на кино залите. Дали защото темите се изчерпват, дали защото ми е къс фитила или наистина всичко, което е способен да произведе артистичният свят е помия, полека лека ходенето на кино от жадувано удоволствие се превърна в инквизиционно мероприятие.

Да се сгушиш с четена 20 пъти книга в топлото легло е като да влезеш в банята след дълъг летен ден с 40 градусови жеги. Като да притиснеш любимата си и да изпиташ за хиляден път онова незабравимо усещане, което дори и да не правите любов си стои някъде там, вероятно в сърцето или предния дял на продължаватия ни мозък.

А киното, уважаеми, не ми доставя това – съответно го избягвам, както правя с прочувствените речи на политиците, новините, или какво се е случило в „Биг брадър”, коя е забременяла, турила силикон или сменила футболиста с друг.

Някъде в пищящия ми за пощада мозък, затрупан с тази невероятна информация, се таи надеждата, че такава съществува. Че току-виж Холивуд се насочи към нещо стойностно, не че Аква, Супер и Айрън мените не са стойностни, вероятно струват стотици милиони. Имам предвид някаква емоционална, някаква дори художествена стойност.

Гледали ли сте „Нотинг Хил”? А Казабланка? За това ви говоря.

Това го няма в програмата на кината и съответно е една от причините да не ходя на кино. Другата е, че кината вече са в МОЛА. Е, все някъде трябва да се изтърпяват наказанията, така че два часа са поносими без да се налага употребата на антидепресанти, алкохолни стимуланти или приспивателни.

Някога изтърпявахме две години казарма, някои три, други от там отиваха в дисципа – затвор за войници, но замълчи сърце. Нека труповете на миналото си стоят заровени, заедно с онова време, в което свободата да кажеш какво мислиш се награждаваше с 3 до 15 години затвор.

И отидох на кино със свита на кокоше дупе уста и ехидни забележки, относно качеството на родното кино.

Последният филм, който гледах и който ме държа две щастливи години далеч от кино залите беше „Завръщане 2". Нищо не беше в състояние да ме накара да повторя. Дълго време си блъсках главата да намеря някаква смислена причина за заснемането на тази „лента". Не успях. Нещо повече, дори непоправимият оптимист, с която живея, не успя… въпреки, че успява да намери нещо хубаво дори в менюто на родните кулинари, които е известно, че принадлежат към фамилиите Борджия и Медичи…..

Отидохме на кино. След тежка артилерийска подготовка от страна на жена ми и съпротива, по-ожесточена от тази на украинската армия, накрая вдигнах бялото знаме и с наведена глава и пораженско самочувствие, че не съм като онези мъже, които могат да тропнат по масата и като кажат НЕ, се затътрих към МОЛА и то на български филм!

Взехме пуканки, пепси, сникерс.. Всички екстри, които предлага увеселителното заведение и с гробарско настроение заехме местата си.

Докато течаха рекламите (няма как, платили сте – ще гледате) огледах салона, че на екрана нищо интересно не ставаше. Пълен. Бре, да му се не види! И отзивите били страхотни (чували сме ги тия).

Започна се. Стиснах зъби и с радост установих, че въпреки родната реч, омайна сладка, има субтитри.

За глухите като мен е невероятно облекчение.

Понеже вече веднъж съм ходил на мач през 1977 г., не се вълнувам като половината свят от точно този спорт. Не е моят.

Давам си сметка, че всичко е реклама и пари, някакви милиарди, рекламни договори, трансфери и какви ли не мешенгии, за да те заковат пред телевизора с 8 лв. месечно за Диема спорт, или на стадиона. Няма опасност от пристрастяване, така че – давайте.

Ако единственото ми присъствие на стадиона се изчерпваше с посещението през 1977 с баща ми, който тихичко подкрепяше „Левски" срещу местното „ЖСК-Спартак", напълниха ми врата със семки, изпотъпкаха ме, накрая с тълпата на изхода едвам не се задуших, добре.

Но още няколко пъти се наложи „доброзорно" да посетя стадиона. Правили ли сте „осморки" ? Това, млади ми читатели е едно нещо което другарите от БКП бяха измислили. Всъщност едва ли са го измислили те. Някой гений в Съветския съюз, навярно. Та, подреждат ни в редици, и правим разни движения с ръцете и краката. В ръцете флагчета с различни цветове. Девойките с трико, плътно прилепнало по тялото, младежите с шорти и потник, дълбоко загащен. Всичко това подчинено на 8.

Трябва да се види, не мога да го обясня, но беше от кардинална важност за БКП. Така и не разбрах защо. Единственото обяснение, което намерих е, че някой по високите етажи има сексуален фетиш свързан с масовост и осмици. Защо не бяха деветки или седмици? Фетишът е бил към осмиците – вероятно заради безкрая. Някой може би е решил, че ако хиляди младежи и девойки, облечени в блестящи трика, подчертаващи всички телесни извивки размахват флагчета и скандират СЛАВА, СЛАВА, СЛАВА – УРА-АААААААА, ще живее вечно, и като

нефритеният император с теракотената армия ще му служим в отвъдното. Не бих се учудил ако е имало и план да ни изпарят с някаква бомба или газ, за да може Божественият партиец да задоволи напълно фетиша си.

Филмът си вървеше и всъщност се оказа любовна история. За футболист и отличничка. Чувал бях името на Георги Аспарухов – Гунди, както и кючекът Алфа Ромео, така популярен сред българите през 80-те. Не знаех нищо повече, освен това, че е бил много добър футболист и загинал в катастрофа с не какво да е, а с Алфа Ромео. Тази подробност някак си правеше смъртта му по-така. И аз като всички в залата поплаках, смях се и накрая разбрах, че надежда има. Не за българския футбол, той е безнадежден.

Има надежда за нас. Творците бяха изпълнили мисията си. Бях развълнуван. Чувството ми беше гняв. От онзи, истинският. От него са започвали революциите, така са рязали главите на кралете… застанах на колене в стаята си когато се прибрах и отправих гореща молитва:

Господи, който вероятно не съществуваш, защото ако съществуваше, вероятно нямаше да ни оставяш да падаме толково ниско и да търпиш лъжите, които бълват телевизии, радио и всички останали с изключение на Бивол.бг. Благослови създателите на тази кино продукция, че са успели да уцелят десятката няколко пъти само в един филм:

Първо,

Че имаше много млади хора в салона и видяха нещо, което най- вероятно и да са им обяснявали (както аз обяснявам на сина си, но той не вярва), че някога имаше комунизъм и какво точно представляваше той. Защото, Господи, има сега Костя Копейкин, Петя Волгин и много други, които искат да ни върнат там отново. Във времената на мизерия и контрол на съзнанието, казармата, цензурата и другите извращения. Защото били хубаво нещо, Господи. Ти, ако можеш прости им, аз като Киноман ще кажа: „Бог прощава, аз не".

И да ви напомня нещо важно, Обединената левица е наследникът на БКП – същите тези социалисти, които 45 ни тъпчеха и още 34 години пъхат успешно прът в колелото на мнимата ни демокрация, създадена от изключително успешната ни ДС- държавна сигурност. Нейни са и верните и синове – Доган, Борисов, цялата организирана престъпност с абревиатурите си Мулти груп, ТИМ, ВИС, СИК и рояците им дъщерни фирми и метастази в парламента, държавната администрация, прокуратурата, съдът и всичко за което се сетите. Ако не се сещате, не се притеснявайте, те са се сетили.

Второ,

Че, Господи, разтупкаха гордо сърцата ни, които последно тупкаха гордо през 1994, гневно през Виденовата зима, и когато преди десетина години предложиха /Мая Манолова/ Пеевски за шеф на ДАНС, и преди 5 години на чекмеджяните протести. Като се има предвид Господи колко си търпелив, а си ни създал по твой образ и подобие три-четири пъти за половин век не е сериозна тахикардия. Аритмия дори не е, Господи.

А ти, както си ни обещал да седнем от дясната ти страна, дали ще намериш барем един българин да го туриш там? Някой, който не убива, краде, лъже, прелюбодейства, не желае Бентлито на ближният си, нито 18-годишната му изгора, такъв, който не е изричал напразно името ти и не се кланял на Мамон, и не е доносничил на ДС? Господи, ако те има и не си пуснал този Георги Аспарухов в рая, значи друг българин не ще намериш за компания да ти стои от дясно. Тук, Господи, в ляво или в дясно за няколко К ще седнат където им кажат и мазно турско кафе ще пият, и Сахер ще имат, и каквото се сетиш.

Трето,

Че най-накрая показаха, Господи, тези юнаци кинотворци, как Държавна сигурност си осигурява това, което иска. Ние си го знаем, че кой не е гледал „Кръстника",

не сме знаели, Господи, че и тук е така. И зная, че ти, Господи, ще им простиш, „защото не са знаели, и на тях не им е казано” но на четвъртата власт, Господи, не прощавай.

Тя е тази, която замита чудесата под килима и те траят по-малко и от три дни. Уважаеми кандидат политици, когато ви се падне лесна „Бройка” някоя кръшна хубавица, преди да я наденете на шиша, помислете дали после няма да платите със съвестта си, принципите си и честта си за няколкото минути забава. Пък ако момата си я бива – давайте, чудо голямо, така или иначе ще намерят път към сърцето ви, за да го приобщят към някоя от многобройните групи кандидати за Ада. Уважаеми кандидат политички с къси минижуп полички. Помислете добре къде повдигате двата сантиметра плат, които ви делят от резила да ви наричат Прости Кърджалийски Пе Ка Пе-та! Докато държите парапета, не забравяйте, че са ви изпратили на работа, а не на пионерски лагер по лично облагодетелстване.

Четвърто,

Господи, знам, че в българския АД няма дяволи, защото ако някой се надигне да излиза от казана другите го дърпат, но ако си истински мъж, ще се измъкнеш, Господи и дай ни поне един такъв още в този живот, защото друг може и да няма. Те (кинотворците) дават пример, Господи какъв трябва да е истинският човек. Този, който ще ти седи отдясно, че сме забравили как изглежда. Благодарим за припомнянето. И на терена, когато играят нашите лъвчета, ако могат да разберат, че футболът е колективна игра, красотата всъщност е във Феър Плея, и ако видиш някой подобър от теб – не му завиждай, ами вземи пример, че и ти да станеш като него, а не да го принизяваш на твоето ниво, като му изпочупиш краката.

Пето,

Че всъщност, можем да се обединим, Господи. Стига да има около какво, освен около чекмеджето. Че има и още нещо, Господи, което по-важно от нас… Онова, общото, абстрактно усещане, че си част от нещо голямо и си готов да умреш за него, като Левски, Ботев /така и не се знае дали е бил готов, защото пак родните не са му са оставили време да помисли/. Когато си татуирате Свобода или Смърт на плещите, патриоти мили, помислете какво значи това и на какво е символ? Дали е на тропане на хоро по кръчмите на 6 ракии патриотизмът и окане на песньовки, или е нещо повече. Ей ви един пример за подражание – изгледайте филма!

Шесто,

Че, Господи, са улучили точното време преди избори. Дали са точно навреме тема за размисъл. Какво ни предлагат, какво не? Кой лъже, кой не? Дават ни, Господи възможността да преосмислим значението на човешкото достойнство и колко струва то. Ако утре някой платен досега гласоподавател реши да не приеме подадените му /както чувам, вече 500 каймета/, а гласува по съвест, защото е видял единствения българин, отказал 300 000 долара по времето, когато това бяха толкова пари, че можеше да си купиш остров с яхта и екипаж… Да решиш да бъдеш себе си поне веднъж, защото ако се замислиш, тези пари са откраднати пак от теб. Какво правиш, когато те окрадат? Виеш на умряло два дни и после караш както можеш нататък. Ами направи го. С тях, без тях …

Седмо...

Благодаря ти, Господи и затова, че промени мнението ми за двама души, които смятах за утайката на телевизията с истеричното си поведение и фермерските си идиотщини. Те били достойни хора, а аз Господи, съм се кръстел като ги видя. Сила голяма има в този филм и топки имат хората, които са го правили. Сега, Господи, само те моля да го разбереш, защото ти си Суверенът, народе мой, и твое е царството небесно, както и на земята.

Амин.

ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО

КРАЙ ПЪТЯ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Това беше почти преди месец - началото на една разходка в онова, което остава край пътя. Или отвъд - отвъд пътя... Само на крачка, само на милиметър от нас - оня океан на всичко онова, което се изплъзва от живота, устремен напред, по пътя - в следване на някаква цел, идеал, химера, мечта.

Все едно. Онова, отстрани, изразяващо се в отказ от излишното, непотребното, ненужното – онова, край пътя, зад пътя, отвъд. Кога се замисляме; замисляме ли се – какво е то? И – какъв е смисълът на пътя?

Наскоро прочетох хайку на Виолета Солникова:

смисълът на пътя
да достигне
безкрая

Беше катализаторът, от който се нуждаех, за да напиша тази статия.

Разковничето. Ключът.

Това отговор ли е, или въпрос, или антонимно отричане на възможността за отговори?

Това хайку, за мен, постави безкрайт като точката за постигане, но и като нейния антипод. И даде двете възможности, отричайки едновременно безкрайт като точка на постигане – и безкрайт като отминаването на безбройните точки отвъд, встрани, край пътя/цел... пропускането им, заличаването им от картината на битийността.

И ми даде отправна точка да напиша тази статия, за която учтиво бях помолена преди почти месец, в центъра на която стои един съществен проблем относно преводите на поезия и по-точно – на хайку.

Без съмнение, хайку е особена поезия, в която минимизмът е доведен до крайност и която не търпи неточности.

Но – какво е „точност“ в превода? Това никой не може да каже, защото възможностите за превод и дори за автопревод са безкрайни, както и възможностите за възприемане и тълкуване на един художествен текст.

Получих писмо с молба от Златка Тименова да съобщя в сп. „Картини с думи и багри“, че хайку

„край пътя
малки мехури мъгла –
тези призрачни дървета“

публикувано в „Човек. Антология на българското хайку“ /стр. 57, печатно издание/ не е нейно...

И изпълнявам молбата й – това хайку не е нейно. Защото публикуваният превод твърде много се разминава с оригиналното хайку, написано от автора на френски език, с което не разполагахме при съставянето на антологията:

au bord de la route
des lambeaux de brume –
ces arbres fantômes

В електронното издание на „Човек. Антология на българското хайку“ /формат pdf, стр. 68/ заменихме дискутирания текст с авторския превод на тристишието:

край пътя
валма от мъгла –
онези призрачни дървета

Наистина, по никакъв начин „des lambeaux“ не може да се преведе като „малки мехури“, макар лично на мен образът „мехури от мъгла“ да ми хареса много със своята оригиналност и антибаналност... Мехур – като „остров“ от мъгла... или като облак, който крие призрачни същности...

Не може да се каже и това, че точният превод на "des lambeaux" е "валма", но това е авторският превод.

Във все по-глобализиращият се, все по-технологичен и по-малък свят, в който живеем, проблемът с превода на художествена, а и не само на художествена литература ще става все по-съществен, противоречията - между автори и преводачи все по-остри, а резултатите - може би, все по-болезнени за авторите.

Но, ще трябва да се съгласим, че публичността на едно произведение влече след себе си не само възможността то да бъде възприемано по различен начин от различните индивиди, с които влиза в съприкосновение и да бъде дискутирано, но и възможността да бъде превеждано. А всеки превод, на всеки език, всъщност дава право на съществуване на ново произведение – онова, на преводача.

И това ново, друго произведение, няма как да бъде идентично с оригинала - нито като отражение, нито като замисъл, образ и послание - то ще бъде пречупено през сетивата и ума на оня, който го превежда. И на оня, който го възприема чрез превода.

Тези разсъждения се родиха и развиха „край пътя", встрани от идеята да бъда отразител на едно конкретно мнение, макар и по принцип „най-правилното" – мнението на автора.

Встрани от пътя, „край пътя", чиято цел е да се стигне до консенсус в разбирането ни за литература, естетика и възприятие/въздействие, за авторство и свобода остана и нашият поетичен диалог.

Диалогът на двама души, които търсят красота, духовна близост и разбиране, а може би и малко топлина в разширяващия се мехур от мъгла, в който живеем:

1.
мокри тротоари
лятото се стича от
чадърите ни

des trottoirs trempés
l'été s'écoule de
nos parapluies

Златка

2.
настръхнали тротоари -
усмивката на зимата
в краката ни

trottoirs hérissés -
le sourire de l'hiver
à nos pieds

Габриела

3.
дори и усмивката на
коледното цвете е сива
сред тази сивота

même le sourire
de la fleur de Noël est gris
dans cette grisaille

Златка

4.

сива тъга, а
колко е бяло -
коледни кокичета

tristesse grise
mais à quel point est-il blanc –
Noël's perce-neiges

tristesse grise
pourtant, quelle blancheur –
perce-neiges de Noël

/превод, предложен от Златка Тименова/

tristesse grise
pourtant, à quel point est-il blanc –
perce-neiges de Noël

Габриела

5.
бяло слънце
вървим заедно
между боровете

soleil blanc
nous marchons ensemble
entre les pins

Златка

6.
борови иглички
вместо мигли в очите ми –
днешният ден

aiguilles de pin
au lieu de cils dans mes yeux -
le jour d'aujourd'hui

Габриела

Край пътя останаха нашите търсения на най-точните думи, на най-добрия превод на онова, което съхранява съкровеното авторово усещане за света и неговото изграждане с думи.

Липсва ми болезнено усещането за езика на човек, живеещ в мултиезикова среда; защото моето познаване остава външно, книжно – познаване на правила и думи, но не на живо слово. И все пак? Остават въпросите – кога да жертваме точността, в името на "музиката" на думите? Кога да жертваме странността на изказа, в името на разбираемостта му... И много други...

Аз не знам... Всичко това е край пътя, отвъд, там някъде - далеч от целта на професионалния превод, далеч от професионализма на издателя и редактора... Остава в мъглата зад онези дървета, които са ограничили пространството водещо напред и са отсекли досега ни до безкрайността на останалите възможности.

Но точно там, в безкрайните възможности на другостта се крият вселените на изкуството...

Защото изкуството не е огледалото, в което се отразява светът, какъвто е /или какъвто трябва или не трябва да бъде/… Изкуството е възможност за нови светове.

РАЗГОВОРИ ЗА ХАЙКУ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ЖАЖДА ЗА ЗАТВОР

ИЛИ ЗА ПОЕТИЧНАТА И ФАКТИЧЕСКАТА ИСТИНА

Отново няколко думи за хайку и сенрю. Първо един въпрос: някой чувал ли е някъде да се провежда състезание по сенрю? А някой чувал ли е за асоциация на поети, които пишат сенрю? Или за списание за сенрю? Разбира се, че не сте чували. Но затова пък сте чували и виждали, че в списанията на ELH има раздели за хайку и сенрю.

На Запад сенрю е средство за цензуриране на хайку. Начин за свеждане на хайку до най-тясната тематична рамка. Щом се отмести малко от предписания кадър, веднага изскача компания от редактори и вика „не, това не е хайку, това е сенрю“.

Ето как поетите се дисциплинират да пишат това, което им е позволено.

Концепцията на ELH служи точно за това: да контролира писането на хайку в глобален мащаб.

Съвременните японски (гендай) поети не цензурират хайку и следователно не използват понятието „сенрю“, което е въведено в съвременната практика по време на Втората световна война от японския императорски цензор Киоши Такахама.

Ясно е защо редакторите на ELH използват това понятие.

Но не мога да разбера българските хайку поети, които безкритично разпространяват практиката на цензурата. Сякаш българските поети са абонирани за цензурата. Любов към цензурата.

Любов към несвободата.

Тази мисъл ми напомня за много социално проницателното хайку на Габриела Цанева:

цял град
остъклени балкони –
жажда за затвор

Един кратък разговор по повод това изключително хайку между мен и Виолета Цолова, който засяга поетическата истина, искам да споделя пред по-широка публика, защото смятам, че темата е много важна.

(ВЦ) От страна на красотата, на естетичния поглед това е така. Всяко остъкляване е затвор. Но не всеки се простира според чергата си. Опитва се да й добави малко, ако му е къса. Социалният момент изисква да добавим още.

(ДА) На практика може да има много различни причини за остъкляване на балкона. Например, може да е желание кухнята (или стаята) да е по-топла през зимата. Тук обаче действа една поетична визия. Поетът използва ***масовостта*** на остъклените балкони, за да изрази протеста си срещу социалната пасивност на българина. Тук масовият аспект е поважен от анализа на конкретни причини. Поетът казва „както българите масово остъкляват тераси, те са и масово пасивни и социално неактивни". Един масов аспект се превръща в друг. С други думи, поетът казва „Българинът не може да излезе от социализма".

Това е особено вярно, ако имате предвид функцията на балкона като място за излизане извън апартамента. Поетичната истина не трябва да се отъждествява с фактите. Защото, както казва Шики, „Поетичната истина е по-вярна от фактическата истина". Смятам, обаче, че тук поетичната истина и фактите вървят ръка за ръка.

Габриела Цанева е написала няколко хайку, които са сред изброените от Башьо. И това хайку е едно от тези хайку.

Хайку, в центъра на което е поетичната истина, хайку метафора.

ВОДНО КОНЧЕ

ИЛИ – МОЖЕ ЛИ ДА СЕ КОПИРА ЯПОНСКАТА КУЛТУРА

„Трябва да сме абсолютно съвременни"
Артюр Рембо

Има голяма разлика по отношение към природата между японците и западняците и тази разлика се проявява в поетичната техника на „киго".

Отношението на японците към „киго" (т. е. към сезона) е емоционално-митологично, тъй като шинтоизмът, езическа религия, се е възпитавал от древни времена, докато западното отношение е рационално, повърхностно.

Будизмът в Япония никога не е искал да унищожи шинтоизма, а създава амалгама с него, за разлика от християнството, което в продължение на векове унищожава и асимилира езическата религия и езическото съзнание. Ето защо у нас – изключение правят много чувствителни поети – хайку поетите не са способни да създават дълбоки идеи от контакта с природата и като че ли изобщо не могат чрез „киго" да изразят себе си. Затова нашите хайку, когато искат да имитират японския стил на изразяване и японската чувствителност, често са повърхностни, „технически", идеологически празни и тази празнота е изпълнена с натрупване на сезонни думи и просто пасторална естетика.

Хайку е биполярно стихотворение: на единия полюс е човек, на другия природа, представена от „киго". Ако имаме повече „киго" в едно хайку, това означава, че пространството за човека и неговите идеи е намалено.

Две „киго" в едно хайку могат да съществуват, ако са във функция на идея и това обикновено е така в много изразителни стихове.

Допълнителното „киго", обаче, не може да бъде заместител на авторската идея.

Наскоро попаднах на хайку от българска поетеса, което съдържа същото „киго" (тема) и същия мотив като известното

хайку на Hoshinaga Fumio. Сравняването на тези две хайку може добре да илюстрира проблема с имитацията на японската култура и използването на киго на Запад.

Трепна езерото.
Крачка на водно конче
в летния залез.
Радост-Лилия Рачева

1-во киго – езеро, лято;
2-ро киго – водно конче, есен;
3-то киго – летния залез, лято.

Затрепквайки водата
водното конче се превърна
в светец.
Хошинага Фумио (превод: Димитър Анакиев)

киго: водно конче, есен.

Какво можем да научим от сравняването на тези две на пръв поглед подобни хайку?

Първо, точност при избора на думи. Японският съвременен класик, ученикът на Кьоши, Ямагучи Сейши, казва в своя манифест: *„Хайку поетът трябва да избере точните думи, не приблизително точни, но точни".* В първото хайку виждаме, че думата „езеро" е приблизително точна, но не е точна. Защо? На първо място, защото думата „езеро" е киго, което означава, че е обременена с определени значения, от които поетът може да не се нуждае. Но откъде един български поет знае, че думата „езеро" е киго, когато в културата му няма подобна институция? И как може да знае последиците от използването на тази дума върху значението на стиховете си, когато не познава техниката на използване на „киго" в поезията? Това е просто невъзможно.

Второ, има граматическо-логически аспект, който не е свързан с японската култура. Не езерото трепти, а водата на езерото. Така че правилната дума е „вода", а не „езеро". И накрая, има биологично-поетичен аспект: водното конче живее само край езерната вода, така че самото споменаване на това есенно киго предполага картина на езеро и поради тази причина не е необходимо да бъде споменавано в малко и тясно пространство от 17 срички, в което всяка дума има съществено значение и поетът не може да си позволи неточности. Така, има три причини, поради които думата „езеро" е неточна.

След това виждаме в хайку на българската поетеса три сезонни думи (киго), докато хайку на японския поет киго е само едно. Ето защо той има достатъчно място, за да развие идеята си.

Освен това виждаме, че трите киго на българската поетеса се разминават: основното киго „водно конче" (тема) означава есен, докато другите две означават лято. Есенно или лятно е това хайку? Има известно сезонно объркване, толкова често срещано сред западните хайку поети.

И нека сега разгледаме концептуалния аспект на тези два хайку.

Японският поет, виждаме, свързва със своето киго дума, взета от човешката култура: „светец", създавайки много драматично съпоставяне на света на природата и света на хората. Така се създава биполярността на неговите стихове и се развива много ясна идея. Обратно на него, българската поетеса обвързва своето есенно киго с лятното киго. Тя прави това много талантливо, чрез съблазнителен детайл, но нейното хайку остава затворено в кръга на природата, по-скоро монополярно, отколкото биполярно.

Какви са посланията (идеите) на тези две хайку? Те са диаметрално противоположни.

Българската поетеса съставя романтичен пасторален стих, с който иска да каже: светът на природата е идеален. Нейното водно конче живее в идеален свят с голяма красота и то самото е идеално. Обратно на това, японският поет (противно на нашите очаквания) не идеализира природата. Той казва: нещо трябва да се направи, за да станеш светец, нашият свят не е идеален, трябва да действаме в него. Следователно, става въпрос за напълно съвременно отношение към природата, за съвременна поезия. Водното конче трябва да трепне

във водата и да я накара да трепти, за да стане светец (да бъде идеално). Неговото хайку е едновременно е и фина критика на романтичната идеализация на природата.

В този смисъл трябва да кажем: хайку в Япония никога не е бил пасторален стих, винаги е бил съвременна поезия.

И Мацуо Башьо с поезията си, с езика на природата, предложен от културата му, изразява проблемите на своето време. Създателят на концепцията „kacho fuei" Такахама Кьоши прави същото. Както и всички останали.

Друг японски поет още по-директно критикува пасторалната идеализация на природата. След цунамито във Фукушима на нас известният Бан'я Нацуиши записа:

Без любов:
гигантски език на вълни
облизва всичко.

Бан'я Нацуиши (превод: Димитър Анакиев)

Преди време някой ме попита „какво е това пасторален стих?"

В речниците на литературните термини пасторалното изкуство е добре обяснено, но за целите на този текст трябва да добавя: пасторалното изкуство е израз на европейския романтизъм (който се среща в Европа приблизително между 1770 и 1850 г.) и който се основава на идеализирането на природата. Днес, пълен анахронизъм. Интересно е, че хайку поезията на Запад е конституирана като пасторално движение. По това се различава от японското хайку.

От нас днес зависи да решим дали искаме нашето хайку да бъде част от пълнокръвна съвременна литература или ще запазим хайку в пасторални води, като копираме, противно на стандартите на Международния PEN, това, което не може да бъде копирано: японска чувствителност и култура. Поетът, ако иска да бъде поет, няма избор: той трябва да бъде съвременен и трябва да бъде последователен със себе си.

На първо място, за да говори на езика на собствената си култура, човек трябва да използва инструментите на собствената си култура, защото инструментите на чуждата култура са недостъпни за него. Дилетантство е да се мисли, че добрата поезия може да бъде написана с помощта на поетичните средства на чуждата култура.

Разбира се, дилемите са големи.

Те са наложени от всемогъщото влияние на английски език, чрез който сурогатът на японското хайку се налага като единствен вариант. За щастие в българската поезия има добри поети, които пишат хайку достатъчно дълго, за да си направим сами изводите от стиховете им.

Давам пример с две хайку от Антоанета Николова. Първото е написано със средства и език на домашната култура, другото е написано в „японски стил":

*

Как странно вият кучета. Сякаш
на гърлото им е заседнала
луната.

*

бяла луна
над билото
звуци на гонг

Антоанета Николова

Нека читателят сам прецени дали българският поет пише по-добра поезия използвайки поетични средства на родната или на чуждата култура.

В заключение: илюзията е, че съвременната хайку поезия на Запад може да бъде написана чрез копиране на японската чувствителност и култура. Хайку трябва да се върне към стандартите за културен обмен, които се прилагат за всички литературни форми от векове и които също са предписани от International P.E.N. : „Всички форми са универсални, всички култури са равни."

Всеки поет сам избира изразните си средства и никой не може да му ги предпише.

Всяка отговорна национална политика в литературата трябва да вземе за отправна точка собствената си култура и традиция.

ГОТИЧЕСКИ РАЗМИСЛИ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

В нощта се крият както нощни пеперуди, така и тайни. Животът на нощните същества е мрак и звезди. Понякога писателите на готически приказки поглеждат към Луната и там виждат призрачни приказки.

Готическата литература е тъмно усещане. Писателите на мрака живеят в тайнство.

Всяка тъмна книга, написана от готически писател е обещание за макабрено преживяване. Писателят с едно тъмно перо и мастило извайваше с думи красотата на черната роза.

Какво читателят си представя, когато чуе за готическа литература?

Естествено първото име, което му хрумва е това на Брам Стокър и безсмъртната класика шедьовър „Дракула".

Едва ли има толкова популярна литературна творба, филмирана и пресъздавана многократно. Но романът Дракула като пример за готическа литература дава цяла митологична традиция в световната тъмна класическа литература.

Образът на вампира, осъден от мрака и проклет християнския кръст е в основата, на която стои вечна и възвишена любов към едно човешко създание.

Именно тук започва и разковничето на самия образ на графа.

Когато той се превръща в митично същество, знаещо езика на нощните създания – прилепи, вълци, приемащ и владеещ езика на природните стихии, на вятър и мъгли. Повелител на децата на нощта и така наречените носферату.

Романът „Дракула" ни запознава и с по-приказния образ-легенда на румънския владетел Влад Цепеш.

В исторически план личността на граф Дракула действително е обгърнат от мистерия.

От историческите хроники и литературни източници става ясно, че графът на средновековна Влахия е бил свързан с таен орден на Драконите. Цялата династия на тези румънски владетели е била забулена в тайнственост и съответно с митове, превърнати по-късно и в страховити легенди.

Целта на романа на Брам Стокър е съвсем друга – той създава готическо литературно произведение с различна представа и сюжет, изграден от класически, ала характерни персонажи.

Действието в романа е разказ под формата на писма като дневници и изразно средство на главния герой Джонатан Харкър до неговата любима Мина.

Самият роман „Дракула" е готическо произведение, което сякаш има свой собствен живот, ако го сравним с такива произведения на класическата готическа литература, с творби като „Франкенщайн" на Мери Шели или „Монахът" на Матю Грегъри Луис.

Когато говорим за готическа литература, трябва да спомена и творбите на Едгар Алън По. Един литературен глас на интересен и провокативен макабрен творец, с най-извисеното перо на изящното готическо слово. Неговият живот е характерен отпечатък на творчеството за световната готическа литература. Едгар Алън По е творецът, написал поемата „Гарванът" и произведения като „Убийства на улица Морг". Ярък и тъмен естет на макабреност, преплела съдбата сякаш на самия автор полиглот и учен, неконвенционален и в същото време знаков писател, ярък представител на световната готическа литература.

Тези произведения са всъщност малка част от литературата и готическите традиции, създали толкова вечни и безсмъртни класики.

Сякаш писателите, написали тези произведения са създали един поглед към истории, преплели безсмъртното дихание на смисъла от този тип литература. Дали своя литературен принос към вечните тъмни класики и съответно вдъхновили много филмови и театрални продукции и пр.

Това са произведенията и тъмните цветя на готическата литература. Един венец от епохите на мрачни времена и безсмъртни същества. Както и на обречена и вечна прокълната любов.

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА

ГРАНИЧНОТО ИЗКУСТВО

СЪБЪДВАНЕТО НА МЕЧТИТЕ

ДИАНА ГЕОРГИЕВА Di-Light

ЕФЕКТЪТ НА ПЕПЕРУДАТА

- Мамо, ти имаше ли мечта?
- Да, миличка, имах една голяма мечта.
- И какво стана с нея?
- Сега върви до мен и ми задава въпроси!

„Мечтите са днешните отговори на утрешните въпроси.“ казал Едгар Кейси – американски ясновидец и лечител (1877 - 1945). Той е наречен „спящия пророк“, защото е направил над 14 000 предсказания по време на сън, които са документирани от стенограф, като голяма част от тях са свързани с лечението на хора. Явно неслучайно на някои езици думата за „мечта“ съвпада с тази за „сън“. А сънят е мястото, където всичко е възможно и реалността се смесва, обърква и преплита със случки от миналото и послания от бъдещето. Там можем да летим, да бродим из различните пластове на времето и дебри на въображението.

Там, където няма граници и можем да се променяме. Малко промяна днес, малко промяна утре и след време всичко е различно.

Пряката причинно-следствена връзка между отделните събития водят до значителна промяна в крайния резултат.

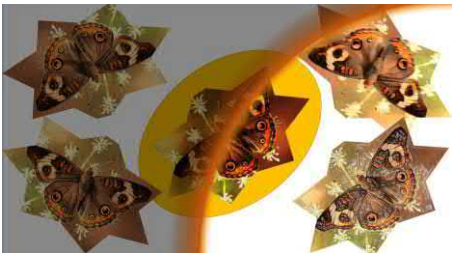
Тази хипотетична зависимост носи името „ефект на пеперудата“.

Терминът е въведен за първи път от Едуард Лоренц – метеоролог, който изследва и разработва различни модели за метеорологични прогнози и предсказване на промените в климатичните условия. Това се случва за първи път през 1963 г., като тогава със своите алтернативни и напредничави теории ученият разтърсва целия научен свят. Според него – от метеорологична гледна точка, ако една пеперуда в единия край на света размаха крилца, това може да доведе до такива изменения в атмосферните условия, че на другия край на планетата да се разрази торнадо. Казано на прост език – той смятал, че всяко нещо, което се случва, е свързано с наличието на някакви първоначални условия.

При това – ако тези условия бъдат изменени, дори малко, резултатът може да бъде коренно различен. Така се родила идеята за Ефекта на пеперудата.

Нежни, леки, въздушни, пеперудите ни напомнят на целувката на ангел. И още красиви, ярки, невероятно разнообразни – над 150000 вида.

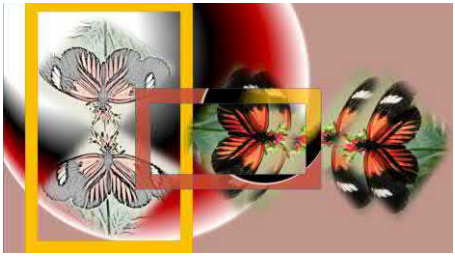
Полетът на пеперудата е красив танц, а пода на танцовата зала са цветята.

Сини, жълти, дневни, нощни, прозрачни, ярки – нежната магия продължава…

Слънцето се усмихва на цялата тази ефирна система от цветни целувки, а вятърът насочва това общуване в различни посоки, понякога нарочно, а понякога съвсем хаотично.

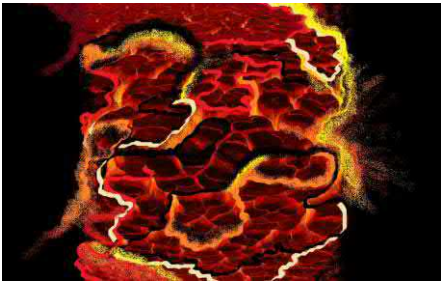
Цикълът от тези пет картини се отличава с по-бледи, по-ефирни, по-нежни цветове, а самите творби са без строго очертани външни граници. Само на последната има плътен слой цвят, но образите на пеперудите вътре са прозрачни и много въздушни.

„Ефектът на пеперудата“ прераства в създаването на теорията за хаоса. Ако трябва да цитирам точно определението в Уикипедия – „Това е разделът от математиката, фокусиран върху поведението на динамични системи, които са силно чувствителни към началните условия.“ И от гледна точка на науката, която иска всичко да подреди, систематизира, класифицира и разпредели, хаос вероятно е мръсна дума, но за хората на изкуството липсата на логика и точно определен ход на движение означава свобода.

Свободата да създаваш ново, да смесваш ново и старо, да представиш вече познатото в различна одежда… да развиваш, да разлистваш, да разгаряш.

Огънят съпътства човека от много хилядолетия и тяхното полярно общуване прескача от лагерния огън до подпалените домове, от уюта на камината до изпепелената земя, от пламъчето на свещта на Паисий до кладата, на която е изгорен Джордано Бруно…

Огънят е топъл, когато е укротен, но всепоглъщащо изгарящ и променящ средата, когато контролът е в негови ръце.

Лавата е емоцията на вулкана, която повече не може да бъде скрита и задържана.

С изгаряща точност тя намира своя път през планини, полета и равнини, за да бъде бавно укротена от дългата студена ласка на въздуха и водата.

Огънят, скрит в емоциите на хората, изразени чрез танц, молитва или просто обич, имат силата да разрушават границите и да променят съдбите.

Укротената сила на огъня създава пътеката на уюта и формира пространството на споделеното щастие – там, където мечтите се раждат, израстват и сбъдват.

Този комплекс от картини изразява трите състояния на огъня – страст, укротени емоции и уют, граничещ с тиха тъга. Цветовете са ярки, натрапващи емоцията си или бързащи да споделят своето отлитащо безпокойство. Картините имат очертани външни граници, с които огънят да се съобрази.

Или пък не?

Но не само мечтите и чувствата търпят промяна и развитие. Почти всички природни обекти имат фрактални свойства, включително облаците, дърветата и реките, като много от структурите, в които живеем, демонстрират сложно и хаотично поведение. Фракталите са безкрайно развиващи се форми, които са самоподобни в различни мащаби, например дърво и неговите големи клони, от които излизат помалки клони, от тях още по-малки клончета и т.н.

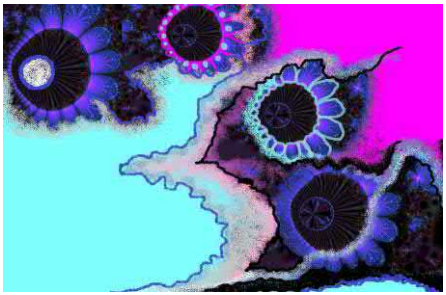
Този цикъл от пет картини носи името „Еволюцията на формите – фрактали“.

Оригиналите на първите две от тях са генерирани от компютър, вторите две са творения на природата, а последната е човешкото изобретение „стълби“.

Компютърно генерираните фрактали са красиви, хипнотизиращи изображения, в които цветни, сложни структури се повтарят, докато се гмуркаме в безкрайността.

Особено въздействащи са, когато се преплитат и танцуват.

Раковините са създадени преди милиони години и са идеалния пример за фракталния модел в природата.

Витите стълби наподобяват същата структура, но в различен мащаб.

Точно както мечтите, които си разрешаваме малко по малко да поемат пътя към звездите. Точно както целите, които си поставяме и се стремим да изпълняваме стъпало подир стъпало.

Ефектът на пеперудата не би могъл да се усети ако не си представим променената реалност и новия човек, в който сме се превърнали. Същият този човек, който надви страха си от бъдещето и направи крачка встрани от предопределения модел на развитие. Промененият човек, който повярва, че има живот извън матрицата.

ТОРНАДО

Серията „Торнадо“ е изградена от пет опита на този вихър да завърти енергията и да изгони надалече старите модели на поведение.

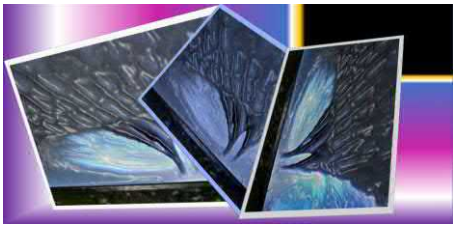
Понякога те не са дълбоко вкоренени и е лесно да бъдат преодолени, позволявайки светлината и промяната да навлязат плавно и без сериозни сътресения (картини 1 и 2).

В останалите, обаче, се усеща силно съпротивление на статуквото към влиянието на новите обстоятелства.

И все пак има надежда!

АРТ СЕТИВА

25 КАРТИНИ ЗА НАЧАЛОТО НА 2025

Говорим ли си за сетивата, най-често си представяме петте класически сетива: допир, обоняние, вкус, слух и зрение. Тези основни форми на сетивно възприятие от хилядолетия помагат на човека да се справи с предизвикателствата на околната среда и да оцелее физически. За първи път тази класификация е въведена от древногръцкия философ Аристотел и е останала валидна през вековете. В света на изкуството, обаче, сетивата са нужни за активно общуване с околната човешка среда. Изкуството цели да се разкъса статуквото, за да проникне слънцето на новите идеи, да провокира раждането на свободата, падането на граници и задръжки, пробиване на старата задържана енергия от водопада на съвременността.

Този водопад донесе и дигиталното изкуство. То се спусна от височината на компютърните технологии и плава стабилно с лодката на новите интерпретации на заобикалящата ни околна среда, за да стигне до формирането на новата цифрова реалност.

25 картини в чест на новата 2025 година, която наднича зад рамото ни и очаква да я пуснем в дома си и в ежедневието си. 25 картини, но обединени в пет семейства от по пет картини, търсейки творческата хармония и пътя към сетивността.

ОБОНЯНИЕ

Да затворим очи и да отворим ноздрите на дигиталните нослета, за да усетим аромата на лалета. В реалната градина те нямат мирис, но тук пулсират в пурпурно, лилаво, ретрозелено…

Един и същи модел търпи цветова трансформация и танцува с геометричните форми като в Бала на цветята на малката Ида от Андерсен.

ЗРЕНИЕ

Сега да отворим отново очи и да видим какво е нарисувала есента. Както казва Уилям Браянт – американски поет, журналист и редактор на в. „Ню Йорк Поуст“ – „Есента е най-красивата усмивка на годината.“

Но освен красива и цветна, тя е закачлива, палава и чаровна със своите зарове от слънце или дъжд.

Тук на геометричната палитра са поставени различни пориви от есента – слънцето мързеливо забива лъч светлина в сгушените листа; ласкавият октомври кани на разходка в парка, още топлият вятър примамва с кафе на открито…

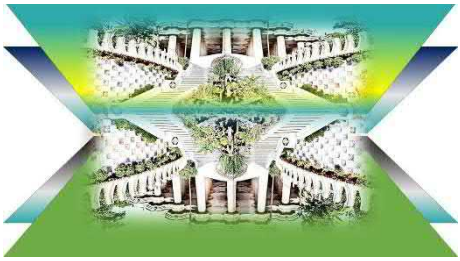
Няма нужда от галерия, защото изкуството е пред очите ти.

ДОПИР

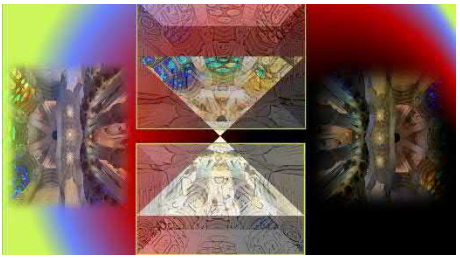
Съприкосновението с природата и нейната творческа четка е удоволствие, на което се наслаждаваме всяка година, но понякога Бог прави подаръци на хората и дарява част от своята искрица на някои от тях. Антонио Гауди променя облика на Барселона в края на XIX в. и началото на XX в. като е силно повлиян от стила Арт нуво, който се стреми да издигне занаятите до нивото на изящното изкуство.

Екстравагантно, скъпо изкуство, което силно ухае на свобода, защото „кривата линия принадлежи на Бог, а правата – на човека“.

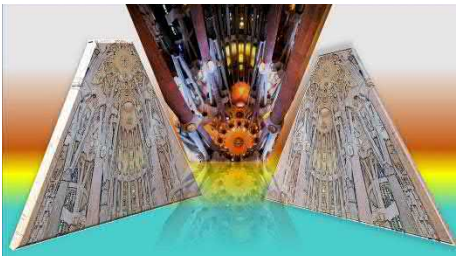

Вдъхновява се от изяществото и хармонията на природата и неговите цветни, жизнерадостни и причудливи сгради продължават да удивляват и очароват и днес.

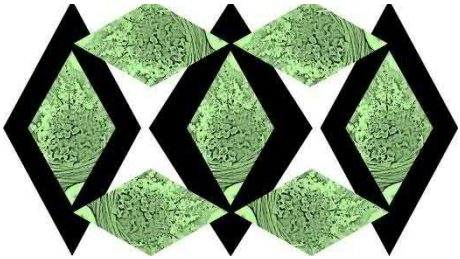
ВКУС

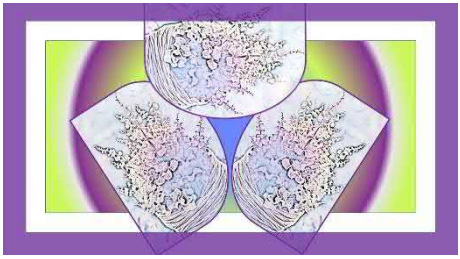
Сладкото усещане за детство, за спокойствие, за бонбончета и игра на дама.

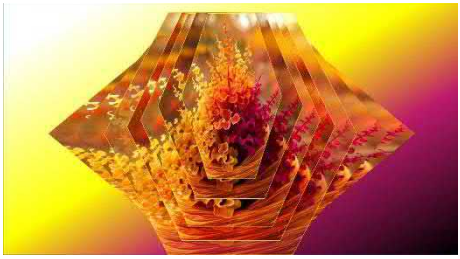
Отново едно изображение на оранжево цвете влиза в ролята на малко сърце, пълно с топлина.

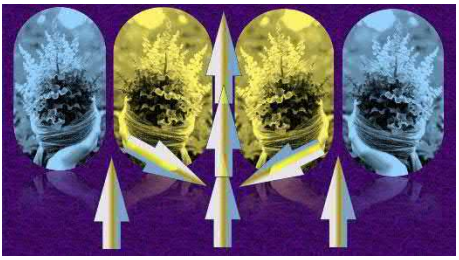
Когато обаче е в бледолилава одежда напомня на нежен стенен гоблен, отдал своите цветове на времето. И пак искри в слънчев букет от листа за мама, подредени акуратно в спретната купчина.

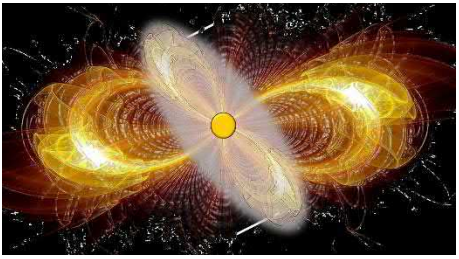

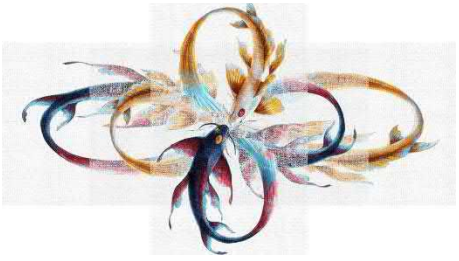
СЛУХ

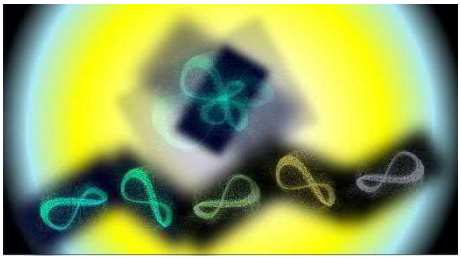
Ослушваме се да чуем повика на времето, но безкрайността закачливо ни намига и ни казва, че не му е дошло времето да познаем дали времето е в нас или ние сме във времето.

Иска ни се да разберем дали Левски е прав и дали ние, хората, обръщаме времето или повече то нас.

Слух ли е вечния живот на душата или живеем само веднъж? Отговорите вече пътуват към тези, чиито сетива са отворени.

Петте сетива на творците са фината материя, с която е докосната душата им.

Те трябва да притежават свободолюбив дух, талант, иновативност, смелост да променят и стоицизъм.

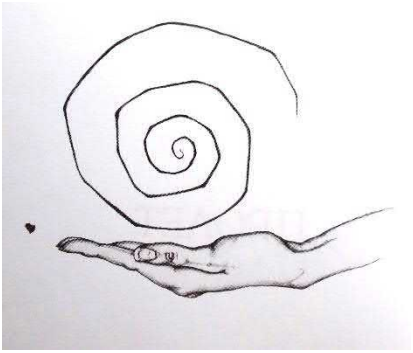
Трудно се върви по неутъпкани пътеки, но следите остават.

БЕЗНАЧАЛНО

МАРИНА ЙОРДАНОВА

ОРИС

Във мойта дива амазонска кръв
бушуват страсти неразкрити.
Ще се изгубиш отведнъж,
погледнеш ли ме във очите.
Във линии
по двете ми ръце
кодирани са много тайни.
Готов ли си за други светове?
Ела със мен!
Ще видиш,
в други времена
пак срещал си ме,
с друго име…
Сега за теб дойдох сама.
Познай…
Любов е мойто име.

худ. Преслав Чернев

НА ДИМИТЪР

Нарисувай ми, моля те, спомени
с цветни боички и обич.
Нарисувай ме, моля те, помнейки
слънцето в този следобед.

Цъфнали люляци, птица да гука,
аз да съм седнала в двора,
Слънцето в залез да бяга отново
и да ухае на пролет.

Нарисувай ме, моля те, в спомени,
с мене във всяка картина.
Щом някой ме види в платното ти,
значи още ме има.

хул. Александър Георгиев

В СЕГАШНО ВРЕМЕ

Как искам да прегърна тишината,
в ръце да подържа небето,
на капки мислите ми да се стичат
и да потъват във морето.

От пясъка на времето да пия,
да скитам по земята боса
и да си спомня, че живея
единствено в момента, който нося.

худ. Велиана Симеонова

... ЩЕ ТЕ ЗАПАЗЯ В СТИХ

Подхлъзна се капакът на мълчанието
и плиснаха се мръсните ми мисли:
на масата…
по пода…
до стената…
тъй, бавно, като книга ме разлисти.
Прочете ме от край до край –
внимателно,
с очи в сюжета приковани,
със нежност,
яростно понякога,
задъхано,
пулсиращо,
пияно…
Ще те сънувам, може би, понякога…
Като поезия… във ритъм… на фрагменти
След среща, съдбоносна като днешната,
ще те запазя в стих.
А мен ти?

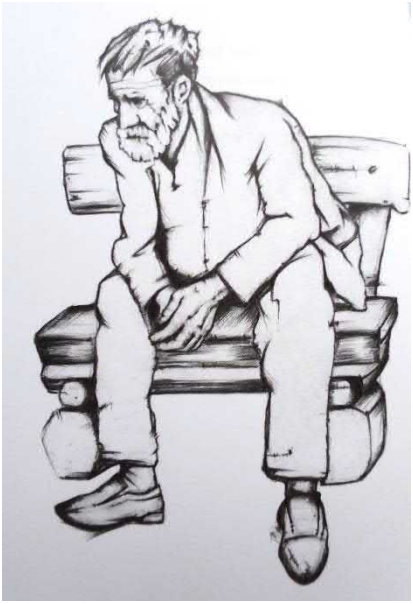
ВОЩЕНИЦА

На пейката, с износено елече,
със дъх на свещи и тамян,
един човек, в безвремието вече,
залязваше от непосилност сам.

За здраве свещи той не палел,
за помен, на Задушница, при опело…
Един въпрос за гърлото го хващал:
„Ще липсвам ли… и на кого?“

Тъй дълго с него си говорих,
за къщата, за трите му деца,
за вярата и за Онзи там, отгоре,
за времето, живота и смъртта.

С очи, от старост помътнели,
той гледаше във мен с тъга.
Във нея аз видях човеци,
забравили родина и баща.

худ. Преслав Чернев

СИРОТНО

Напука се на пейката гръбнакът,
Кутията на пощата – с отворена уста,
вървата в двора плаче и все чака,
часовникът замлъкна от тъга.

На масата албум със снимки стари
усмихва се с изтрити цветове,
във пепелника – връх цигари,
във каната – утайка от кафе.

Изгърби се залязващото слънце,
прибра лъчите си и сви се на кълбо,
застилат майчините пръсти
във празен дом само легло.

худ. Даниела Трачева

КЪЩИЧКА ОТ ЛЕД

Живея в къщичка от лед,
която цял живот строих.
Снежинка по снежинка в студ и мраз
историята ден след ден градих.
И мъничко замръзнах,
даже може би изцяло.
Душата ми е късче лед

във бялото ми тяло.
Изгрява слънце – аз изчезвам,
животът ми топи се миг след миг.
Към миналото за последно аз поглеждам –
отивам си без глас, без вик.
Дали след време някой ще си спомни
изплашеното и премръзнало дете,
надеждите и чувствата бездомни?
Какъв въпрос, а?
А отговорът:
не.

худ. Преслав Чернев

БЕЗНАЧАЛНО

Ще бъде ден, сега е нощ,
ще дойде пролет, днес е зима.
Ще бъде ден, ще дойде нощ,
сега сме двама – утре трима.

Ще мине ден, ще мине нощ,
ще дойде есен, после зима.
Кажи ми тихо лека нощ,
преди в безкрая да заминем.

ХАЙБУНИ И ХАЙГА

ЦВЕТАНА КАЧЕРИЛСКА

ХАЙБУНИ

***

В мълчанието има повече истина, ако успеем да се вслушаме в безсловесната му изповед.

Душа във душа.
Минута мълчание –
дълга изповед.

***

Пустинята на безлюбието ни се дава, за да оценим плодните и кичести градини на любовта.

Сънува жадно
каменното корито
водната ласка.

***

Чакани приливи.
Заседнали кораби
сред океана.

Днес е натегната до скъсване струна, по която тече животът. Всяко наше днес се превръща в безполезно вчера.

ХАЙГА

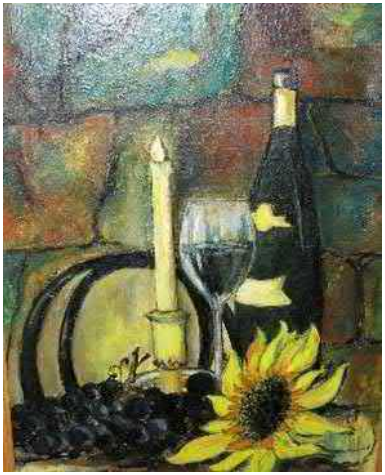
***

худ. Жеко Тодоров

Старите къщи
във гъсто мълчание
крият спомени.

***

худ. Жеко Тодоров

Някой те чака –
търпелив до безумство.
Сигурна стряха.

***

снимка Цветана Качерилска

Януарски дъх.
Тук ледени въздишки
рисуват зима.

НАШИЯТ ИЗБОР

НЕЩОТО ОТВЪТРЕ И МЪНИЧКО ОТВЪН

„Нещото отвътре и мъничко отвън“ – така избира да нарече юбилейната си изложба Дончо Захариев, която бе показана в галерията на СБХ на ул. „Шипка“ №6, зала 2А между и 19.11. и 06.12. т г.

Дончо Захариев е добре познат на любителите на живописта от многобройните му самостоятелни изложби и участия в колективни прояви както на групата на пернишките художници, така и на национално и международно ниво.

Ето какво споделят организаторите на събитието:

„Преди три десетилетия, за своята 50-годишнина, Дончо подготвя изложба на „Шипка“ 6. По това време вече е реализиран и успешен художник, неговите абстрактни пейзажи се продават добре; творбите му съчетават принципите на неопостимпресионизма с лиричното багрено обезпредметяване на пространствената среда на морския пейзаж. За аранжирането на изложбата тогава му помага Иван Вукадинов. Картините са окачени, Вукадинов се обръща към автора и му казва: „Добре е това, което правиш. Но остави, опитай друго, после пак ще се върнеш към него.“ Дончо, макар и изненадан, се вслушва в съвета на авторитетния си приятел. Така открива другата си творческа половина – експресионистичната.“

В настоящата изложба са представени и двете страни на художника. И макар да е юбилейна, не е ретроспекция. Голяма част от произведенията са рисувани през последните години.

БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Роден е през 1944 г. в село Габров дол, област Перник. От 1967 участва в национални и регионални изложби. През 1969 г. за първи път посещава музеите на Париж,

а години по-късно, през 2015 г. има възможност след спечелен конкурс за остане два месеца в Сите де-з-ар, Париж.

През 1971, 1976, 1977 посещава Ермитажа в Ленинград и Пушкиновия музей в Москва. Член е на СБХ от 1989.

Има повече от 30 самостоятелни изложби, реализирани между 1971 и 2020 г. Участвал е в общи изложби и пленери в страната и чужбина.

Негови творби са притежание на Националната галерия, Софийската градска художествена галерия и други галерии в страната, както и на частни колекции в Австрия, Белгия, Гърция, САЩ, Сърбия, Кипър, Швейцария, Франция, Полша и Корея. Представен е и в сайтовете:

www.saatchiart.com и
www.singulart.com

ИЗЛОЖБАТА

Огромното пространство на изложбената зала често респектира, почти обърква посетителя; кара го да се чувства изгубен сред стените и панелите, но днес не е така.

Едромащабните платна на Дончо Захариев създават уют, като карат обема на галерията да приеме нормалните, ежедневни размери на стая. Защото онова, което изобразяват трябва да стане отправната точка за пътешествието ни.

Пътешествие в цвят и форма, в детайл и освободеност. Рядко се вижда такава наситена плътност на мазката и същевременно – такава липса на предметност, която дава възможност на въображението да наслагва своите носталгични импресии и доизгражда. Разрушение? Вечеря на свещи? Заклещен в чужд свят космически кораб… Каквото поискате, това ще видите… Но и онова, което е дълбоко вътре в художника – „нещото отвътре и мъничко отвън"…

Не можете да пропуснете трите почти идентични платна, които изобразяват остров на хоризонта…

Или може би облак в чуждо небе? И отново – това поглъщащо синьо, и този град, плуващ… къде?

Представени са и по-малки платна, често аранжирани по двойки, или в мозайка.

Така се създава общо настроение, подчертаващо индивидуалността и характера на всяка отделност.

Тези три платна изглеждат много различни сред останалите творби, представени в експозицията. Морски спомени…

Изяществото на женското тяло доминира, като формите са омекотени от усещане за недействителност – ясна и тъжна –

една мечта, сън, изгубеност, чиито очертания се разпадат сред ярките елементи на изказа в днешния ден на художника.

Но, независимо от цветовата гама, използвана за изграждането на конкретно изображение, натюрелът на Дончо Захариев остава ярък, ведър, свеж и изкусителен – един поглед към бъдещето и миналото, който създава мостове през времето, едно умение да въздейства дълбоко върху сетивността, да провокира, да тласка към още и още – още вътрешни измерения, още емоции, още идеи и въпроси.

Този негов абстракционизъм, толкова конкретен в своето цветово изражение, толкова яростно искащ път към същността ни и връзка със съкровеното в него.

Изглежда, успял е – да съчетае два на пръв поглед полюсни модела на живописта – импресионизъм и експресионизъм, за да постигне желаното – диалогът със зрителя.

Неуловимото общуване на твореца и реципиента на изкуството; смесването на същностите – превръщането на вътрешното във външно и на външното във вътрешна импресия, в необходимост. Един празник на сетивността! Едно тържество на Изкуството…

И, ако някога сте се питали – какво е онова, което прави една картина „Изкуство“, обещавам – тук няма да си задавате този въпрос, защото отговорът ще е пред очите ви…

редакционна статия

Източници: Първолета Маджарска, СБХ-Галерия Шипка №6

ИЗЛОЖБА В РАКУРСИ

Тази изложба няма наслов, няма заглавие – само три имена, на художниците, които я осъществяват, и две дати – началото и края на експозицията.

Ето какво споделя галеристът Румяна Йонева за последната изложба за 2024 г. в Галерия „Ракурси“, която може да се види между 10 и 31 декември т.г.

„За своята изложба през декември, галерия Ракурси е поканила трима знакови автори, чието творчество се свързва със свобода на изразяването, искреност и отдаденост – Атанас Парушев – Шока, Божидар Бончев и Греди Асса. Всеки от тях, чрез своите художествени средства, проправя собствен оригинален път в изкуството.

Атанас Парушев представя абстрактна живопис. Авторът изследва цвета и неговият потенциал за експресия и въздействие. Работите му са минималистични и вълнуват чрез своята вътрешна енергия, цвета и мазката.

Те предразполагат към съзерцание, свързване с вътрешния свят и по-дълбоко разбиране за себе си. Представените картини са създадени през последната година.

Божидар Бончев развива традицията на керамиката, като я издига над конкретното и общоприетото. Творчеството му отразява негови вътрешни съзерцания и лични проникновения.

Неговите абстрактно-фигуративни обекти и скулптури съдържат скрит смисъл и са на границата между реалното и фантастичното. Те се характеризират с освободена пластичност, като естествено и с лекота съчетават разнородни мотиви, форми и материали. Работите му впечатляват с експресивните обеми, колорита, живописните импровизации, изящната керамична повърхност. В настоящата изложба са включени произведения от различни цикли на автора от последните години.

Греди Асса представя голямо-форматни платна от серията „Пътувания: острови, морета“.

Работите, които са на границата между абстрактното и фигуративното впечатля-

ват с освободеност на изказа, с лекота и изящество на рисунъка и хармония в колорита.

Островът е тема, която привлича Греди Асса и за нея той казва: „Островът е копнеж, илюзия, фикция, идея, мираж, слепота на въображението. Той е най-прекрасният отрязък от земята. Отделен от цялото, но представя самото цяло – магнит за сетивата и омая за ума“. Картините са създадени през последната година и се показват за първи път в София.“

Ще намери ли посетителят път към своя вътрешен свят, съзерцавайки работите на трима от най-интригуващите български художници, ще докосне ли вселената на творците?

Ето художествените проекти, които представят в своя сайт галеристите, като покана към зрителската аудитория:

Атанас Парушев – „Виолет“

Картината впечатлява с размера си – 95х65 см, което ни кара да се вглеждаме в нея като в огледало и да стигнем границата между видимото и невидимото – в нас ли, в сетивното ни възприятие ли, в нещо друго ли? И докато се чудим, преминаваме към следващото платно – другата граница на спектъра:

Атанас Парушев – „Червено“

Двете платна са изложени едно до друго – като очертание на нашите граници, или като подсказка, че можем да направим крачката „отвъд“. Отвъд възприятията, отвъд предначертаното.

Не така загадъчно-минимистични са обемно-приложните фигури на Божидар Бончев:

Божидар Бончев

Много изящество и красота има в този ансамбъл, съчетаващ различни цветове и обеми, различни утилитарно-абстрактни същности – от предмети за бита до морски организми и обиталища – тези вещи дишат и приканват към докосване.

Божидар Бончев

Дали е колаж, скулптура или релеф, цветовите решения изобилстват, като създават формите и посланията, а детайлността на разкъсаната фрагментарност ги допълва.

Съвсем различни изглеждат платната на Греди Асса – някак странни в своята ефирност и едромащабност.

В тези картини, изглеждащи като акварели, но заемащи половин стена, Греди Асса оставя цветовете на лятото на властват – небесносиньо, пясъчно, тревистозелено и слънчевожълто. Нюансът, определен от плътността на мазката дава своята определяща същност и богатство във възприятията и своя опорен, изграждащ ефект върху цялото платно. Именно преливането на цветовите същности определя наратива в този художествен етюд, дава усещането за лято, откъснатост, жега и безкрай. Колко са цветовете на лятото? – можем да възкликнем и да не намерим отговор в природата, но да го намерим в творчеството на художника.

Греди Асса – Лято

Греди Асса – Лято

СЪСТОЯНИЯ В СЕРДИКА

Изложбата на Богдан Богдев и Венелина Петкова за първи път е представена през август т.г. в Арт салон на радио Варна, във Варна, а на 17 декември се състоя вернисажът в столичната галерия „Сердика". Анонсирахме събитието в онлайн изданията на бр. 3/2024 и бр. 4/2024, но тази сплав от различни в своите корени и изразни средства изкуства, които имат сходен резултат, една конвергенция на изкуството, заслужава да бъде разгледана внимателно и коментирана отделно.

В „Състояния" по фин и необичаен начин присъства и предметност, но в основите си има изключително абстрактна същност. Домакините обявяват, че в експозицията „няма политика, екология и социален привкус", а „всичко, което виждате или не виждате, се е случило дълбоко в интимния свят на съответния му автор, свят отвъд основните определителни маркери на съвременното „социално животно". И добавят, че тук не можем да търсим „красиви пейзажи или букети цветя", но това не означава, че е лишена от известна сантименталност.

В съвременната японска калиграфия Шодо всеки знак е и символ, който може да се разчлени на смислови части, излъчващи голяма доза поетичност.

Монохромният абстрактен експресионизъм, възникнал в САЩ след Втората световна война, засяга разпознаваемата предметност, но и трансцедентната същност на символа, като може да навлезе в „без-образността" – там, където съзнанието се опитва да остане голо или да се разсъблече до себепознание.

Авторите не търсят невъзможна уникалност, тяхното въздействие е ефимерно (В. Петкова) или неопределено (Б .Богдев), и отново – плод на търсене на автора из собствените му интимни кътчета на съзнанието.

Една изложба със силно изразен философски момент, който витае някъде отвъд, отгоре, отдолу, иззад самите творби. И в същото време – фриволна.

В настоящата статия ще ви представим творческите биографии на художниците, защото това, което сме днес, е функция на пътя, който сме изминали.

Венелина Петкова е родена във Варна. От 1998 г. живее в София, където следва Връзки с обществеността и магистратура „Изкуства и съвременност" в СУ „Св. Климент Охридски". Записва и квалификационен курс „Арт-терапия" към НБУ.

Културата на Далечния Изток я привлича от малка, отначало наравно със света на западното изкуство, а в зрялата й възраст надделява.

Това привличане определя страстта й към суми-е източната рисунка с туш и Шодо – японска калиграфия или още Пътят на четката. Практикува повече от 5 години – първо със сенсей Мичико Имаи (Япония), а от две години със сенсей Хекиун Ода, японски майстор на четката от най-висок ранг. В момента В. Петкова притежава степен Специално кю по Шодо от японската школа ШоДжинКай.

През 2021 г. излиза от печат дебютната й книга с хайку поезия, кратка проза и 50 авторски суми-е и шодо илюстрации „Бели петна", а през 2023 втората й „Книга против мигрена – къси разкази", изд. Ерго. Илюстратор е на два броя на сп. „Кула, Казанлък". В момента подготвя третата си книга авторски текстове, суми-е илюстрации и калиграфия.

Богдан Богдев е роден в Балчик, израства и учи в Добрич. След година следване в УНСС, София, през 1998 продължих образованието си в Ню Йорк, където завърших бизнес администрация в Барук Колидж. Работи три години на Уол Стрийт, но без особен успех. Успешна, обаче, се оказва срещата му със световното модерно изкуство. Често посещава – МоМА, Метрополитън, Гугенхайм, Уитни, като не и малките алтернативни места в Трайбека и Бруклин. От години харесва графиката, калиграфията и джаза, но когато вижда творбите на Франц Клайн,

Мадъруел и Сай Туомбли тези стилове се сливат и разбира как иска да се изразява.

„Импулсът беше внезапен и категоричен. За няколко месеца натрупах стотици рисунки и скици с акрил, туш, мастило и пастел в най-различни формати. В първата си изложба „Азбука на жеста", показах малка част от тях (6-26 юли, Клуб на архитекта, гр. Варна, 2022 г.). Втората ми изложба е съвместна с Венелина Петкова – „Състояния" (Арт салон на радио Варна, 22 август-5 септември, 2024 г.). В нея по примера на арт движенията Бокуджинкай (човек на туша, Япония) и монохромния абстрактен експресионизъм след Втората световна война (САЩ), абстракция, далекоизточна калиграфия, предметност и философски поглед общуват помежду си." – споделя младият творец при представянето на изложбата.

В светлото пространство на галерия „Сердика" в първия миг зрителят е стъписан – всички картини на пръв поглед изглеждат като рисувани от една ръка – почти напълно монохромни, черните линии и петна върху платната и хартията контрастират с бялото в залата.

худ. Богдан Богдев

Хаос от форми и линии, от фигури, които крият в себе си смисъл… или пък не? Може би зрителят трябва да ги изпълни със своя собствена мисъл… Не, тези линии не са образ на думи, не носят друго, освен освободения дух на художника.

И, макар да познавам творчеството на Венелина Петкова – почерк, който трудно може да сбърка, объркана съм… Почти тревожно търся нейните платна, нейните рисунки.

После виждам червения й печат, там долу, в левия ъгъл… И усещам в нагърчения релеф на хартията викът на емоцията, изсушила черната следа на туша, попила петната на срещата му с бялото на целулозата, потръпнала от досега с хаоса на изпръсканите капки.

худ. Венелина Петкова

Вече не може да се сгреши усещането за изкуство на двамата – толкова еднакво на повърхността си и толкова различно в дълбочина.

худ. Богдан Богдев

Дали защото и двамата са родени край морето, или защото морето е мерилото ни за дълбина, но то присъства осезаемо в тази експозиция – делнично-предметно, при Венелина Петкова, по-неуловимо при Богдан Богдев. Изящната техника на източния туш прави нейните картини надвременно-мистични, но и съвсем осезателно-близки…

Боси стъпки преминават по мократа повърхност на листа, за да оставят следата на своето търсене, затворени в кръга Аз-а.

Тръстиков шум
под кръглата Луна –
навън е бяло, колко бяло!

Тялото на йероглифа преминава през пейзажа – като танцуващ вихър, като крило на птица… Което ни води към абстракцията на Богдан Богдев – скрита същност, или дом за духа? Така крехка, изгубила равновесието си е неговата структура – небрежно нахвърляна, уморена…

Някъде едва загатнато, другаде крещящо ярко е влиянието на Франц Клайн върху графиките на Богдан Богдев, но все едно как – неговата естетика е приета и осмислена от младия художник, за да създаде собствения му свят, който органично се вплита в света на Венелина Петкова.

Гневните плътни линии на абстрактния експресионизъм Богдан Богдев се вписват и вплитат в сенките и липсващите обеми на Венелина Петкова…

Странно съчетание, в което линиите едновременно задраскват гневно съществуващото и създават нови, почти безплътни форми от нашите липси.

Рядко може да се наблюдава толкова хармонично съществуваща симбиоза между двама творци.

худ. Венелина Петкова

худ. Богдан Богдев

Нека пожелаем успех на творческия тандем и вдъхновение в индивидуалния път на артистите към съвършеното изразяване и общуване със зрителя!

ВЪВ ФОКУСА НИ

АРТЮР РЕМБО

20 октомври 1854 г., Шарлевил, Франция
10 ноември 1891 г., Марсилия, Франция

БИОГРАФИЯ

Артюр Рембо е роден на 20 октомври 1854 г. в Шарлевил-Мезиер, Франция.

Баща му, Фредерик Рембо, е морски капитан, а майка му Виали Кюиф е консервативна и деспотична. Сама отглежда четирите си деца след като съпругът ѝ ги напуска. Артюр започва да се интересува от литература в юношеските си години, а първите си опити в областта на литературата прави на 15-годишна възраст. След неколкократно пребиваване в Париж, той решава да се установи там за постоянно. Това става възможно след като изпраща едно от най-известните си стихотворения „Пияният кораб“ на Пол Верлен, който му помага да влезе в средите на парижката бохема.

Верлен, който бил заинтригуван от Рембо, изпратил писмо, което гласяло: „Ела, скъпа велика душа. Ние те чакаме; желаем те“; този текст бил придружен от еднопосочен билет за Париж. Рембо пристигнал късния септември 1871 г. и живял

за кратко в дома на Верлен. Верлен, който бил женен за 17-годишната, тежко бременна Матилда Мауте, скоро напуснал работа и започнал да пие.

Рембо и Верлен започнали краткотрайна и пламенна афера. Докато Верлен имал и предишни хомосексуални преживявания, не е известно дали това е първата такава за Рембо. Докато били заедно те водели див, безделнически живот, подправен с абсент и хашиш.

Следва почти едногодишен период на всекидневни запои. Приятелството с Верлен му позволява да води сравнително независим живот, въпреки че всички разходи се поемат от почти 10 години повъзрастния поет. 1873 г. се оказва съдбоносна за Рембо. След препирни с Верлен идва период на дълго странстване между Лондон, Шарлевил-Мезиер и Брюксел. Именно в белгийския град след пореден опит за подобряване на взаимоотношенията си двамата поети до такава степен изпадат в афектно състояние, че Верлен стреля по Рембо и го ранява в ръката. Верлен е подведен под отговорност, а Рембо лекува леката си рана в болница.

През 1874 г. се сближава с Жерменом Нуво и няколко месеца живеят заедно в Англия. След тази случка започва вторият период от неговия живот – на безкрайни странствания в държави от три континента-посещава Дания и Швеция през 1877, а през 1878 работи в Кипър за една френска фирма. През 1879 г.се завръща в родния си град като помага на свои роднини като работи във фермата им. Занимава се с всичко друго, но не и с литература. През 1891 г. е намерен тумор в десния му крак и бива парализиран. В болницата в Марсилия кракът му е ампутиран. Налага се пак да го приемат по-късно в болницата, където на 10 ноември 1891 г. умира. Когато умира, всички са го познавали като търговец, занимаващ се с полулегален бизнес с оръжие.

В литературата Рембо бива оценен едва десетилетия по-късно. Смята се, че е един от най-талантливите продължители на някои от поетическите принципи на Бодлер. Приживе не издава стихосбирка.

Автор е на следните произведения: Poésies, Le bateau ivre (1871), Les illuminations (1872), Une Saison en Enfer (1873), Lettres

На български език са преведени голяма част от творбите му. Могат да се намерят на свободен достъп в сайта „Моята библиотека Читанка" в превод на Кирил Кадийски.

Едно от най-вълнуващите и ценни четива за личността и творчеството на Рембо е есето на Пол Верлен – написано честно, почти безпристрастно, предвид силната връзка и последвалият скандален разрив между двамата.

Известни са десет биографични книги за Артюр Рембо, като една от тях е написана от Jean-Baptiste Baronian, Rimbaud, Paris, Gallimard, coll. „Folio Biographies", 2009, 285 p. (ISBN 978-2-07-035548-8), представен от Иванка Попова-Велева в рубриката „Преводачът представя" на бр. 1/2022 на сп. „Картини с думи и багри" с кратка биография и превод на разказа му „Полет над площад Руп".

Освен биографията на Артюр Рембо, Бароният пише биографични книги и за други двама „прокълнати поети" – Шарл Бодлер и Пол Верлен.

ТВОРЧЕСТВО

ПИЯНИЯТ КОРАБ

Le Bateau ivre, 1871

Слизах сам по реки, в свойта дрямка блажени –
индианци гребците нападнаха с вой
и на стълбове цветни за живи мишени
ги привързаха голи в пламтящия зной.

Безразлично ми беше кой с мен продължава
с едро фландърско жито, с английски памук
и поех, щом се свърши дивашката врява,
все едно накъде – по-далече от тук.

Всеки прилив и отлив ме дърпа и блъска,
тая зима бях трескаво глухо дете,
полуострови чакаха с ужас развръзка –
по-величествен хаос не помнеха те.

Свобода, от стихиите благословена!
По вълните – смъртта, казват, дебнела в тях –
като тапа се мятах без страх десет дена,
заслепен, и окото на фар не видях.

В моя трюм се просмука вода, заклокочи –
сок от кисела ябълка в детски зъби –
и разплискани сини вина, и бълвочи
тя изми, и кормилото с трясък изби.

Потопих се сред тази безкрайна Поема
на морето, изяло лазура зелен –
в млечен сок и звезди: там към трюма поема
всеки срещнат удавник – щастлив и вглъбен.

Там, където на тласъци сводът кърви, но
потъмнява, умре ли горещият ден,
по-стихийна от дарба, по-силна от вино
кипва с бяс любовта – сок отровно червен.

Виждах как между облаци огън прескача,
а в зори – сред парцали сребро – синева
като ято подплашени гълъби в здрача.
Би излъгал човек, че е виждал това!

Гледах слънцето – в спазми от ужас мистичен,
над водите разляло лилави петна,
многогласни и бурни – хор в театър античен –
се надигаха тежко вълна след вълна.

Аз жадувах за нощ, цяла в сняг и зелена,
за целувка по мокрите морски очи,
бликащ сок, а от фосфора – песен стаена,
в утринта синьо-жълто пред мен да звучи.

Аз бълнувах как морската дива стихия –
пощръкляла чарда – свойто гърло дере,
без да знам, че в сияйния крак на Мария
си разбива муцуната всяко море.

Само в колко Флориди цъфтяха очите
на пантери с човешки загар – сред въртоп
от цветя, колко зуници само: юздите
на морето – зелени табуни в галоп.

Гледах, дишат блатата – кошове огромни,
гние в зноя в тръстиките Левиатан,
а прибоят, додето човек се опомни,
прекатурваше всичко, от смерч разлюлян.

Глеч, сребристи слънца сред небесна жарава
и лагуни, където на клон оголял
с дървеници гигантска змия се сражава
и се свлича разкъсана в топлата кал.

Бих показал с възторг чудеса на децата,
как вълни – златни рибки – запляват край мен,
как цветя като пяна водата подмятa
и политам, от вятър в миг окрилен…

А на зони и полюси жертва – морето
ме люлее със стона на всяка вълна,
щом с цветята си с жълти смукала ме спре то…
Коленичех тогава – по-слаб от жена.

Цял нацвъкан от птици свадливи и дръзки –
русооки глупаци, поели на път, –
аз разтварях обятия, задъхал се в пръски,
и удавници влизаха нощем да спят.

Но аз, кораб възлязъл по водните стълби
сред звездите, разбъркани от ураган –
ни Ханзейския флот, ни монитор могъл би
да спаси моя скелет, от пяна пиян –

аз – лилава мъгла върху мен още свети –
като зид свода огнен пробивал със стон,
в трюма взел конфитюр за добрите поети
от лазурни сополи и слънчев планктон.

луд, от морските кончета хукнал да бяга,
аз, дъска от луната в петна стеарин
(денем юли събаряше свода с тояга
и се сцеждаше в дупките ултрамарин),

аз, разтърсван за миг, щом в морето унило
Маелстрьом се замята, от страсти обзет,
аз, предтечата вечен на синьо мъртвило,
зажаднях за Европа с прогнил парапет.

Всички острови, звездни архипелази
са за скитника, който върви ден и нощ –
и нима ти ще спиш в ясна нощ като тази,
в мрака с рой златни птици, о, бъдеща Мощ!

Стига плачове! Всяка луна е ужасна,
всяко слънце – горчиво, додето умре.
Любовта в сладки спазми защо ли ме тласна…
Разтвори се, мой трюм! Погълни ме море!

Европейска вода – черна локва това е,
край която, приклекнало в здрача студен
с книжно корабче бедно дете си играе
и изпраща с тъга отлетелия ден.

Аз не мога, море, люшкан в твойта умора
пак спокоен да гледам – недей ме мъчи! –
ни търговските флагове, горди в простора,
ни понтоните, впили в мен страшни очи.

ПАРИЖКА ОРГИЯ

L'orgie parisienne ou Paris se repeuple, 1871

Ей, пъзльовци, ето го! Тътнещи гари.
Тук Варвари минаха в кървав парад,
но слънцето с огнен дроб всичко обжари.
Пак свети на запад свещеният Град!

Елате! Пожарът е в отлив. Отново
се лее лазур над мостове, трева,
над сгради, дървета — тук, дето олово
червено, раздрано в нощта зарева.

Дворците си мъртви укрийте в ковчези!
Разведря очите ви старият Страх.
Пак стадото рижи кобили се глези –
от страст полудейте, станете за смях!

Разгонени кучки се джафкат за дрипава
превръзка, локалите кряскат: – Ела,
пий, плюскай. Нощта там се гърчи и рипва
навън. О, пияници с мрачни чела,

лочете! Лъчите щом бликнат – боли ги! –
фалшивия блясък да смъкнат от вас,
ще стискате чаши, прелели от лиги,
загледани в утрото – тъпо, без глас.

Но в чест на Кралицата – с дирник тестен е! –
преяждайте. Слушайте като слепци
как хълца в горещите нощи, как стене
гмежта от доносници, старци, крадци.

О, мръсни сърца! О, разпенени устни!
По-живо дъвчете, прогнили зъби.
Шампанско за вас, Победители гнусни!
Позорът в търбуха ви бодро тръби…

Издувайте ноздри в надменност проклета.
А жилите – пълни отрова по тях.
С ръце върху вашите детски вратлета,
Поетът шепти: „Полудейте от страх –

дори и Жената, в чиято утроба
се ровите в спазми, о, сластни души,
ви стряска със стона си – как ли от злоба
в съдбовна прегръдка не ви удуши?“

Крадци, сутеньори, смешници, тирани,
какво ще му сторите днес – на Париж! –
с душите, с плътта си, с отрови и рани?
Ще смъкне той дрипите – свъсен и нищ!

И щом с изтърбушен корем запълзите
в парите си вкопчили пръсти до кръв,
развратница рижава, с бомба в гърдите,
ще вдигне юмруци, пияна от стръв!

Когато в танц яростен тръпнат краката,
Париж, о, когато с нож в свойте ребра,
когато спотайваш в очи светлината
на дивата пролет – за всички добра –

о, град полумъртъв, о, град на покруса,
с гърди устремил се към Бъдния ден,
стотици врати да разтваряш след труса;
от мрачното Минало благословен,

ти – труп вцепенил се от мъки свещени,
пак пиеш от ужаса, вдъхнал живот
на сините червеи в празните вени,
пак твоята обич е в ледена пот!

И не е зле! Червеи, червеи сини,
но нищо Възхода не ще угаси,
тъй Кариатидите и след години
ще ронят по стълбите звездни сълзи.

Макар че градът покъртителна сцена
остава; макар че с вонята, с кръвта
е рана в Природата вечно зелена,
Поетът му шепне: „Каква красота!“

С Поезия къпа те бурята свята!
Възвръщаш си силите, Град величав;
смъртта пак ръмжи, но ти вдигай тръбата,
натъпкал в сърцето й екот и гняв.

Поетът поема безчестната слава,
плача на подлеца и дните на гнет,
и с бич от любовни лъчи изтезава
жените, и хвърля стиха си: „Напред,

бандити!“ Пак оргии, пак от елит е
претъпкан бардака на стария ден.
А газът огрява кръвта по стените
и блика зловещ към лазура студен.

май, 1871

БЕДНИТЕ В ЦЪРКВАТА

Събрани в ъгъла, на дъбовите пейки,
сред дъх на спарено са вперили очи
към хора, в който пак разпяват се, мучейки,
над двадесет гърла – та химн да прозвучи;

омекнал восък тук на топъл хляб мирише,
печални, кротки, те напомнят бито псе.
Пред Бога бедните – нали ги гледа свише! –
са смешни: за едно и също хленчат все.

Жените са добре – седят на пейка гладка
след шест кошмарни дни, в които няма Бог!
И люлкат бебета, повити в шал, в забрадка,
след непосилен плач заспали сън дълбок.

Прибират мазна гръд лапачките на супа,
в очите им – молба, но не отронват стон;
поглеждат скришом как се фръцва цяла група
от уличници зли с капели без фасон.
Вън – мрак, мъжът пиян, и глад, и вятър стене.
Добре са. Още час. И после пак тегла.
Край тях – блажен шептеж и тъшкане, сумтене,
една колекция от сбръчкани тела:

епилептик в захлас, старици бледи, с гуши,
от кол и от въже събрали се и днес;
разтворил требник вехт, слепецът също души –
загубен в тоя свят без верния си пес.

Изливат в плюнка те мизерната си вяра

и жалбите си в такт повтарят пред Христос,
задрямал горе – жълт от светлината стара,
далеч от шишко зъл и от дръгливец бос,

далеч от дъх на сос и дрехи захабени,
от тоя мрачен фарс, от грубост, суети;
молитвата цъфти с най-ярките рефрени
и мистиката все по-втръсващо кънти,

а по средата – там разнищват свила гъсти
лъчи – кварталните Госпожи, о Христе,
стоят и страдащи от жлъчка, жълти пръсти
в светената бода потапят в унес те…
1871

ПРИКЛЯКВАНИЯ

Усетил куркане, и днес към обед чак
се буди с мъка брат Милотиус и зърва
как слънцето навън лъщи като черпак;
и цепи го глава, а трябва и тепърва
да вдига нежкия калугерски тумбак.

Върти се в мръсната постеля, но разплута
снага надига, вбил в корема колене,
щастлив като старик, успял в една минута
да сграбчи, клетият, и нощното гърне,
и чак до кръста да заголи двата бута.

И ето го, клечи и, сгърчил пръсти, бос
трепери, радва се на слънчевата ласка,
закнижения джам оляла с мазен сос;
и като полип, с кръв налян, игриво бляска
под слънцето върхът на месестия нос.

……
Край огъня ръце е скръстил, дреме с джука
увиснала, нозе протегнал, свел глава;
вонят крачолите, луличката мъждука
и нещо шава из ленивите черва
тъй както птица вън се рови из боклука.

А сред руините от дрипели и смрад
се валят по корем безчувствените вещи;
скамейки-жаби слят сред тъпа благодат,
а пък бюфетите, раззинали зловещи
усти – подобно хор – сънуват адски глад.

Такава жега е; главата сякаш с вата
натъпкана, тежи; той чува изведнъж
как почват косми да му никнат по брадата.
И тъй разхълцва се след малко тоя мъж,
че ще разчекне чак на столчето краката.

……
А в тиха лунна нощ, щом лигави лъчи
поръбят задника, заел удобна поза
на розовия сняг се вижда как клечи
и сянката – една разпукнала се роза.

И към Венера нос – чутовен нос – стърчи.

СЪН ЗА ЗИМАТА

На Нея

Ще тръгнем през зимата в розов уютен вагон
с възглавнички сини.
В гнездото на луди целувки най-нежният стон
дано укроти ни.

Очи ще притвориш — зад потните тъмни стъкла
сред сенки вечерни
ще скачат и демони черни с космати тела,
и глутници черни.

Но аз ще те сепна с целувка, искряща от хлад,
и тя като паяче нежно по голия врат
ще хукне веднага…

Коси ще разпуснеш, „Търси го“ — ще кажеш със смях —
и дълго ще търсим това животинче сред тях,
и все ще ни бяга.

Във вагона, 7 октомври 1870

СЪЛЗА

Далече от стада, от птици, от жътварки
аз пиех, паднал сред тревата на колене,
от лешниците нежни заобиколен
сред марната мъгла от зной и здрач зелен.

Какво от младата Оаза в дните жарки —
лещак без глас, трева без цвят под свода замъглен —
с кратунка проста пих сред летния пожар?
Златист, горещ ликьор, избликнал в пот по мене.

Тъй бил съм фирмата на някой хан крайпътен.
Но буря подмени небето, скри го в прах.
Върлини, черен край, блата с отблясък мътен
и колонади — гара — в мрака син съзрях.

Водите в девствения пясък се преляха.
И вятър, лед замеряха потока с тътен…
И аз — ловец на злато и на раковини —
не се и сещах аз, че жаден бях!

май, 1872

превод: Кирил Кадийски
Подбор: Надежда Александрова

БЕЛЕЖКИ ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО

АРТЮР РЕМБО

ПОЛ ВЕРЛЕН

Познахме радостта да срещнем Артюр Рембо. Днес редица неща ни отделят от него, без никога, разбира се, да сме преставали да се възхищаваме от неговия гений и неговия характер.

В сравнително далечното време на нашата близост Артюр Рембо беше шестнадесетседемнадесетгодишно дете, вече понесло целия товар на поет, когото истинската публика трябваше да опознае и когото ще се опитаме да анализираме, като го цитираме колкото е възможно повече.

Беше висок, добре сложен, почти атлет, със съвършен овал на низвергнат ангел, с рошави светлокестеняви коси и светлосини тревожни очи. Като арденец, освен хубавия местен акцент, изгубил се много бързо, той притежаваше и присъщата на хората от тоя край дарба за бързо приспособяване, което може да обясни неусетното пресъхване под бледото парижко слънце на извора му, за да употребим един израз на бащите ни, чийто директен и правилен език в крайна сметка доста често се е оказвал по-точен.

Ще се занимаем най-напред с първата част от творчеството на Артюр Рембо, дело на неговото най-крехко юношество — висша, чудотворна лудост, пубертет! — после ще изследваме разните превъплъщения на този неудържим дух до трагичния му край.

Тук една скоба: нека Артюр Рембо знае, ако случайно погледът му спре на тези редове, че ние не сме съдници на човешките мотиви и нека бъде уверен, че напълно одобряваме (но и жестоко тъжим) откъсването му от поезията, стига само това откъсване, както не се съмняваме, да е логично, честно и необходимо за него.

Творчеството на Рембо, отнасящо се до времето на ранната му младост, т.е. годините 1869, 70, 71, е доста обемисто и би запълнило едно внушително томче. То се състои от, общо взето, къси стихотворения, сонети, триолети, творби в четири-, пет- и шестстишни строфи. Поетът не използва никога двойки последователни рими. Стъпил здраво, стихът му рядко си служи с изкуствени похвати. Малко своеволни цезури, още помалко преноси. Изборът на думата е винаги частен и остава ясен и когато мисълта се сгъсти и смисълът убегне. Напълно прилични рими.

Няма по-добро доказателство за това, което казахме тук, от сонета. Гласните.

Музата (толкова по-зле, да живеят бащите ни!), музата на Артюр Рембо, ще кажем ние, си служи с всички тонове, докосва всички струни на арфата, подръпва и струните на китарата, а гали и гуслата, ако я има, с гъвкав лък.

Артюр Рембо е преди всичко присмехулник и шегаджия, когато е уместно, но си остава заедно с това голям поет, какъвто Бог го е създал.

Доказателство – „Вечерна молитва и Седящите", пред които ти иде да паднеш на колене!

Седящите имат малка история, която може би трябва да се разкаже, за да бъдат добре разбрани.

Тогава Артюр Рембо бил във втори клас като приходящ ученик в лицея и се отдавал на безконечни бягства от час, а когато се чувствал уморен (най-сетне!) да обикаля ден и нощ планини, гори и поля (какъв пешеходец), той идвал в библиотеката на споменатия град и искал книги, чиито заглавия звучали лошо в ушите на главния библиотекар; името му, неотредено за потомството, е на върха на езика ни, но какво значение има името на този човечец в тази проклета работа?

Съвършеният бюрократ, когото службата задължавала да дава многократно на Рембо по негова заявка различни Източни приказки и либрета на Фавар [20] заедно с много стари и редки научни произведения, ругаел, че трябва да се вдига заради този хлапак, и с охота го отпращал с думи към не особено любимото учение, Цицерон, Хораций и неизвестно още кои гърци. Хлапакът, който впрочем познавал и най-вече ценял безкрайно повече класиците, отколкото това се отдавало на самия дядко, се разгневил накрая и така се появил въпросният шедьовър.

---

[20] Шарл Симон Фавар – френски поет и композитор (1710–1792) – бел. пр.

Стихотворение, ерудирано и хладнокръвно пресилено до последния му, толкова логичен и толкова удачно дързък стих. На читателя става ясна мощната ирония, страшният живец на поета, чиято изключителна дарба предстои да разгледаме, дарба върховна, великолепно доказателство за Ума, горд френски, съвсем френски аргумент; нека наблегнем на това в тези дни на подъл интернационализъм, отличаващ се с естествено, мистично расово и кастово превъзходство, безспорно утвърждаване на безсмъртното царство на човешкия Ум, Душа и Сърце: Прелестта и Силата, и голямата Риторика, отричана от нашите интересни, проницателни, живописни, но тесни и, нещо повече, ограничени Натуралисти от 1883 г.

Образци за Силата имахме в няколко поместени по-горе творби, но тя е до такава степен облечена в дрехата на парадокса и на едно опасно добро настроение, че се представя някак си само дегизирана. В края на тази студия ще я постигнем отново в целостта ѝ, докрай чиста. В този миг ни зове единствено Прелестта, естествено особена, непозната досега прелест, в която странното и чудноватото подправят една безкрайна мекота, една божествена мисловна и стилова простота.

Що се отнася до нас, в никоя друга литература не сме срещали нещо като Прехласнатите – малко свирепо и толкова нежно, мило карикатурно и толкова сърдечно, и толкова добро, изблик нало прямо, звучно, майсторско…

Какво ще кажете? Ние откриваме аналогии в друго изкуство, оригиналността на това малко cuadro [21] не ни позволява да търсим сред каквито и да било поети и ще кажем, че това е Гоя – и най-добрият, и най-лошият. Гоя и Мурильо биха се съгласили с нас, ако ги попитаме.

Пак на Гоя се натъкваме и в Търсачите на въшки, този път един светло възбуден Гоя, бяло върху бяло с розови и сини ефекти и тази особена мазка, почти фантастична. Но колко по-високо стои всеки път поетът спрямо художника – и в извисеното чувство, и в песента на сполучливите рими.

Дори неправилната рима на последната строфа, дори последното изречение, което увисва изоставено между изпуснатия съюз и последната точка, засилват крехкия чар на ескизната лекота и трептящата фактура на това късче поезия. И какво красиво движение, какво ламартиновско полюшване, нали? — в тези няколко стиха, които сякаш преливат в мечтание и музика! Расиновско дори, ще се осмелим да добавим, а защо не вергилиевско, с което ще завършим признанието?

Блазнят ни много примери на завладяваща до екстаз целомъдрена или сладко порочна прелест, но ограничените рамки на това вече дълго второ есе ни повеляват да отминем много изтънчени чудеса и без да се бавим повече, ще навлезем в царството на бляскавата Сила, където вълшебникът ни зове с Пияният кораб.

А какво мнение да изразим сега за Първите причастия, доста дълго стихотворение, за да бъде поместено тук, особено след прекалените ни цитати, чийто дух впрочем доста дълбоко ненавиждаме, дух, родил се, струва ни се, от една злополучна среща с Мишле нечестивеца и немощния старец. Мишле, подал глава изпод мръсно женско бельо и зад гърба на Парни (никой повече от нас не обожава другия Мишле), да, какво мнение да изкажем за тази колосална творба, освен че харесваме нейната висша организация и всички стихове без изключение? Там има такива:

Така съм пристрастен! В латинските падежи
небе зелено къпе бакърните лица,
небесните гърди с петна от кърви свежи
на ивици покриват безбройните слънца.

Прелива от съвършенства и Париж се заселва отново, писано на другия ден след „кървавата седмица".

В този ред на мисли Бдящите, стихотворение, което, уви, вече не притежаваме и не бихме могли да възстановим по памет, ни остави най-поразяващото впечатление, което някога сме получавали от стихотворение. Трепет, широта, свята тъга! И такава нотка на върховно отчаяние, че наистина се осмеляваме да смятаме, че то надвишава всичко най-хубаво, което Рембо е написал!

Така минаха през ръцете ни много други първостепенни работи, които се изгубиха по волята на злия случай във вихъра на доста злополучни пътувания. Ето защо ние заклеваме тук всички наши познати или непознати приятели, които притежават Бдящите, Приключвания, Бедните в църквата, Нощните будители, Митничари, Ръцете на Жан-Мари,

[21] Картина (исп.) - бел. пр.

Милосърдната сестра и каквото и да е друго, подписано от това вълшебно име, да бъдат така добри и да ни изпратят за евентуално попълване на настоящия труд. В името на честта на литературата повторно отправяме молба към тях. След снемане на копия ръкописите ще бъдат най-добросъвестно върнати на великодушните им собственици.

Време е да сложим край на тази работа, която доби такива размери по следните изключителни причини:

Името и творчеството на Корбиер и на Маларме са осигурени за времето, което ще дойде след тях. Едното ще отеква в човешката реч, другото – във всяка достойна за него памет. Корбиер и Маларме са печатали дреболия с огромно значение. Рембо, много горд, по-горд дори от Корбиер, който поне хвърли книгата си в лицето на века, не пожела да публикува нищо свое в стихове.

Едно-единствено стихотворение, впрочем отречено или отхвърлено от него, е било поместено без негово знание и това бе направено добре в първата годишнина на списание Ренесанс, към 1873 г. То се нарича Гарваните. Любопитните могат да вкусят пълна наслада от това патриотично писание, истински патриотично, на което и ние също се наслаждаваме, но това не е още върхът. Гордеем се, че можем да предложим на нашите интелигентни съвременници немалка част от това богато блюдо – Рембо.

Ако бяхме се съветвали с Рембо (адреса му не знаем, а той е безкрайно неопределен), вероятно той би ни разубеждавал да се захващаме с онази част от труда ни, която се отнася до него.

И тъй, проклет от самия себе си е този Прокълнат Поет!

Но тези редове и тази недискретност ни бяха продиктувани от приятелството и литературното преклонение, което винаги ще му засвидетелстваме. Толкова по-зле за него! Толкова по-добре за вас, нали? Нещо ще остане, запазено от съкровището, забравено от този най-нехаен притежател, а ако вършим престъпление, то тогава felix culpa [22][3]! След известен престой в Париж, след повече или по-малко ужасяващи странствувания Рембо смени курса и заработи (той!) в наивния, нарочно най-простия стил, служейки си само с асонанси, с неясни думи, с детски или простонародни изречения. Така той постигна чудеса от финес, истинска мекота, толкова неуловим, почти неосъзнат чар.

Но поетът си отиваше. Чувахме да се говори за коректния поет в малко особен смисъл на думата.

Продължи го един изненадващ прозаик. В ръце, които го изгубиха, без да разбират напълно какво вършат, попадна ръкопис, чието заглавие ни убягва, пълен с мистични странности и най-остри психологически наблюдения.

Напълно потъна в жестока забрава Един сезон в ада, излязъл в Брюксел през 1873 г. при Поот и съдружие, улица О Шу 37, тъй като авторът никак не го беше „лансирал". Имаше да върши други неща.

Рембо обходи всички континенти, всички океани, беден, горд (би могъл да бъде богат, ако беше пожелал, със семейство и положение), след като написа пак в проза поредица от превъзходни фрагменти, Озарения, навеки загубени, както се опасяваме.

В своя Сезон в ада той казваше: „Моят ден догоря, напускам Европа. Морският въздух ще обжари моите дробове. Далечните климати ще ме ощавят."

Всичко това е много добре и човекът удържа на думата си. Човекът у Рембо е свободен, това е повече от ясно и в началото на тези редове ние му дадохме това право, но с една напълно основателна задръжка, която, завършвайки, ще подчертаем. Нима не бяхме прави ние, влюбените в поета, като уловихме орела и го затворихме в клетка с този етикет, и не можем ли плюс това и свръх уговорката (щом Литературата трябва да бъде свидетелка на подобна гибел) да възкликнем заедно с Корбиер, неговия по-възрастен, но не неговия по-голям брат – иронично ли? Не. Тъжно? Да! С болка? И още как!

превод: Кирил Кадийски

[22] Щастлива вина (лат.) – бел. пр.

ГОСТУВА НИ

ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ

ПОЧИВАМ В СЯНКАТА НА БАОБАБ

МАРИКО КИТАКУБО,

ПРЕДСТАВЯ ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Марико Китакубо, родена през 1959, Токио, е своеобразен посланик на танка и японската култура. От 2005 г. тя пътува по света, пише и чете танка и създава приятели. Досега в поетичната си мисия е посетила повече от 80 места по света (включително София). Тя израства без баща в голямо японско семейство. Баба й пишеше вака/танка поезия. Марико е виден японски танка поет. В момента тя е много ангажирана в създаването на Асоциацията Тан-Ку.

Тан-Ку е нова форма на верижна поезия, която свързва танка и хайку. Тази форма е открита и установена от Марико Китакубо и американската поетеса Дебора Колоджи (1959-2024) по време на тяхното приятелство. В българската група Gendai Haiku and Tanka преведохме и публикувахме „Малкото Коледно Тан-Ку“, написано от Марико и Дебора преди година.

Ще публикуваме още от техния Тан-Ку, но първо нека се запознаем с поетичното творчество на Марико Китакубо:

*
обичам теб,
който направи
дъга
върху мехурчетата
на моя живот

*
като облак,
изчезващ като вълничка
онази сутрин
баща ми
безшумно изчезна

*
почивам
в сянка
на баобаб
един малък род...
ехо от хиляда години

*
дълъг полет
до Стокхолм
юли 2022 г
избягване на руското
въздушно пространство

*
да се помолим
за всички...
границата
е невидима
за Вселената

*
отворен широко
празен куфар...
пеперуда
преди да тръгна
на моето пътуване

*
намиране
на съзвездие
свещена светлина
в очите
на загинали видове

*
подхващане
на разговора, смях,
блясък,
че ме доведе
от хронос

*

къде си,
мила Зами,
незабравима
мелодия ... твоето
пиано в Израел

*

някой
ме нарича г-жа К,
което беше
името на моя бивш ...
Коледен венец

*

Млечният път
като спящ Буда
на Меконг--
историята се утаява
на дъното на реката

*

търсене на боговете,
прокудени от дълбоките гори –
карстова планина
внезапно излязла
от мъгливото море

*

в далечината
купчина
джакфрути
приличат на черепи –
прах на хоризонта

*

Не искам
да навредя на тази гора –
на разсъмване
звукът на мъглата, която се върти,
звукът на спящите дървета

*

времето
след смъртта неизмеримо –
Ще събера
сноп слаби светлини
и ще продължа

*

семена на танка
като засаждане
на слънчогледи,
мечтая... по света
100 години по-късно

*

изглежда като
мъртъв вулкан мой
мълчалив...
стене тихо
готов да изригне?

*

зад
живота ми,
труден живот
на покойните родители –
тъмна лятна сянка

*

кърваво
огнено червен
планинският връх –
страдание, удоволствие
и скръб в моя живот

*

колко лъскави (колко секси)
твоите ушни миди –
„Ще ти направя
кремообразна рапица
върху паста"

*

тези млади
момчета оставиха
домашното ми
готвене като
забранен плод

Подбор, коментар и превод: Димитър Анакиев

РЕПОРТАЖИ

ДЕН НА ПОЕЗИЯТА С ПОЕТ В ЧАС

НАДЕЖДА РАДЕВА

Тази година световният ден на поезията 1 октомври беше тържествено честван в едно от основните училища на Русе, а именно в ОУ „Олимпи Панов“, намиращо се в един от големите квартали на града – „Родина“. Ученици от началните класове и прогимназията се събраха в конферентната зала на училището нетърпеливи да посрещнат специално поканената да гостува авторка на поезия Габриела Цанева – едно име в съвременната българска литература, което заслужава да се знае. Не само защото има зад гърба си издадени през годините стихосбирки и книги с проза, което я определя като писател на нашето време.

Габриела Цанева носи духа на едно поколение, възмъжало в демокрацията (след 1989 г.) и това неминуемо е отразено в нейното творчество: чрез нестихващия стремеж за свобода, екзистенциалния поглед към обкръжаващия ни кризисен свят на противоречия, изразеното неудовлетворение на човека-творец, примесено с романтично нежния порив на душа, изпълнена с проникновено светоусещане, способна да улови поетичните нюанси на всичко около нас и за ги изрази чрез лиричното слово. Сензитивност – рядко чувствителен стих – с това се отличават стиховете на Габриела Цанева. Ето защо те заслужават да бъдат прочетени от хора, ценители на словесното творчество, хора, които обичат да се задълбочават, да се докосват до същността на нещата. Габриела Цанева е не само активно пишещ автор, но и издател. Десетки книги на регионални и национални автори са отпечатани под егидата на издателство gabriell-e-lit. Списваното от нея списание за литература и визуални изкуства „Картини с думи и багри“ вече има своята петгодишна история. Периодичността на електронното и печатно издание е 4 книжки в годината, но те са напълно доста-тъчни да поберат напиращото слово на много съвременни автори на художествени и публицистични текстове.

Смея да твърдя, че приоритетно в списанието се публикуват текстовете на авторите от столицата и от родния град на издателката – Русе. Но също така платформата е отворена за пишещите от цяла България. И не само за тях. Все повече автори от чужбина се включват в изданието – както лично, така и чрез рубриката „Преводачът представя“. Още в първите броеве на списанието, излезли през вече далечната 2019 г. бяха представени румънски класици и съвременни творци на словото и багрите, чрез преводи на Дуня Паланджеану, Адриан Василев и Надежда Радева. В списанието намират място произведения на художници, различна информация под формата на анонси за културни събития, конкурси и др., както и репортажи за вече провели се литературни четения, срещи и пърформанси, свързани с литературата, изкуството и културата. Изобщо „Картини с думи и багри“ е едно актуално четиво, изработено с финес и интелигентност, което „запечатва“ думите и картините на днешния ден…

Истински празник за децата е, когато могат да се срещнат очи в очи с реален, жив автор на книги. Очите им греят от любопитство! Сърцата им се радват, че чуват сам писател да чете своите творби на живо, пред тях, в собственото им училище! Децата от „Олимпи Панов“ – Русе с готовност откликнаха на тази среща, осъществена точно на Световния ден на поезията!

Местата в конферентната зала на училището се оказаха малко, за да поберат всички желаещи да видят и чуят стиховете в изпълнение на самата авторка. На срещата присъстваха учители от ЦОУД, директорката Вергилия Грънчарова, преподавателката по музика Ани Ангелова, която се включи със свое изпълнение на китара, както и пишещата тези редове Надежда Радева – учител по български език и литература в ЦОУД.

Настроението беше приповдигнато, децата ръкопляскаха на всяко прочетено стихотворение, задаваха интересни въпроси на гостенката. Вярвам, че всички присъствали останаха удовлетворени след приключването на тази мила творческа среща и си тръгнаха с по нещичко, докоснало ги отвътре.

От мястото на събитието: Надежда Радева, 1 октомври 2024 г.

100 ГОДИНИ ПРОБУДА В ГОРНО АБЛАНОВО

ТОДОР БИЛЧЕВ

Читалището в с. Горно Абланово обл. Русе е основано на 6.02.1924 г. от 54 будни жители на селото, повечето учители, които са и неговите учредители.

Ето и доказателството:

Учредителният читалищен протокол – 6.02.1924 г.

КРАТЪК ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД

Тогава е положено началото му от родолюбивия селски учител Панайот Попов. По негова инициатива се провежда първото учредително събрание, на което се избира името „Пробуда“ и първото читалищно ръководство: Председател – Борис Тодоров, секретар Ганчо Колев и членове Петър Дилянов и Любен Митев Теодосиев. Въпреки трудностите, читалищните членове развиват усилена театрална дейност.

През 1946 год. за председател е избран Минчо Христов. Читалищното ръководство набира средства и набавя книги за библиотеката.

През 1957 год. под ръководството на Здравко Спасов се създава смесен хор, който пее на три гласа и наброява 50 човека. Хора е ръководен от Николинка Борисова. Същата година е създадена и

танцова трупа под ръководството на Колю Андреев Тринков който продължава дейността си до 1980 год., а следващата, 1981 година, към читалището е създадена група за руски и съветски песни.

През 1986 год. самодейци от читалището участват в Петия национален събор на народното творчество в Копривщица, където са наградени със сребърен медал.

С годините са се развили и продължават да се развиват и обогатяват групите от самодейци. Целта им е да издирят, съхранят и популяризират местните традиции и обичаи, да запазят песенното творчество, танци, местни творения и обичаи.

Така става и с пресъздаването на аблановската сватба, което те правят през 1966 г. така:

Към читалището има четири певчески групи: **Група за автентичен фолклор „Аблановски гласове”** е основана през 1994 год. От нея произлиза Трио „Зорница“ и квартет „Славей“ с ръководител Пенка Бенкова, **Женска певческа група „Надежда“** и дует „Детелина” с ръководител Кунчо Венков, **Мъжка певческа група** и **смесена певческа група** с художествен ръководител Кунчо Венков.

Те изпълняват популярни народни песни и песни от извора. Групите вземат участие в много събори, фестивали, надпявания. Носители на много награди и отличия от национални фестивали, събори и конкурси – грамоти, дипломи, статуетки, медали и др. награди.

СГРАДАТА

В документ от 1951 год. от извънредно събрание на Горноаблановски народен съвет, споменат и в историята на с. Горно Абланово, като първа точка е записано: „Вземане решение за отпускане заем от държавата за народно читалище „Пробуда” в селото за постройка на читалищна сграда.” А малко по-късно, през 1956 г., е построена и сградата на това читалище.

Първата читалищна сграда – 1956 г.

Старата сграда на читалището, направена след събарянето на първата

Игнат Канев

Но на 14.10.2012 г. тук пристига световно известният магнат и филантроп, роденият в Г. Абланово Игнат Канев, който обещава на своите съселяни да построи дълго очакваната и необходима им читалищна сграда, за което вече е направил и постъпления. Непосредствено след това първата копка е положена и строителството на новата сграда започва.

Тържественото откриване на Народно читалище „Канев-Пробуда 1924”

И сравнително бързо, през 2014 год., новата читалищна сграда с голяма библиотека, читалня, компютърна, театрална и други зали с различно предназначение бива тържествено открита – снимката по-горе.

ОЩЕ...

През 2010 г., съгласно Закона за народните читалища към името на читалището се прибавя и годината на основаването му, а впоследствие, по желание на горноаблановските граждани, след него слагат името на Игнат Канев и то вече става Народно читалище „Канев-Пробуда 1924“ – мястото, в което се възпитава любов към книгите и българския фолклор и се работи за запазване на традиционния бит и култура в селото, издирването на обичаи и предаването им на младото поколение.

На 19 октомври 2019 год., на втория етаж на читалището, с негови дарения, отвори врати и музейна експозиция „Игнат Канев“, а през 2023 г. пред сградата е поставен, в знак на благодарност, и паметник на щедрия дарител, любимец на всички горноаблановчани, Игнат Канев.

А в чест на 90-годишнината на най-големия горноаблановчанин, Игнат Канев, почетният член на читалището, почетният гражданин на Борово и носител на Литературната награда на Русе за 2024 г., поетът и автор на историята на Г. Абланово, Тодор Билчев, му посвети това свое стихотворение:

ЧРД 90 ИГНАТУ КАНЕВУ

Пребродил прашните пътеки
от миналото, чак до Вечността,
при нас оставаш ти навеки
с голямото сърце и скромността.
С оназ любов към родно село.
И към Абланово със обичта.
Че всяко твое мъдро дело
бе с мисъл за любимата страна.
В други светове, далеч оттук,
далеч от топли майчини очи,
във торбичката със сол и лук
ти замина си. Света покори.
И днес, когато внучка галиш,
а, цял, светът е в твоите нозе,
за роден край свещичка палиш.
Благодарим, земляко, от сърце.

30.09.2016 г. 13.55 ч., Русе,
Тодор Билчев

Днес членовете на Народно читалище „Канев – Пробуда 1924” са 61 на брой.

Те активно се включват в богатата му и разнообразна дейност. Председателят на читалището, Денчо Денев, заедно с членовете на Настоятелството изпълняват своята мисия като пазители на духовната култура и откликват на предизвикателствата на новото време.

БИБЛИОТЕКАТА

Както вече по-горе посочихме, към читалището функционира и Библиотека с богат библиотечен фонд от 9458 бр. библиотечни единици. През 1996 год. библиотекар в читалището е Красимира Живкова. Ентусиазирани жени от селото под ръководството на Еленка Симеонова създават певческа група. От 1998 год. председател е Денчо Ламбев Денев. За библиотекар е назначена Данка Георгиева и заедно с Мария Цветкова развиват дейността и дават име на групата Група за автентичен фолклор „Аблановски гласове“, а в последствие ръководител на групата става Пенка Бенкова.

Част от Библиотеката

През 2010 год. библиотекар е Йорданка Ватева. Тогава се създава и Певческа група „Надежда" с ръководител Мария Цветкова, а през 2011 год. – Мъжка певческа група с ръководител Кунчо Венков, както и танцов състав „Аблановско настроение" с ръководител Янка Янкова, който представя автентични танци, играни в миналото от бабите на хорото. Група за обичаи пресъздава различния и традиционен бит на местните обичаи „Пеперуда", „Коледа", „Окроп", „Жътва" „Седянка .

Всички те печелят много награди и призови места. Само за 2018 год. групите са удостоени с Голямата награда в с. Рибарица „Най големия пазител на българския фолклор". Сребърен и два бронзови медала от Националния събор-надпяване „Авлига пее" – с. Обединение, във Фолклорен фестивал „От Дунав до Балкана" – бронзов медал. „Напевите на Янтра" – с. Стърмен – голямата награда на журито. Първо място в хумористичния събор „Сребърна пее и се смее". Голямата награда на кмета на с. Ценово във Фолклорния събор „Ценово пее и танцува" и още много грамоти и статуетки от фестивали, събори и национални участия.

Но редом с тези прекрасни самодейци, всъщност не редом, а много преди тях сега виждаме как уверено крачи голямата Руска Недялкова.

Руска Недялкова

Родена е на 21.10.1941 година в село Горно Абланово, област Русе. От 1958 година е в състава на Ансамбъла за народни песни на Българското национално радио. По-късно хорът на ансамбъла става известен като „Мистерията на българските гласове". Руска Недялкова записва стотици песни от Северна България за фонда на БНР, издава дългосвирещи плочи и аудиокасети. Заедно с Калинка Згурова създават дует, към който по-късно се присъединява и Василка Дамянова.

Трио „Зорница" осъществява много записи, издава плочи и компактдиск. Самостоятелно и с „Мистерията на българските гласове" Руска Недялкова пее в много страни на петте континента – Европа, Азия, Америка и Африка.

Умира на 16 май 2022 година след кратко боледуване в София. Но нейното име остава завинаги като най-голямото съкровище на нестихващо творящия горноаблановски дух.

Лазарки

Всяка година преди Великден се събират момичета за лазаруване с кошници и цветни венчета, обикалят къщите, като пеят и танцуват на стопаните, а те ги дарят с яйца за здраве.

Телевизия „Дестинация за България" направи филми на обичаите „Пеперуда", „Окроп" и „Жътва".

Съвместно с Кметството в селото се организират общоселски празници, коледно-новогодишни тържества, Бабин ден и Трифон Зарезан, осми март, националния празник 3 март и втори юни – ден на Ботев и др. Всички самодейци вземат активно участие в дейността на читалището. Два пъти в седмицата редовно идват за репетиция.

Традиционно в Библиотеката се подреждат витрини във връзка с националните и християнски празници. Децата от детска градина „Канев" са чести посетители и гости в Библиотеката на читалището, за да се пренесат в чудния свят на приказките. Учениците от основно училище „Христо Ботев" в селото бяха редовни посетители на Библиотеката и участваха в читалищната самодейност, но, за съжаление, училището вече е закрито.

А на края остават почетните членове на читалището, един от които, и най-важният, е именно Игнат Канев. Но нека ги проследим по хронологията на избирането им за такива:

ПОЧЕТНИ ЧЛЕНОВЕ

Почетните членове на НЧ „Канев-Пробуда 1924" с. Горно Абланово са:

Никола Манев, Николинка Борисова, Игнат Канев, Руска Недялкова, Йордан Йорданов, Тодор Билчев, Мария Цветкова, Кунчо Венков.

И за финал, нека представим прекрасното стихотворение на другия почетен читалищен член, горноаблановския голям поет Йордан Йорданов, с което да приветстваме 100-годишнината на читалището:

ЧИТАЛИЩЕ „КАНЕВ-ПРОБУДА“

Той прелита ярко в детството ми мило,
изпод груба дреха, с онзи порив чист,
в който се въздига животворна сила.
И дървото свива своя цвят и лист.
Много крехки бяха корените тънки,
ала ги поливах с нежност и мечта.
От зелени клонки като струни звънки,
неусетно песен тиха излетя.
Чувам още с ехо думите, които
вятърът раздипля в моята душа.
Засияват топло книжките протрити.
Извора вълшебен как да пресуша?
Няма от духа ми аз да го прокудя,
ще го пазя вярно като идеал.
Той ще се нарича винаги „Пробуда”,
аз ще знам високо, че съм излетял.
В плен когато съм на безметежна радост,
на читалищния праг стои дете.
Чувам как реди поема моят дядо,
и под лампата баща ми как чете.
Времето излита с неотменен порив,
Канев вплита кленов благороден знак.
С Абланово до края все ще си говорим
и ще го отглеждам във сърцето пак.
Като в химн кръвта ми се възземa лудо,
огън буен стана плахата ти свещ…
и след сетен сън дори да се събудя,
Светлина ще искам ти да ми дадеш.

На многая лета!

РЕПОРТАЖ

СНЕЖИНКА ХРИСТОВА

23 ноември 2024 г., 10.00 ч.

През нощта вилня свирепа буря, но на сутринта времето утихна и това даде възможност на мнозина хора да се притекат и изпълнят празнично украсения читалищен салон в русенското село Горно Абланово, където днес се отбелязва 100-годишнината на местното читалище „Канев-Пробуда-1924“.

Под звуците на тържествена музика водещата откри празненството и с кратък доклад разведе присъстващите из многостранната стогодишна читалищна история.

Последваха прекрасни музикални изпълнения на читалищната женска певческа група. След нея се представиха мъжката и смесената, квартет и трио, които изпълниха популярни местни мелодии, награждавани с най-високите отличия на множество фолклорни републикански и международни фестивали.

Изпълнение на Смесена певческа група при НЧ „Канев-Пробуда-1924“, с. Горно Абланово

Последваха приветствия от кмета на Община – Борово и гости на тържеството. Прочетоха се поздравителни адреси и бяха връчени грамоти на читалището от Министерството на културата, Националния читалищен съюз, приятелски местни читалища и др.

Бившата читалищна библиотекарка Милена Филипова, която в момента е в чужбина, подари своя картина и 500 лв., а почетният член на читалището, Тодор Билчев, поздрави присъстващите от името на другия почетен член и роден в Г. Абланово поет Йордан Йорданов, който също е в чужбина, а за финал прочете своето най-ново стихотворение, написано специално за случая:

100 г. НЧ „КАНЕВ – ПРОБУДА – 1924", с. ГОРНО АБЛАНОВО, РУСЕНСКО. ЧЕСТИТО!

Сто години днеска вече стават
от оная слънчева „Пробуда".
Времето, годините минават,
а със теб селякът крачи буден.

Че за светлина очи отворил
Сто години днеска вече стават
от оная слънчева „Пробуда".
Времето, годините минават,
а със теб селякът крачи буден.

Че за светлина очи отворил
той е в твоето добро начало.
С огъня, що взел от теб говорел.
И напред с мечтите си вървял е.

Канев, Руска, Николинка, Манев,
в пламъка ти хиляди горяха.
Стана им дори небесна манна.
Ти роди ги. Те пък те възпяха.

Сто по сто, кога направиш още,
в звездни имена да грейнеш нови.
С твойто име да заспиват нощем
буйни млади, да творят готови.

Канев нов ще има и тогава.
Пак от пепел той ще те въздигне.
А „Пробудата" ще продължава.
Слънцето докато тя достигне!

Но във този ден, така тържествен,
почетният член, избран от тебе,
бурно и горещо те приветствам,
с твоето величие обсебен.

И, кога след още сто години,
ний се срещнем в тази светла зала,
ти, през почести безброй преминал,
и познал дори световна слава,
аз да смогна да си взема огън
от сърцето ти така голямо.
Паднал на колене нека мога
пак да кажа: „Теб обичам! Само!".

Всички гости получиха от читалището подаръци – юбилеен плакет, дипляна и други знакови възпоменателни юбилейни издания.

Приветствие на Т. Билчев

Тържеството завърши с прекрасните песни на народния певец Цветан Банев, под звуците на които всички присъстващи в залата се хванаха на витовато хоро.

Снежинка Христова,
читалищен библиотекар

МЕЖДУНАРОДЕН ОБМЕН
INTERNATIONAL EXCHANGE

Десет хайку, публикувани в брой 165 на сп. Haiku International (30.11.2024) под селекцията на Такано Мицуо, директор на Haiku International Association (1~5), и г-жа Емико Мияшита (5~10) в рамките на програмата за Международен обмен, в която през 2024 г. бе включен и Българският хайку съюз по покана от японска страна. Стиховете са преведени специално от японски на български език за читателите на сп. „Картини с думи и багри“ от Зорница Харизанова, секретар на БХС.

Ten haiku selected by Takano Mitsuo, a Director of HIA (1~5), and Mrs. Emiko Miyashita (5~10) published in HI#165 (issued on November 30th, 2024) within the International Exchange Programme in which Bulgarian Haiku Union was invited in 2024. The poems were translated from Japanese into Bulgarian especially for the readers of journal “Pictures with words and colours” by Zornitza Harizanova, General Secretary of BHU.

1) ФУНАЯ Миюки (Япония)

дълбоководна риба –
иска да отиде да види
вишневите цветчета

FUNAYA Miyuki (Japan)

A deep-sea fish
wants to go to see
the cherry blossoms

船矢　深雪

深海魚桜の花を見にゆかむ

shinkaigyo / sakura no hana o / mi ni yukamu

2) МОНТРЮЕЛ Майк (Канада)

отминали години
остарявам по-бързо от тях
януарско слънце

MONTREUEL Mike (Canada)

aging faster
than the passing years
January sun

モントリール、マイク

過ぎた年月よりも／速く年老いた／一月の太陽

sigita toshitsuki yorimo / hayaku toshioita / ichigatsu no taiyō

3) МАРАЙА Мари (Канада)

сред хортензиите
стара котка
светлина в очите ѝ

MARIYA Marie (Canada)

through hydrangeas
a pair of eyes
--old stray cat

毬矢　まりえ

紫陽花のうちより老猫の眼光

ajisai no/uchi yori rōbyō/no gankō

4) ШИМАНЕ Мари Анет (Япония, САЩ)

празен парцел
погребва забравата –
глухарчета

SHIMANE Marie Annette (Japan, USA)

The vacant lot
fills its forgetting—
dandelions

シマネ、マリエ、アネッテ

空地が／忘却を埋める／タンポポ

akichi ga/boukyaku o umeru/tanpopo

5) ГОННОКАМИ Икумо (Япония)

глухарчета –
военни самолети
зад оградата

GONNOKAMI Ikuo (Japan)

Dandelion—
military aircrafts
behind the fence

権守　いくを

タンポポやフェンスの奥の軍用機

tanpopo ya/fensu no oku no/gun'yōki

6) МАЦУИ Такако (Япония)

за края на зимата
вятърът разказва
заключвам бащиния дом

MATSUI Takako (Japan)

4
The wind
speaks of the end of winter . . .
home closing

松井　貴子

冬尽くと風語り来る生家仕舞

fuyu tsuku to/kaze katari kuru/seikajimai

7) ХОСОКАВА Мичие (Япония)

вчера не бях склонен
и не го направих
скубя плевелите днес

HOSOKAWA Michie (Japan)

Didn't feel like it
and didn't do it yesterday
weeding today

細川　みちえ

気が向かぬ昨日はせずの草を引く

ki ga mukanu/kinou wa sezu no/kusa o hiku

8) МИЯТА Масару (Япония)

цветовете
на морето и планините
черен лед

MIYATA Masaru (Japan)

Colors
of the sea and the mountains
shaved ice

宮田　勝

海の色山の色ありかき氷

umi no iro/yama no iro/ari kakigōri

9) ЯМАМОТО Намико (Япония)

във въздуха
пише любовната си история
светулка

YAMAMOTO Namiko (Japan)

firefly
writing a love letter
in the air

山本　浪子

空中に恋文記す螢かな

kūchū ni/koibumi shirusu/hotaru kana

10) УЧИМУРА Кьоко (Япония)

в кабинета по музика е горещо
Бетовен
е в лошо настроение

UCHIMURA Kyoko (Japan)

music classroom is hot
Beethoven
is in a bad mood

内村　恭子

音楽室暑しベートーヴェンは不機嫌

ongakushitsu /atsushi bētōben/wa fukigen